

**ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΠΑΤΡΩΝ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ**

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**ΤΑ ΜΟΥΣΕΙΑ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ ΤΩΝ ΠΑΤΡΩΝ.
ΔΙΟΙΚΗΣΗ, ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΣΚΟΠΟΙ
ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΤΩΝ**

**ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ:
Παναγόπουλος Ιωάννης**

**ΣΠΟΥΔΑΣΤΡΙΕΣ:
Αθανασοπούλου Κωνσταντίνα
Ικαριώτη Ευανθία
Μπιλίκη Βασιλική**

ΠΑΤΡΑ, 2009

Ευχαριστίες

Ευχαριστούμε θερμά τον εισηγητή καθηγητή κ. Παναγόπουλο Ιωάννη για τη βοήθεια, συμβουλές και καθοδήγηση κατά τη διάρκεια εκπόνησης της παρούσας πτυχιακής εργασίας, με θέμα «Τα μουσεία της πόλης των Πατρών. Διοίκηση, οργάνωση και σκοποί λειτουργίας των».

Οι σπουδάστριες

Αθανασοπούλου Κωνσταντίνα

Ικαριώτη Ευανθία

Μπιλίκη Βασιλική

“Ο πολιτισμός είναι η βαριά βιομηχανία της Ελλάδας”

Μελίνα Μερκούρη

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	<i>Σελίδα</i>
<i>Ευχαριστίες</i>	2
<i>Περιεχόμενα</i>	4
<i>Πρόλογος</i>	10
<i>Εισαγωγή</i>	12
<u>ΜΕΡΟΣ 1^ο: ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ</u>	
<i>ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ 1^ο ΜΕΡΟΥΣ</i>	15
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο</u>	
ΟΡΙΣΜΟΣ, ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ ΜΟΥΣΕΙΩΝ	
1.1. ΓΕΝΙΚΑ	19
1.2. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ	19
1.3. ΟΡΙΣΜΟΙ	21
1.3.1. ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΜΟΥΣΕΙΩΝ (ΗΝΩΜΕΝΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ)	21
1.3.2. ΟΡΙΣΜΟΣ ICOM	21
1.4. ΙΣΤΟΡΙΑ ΟΡΟΥ	22
1.5. ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ ΜΟΥΣΕΙΩΝ	22
1.5.1. ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΜΟΥΣΕΙΩΝ	22
1.5.2. ΚΤΙΡΙΑΚΕΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ, ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΣΥΝΤΗΡΗΣΗΣ, ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ	24
1.5.3. ΣΥΛΛΟΓΕΣ ΚΑΙ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗΣ ΥΛΙΚΟΥ – ICOM	25
1.5.4. ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ ΑΡΧΕΙΑ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ	26
1.5.4.1. Γενικά	26
1.5.4.2. Η σημασία της ηλεκτρονικής τεκμηρίωσης των δεδομένων	26
1.5.4.3. Ψηφιακά αρχεία μνημείων	27
1.5.4.4. COFLEIN: Η «Γραμμή Μνήμης» της Ουαλίας	28
1.5.4.5. Αρχεία μνημείων ως κέντρα πληροφόρησης	29
1.5.5. ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΣΤΟ ΚΟΙΝΟ, ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ	29
1.5.6. ΑΛΛΗΛΕΠΙΔΡΑΣΗ ΜΕ ΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ, ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ, ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ	30
1.5.7. ΑΛΛΕΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ ΜΟΥΣΕΙΟΥ	30
1.5.8. ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ	32
1.5.9. ΥΠΟΔΕΙΓΜΑ ΙΔΑΝΙΚΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ	32
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο</u>	
ΜΟΥΣΕΙΟΛΟΓΙΑ	
2.1. ΟΡΙΣΜΟΣ	35

2.2	Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΜΟΥΣΕΙΟΛΟΓΙΑΣ	35
2.3	Η ΝΕΑ ΜΟΥΣΕΙΟΛΟΓΙΑ	36
2.4	ΜΟΥΣΕΙΑΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ	37

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3ο

ΜΟΥΣΕΙΑ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

3.1	ΕΙΣΑΓΩΓΗ	39
3.2	ΜΟΥΣΕΙΑ: Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥΣ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	40
3.3	ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ	41
3.4	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΚΕΨΕΩΝ	42
3.4.1	ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΕΠΙΣΚΕΨΗΣ	43
3.5	ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ	45

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4ο

ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΜΟΥΣΕΙΩΝ

4.1	ΕΙΣΑΓΩΓΗ	47
4.2	ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ	47
4.2.1	ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ	47
4.2.2	ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	51
4.3	ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ	51
4.4	ΣΥΝΤΕΧΝΙΑΚΑ ή ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ	53
4.5	ΤΑ ΜΟΥΣΕΙΑ ΚΑΙ Ο ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	53
4.5.1	ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ	55

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5ο

ΜΑΡΚΕΤΙΝΓΚ ΜΟΥΣΕΙΩΝ

5.1	ΜΟΥΣΕΙΑ, ΜΑΡΚΕΤΙΝΓΚ ΚΑΙ ΑΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	58
5.2	ΜΑΡΚΕΤΙΝΓΚ ΜΟΥΣΕΙΩΝ	59
5.3	ΛΟΓΟΙ ΜΗ ΕΠΑΡΚΟΥΣ ΠΡΟΣΕΛΚΥΣΗΣ ΕΠΙΣΚΕΠΤΩΝ	60
5.4	Η ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΜΕΣΑ ΣΕ ΜΙΑ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΗ ΑΓΟΡΑ	62
5.4.1	ΚΑΤΑΝΟΩΝΤΑΣ ΤΗΝ ΑΓΟΡΑ	63
5.4.2	ΔΙΑΦΗΜΙΣΗ ΜΟΥΣΕΙΩΝ	64
5.5	ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΕΠΙΤΡΟΠΕΣ (MPR)	65
5.5.1	ΔΙΕΘΝΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΜΑΡΚΕΤΙΝΓΚ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ	65
5.6	ΔΙΕΘΝΗΣ ΗΜΕΡΑ ΜΟΥΣΕΙΩΝ	65
5.7	ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΤΟΥ ICOM	65
5.8	ΟΜΑΔΕΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	66
5.8.1	ΟΜΑΔΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΣΥΝΤΗΡΗΣΗΣ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΕΡΓΩΝ ΤΕΧΝΗΣ	66

5.8.2	ΟΜΑΔΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ ΣΤΑ ΜΟΥΣΕΙΑ	66
5.8.3	ΕΠΙΜΟΡΦΩΤΙΚΕΣ ΣΥΝΑΝΤΗΣΕΙΣ	67
5.8.3.1	Μουσείο – Σχολείο	67
5.8.3.2	Νεοελληνική πολιτιστική κληρονομιά και εκπαίδευση - Συνάντηση εκπαιδευτικών πολιτιστικών δικτύων	68
5.8.3.3	Συνάντηση της Διεθνούς Επιτροπής CECA του ICOM	68
5.8.3.4	Ο εκπαιδευτικός και το μουσείο	68
5.8.3.5	Ημερίδα επιμόρφωσης για τα στελέχη και τους διευθυντές μουσείων από χώρες του νοτίου Καυκάσου	68
5.8.3.6	Μουσεία και νέοι επισκέπτες - Εκπαιδευτικά προγράμματα	69
5.8.4	ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΕ ΕΥΡΩΠΑΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ	69
5.8.4.1	Το Σχολείο υιοθετεί ένα Μνημείο (1995-1997)	69
5.8.4.2	Ομάδα εργασίας για την τεκμηρίωση των εθνογραφικών αντικειμένων	69
5.8.4.3	Ομάδα εργασίας για τα Ελληνικά Πανεπιστημιακά Μουσεία και τις Συλλογές	70
5.9	ΔΙΕΘΝΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΜΠΛΕ ΑΣΠΙΔΑΣ (INTERNATIONAL COMMITTEE OF THE BLUE SHIELD)	71
5.10	ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ	72

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο

ΜΟΥΣΕΙΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΕΝΕΣ ΟΜΑΔΕΣ

6.1	ΓΕΝΙΚΑ	74
6.2	ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΑΓΩΓΗΣ ΜΕΣΩ ΤΗΣ ΑΠΟΚΤΗΣΗΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΩΝ	75
6.3	ΠΡΟΣΕΓΓΙΖΟΝΤΑΣ ΤΗΝ ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΜΟΥΣΕΙΑΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	76
6.4	ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΣΧΕΣΗΣ «ΑΤΟΜΑ ΜΕ ΕΙΔΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ, ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ»	77
6.5	ΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΩΣ ΧΩΡΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΓΙΑ ΑΤΟΜΑ ΜΕ ΕΙΔΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ	80
6.6	ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	83

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7^ο

ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΜΟΥΣΕΙΩΝ

7.1	ΟΡΙΣΜΟΣ	85
7.2	ΙΔΡΥΣΗ – ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ	85
7.3	ΕΜΠΛΟΥΤΙΣΜΟΣ	86
7.4	ΜΕΤΑΒΙΒΑΣΗ ΤΗΣ ΚΥΡΙΟΤΗΤΑΣ	86
7.5	ΑΝΤΑΛΛΑΓΗ	87
7.6	ΔΑΝΕΙΣΜΟΣ	87
7.7	ΓΕΝΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ	87
7.8	ΟΡΙΣΜΟΙ	87

ΜΕΡΟΣ 2^ο: ΤΑ ΜΟΥΣΕΙΑ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ ΤΩΝ ΠΑΤΡΩΝ

<i>ΕΙΣΑΓΩΓΗ</i>	91
<i>ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ 2^ο ΜΕΡΟΥΣ</i>	92

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8^ο

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΠΑΤΡΩΝ

8.1	ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ ΜΟΥΣΕΙΑ	95
8.1.1	ΓΕΝΙΚΑ ΓΙΑ ΤΑ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ ΜΟΥΣΕΙΑ	95
8.1.2	ΧΡΟΝΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΔΟΙ ΕΚΘΕΜΑΤΩΝ	95
8.2	ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΠΑΤΡΩΝ	97
8.2.1	ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ	97
8.2.2	ΙΣΤΟΡΙΑ ΜΟΥΣΕΙΟΥ	99
8.2.3	ΤΟ ΠΑΛΑΙΟ ΜΟΥΣΕΙΟ	101
8.2.4	ΟΝΟΜΑΣΤΙΚΑ ΤΑ ΕΚΘΕΜΑΤΑ ΤΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ	106
8.2.5	ΩΡΕΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ	108
8.2.6	ΝΕΟ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΠΑΤΡΑΣ	109
8.2.7	ΕΓΚΑΙΝΙΑ ΝΕΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ	116
8.2.8	ΚΟΣΤΟΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ	117
8.2.9	ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΠΑΤΡΑΣ: 19.817 ΕΠΙΣΚΕΠΤΕΣ ΤΟΝ ΠΡΩΤΟ ΜΗΝΑ	118

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9^ο

ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΑΪΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ ΠΑΤΡΩΝ

9.1	ΙΣΤΟΡΙΚΟ	121
9.2	ΔΙΟΙΚΗΣΗ – ΕΠΟΠΤΕΙΑ ΜΟΥΣΕΙΟΥ	124
9.3	ΣΚΟΠΟΣ ΤΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ	125
9.4	ΑΠΟ ΤΑ ΕΓΚΑΙΝΙΑ ΤΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΛΑΪΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ ΤΟ 1984 ΣΤΟΝ ΚΗΠΟ ΤΟΥ ΣΚΑΓΙΟΠΟΥΛΕΙΟΥ	126
9.5	ΣΥΛΛΟΓΕΣ ΤΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ	126
9.6	ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ	131

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10^ο

ΙΣΤΟΡΙΚΟ – ΕΘΝΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΠΑΤΡΑΣ

10.1	ΤΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ-ΕΘΝΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΠΑΤΡΩΝ	133
10.2	ΙΣΤΟΡΙΚΟ -ΕΘΝΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ: ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΜΟΝΤΕΛΟ ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ	136
10.2.1	ΕΙΣΑΓΩΓΗ	136
10.2.2	ΕΠΙΛΟΓΗ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ	136
10.2.3	ΣΥΛΛΟΓΕΣ ΚΑΙ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗΣ ΥΛΙΚΟΥ – ICOM	137
10.2.4	ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΣΤΟ ΚΟΙΝΟ, ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ	138
10.2.5	ΠΡΟΒΟΛΗ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ	138
10.2.6	ΑΛΛΗΛΕΠΙΔΡΑΣΗ ΜΕ ΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ, ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ	139
10.2.7	ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	139

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 11^ο

ΜΟΥΣΕΙΟ ΤΥΠΟΥ ΠΑΤΡΩΝ

11.1	ΕΙΣΑΓΩΓΗ	141
11.2	ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ	142
11.3	ΔΙΟΙΚΗΣΗ	142
11.4	ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ – ΕΠΙΜΟΡΦΩΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ	142
11.5	ΑΡΧΕΙΟ ΕΦΗΜΕΡΙΔΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΟΔΙΚΩΝ	143
11.6	ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ	145

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 12^ο

ΜΟΥΣΕΙΟ ΥΗΣ ΓΛΑΥΚΟΥ

12.1	ΥΗΣ ΓΛΑΥΚΟΣ (ΥΔΡΟ-ΗΛΕΚΤΡΙΚΟΣ ΣΤΑΘΜΟΣ)	146
12.2	ΜΥΘΟΛΟΓΙΑ	146
12.3	ΙΣΤΟΡΙΑ: ΓΛΑΥΚΟΣ ΠΟΤΑΜΟΣ	146
12.4	ΟΙ ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ ΤΟΥ Υ.Η.Σ. ΓΛΑΥΚΟΥ	148
12.5	ΕΚΘΕΜΑΤΑ ΤΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΓΛΑΥΚΟΥ	149
12.6	ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΣΤΟ ΥΗΣ ΓΛΑΥΚΟΥ	150
12.6.1	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΕΧΝΟΜΑΘΕΙΑ II	150
12.6.2	ΣΚΟΠΟΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΤΕΧΝΟΜΑΘΕΙΑ II	151

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 13^ο

ΜΟΥΣΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ (ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΠΑΤΡΩΝ)

	ΕΙΣΑΓΩΓΗ	152
13.1	ΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΠΑΤΡΩΝ	152
13.2	ΕΚΘΕΜΑΤΑ ΤΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ	153

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 14^ο

ΜΟΥΣΕΙΟ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ (ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΠΑΤΡΩΝ)

14.1	ΜΟΥΣΕΙΟ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΠΑΤΡΩΝ	155
14.1.1	ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ	156
14.1.2	ΚΟΙΝΟ ΠΟΥ ΑΠΕΥΘΥΝΕΤΑΙ	157
14.1.3	ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ ΠΟΥ ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΕΙ ΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ	157
14.1.4	ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΤΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ	157
14.2	ΣΥΛΛΟΓΕΣ ΚΑΙ ΕΚΘΕΣΕΙΣ ΤΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ	158
14.2.1	ΕΚΘΕΣΗ: «ΟΙ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ ΣΤΗ ΖΩΗ ΜΑΣ»	158
14.2.1.1	Συντελεστές της έκθεσης	160
14.3	ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΑ ΜΟΥΣΕΙΑ	163

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 15^ο

ΒΟΤΑΝΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ (ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΠΑΤΡΩΝ)

15.1	ΤΟ ΒΟΤΑΝΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΠΑΤΡΩΝ	164
------	--	-----

15.1.1 ΓΝΩΣΤΙΚΑ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΑ	165
15.1.2 ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΑ	167

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 16^ο
ΖΩΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ
(ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΠΑΤΡΩΝ)

16.1 ΤΟ ΖΩΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΠΑΤΡΩΝ	168
16.1.1 ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ/ΔΙΟΙΚΗΣΗ	169
16.1.2 ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ	169
16.1.3 ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	170

ΜΕΡΟΣ 3^ο: ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

<u>ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ 3^ο ΜΕΡΟΥΣ</u>	176
---	-----

ΣΚΟΠΟΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	177
ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ	178
1 ^ο) ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΓΙΑ ΤΟ ΚΟΙΝΟ	178
2 ^ο) ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΓΙΑ ΜΟΥΣΕΙΑ	191

§ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ	201
§ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΡΕΥΝΑ ΣΤΟ ΚΟΙΝΟ	201
§ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΡΕΥΝΑ ΣΤΑ ΜΟΥΣΕΙΑ ΤΗΣ ΠΑΤΡΑΣ	204
§ ΜΟΝΤΕΛΟ ΣΥΓΚΡΙΣΗΣ ΑΞΙΟΠΙΣΤΙΑΣ ΤΩΝ ΑΠΑΝΤΗΣΕΩΝ	207
§ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΡΕΥΝΑ ΜΑΣ ΣΤΑ ΜΟΥΣΕΙΑ	208
§ ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΠΙΣΚΕΨΗ ΜΑΣ ΣΤΟ ΝΕΟ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΠΑΤΡΩΝ	208

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ	212
ΕΠΙΛΟΓΟΣ	216

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

§ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΓΙΑ ΤΟ ΚΟΙΝΟ	218
§ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΓΙΑ ΜΟΥΣΕΙΑ	221
§ Επεξήγηση συμβόλων	224
§ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ	225

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	226
--------------	-----

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η παρούσα πτυχιακή εργασία αποτελεί μια μελέτη πάνω στα μουσεία γενικά καθώς και ειδικά στα μουσεία που λειτουργούν στην πόλη των Πατρών. Η μελέτη αυτή συμπληρώνεται με έρευνα που απευθύνεται στο κοινό για να γνωρίσουμε τις απόψεις τους σχετικά με το τι γνωρίζουν για τα μουσεία της Πάτρας και κατά πόσο τα επισκέπτονται και με την έρευνα που απευθύνεται στα εννέα μουσεία της πόλης των Πατρών με σκοπό να δοθεί η εικόνα που παρουσιάζουν σήμερα.

Η πτυχιακή αποτελείται από τρία μέρη. Το *πρώτο μέρος* πτυχιακής εργασίας είναι το θεωρητικό μέρος, το οποίο μέσα από τη βιβλιογραφική ανασκόπηση παρουσιάζει σε επτά κεφάλαια την εικόνα των μουσείων και τη λειτουργία των.

Στο πρώτο κεφάλαιο παρουσιάζεται η ιστορική αναδρομή, ο ορισμός, οι λειτουργίες και οι κατηγορίες των μουσείων. Στο δεύτερο κεφάλαιο ασχολείται με τη Μουσειολογία, την εξέλιξή της και τις μουσειακές σπουδές. Το 3^ο κεφάλαιο παρουσιάζει το ρόλο των μουσείων στην εκπαίδευση και δίνει την εικόνα των εκπαιδευτικών προγραμμάτων. Το 4^ο κεφάλαιο παρουσιάζει το ρόλο των μουσείων, ποια είναι τα κοινωνικά και πολιτιστικά πλεονεκτήματα από τη λειτουργία των καθώς και τα οικονομικά πλεονεκτήματα και η επίδρασή τους στον τουρισμό.

Το 5^ο κεφάλαιο ασχολείται με το μάρκετινγκ των μουσείων, τη διαφήμιση, τον ανταγωνισμό καθώς και τη συμμετοχή σε ευρωπαϊκά προγράμματα.

Το 6^ο κεφάλαιο ασχολείται με το ρόλο των Μουσείων όσον αφορά τις κοινωνικά αποκλεισμένες ομάδες και ποια η προσφορά του Μουσείου στην εκπαίδευση των ατόμων αυτών. Και τέλος το πρώτο μέρος κλείνει με το 7^ο κεφάλαιο το οποίο παρουσιάζει το νομικό πλαίσιο των Μουσείων.

Στο *δεύτερο μέρος* της μελέτης αυτής αναπτύσσονται όλα τα μουσεία της πόλης των Πατρών. Στο 8^ο κεφάλαιο εκθέτονται στοιχεία γενικά για τα αρχαιολογικά μουσεία και παρουσιάζει το Αρχαιολογικό Μουσείο Πατρών. Το 9^ο Κεφάλαιο ασχολείται με το ιστορικό και την παρουσίαση του Μουσείου Λαϊκής Τέχνης Πατρών ενώ το 10^ο Κεφάλαιο παρουσιάζει αρχικά γενικά στοιχεία για τα Ιστορικά και Εθνολογικά Μουσεία και στη συνέχεια στη δεύτερη υποενότητα δίνονται στοιχεία οργάνωσης και λειτουργίας καθώς και φωτογραφικό υλικό του Ιστορικού – Εθνολογικού Μουσείου Πατρών.

Στο 11^ο κεφάλαιο παρουσιάζονται ιστορικά στοιχεία, φωτογραφικό υλικό καθώς και η λειτουργία και επιμορφωτικά προγράμματα του Μουσείου Τύπου Πατρών, ενώ στο

12^ο κεφάλαιο γίνεται μια γενική ιστορική αναδρομή του Μουσείου ΥΗΣ Γλαύκου έως σήμερα.

Το κεφάλαιο 13^ο παρουσιάζει το Μουσείο Παιδείας του Πανεπιστημίου Πατρών και τα εκθέματά του, το κεφάλαιο 14^ο ασχολείται με το Μουσείο Επιστημών & Τεχνολογίας του Πανεπιστημίου Πατρών και τις λειτουργίες του, ενώ το 15^ο κεφάλαιο δίνει στοιχεία και φωτογραφικό υλικό για το Βοτανικό Μουσείο του Πανεπιστημίου Πατρών. Τέλος, στο 16^ο κεφάλαιο δίνονται στοιχεία για το Ζωολογικό μουσείο, τους στόχους του καθώς και φωτογραφικό υλικό.

Στο *τρίτο μέρος* της εργασίας, το οποίο αποτελεί το ερευνητικό μέρος παρουσιάζεται ο σκοπός της έρευνας και τα αποτελέσματα αυτής και κλείνει με τα συμπεράσματα από την έρευνα που πραγματοποιήθηκε α) στο κοινό και β) στα μουσεία της πόλης των Πατρών.

Η πτυχιακή εργασία κλείνει με τις προτάσεις, τον επίλογο και τη βιβλιογραφία και τους δικτυακούς τόπους που χρησιμοποιήσαμε για να αντλήσουμε πληροφορίες, καθώς και Παράρτημα όπου δίνονται τα ερωτηματολόγια που χρησιμοποιήθηκαν στο ερευνητικό μέρος.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Εκατομμύρια άνθρωποι σ' όλο τον κόσμο επισκέπτονται μουσεία κάθε χρόνο, και ο αριθμός των μουσείων αυξάνεται καθημερινά, δεδομένου ότι είναι εξαιρετικά δημοφιλή πολιτιστικά ιδρύματα. Στην Ευρώπη για παράδειγμα, εκτιμάται ότι για κάθε μουσείο που υπήρχε το 1950, υπάρχουν τέσσερα σήμερα. Σε άλλα μέρη του κόσμου η ανάπτυξη των μουσείων έχει μόλις αρχίσει.

Οι προσφερόμενες υπηρεσίες διαφέρουν από χώρα σε χώρα, το ίδιο ισχύει και για το επίπεδο της διαχείρισης των συλλογών, την ποιότητα του μάνατζμεντ και τις υπηρεσίες προς τους επισκέπτες των μουσείων. Είναι αναγκαίο σε κάθε χώρα τα μουσεία να λειτουργούν στο πλαίσιο μιας εθνικής πολιτικής για μουσεία. Η ανάπτυξη και η διανομή των μουσείων, οι πόροι και η ποιότητα των υπηρεσιών, πρέπει να συζητηθούν πάνω σε μια οργανωμένη επιστημονική βάση.

Η Πολιτεία θα πρέπει να υποστηρίζει τα μουσεία, όσον αφορά τους επαρκείς πόρους για αποτελεσματικά εκπαιδευτικά προγράμματα, για σωστή συντήρηση και διαχείριση των συλλογών, για υψηλής ποιότητας εγκαταστάσεις και προσπάθεια προσέλκυσης επισκεπτών με σύγχρονα προγράμματα μάρκετινγκ. Όλα αυτά είναι απαραίτητα αν πρόκειται να αναπτυχθούν τα μουσεία προς όφελος της χώρας και των πολιτών. Ένας δυνατός και βιώσιμος κλάδος μουσείων, είτε δημόσιος, ιδιωτικός ή και τα δύο, μπορεί να προσφέρει τεράστια οφέλη, πολιτιστικά, οικονομικά και πολιτικά. Το κύρος και γόητρο πολλών χωρών μετράται σήμερα με το πόση σημασία δίνουν στη πολιτιστική τους κληρονομιά. Ο διεθνής τουρισμός και τα εκτεταμένα οικονομικά οφέλη που αυτός φέρνει, αποτελούν τον κύριο λόγο για τις αυξανόμενες επενδύσεις σε μουσεία και παρεμφερή πολιτιστικά ιδρύματα παγκοσμίως. Η αυξανόμενη σημασία που δίνεται στην εθνική και τοπική ταυτότητα, όπου τα μουσεία μπορούν να αντικατοπτρίζουν αντικειμενικά τις αλλαγές αλλά και την συνέχεια, στις παραδοσιακές πολιτιστικές αξίες, είναι ζωτικής σημασίας για την παραπέρα ανάπτυξη των μουσείων.

Τα μουσεία μπορούν να παίξουν ένα σημαντικό ρόλο στην τοπική κοινωνία, προσφέροντας την αίσθηση της ταυτότητας και της ιστορίας ενός τόπου. Με δεδομένο τις ραγδαίες και πολλές φορές επώδυνες πολιτιστικές μεταβολές που συμβαίνουν σε πολλές χώρες, τα μουσεία μπορούν να προσφέρουν μια πολύτιμη βοήθεια στην κατανόηση της συνέχειας με το παρελθόν και το παρόν, και να αποτελέσουν ένα εφελκυστικό για το μέλλον.

Τα μουσεία ως πολιτιστικό φαινόμενο έχουν μεγάλη ιστορία. Η αξία τους έχει μεταβληθεί διαμέσου του χρόνου καθώς, οι πολιτικές και πολιτιστικές αξίες έχουν αλλάξει

και αναπτυχθεί. Σήμερα τα μουσεία μπορούν να παίξουν κυρίαρχο ρόλο στην πολιτιστική και οικονομική ζωή μιας χώρας και στην ευημερία της. Σαν σύνολο, οι συλλογές τους αποτελούν μια μοναδική πηγή πληροφόρησης για τα επιτεύγματα και την πρόοδο μιας χώρας, καθώς και για την ιστορική της εξέλιξη. Τα μουσεία ως μέρος της συλλογικής μνήμης αξίζουν την υποστήριξή μας για τα πολλαπλά οφέλη που προσφέρουν. Οι εργαζόμενοι στα μουσεία έχουν ιδιαίτερη ευθύνη ως θεματοφύλακες αυτής της μνήμης. Χωρίς τη μνήμη μας δεν μπορούμε να προχωρήσουμε στο μέλλον.

ΜΕΡΟΣ 1ο

ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ 1^ο ΜΕΡΟΥΣ

Μουσείο, Βικιπαίδεια, <http://el.wikipedia.org/wiki>, ημερ. πρόσβασης 22-04-09, Εργασίες: Εκπαίδευση και μουσεία, daskalos.edu.gr, ημερ. πρόσβασης 09-05-09, Χίου Δ. (2006), *Τι είναι μουσείο;* Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών ΕΜΠ, Διαλέξεις, <http://courses.arch.ntua.gr/112551.html>. ημερ. πρόσβασης 24-04-09, *ICOM Code of Professional Ethics*, 1990: 31, nr. 6.2, Παπουλάκου Α. (Νοέμβριος 2007), *Αρχαιολογικά αρχεία στο Διαδίκτυο*, «Περίστυλον», Περιοδική έκδοση του Πολιτιστικού Οργανισμού Υπαλλήλων Υπουργείου Πολιτισμού, Αθήνα, Γκάτζη Α.-Νικηφορίδου Α. (2004), «Κείμενα για μουσεία και εκθέσεις: προβληματισμός, μεθοδολογία, μελέτη περίπτωσης», στο Μουσειολογία τ. 2, Νικόνανου Ν. (2004), «Η οργάνωση της επικοινωνιακής πολιτικής ενός μουσείου και ο ρόλος της μουσειοπαιδαγωγικής», στο *Μουσείο, επικοινωνία και νέες τεχνολογίες – Πρακτικά Α' Διεθνούς Συνεδρίου Μουσειολογίας, Τμήμα Πολιτισμικής Τεχνολογίας και Επικοινωνίας/Πανεπιστήμιο Αιγαίου*, Μυτιλήνη, http://odysseus.culture.gr/h/1/gh151.jsp?obj_id=3319, ημερ. πρόσβασης 15-07-09, <http://www.tmth.edu.gr/el/schools.html>, *Μουσείο και σχολείο*, 2007 ΝΟΗΣΙΣ - Κέντρο Διάδοσης Επιστημών & Μουσείο Τεχνολογίας, ημερ. πρόσβασης 01-05-09, Χίου Δ. (2007), Το αρχαιολογικό μουσείο, Διπλωματικές Εργασίες, «*Αρχαιολογικό μουσείο Κύθνου*», <http://courses.arch.ntua.gr/121786.html>, ημερ.πρόσβασης 19-06-09, Γκαζή Α.-Νούσια Τ. (2003) *Αρχαιολογία στον ελληνικό χώρο: Μουσειολογία*, ΕΑΠ, Πάτρα, Ambrose T. and Paine G. (1993), *Museum Basics*, Routledge, London, Duggan A.J. (1969), «Training professional museum curators», *Museums Journal*, 69 (June), Adoveti, Stanislas S. (1972), «Le musée dans les systèmes éducatifs et culturels contemporains» στο ICOM (ed.), *Le musée au service des hommes aujourd'hui et demain. Actes de la 9ième Conférence Générale de l'ICOM*, Paris, Baron, Guy. Nouvelle Muséologie et écomuséologie en milieu amérindien, Courcelles, 1987 (αδημοσίευτο χειρόγραφο). Αναφέρεται στο Andrea Hauenschild, Claims and Reality of New Museology: Case Studies in Canada, the United States and Mexico, Νάκου Ειρήνη (2001), *Μουσεία: Εμείς, τα Πράγματα και ο Πολιτισμός*, Νήσος, Αθήνα, Pearce Susan M (2002), *Μουσεία αντικείμενα & συλλογές*, Βάνιας, Θεσσαλονίκη, Γκαζή Α. (1999α), *Από τις Μούσες στο Μουσείο: η ιστορία ενός θεσμού διά μέσου των αιώνων*. Αρχαιολογία & Τέχνες 70, Μάρτιος, Γκαζή Α. (1999β), *Η έκθεση των αρχαιοτήτων στην Ελλάδα (1829-1909). Ιδεολογικές αφετηρίες – Πρακτικές προσεγγίσεις*. Αρχαιολογία & Τέχνες 73, Δεκ., Αντζουλάτου – Ρετσίλα Ε. (1984). *Το Μουσείο και ο ρόλος του στην κοινωνία*. Αθήνα, Μπίντση Ελ. (2002) *Ο ρόλος του Μουσείου στην κοινωνία και πώς εκφράζεται μέσα από το Μουσείο της «Αιλιπούπολης»*, Επ. καθηγήτρια Σκαλτσά Μ., Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Διαπανεπιστημιακό Πρόγραμμα Μεταπτ. Σπουδών Μουσειολογίας: Ζητήματα Μουσειολογίας, <http://www.nured.uowm.gr/pg/index.php?download=Mpintsi.pdf>.

Χουρμουζιάδης Γ.Χ. (1995). *Σχόλια στην ελληνική μουσειολογία*. Στο Χουρμουζιάδης Γ. Αναλογίες. Θεσσαλονίκη. Βάνιας. 205-216, www.international.icomos.org/charters/tourism_greek.pdf, *Η χάρτα του πολιτισμικού τουρισμού, ICOMOS, ημερ. πρόσβ. 20-08-09*, Δέφνερ Αλ., Μεταξάς Θ., Συρακούλης Κλ., Μουσεία, Μάρκετινγκ και αστική ανάπτυξη: *Η περίπτωση του Μουσείου Καπνού της Καβάλας*, http://www.prd.uth.gr/GS_RSAI/CONFERENCE_OCTOBER2008_SITE/ABSTRACTS_PDF/46.pdf, http://www.istomediahost.gr/icom/gr_international_date.asp, ημερ. πρόσβασης 17-09-09, http://www.istomediahost.gr/icom/gr_omada_ergasias.asp#3 Διεθνές Συμβούλιο Μουσείων, Ελληνικό Τμήμα, ημερ. πρόσβασης 18-10-09, Διεθνές Συμβούλιο Μουσείων, Ελληνικό Τμήμα, Διεθνής Επιτροπή της Μπλε Ασπίδας (International Committee of the Blue Shield), http://www.istomediahost.gr/icom/gr_epitropi_ble_aspidas.asp, ημερ. πρόσβασης 12-09-09, Museum and Tourism (1985), Συνέδριο Μουσειολογίας του ICOM, Ιωαννίδης Β. (2005), *Μουσεία και κοινωνικά αποκλεισμένες ομάδες. Η περίπτωση ατόμων με ειδικές ανάγκες: προβληματική, δυνατότητες, εφαρμογές*, Νέα Παιδεία, τχ. 114, http://benl.primedu.uoa.gr/database1/museums_apokleismos.pdf, ημερ. πρόσβασης 25-08-2009, Αντζουλάτου-Ρετσίλα, Ε. (2004). Μουσειακά εκπαιδευτικά προγράμματα για άτομα με ειδικές ανάγκες: Διαπιστώσεις, επισημάνσεις. Στο: Βελιώτη-Γεωργοπούλου, Μ., Τουντασάκη, Ε. (επιμέλεια), *Μουσεία και Άτομα με Ειδικές Ανάγκες. Εμπειρίες και Προοπτικές*. Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών: Κέντρο Κοινωνικής Μορφολογίας και Κοινωνικής Πολιτικής. Υπουργείο Πολιτισμού: Διεύθυνση Λαϊκού Πολιτισμού, Cutenberg, Αθήνα, Ζώνιου-Σιδέρη, Α. (2000). Η εξέλιξη της ειδικής εκπαίδευσης. Από το ειδικό στο γενικό σχολείο. Στο: Ζώνιου-Σιδέρη, Α. (επιμέλεια-εισαγωγή), *Άτομα με ειδικές ανάγκες και η ένταξή τους*, Πρακτικά επιμορφωτικών σεμιναρίων, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα, Ζώτου, Χ. (2004). Εκπαιδευτικά προγράμματα στα μουσεία για άτομα με ειδικές ανάγκες. Στο: Βελιώτη-Γεωργοπούλου, Μ., Τουντασάκη, Ε. (επιμέλεια), *Μουσεία και Άτομα με Ειδικές Ανάγκες. Εμπειρίες και Προοπτικές*. Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών: Κέντρο Κοινωνικής Μορφολογίας και Κοινωνικής Πολιτικής. Υπουργείο Πολιτισμού: Διεύθυνση Λαϊκού Πολιτισμού, Gutenberg, Αθήνα, Κοκκέβη-Φωτίου, Δ. (2004). Το δικαίωμα συμμετοχής των κωφών στην πνευματική και πολιτιστική κληρονομιά ως προϋπόθεση για τη μορφωτική τους άνοδο και ένταξη στην κοινωνία. Στο: Βελιώτη-Γεωργοπούλου, Μ., Τουντασάκη, Ε. (επιμέλεια), *Μουσεία και Άτομα με Ειδικές Ανάγκες. Εμπειρίες και Προοπτικές*. Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών: Κέντρο Κοινωνικής Μορφολογίας και Κοινωνικής Πολιτικής. Υπουργείο Πολιτισμού: Διεύθυνση Λαϊκού Πολιτισμού, Gutenberg, Αθήνα, Κόκκινος, Γ., Αλεξάκη, Ε. (επιμέλεια). (2002). *Διεπιστημονικές προσεγγίσεις στη μουσειακή αγωγή*, Μεταίχμιο, Αθήνα, Κοντογιάννη, Α. (2000). Τέχνη και δημιουργική έκφραση στην Ειδική Αγωγή. Στο: Ζώνιου-Σιδέρη, Α. (επιμέλεια-εισαγωγή), *Άτομα με ειδικές ανάγκες και η ένταξή τους* (σελ. 45-56), Πρακτικά επιμορφωτικών σεμιναρίων, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα, Κουβέλη, Α. (2001). Ο μαθητής και το μουσείο: Βιώματα και αντιλήψεις. *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών*, (Α' - Β'),

Λεοντσίνης, Γ. Ν. (2002). Το μουσείο στο πλαίσιο της διδακτικής της γενικής και της τοπικής ιστορίας. Στο: Κόκκινος, Γ., Αλεξάκη, Ε. (επιμέλεια), *Διεπιστημονικές προσεγγίσεις στη μουσειακή αγωγή*, Μεταίχμιο, Αθήνα, Μαλαμίδου, Τ. (2004). Απόπειρα πρόσβασης μαθητών Ειδικού Σχολείου σε μουσείο. Συμμετοχή στα εκπαιδευτικά προγράμματα και εφαρμογή τους. Στο: Βελιώτη-Γεωργοπούλου, Μ., Τουνταςάκη, Ε. (επιμέλεια), *Μουσεία και Άτομα με Ειδικές Ανάγκες. Εμπειρίες και Προοπτικές*. Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών: Κέντρο Κοινωνικής Μορφολογίας και Κοινωνικής Πολιτικής. Υπουργείο Πολιτισμού: Διεύθυνση Λαϊκού Πολιτισμού, Gutenberg, Αθήνα, Μιχαηλίδου, Μ. (2002). Μουσείο: Πορεία και προοπτικές προς τον 21ο αιώνα. Στο: Κόκκινος, Γ., Αλεξάκη, Ε. (επιμέλεια), *Διεπιστημονικές προσεγγίσεις στη μουσειακή αγωγή*, Μεταίχμιο, Αθήνα, Μπακιρτζής, Κ. Ν. (2002). *Επικοινωνία και αγωγή*, Gutenberg, Αθήνα, Μπενάκη-Πολυδώρου, Ι. (2004). Πρόσβαση ατόμων με ειδικές ανάγκες στην Τέχνη. Το Μουσείο Αφής του Φάρου Τυφλών Ελλάδος. Στο: Βελιώτη-Γεωργοπούλου, Μ., Τουνταςάκη, Ε. (επιμέλεια), *Μουσεία και Άτομα με Ειδικές Ανάγκες. Εμπειρίες και Προοπτικές*. Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών: Κέντρο Κοινωνικής Μορφολογίας και Κοινωνικής Πολιτικής. Υπουργείο Πολιτισμού: Διεύθυνση Λαϊκού Πολιτισμού, Gutenberg, Αθήνα, Νάκου, Ε. (2002). Το επιστημολογικό υπόβαθρο της σχέσης Μουσείου, Εκπαίδευσης και Ιστορίας. Στο: Κόκκινος, Γ., Αλεξάκη, Ε. (επιμέλεια), *Διεπιστημονικές προσεγγίσεις στη μουσειακή αγωγή, Μεταίχμιο*, Αθήνα, Νικολόπουλος, Γ. Π. (2000). Εγκληματολογικοί προβληματισμοί γύρω απ' την έννοια του κοινωνικού αποκλεισμού. Στο: *Εγκληματίες και Θύματα στο Κατώφλι του 21ου Αιώνα*. Αφιέρωμα στη μνήμη Ηλία Δασκαλάκη, Αθήνα, Πλατή, Μ. (2004). Επισκέψεις ατόμων με ειδικές ανάγκες στο Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης, Ίδρυμα Ν. Π. Γουλανδρή. Στο: Βελιώτη-Γεωργοπούλου, Μ., Τουνταςάκη, Ε. (επιμέλεια), *Μουσεία και Άτομα με Ειδικές Ανάγκες. Εμπειρίες και Προοπτικές*. Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών: Κέντρο Κοινωνικής Μορφολογίας και Κοινωνικής Πολιτικής. Υπουργείο Πολιτισμού: Διεύθυνση Λαϊκού Πολιτισμού, Gutenberg, Αθήνα, Πολυχρονίου, Ι. (2004). Αυτόνομη διακίνηση ατόμων με ειδικές ανάγκες στα μουσεία. Στο: Βελιώτη-Γεωργοπούλου, Μ., Τουνταςάκη, Ε. (επιμέλεια), *Μουσεία και Άτομα με Ειδικές Ανάγκες. Εμπειρίες και Προοπτικές*. Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών: Κέντρο Κοινωνικής Μορφολογίας και Κοινωνικής Πολιτικής. Υπουργείο Πολιτισμού: Διεύθυνση Λαϊκού Πολιτισμού, Gutenberg, Αθήνα, Σπαθάρη-Μπεγλίτη, Ε. (2002). Μεθοδολογικές αρχές σύνδεσης σχολείου και κοινωνίας μέσω της διαδικασίας σύστασης εκπαιδευτικής σκευής και σχολικού μουσείου -Προετοιμασία του μαθητή στην ανάπτυξη δεξιοτήτων δημιουργίας και αξιοποίησής τους στο πλαίσιο ενός ανοικτού στην κοινωνία σχολείου. Στο: Κόκκινος, Γ., Αλεξάκη, Ε. (επιμέλεια), *Διεπιστημονικές προσεγγίσεις στη μουσειακή αγωγή*, Μεταίχμιο, Αθήνα, Τσαούσης, Δ. Γ. (2004). Μουσεία και κοινωνική πολιτική. Στο: Βελιώτη-Γεωργοπούλου, Μ., Τουνταςάκη, Ε. (επιμέλεια), *Μουσεία και Άτομα με Ειδικές Ανάγκες. Εμπειρίες και Προοπτικές*. Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών: Κέντρο Κοινωνικής Μορφολογίας και Κοινωνικής Πολιτικής. Υπουργείο Πολιτισμού:

Διεύθυνση Λαϊκού Πολιτισμού, Gutenberg, Αθήνα, Τσίγκανου Ι. (1997). “Το κοινωνικό μειονέκτημα” της παραβατικότητας. Στο: Δημητρίου, Σ. (επιμέλεια), *Μορφές κοινωνικού αποκλεισμού και μηχανισμοί παραγωγής του*. Κέντρο Έρευνας και Τεκμηρίωσης, Ομάδα Ανθρωπολογίας, Ιδεοκίνηση, Αθήνα, Χαλκιά, Α. (2002). Ένα βήμα πιο κοντά στο μουσείο - Σχεδιάζουμε ένα φύλλο εργασίας και οργανώνουμε ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα σε μουσείο. Στο: Κόκκινος, Γ., Αλεξάκη, Ε. (επιμέλεια), *Διεπιστημονικές προσεγγίσεις στη μουσειακή αγωγή*, Μεταίχμιο, Αθήνα, Χορταρέα, Ε. (2002). Ιστορική εξέλιξη των εκπαιδευτικών προγραμμάτων μουσείων στην Ελλάδα και στο εξωτερικό. Στο: Κόκκινος, Γ., Αλεξάκη, Ε. (επιμέλεια), *Διεπιστημονικές προσεγγίσεις στη μουσειακή αγωγή*, Μεταίχμιο, Αθήνα, Χρυσουλάκη, Σ. (2004). Η προσαρμογή των εκπαιδευτικών προγραμμάτων του ΚΕΠ του ΥΠΠΟ για παιδιά με ειδικές ανάγκες. Στο: Βελιώτη-Γεωργοπούλου, Μ., Τουντασάκη, Ε. (επιμέλεια), *Μουσεία και Άτομα με Ειδικές Ανάγκες. Εμπειρίες και Προοπτικές*. Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών: Κέντρο Κοινωνικής Μορφολογίας και Κοινωνικής Πολιτικής. Υπουργείο Πολιτισμού: Διεύθυνση Λαϊκού Πολιτισμού, Gutenberg, Αθήνα, Μουσεία, Ελληνική Εταιρία Δικαίου Αρχαιοτήτων, <http://www.law-archaeology.gr/Index.asp?C=95>, 14/6/2008, ημερ. πρόσβασης 25-9-09.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

ΟΡΙΣΜΟΣ, ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ ΜΟΥΣΕΙΩΝ

1.1. ΓΕΝΙΚΑ

Τα μουσεία είναι τα θησαυροφυλάκια της ανθρωπότητας. Εκεί αποθηκεύονται οι μνήμες των λαών, οι πολιτισμοί τους, τα όνειρά τους και οι ελπίδες τους. Ο όρος «Μουσείο» συναντάται από την Αρχαιότητα, με διαφορετική όμως χρήση. Τότε ήταν χώρος αφιερωμένος στις Μούσες και προοριζόταν για συζητήσεις φιλοσοφικού περιεχομένου ή για έρευνα.

Πριν από την ανάπτυξη των σύγχρονων μουσείων, διαφορετικές κοινωνίες είχαν διαφορετικούς τρόπους να διατηρούν αντικείμενα και συλλογές που θεωρούσαν σημαντικά. Οι Αρχαίοι Έλληνες συγκέντρωναν έργα τέχνης συνήθως γύρω από τους ναούς. Οι Ρωμαίοι συνήθιζαν να εκθέτουν αγάλματα στις επαύλεις τους. Το Μεσαίωνα συλλογές συγκεντρώνονταν στα Μοναστήρια. Στην αρχαία Ινδία, chitrashalas ή πινακοθήκες ζωγραφικής, χρησιμοποιούνταν για εκπαιδευτικούς καθώς και για ψυχαγωγικούς σκοπούς, όπου οι πίνακες και τα γλυπτά παρείχαν μαθήματα ιστορίας, θρησκείας και τέχνης. Στην Ασία, τα πολύτιμα αντικείμενα τα τοποθετούσαν σε ναούς για φύλαξη, ενώ στην Ευρώπη οι ναοί διατηρούσαν όχι μόνο θησαυρούς, αλλά και άλλα αξιόλογα αντικείμενα, θρησκευτικής λατρείας. Σε πολλές κοινωνίες τοποθετούσαν φύλακες σε αντικείμενα που ήταν πολύτιμα και σημαντικής αξίας για την κοινωνική ομάδα. Για παράδειγμα, στην περιοχή Cross River της Δυτικής Αφρικής, διόριζαν κάποιον γηραιότερο, για να αναλάβει την ευθύνη για κάποιες μάσκες (αντικείμενα ή κειμήλια που λατρεύονταν θρησκευτικά από την ομάδα-φυλή). Στην Αυτοκρατορική Κίνα, οι συλλογές από πολύτιμους πίνακες ήταν τόσο πολύτιμες στην άρχουσα τάξη όσο είναι και στη Δύση σήμερα.^{1,2}

1.2 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

Από τα πρώτα Μουσεία στην αρχαιότητα θεωρείται αυτό που ίδρυσε ο Πτολεμαίος Σωτήρας στην Αλεξάνδρεια τον 3ο αιώνα π.Χ. και περιείχε αγάλματα, εργαλεία ιατρικά και αστρονομικά. Τη ρωμαϊκή περίοδο το μουσείο αναφέρεται κυρίως σε χώρο για φιλοσοφικές συζητήσεις. Στην Αναγέννηση εμφανίζονται οι απαρχές του σύγχρονου

μουσείου. Ο όρος μουσείου χρησιμοποιείται στη Φλωρεντία τον 15ο αιώνα. Το 16ο και 17ο αιώνα στην Ευρώπη αναπτύσσονται οι προθήκες αντικειμένων.

Έτσι τα σύγχρονα μουσεία ουσιαστικά ξεκίνησαν στην Ευρώπη το 17ο αιώνα. Η πρώτη χρήση του όρου «μουσείο» στα Αγγλικά έγινε το 1682, περιέγραφε τη συλλογή από παράξενα, σπάνια και εξωτικά αντικείμενα που ο ευγενής Elias Ashmole (Ελάιας Άσμολ) έδωσε στο Πανεπιστήμιο της Οξφόρδης. Από τις ιδιωτικές συλλογές της άρχουσας τάξης των πλουσίων και των ευγενών, τα μουσεία έγιναν τα δημόσια εκπαιδευτικά ιδρύματα που γνωρίζουμε σήμερα. Έτσι τα μουσεία προσιτά στο ευρύ κοινό, γίνονται μετά τη Γαλλική Επανάσταση. Σταθμό αποτελεί το άνοιγμα του Λούβρου το 1793, όπου οι θησαυροεικθέματα που προσφέρουν βασιλιάδες και ευγενείς εκτίθενται πια για το λαό. Πολλά Μουσεία δημιουργούνται και χρησιμοποιούνται για εθνικιστικούς σκοπούς: καλλιεργούν το εθνικό φρόνημα μέσα από τη γνωριμία με την πολιτιστική κληρονομιά. Ένας νέος τύπος Μουσείου, το «Ανοιχτό» (υπαίθριο) κάνει την εμφάνισή του στη Στοκχόλμη, το 1873 και βρίσκει μεγάλη απήχηση στις λαϊκές Δημοκρατίες.^{1,2}

Κατά το 18ο αιώνα έχουμε την εξάπλωση των επιστημονικών μεθόδων για την ταξινόμηση και μελέτη των συλλογών, το 19ο δημιουργούνται μουσεία λαογραφίας, εθνογραφίας και τοπικής ιστορίας.³

Στις μέρες μας το μουσείο δείχνει ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τον τρόπο παρουσίασης και ερμηνείας, αναγνωρίζοντας ότι η επικοινωνία είναι μία από τις πιο σημαντικές λειτουργίες του.³

Η εξέλιξη των μουσείων στην Ελλάδα ξεκινά με την ίδρυση του ελληνικού κράτους, και είναι συνδεδεμένη με την προστασία των αρχαιοτήτων. Το πρώτο μουσείο ήταν το Εθνικό Μουσείο της Αίγινας το 1829. Στα τέλη του 19ου αιώνα αναγνωρίζεται ο ρόλος της βυζαντινής, υστεροβυζαντινής και νεότερης περιόδου, ως το ενδιάμεσο διάστημα που συνδέει ιστορικά και πολιτιστικά την αρχαιότητα με τη σύγχρονη Ελλάδα. Τον 20^ο αιώνα έχουμε μεγάλη άνθηση σε αρχαιολογικά μουσεία, λαογραφικά, μουσεία ιστορικού ενδιαφέροντος, ναυτικά και σε Βυζαντινά. Ιδιαίτερη άνθηση τις τελευταίες δεκαετίες γνωρίζουν τα μουσεία έργων νεότερης τέχνης και το άνοιγμα των ελληνικών μουσείων προς το κοινό παίρνει κυρίως τη μορφή εκπαιδευτικών προγραμμάτων.³

Για τη χώρα μας βέβαια τα πράγματα είναι κάπως διαφορετικά, τουλάχιστον σε ό,τι αφορά τα πολύτιμα αντικείμενα των κλασικών χρόνων που συγκροτήθηκαν σε εκθέσεις και συλλογές, ύστερα από ανασκαφική δουλειά σπουδαίων αρχαιολόγων, Ελλήνων και ξένων σε συνεργασία με το ελληνικό κράτος, αλλά και κάτω από την καθοδήγηση των γραπτών μνημείων των αρχαίων ελλήνων συγγραφέων. Βέβαια στη χώρα

μας έχουμε το φαινόμενο των ιδιωτικών συλλογών, φαινόμενο άλλωστε που υποστηρίζεται ως μέσο προστασίας των εκθεμάτων και των πολύτιμων αντικειμένων.¹

1.3 ΟΡΙΣΜΟΙ

1.3.1 ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΜΟΥΣΕΙΩΝ (ΗΝΩΜΕΝΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ)

"Το μουσείο είναι ένας θεσμός που συλλέγει, καταγράφει, διατηρεί, εκθέτει και ερμηνεύει την υλική μαρτυρία και την συνδεδεμένη πληροφόρηση για το γενικό καλό".

Ο «θεσμός» υποδηλώνει ένα εθιμοτυπικό ίδρυμα που έχει ένα μακροχρόνιο σκοπό. Το «συλλέγω» περιλαμβάνει όλα τα μέσα της απόκτησης. Το «καταγράφω» τονίζει την ανάγκη της αρχειοθέτησης. Το «διατηρώ» περιλαμβάνει όλες τις απόψεις της διαφύλαξης και της ασφάλειας. Το «εκθέτω» επιβεβαιώνει την προσδοκία των επισκεπτών ότι θα είναι σε θέση να δουν τουλάχιστον μια αντιπροσωπευτική επιλογή των αντικειμένων των συλλογών. Το «ερμηνεύω» άρθηκε για να καλύψει τόσο διαφορετικά πεδία όπως της επίδειξης, της εκπαίδευσης, της έρευνας και της έκδοσης. Το «υλικό» υποδηλώνει κάτι που είναι χειροπιαστό, ενώ το «Μαρτυρία» εγγυάται την αυθεντικότητα του σαν το «αληθινό πράγμα». Το «συνδεδεμένη πληροφόρηση» αντιπροσωπεύει τη γνώση που αποτρέπει ένα μουσειακό αντικείμενο να είναι μονάχα ένα μπιμπελό, και επίσης συμπεριλαμβάνει όλα τα αρχεία που σχετίζονται με την προηγούμενη ιστορία του, την απόκτηση και τη μεταγενέστερη χρήση. Το «για το γενικό καλό» είναι σκόπιμα ανοιχτό και επιδιώκει να αντικατοπτρίσει την τωρινή σκέψη, τόσο μέσα στο επάγγελμα μας, όσο και έξω από αυτό, όπου τα μουσεία είναι οι υπηρέτες της κοινωνίας.¹

1.3.2 ΟΡΙΣΜΟΣ ICOM

Με τον όρο Μουσείο εννοείται σύμφωνα με τον επίσημο ορισμό της ICOM (International Council of Museums – Διεθνές Συμβούλιο Μουσείων) «ένα μόνιμο ίδρυμα, μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα, στην υπηρεσία της κοινωνίας και της ανάπτυξής της, ανοικτό στο κοινό, που έχει ως έργο του τη συλλογή, τη μελέτη, τη διατήρηση, τη γνωστοποίηση και την έκθεση τεκμηρίων του ανθρώπινου πολιτισμού και περιβάλλοντος, με στόχο τη μελέτη, την εκπαίδευση και την ψυχαγωγία».

Βάσει του σύγχρονου ορισμού τους τα μουσεία ικανοποιούν μια ιδιαίτερη ανθρώπινη ανάγκη, τη δημιουργία ενός μόνιμου αρχείου για το πώς έζησαν οι άνθρωποι και τι πέτυχαν σε έναν αλληλεξαρτώμενο κόσμο. Η παγκοσμιοποίηση έχει διαφοροποιήσει σαφώς τον ρυθμό της αλλαγής του κόσμου μας και σε ένα βαθμό έχει συνδέσει πλέον το

τοπικό, εθνικό στοιχείο με το παγκόσμιο. Μέσα σε αυτό το εννοιολογικό πλαίσιο τα μουσεία είναι χώροι στους οποίους οι άνθρωποι μπορούν να εξερευνήσουν τις προσωπικές τους πεποιθήσεις εν τω μέσω καθολικών αληθειών. Εν ολίγοις, μπορούν να επιδείξουν στο πλατύ κοινό πώς διαμόρφωσαν τα γεγονότα και οι πεποιθήσεις των ανθρώπων του παρελθόντος την εμπειρία του παρόντος.¹

1.4 ΙΣΤΟΡΙΑ ΟΡΟΥ

Ο παραπάνω ορισμός δεν συνιστούσε εξαρχής το πλαίσιο μέσα στο οποίο καθορίζονται οι λειτουργίες ενός μουσείου, ούτε συνδεόταν με τη συλλογή και την έκθεση αντικειμένων. Στην αρχαιότητα το μουσείο περιγράφεται ως τέμενος αφιερωμένο στη λατρεία των Μουσών. Τούτο σημαίνει πως στο συγκεκριμένο χώρο καλλιεργούνταν οι τέχνες, τα γράμματα, η μουσική, η ποίηση, η φιλοσοφία και ο χορός. Στην περίοδο της ρωμαϊκής αυτοκρατορίας ο όρος χρησιμοποιείται κυρίως για χώρους στους οποίους διεξάγονταν φιλοσοφικές συζητήσεις.

Κατά την περίοδο της Αναγέννησης ο όρος παραπέμπει στις ιδιωτικές συλλογές της ευρωπαϊκής αριστοκρατίας, ενώ στον 17ο αιώνα σχετίζεται με την πληρότητα των εγκυκλοπαιδικών γνώσεων και την «ευρεία κάλυψη ενός γνωστικού αντικειμένου». Στα μέσα του ίδιου αιώνα στην Ευρώπη χρησιμοποιείται ο λατινικός όρος *musaeum* για τον προσδιορισμό συλλογών με περίεργο αντικείμενα (*cabinets des curiosités*). Στα τέλη του 17ου, αρχές του 18ου, αιώνα καθιερώθηκε ο όρος για συγκεκριμένα κτήρια που στέγαζαν συλλογές αντικειμένων και χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά στην περιγραφή της έκθεσης αντικειμένων του Ηλίας Άσμολ (*Elias Ashmol*) στην Οξφόρδη.¹

1.5 ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ ΜΟΥΣΕΙΩΝ

1.5.1 ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΜΟΥΣΕΙΩΝ

Σήμερα τα μουσεία διαφέρουν κατά πολύ. Ποικίλλουν σε μέγεθος από τα μεγάλα διεθνή μουσεία όπως το *Smithsonian Institution* της *Washington* στο μικρότερο χωριάτικο μουσείο του ενός δωματίου. Διαφέρουν, επίσης, κατά πολύ στο σκοπό τους. Μερικά προορίζονται, αποκλειστικά, στο να ψυχαγωγούν και να διασκεδάζουν παραθεριστές, άλλα διατηρούν τα στοιχεία πάνω στα οποία στηρίζεται η επιστημονική έρευνα. Διαφέρουν στις συλλογές τους: από έντομα σε ιστορικά βιομηχανικά μηχανήματα, από

αρχαία αγάλματα σε πολεμικά δείγματα, από μοντέρνους πίνακες σε επαναστατικές σημαίες. Διαφέρουν στο ποιος και πώς τα διοικεί. Διαφέρουν στο κοινό το οποίο επιδιώκουν να εξυπηρετήσουν.

Ένα πράγμα που κάθε μουσείο έχει **κοινό** με κάθε άλλο μουσείο είναι οι **συλλογές**. Οι οποίες να μεν είναι διαφορετικές, αλλά όπως πάντα υπάρχουν σαν περιεχόμενο των μουσείων. Γιατί εφόσον δεν υπάρχει συλλογή σαν αντικείμενο έκθεσης, παύει να υπάρχει και το μουσείο σαν χώρος με αντικείμενο και περιεχόμενο.

Τα μουσεία κατηγοριοποιούνται βάσει των συλλογών που διαθέτουν, των φορέων που τα ιδρύουν και τα διαχειρίζονται, βάσει του βεληνεκούς της συλλογής τους, βάσει του κοινού που εξυπηρετούν και του εκθεσιακού τους χώρου:

- **Βάσει συλλογής:**
  - ο Γενικού ενδιαφέροντος
  - ο Αρχαιολογικά
  - ο Τέχνης
  - ο Ιστορικά
  - ο Θεματικά
  - ο Λαογραφικά
  - ο Φυσικής Ιστορίας
  - ο Επιστημών
- **Βάσει ιδρυτικού και διαχειριστικού φορέα:**
  - ο Κρατικά
  - ο Δημόσια
  - ο Ιδιωτικά
- **Βάσει βεληνεκούς:**
  - ο Εθνικά
  - ο Περιφερειακά
  - ο Τοπικά
- **Βάσει κοινού**
  - ο Γενικά
  - ο Εκπαιδευτικά
  - ο Ειδικού ενδιαφέροντος
- **Βάσει χώρου**
  - ο Αρχαιολογικοί χώροι
  - ο Υπαίθρια

- ο Ιστορικά κτήρια-μουσεία

1.5.2 ΚΤΙΡΙΑΚΕΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ, ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΣΥΝΤΗΡΗΣΗΣ, ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ

Συνήθως ο σχεδιασμός νέων, ή η μουσειακή αξιοποίηση παλαιών κτηριακών εγκαταστάσεων αναλαμβάνεται από ομάδες αρχιτεκτόνων-μηχανικών, οι οποίες φροντίζουν για την ένταξη του μουσείου στο φυσικό αστικό ή ημιαστικό τοπίο της περιοχής. Ιδιαίτερα στις εργασίες αναπαλαίωσης δίνεται έμφαση στην κατάλληλη ένταξη ειδικών συσκευών κλιματισμού, προαπαιτούμενων για τη συντήρηση και καλή κατάσταση των μουσειακών αντικειμένων να ανταποκρίνεται στις ιδιαίτερες ανάγκες των μουσειακών συλλογών που πρόκειται να εκτεθούν. Στις σύγχρονες μουσειακές εγκαταστάσεις αφιερώνεται ιδιαίτερη μέριμνα στις βοηθητικές εγκαταστάσεις, σε διαδραστικά τεχνοπάρκα, σε εργαστήρια συντήρησης, σε γραφεία διοικητικού προσωπικού και κατάλληλους χώρους αποθήκευσης, έτσι ώστε να αποφευχθούν κατά το δυνατόν οι ανθρωπογενείς και οι περιβαλλοντικές αιτίες καταστροφής των μουσειακών αντικειμένων.

Επίσης, δίνεται ιδιαίτερη μέριμνα στην καθαριότητα των χώρων αποθήκευσης και την κατηγοριοποίηση των αντικειμένων ανά υλικό, έτσι ώστε να είναι ευκολότερος ο περιβαλλοντικός τους έλεγχος και ο περιορισμός της καταστροφής των μουσειακών αντικειμένων από φυσικά αίτια. Ορισμένοι τύποι αντικειμένων, ιδιαίτερα εκείνα που ανήκουν στην κατηγορία των οργανικών υλικών, αν και απαντώνται σπάνια, έχει προβλεφθεί να αποθηκεύονται σε συγκεκριμένες συνθήκες υγρασίας και θερμοκρασίας ως ακολούθως:

- § **Οστά και ελεφαντοστόν:** αποθηκεύονται σε θερμοκρασία όχι μεγαλύτερη των 25°C και σχετική υγρασία από 45% - 55%.
- § **Ξύλο:** σχετική υγρασία 45% στους 20°C.
- § **Περγαμηνές και πάπυροι:** θερμοκρασία 21°C - 25°C και σχετική υγρασία 40% - 50%.
- § **Κεραμική και ύαλος:** ιδανικές τιμή σχετικής υγρασίας για έκθεση και αποθήκευση 45% - 55%.
- § **Φωτογραφίες και αρνητικά:** η σχετική υγρασία για την αποθήκευση φωτογραφικού υλικού κυμαίνεται από 30% έως 50%, και δεν υπερβαίνει σε καμία περίπτωση την τιμή του 60%, ενώ η ιδανική θερμοκρασία ποικίλει από 15°C έως 25°C και δεν υπερβαίνει τους 30°C.
- § **Μέταλλο:** Όλα τα μεταλλικά αντικείμενα υπόκεινται σε σοβαρή οξείδωση όταν η ατμοσφαιρική υγρασία είναι μεγαλύτερη του 65% ή 70%.

Ο άνθρωπος θεωρείται μια από τις εξωγενείς αιτίες καταστροφής των μουσειακών αντικειμένων. Οι ανθρωπογενείς αιτίες προέρχονται κυρίως από την αμέλεια στο χειρισμό, τη συντήρηση, την αποθήκευση και τη μεταφορά των αντικειμένων μουσείων, γεγονός που απαιτεί διαρκή εκπαίδευση του υπεύθυνου προσωπικού στις νέες μεθόδους και τεχνολογίες συντήρησης και αποκατάστασης.

Ένα πολύ μεγάλο μέρος του έργου του μουσείου στηρίζεται αποκλειστικά στην αξιοπιστία των ανθρώπων που εργάζονται σε όλους τους τομείς δραστηριότητάς του. Όπως έχει επισημάνει η D. Mariner στη μελέτη της για τους εργαζόμενους στα μουσεία υπάρχουν έξι κρίσιμοι παράγοντες στους οποίους συμφωνούν οι κοινωνιολόγοι για την αξιολόγηση της επαγγελματικής αξιοπιστίας ενός επαγγέλματος. Ο πρώτος και βασικότερος από αυτούς τους παράγοντες είναι «η γνώση της πολιτισμικής παράδοσης σε μουσειολογική βάση, που είναι η βάση της γνώσης και της πείρας του επαγγέλματος». Παρά την καθιέρωση ενώσεων μουσείων και διαφόρων επιμορφωτικών προγραμμάτων, οι συζητήσεις για την επαγγελματική εκπαίδευση των εργαζομένων στα μουσεία επιστρέφουν διαρκώς στο θέμα της βιωσιμότητας της μουσειολογίας ως επιστήμης ή στις μουσειολογικές σπουδές, χωρίς να ενισχύουν την επαγγελματική κατάρτιση των εργαζομένων στα μουσεία.

Δυναμικός και διαρκώς εξελισσόμενος τομέας για την ελληνική πραγματικότητα η **μουσειολογία** είναι δυνατόν να προσφέρει όχι μόνο το κατάλληλο ανθρώπινο δυναμικό, αλλά ταυτόχρονα να διεκδικήσει τον εκσυγχρονισμό της υποδομής των μουσείων και τη στελέχωσή τους με εξειδικευμένο προσωπικό. (Για τη μουσειολογία θα αναφερθούμε εκτενέστερα σε υποενότητα που ακολουθεί).^{1,2,4}

1.5.3. ΣΥΛΛΟΓΕΣ ΚΑΙ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗΣ ΥΛΙΚΟΥ – ICOM

«Είναι μια σημαντική επαγγελματική ευθύνη η εξασφάλιση ότι όλα τα στοιχεία που υποδέχεται ένα μουσείο είναι ορθά και πλήρως τεκμηριωμένα, έτσι ώστε να είναι γνωστή η προέλευση, η ταυτότητα, η κατάσταση και η επεξεργασία του υλικού».⁴

Το ICOMOS, το Διεθνές Συμβούλιο Μνημείων και Τόπων, ως συντάκτης της Χάρτας, άλλοι διεθνείς οργανισμοί και η τουριστική βιομηχανία έχουν αφιερωθεί στην αντιμετώπιση αυτής της πρόκλησης.

Η υποδοχή του αντικειμένου στο μουσείο ακολουθεί τους κανόνες καλής πρακτικής της ICOM και χρησιμοποιεί, ημερολογιακές καταγραφές, έτσι όπως προτείνονται από τη Διεθνή Επιτροπή για την τεκμηρίωση του Διεθνούς Συμβουλίου Μουσείων (ICOM-CIDOC). Τα αντικείμενα, εφόσον προορίζονται για μόνιμη έκθεση στο

Μουσείο, εκτιμώνται από τον υπεύθυνο συλλογών και τους συνεργάτες του, φωτογραφίζονται και καταγράφεται το υλικό και η τεχνική κατασκευής τους, η κατάσταση του, οι όποιες πολιτισμικές και ιστορικές αναφορές, ο τόπος και η ημερομηνία παραγωγής –ανεξάρτητα από τη στρωματογραφική τους ημερομηνία- η/οι φωτογραφήσεις τους και η πιθανή τους συντήρηση.

Οι κανόνες καλής πρακτικής, σε συνδυασμό με τη συνεργασία ειδικών επιστημόνων (αρχαιολόγων, εθνολόγων, ανθρωπολόγων, ειδικών της τέχνης, βοτανολόγων κ.λπ.) διαμορφώνει μια νέα αντίληψη για τον όρο μουσείο και το βοηθά να απαγκιστρωθεί από την έννοια της απλής έκθεσης, καθιστώντας το χώρο επιστημονικής έρευνας, εκπαίδευσης και τεκμηρίωσης. Για παράδειγμα, ένα εθνολογικό νησιωτικό μουσείο χρησιμοποιεί την εθνολογική μέθοδο έρευνας πεδίου, τη συλλογή και τεκμηρίωση αντικειμένων και την ερμηνευτική παρουσίαση της τοπικής νησιωτικής κοινωνίας σε αρκετές από τις λειτουργίες του ως ερευνητικός φορέας.¹

1.5.5 ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ ΑΡΧΕΙΑ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

1.5.4.1 Γενικά

Η προστασία και η ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς μιας χώρας – και ως πολιτιστική κληρονομιά εννοούμε το σύνολο των μνημείων, των αρχαιολογικών χώρων και των ιστορικών τόπων, καθώς και των άυλων αγαθών¹- πέραν της αξίας της, όσον αφορά στη διασφάλιση της πολιτισμικής ταυτότητας και της ιστορικής συνέχειας κάθε λαού, αποτελεί ηθική υποχρέωση κάθε πολιτείας, απέναντι στο σύνολο της ανθρωπότητας, στην οποία αυτή η κληρονομιά ουσιαστικά ανήκει.⁵

Σε αυτό το πλαίσιο αρχών, η ουσιαστική προστασία, η αποτελεσματική διαχείριση, αλλά κυρίως η ανάδειξη των ιστορικών και πολιτιστικών μνημείων μιας χώρας θα πρέπει να αποτελεί κύριο άξονα στρατηγικής μιας εθνικής πολιτικής για τον πολιτισμό.

Η σύγχρονη τεχνολογία της Πληροφορικής παρέχει σήμερα περισσότερες δυνατότητες παρά ποτέ και στο χώρο των λεγόμενων πιο «κλασικών» επιστημών. Στο χώρο της αρχαιολογίας είναι σημαντική η χρήση των Η/Υ τόσο για την καταγραφή και την ηλεκτρονική τεκμηρίωση των δεδομένων σε μια ανασκαφή όσο και για τη λειτουργία ενός ηλεκτρονικού αρχείου.

1.5.4.2 Η σημασία της ηλεκτρονικής τεκμηρίωσης των δεδομένων

Ηλεκτρονική Τεκμηρίωση των δεδομένων σημαίνει συγκέντρωση, οργάνωση.

¹ Αρχαιολογικός νόμος, κεφάλαιο 1^ο, άρθρο 1&2.

αρχαιοθήκη και διαχείριση των πληροφοριών μιας ανασκαφής ή των συλλογών ενός μουσείου και ταξινόμησή τους με τη βοήθεια της χρήσης ηλεκτρονικών υπολογιστών.

Η ηλεκτρονική τεκμηρίωση και καταγραφή των δεδομένων είναι σημαντική γιατί: α) εξασφαλίζει την εποπτεία του υλικού του μουσείου ή του αρχαιολογικού χώρου, β) διευκολύνει τη δυνατότητα ανεύρεσης πληροφοριών και επιταχύνει τις χρονοβόρες διαδικασίες αναζήτησης στοιχείων, γ) βελτιώνει την αποτελεσματικότητα της εργασίας και δίνει τη δυνατότητα διαχείρισης των πληροφοριών μέσω διαδικτύου.²

Ενώ με την ανάπτυξη της τεχνολογίας της Πληροφορικής παρέχεται η δυνατότητα καταγραφής και αρχαιοθήκης σε σύγχρονα ψηφιακά αρχαιολογικά αρχεία, παράλληλα η «ανοικτή» τεχνολογία του Διαδικτύου δίνει την ευκαιρία στα αρχεία αυτά να αποκτήσουν ουσιαστικό ρόλο και στην ευρύτερη ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς μιας χώρας και επίσης βοηθάει στην ανάπτυξη της επιστημονικής έρευνας.⁵

1.5.4.3 Ψηφιακά αρχεία μνημείων

Ένα σύγχρονο αρχείο μνημείων θα πρέπει να παρέχει ουσιαστικές υπηρεσίες πληροφόρησης στις εξής διακριτές ομάδες χρηστών:

- § Τους ερευνητές, τους αρχαιολόγους, οι οποίοι χρειάζονται επιστημονική πληροφόρηση και τεκμηρίωση.
- § Την διοίκηση, η οποία χρειάζεται νομοθετική και διοικητική πληροφορία,
- § Τους πολίτες, οι ανάγκες των οποίων δεν περιορίζονται σε γενική ενημέρωση αλλά μπορεί να εκτείνονται και σε πιο εξειδικευμένα διοικητικά ή επιστημονικά δεδομένα.

Ένα τέτοιο Εθνικό Αρχείο Μνημείων πρέπει να περιλαμβάνει πολύ πιο πλούσια πληροφορία και να παρέχει πολύ περισσότερες δυνατότητες απ' ό,τι μια τυπική ψηφιακή αποδελτίωση στοιχείων των μνημείων σε μία βάση δεδομένων. Για κάθε μνημείο μπορεί να καταγράφεται και να τεκμηριώνεται ένα σύνολο επιστημονικών, διοικητικών και ενημερωτικών πληροφοριών, που μπορεί να περιλαμβάνουν δεδομένα, έγγραφα, ψηφιακούς χάρτες, φωτογραφίες, πολυμέσα, βιβλιογραφικά στοιχεία, παραπομπές και αναφορές, διαδικτυακοί σύνδεσμοι ή ακόμα και τρισδιάστατες εικονικές αναπαραστάσεις.

Η οργάνωση της πληροφορίας θα πρέπει να επιτρέπει την αναζήτηση βάσει π.χ. τυπολογικών ή άλλων χαρακτηριστικών, λέξεων κλειδιών, καθώς και γεωγραφικών δεδομένων μέσω ενός διαδραστικού χάρτη μνημείων, υλοποιημένου σε ένα σύστημα γεωγραφικών πληροφοριών (GIS). Επίσης θα πρέπει να υπάρχει η δυνατότητα βελτίωσης

² Μουσείο Μπενάκη, Σεμινάριο Μουσειακής Τεκμηρίωσης και Πληροφορικής, Αθήνα 1994.

ή προσθήκης στοιχείων στο συγκεκριμένο αρχείο.

Παράλληλα θα πρέπει να υπάρχει δυνατότητα σύνδεσης του αρχείου με άλλα συστήματα και κυρίως να είναι εφικτή η απεριόριστη πρόσβαση σε αυτό μέσω του Διαδικτύου.³

Πέραν των όποιων τεχνολογικών προκλήσεων, η λειτουργία ενός τέτοιου ψηφιακού Εθνικού Αρχείου Μνημείων θέτει και μια σειρά οργανωτικών ζητημάτων: ενώ πρέπει να αποτελεί ένα ενιαίο τεχνολογικά σύστημα, η διαχείριση και η τήρησή του πρέπει να είναι αποκεντρωμένη. ώστε να έχουν την ευθύνη της τεκμηρίωσης των μνημείων οι ίδιοι άνθρωποι και φορείς που είναι υπεύθυνοι και για την προστασία τους.⁵

1.5.4.4 COFLEIN: Η «Γραμμή Μνήμης» της Ουαλίας

Cof στα Ουαλικά σημαίνει μνήμη ενώ lein σημαίνει γραμμή. Coflein, η γραμμή μνήμης, είναι το ψηφιακό αρχαιολογικό αρχείο του Εθνικού Αρχείου Μνημείων της Ουαλίας (NMRW)⁴, το οποίο περιλαμβάνει την εθνική συλλογή πληροφοριών γύρω από το ιστορικό περιβάλλον της Ουαλίας. Το COFLEIN περιέχει -και παρέχει μέσω του Διαδικτύου- λεπτομέρειες για πολλές εκατοντάδες αρχαιολογικούς τόπους, ιστορικά μνημεία, κτίρια και θαλάσσιους τόπους της Ουαλίας. μαζί μ' έναν κατάλογο από σχέδια, χειρόγραφα, χάρτες και φωτογραφίες που τηρούνται από τη συλλογή του Εθνικού Αρχείου Μνημείων της Ουαλίας. Αυτή τη στιγμή υπάρχουν καταχωρημένες πάνω από 1.25 εκατομμύρια φωτογραφίες, 70.000 σχέδια και 50.000 ιστορικοί χάρτες σε συνδυασμό με τις εκατοντάδες έρευνες και αναφορές.

Η ανάπτυξη του συστήματος γίνεται υπό την αιγίδα της Εθνικής Βουλής της Ουαλίας και σε συνεργασία με το Εθνικό Αρχείο Μνημείων της Σκωτίας.⁵

Η αναζήτηση μπορεί να γίνει είτε μέσω συγκεκριμένων πεδίων όπως η τοποθεσία του μνημείου, ή η ταξινόμησή του, είτε ελεύθερα, χρησιμοποιώντας οποιεσδήποτε λέξεις - κλειδιά.

Η αναζήτηση μπορεί επίσης να γίνει μέσω ενός διαδραστικού χάρτη, ο οποίος επιτρέπει τη διατύπωση ερωτήσεων όπως: «Τι είδους αξιοθέατα είναι κοντά στο σπίτι μου;». «Τι είδους μνημεία μπορώ να δω, όταν κάνω ένα περίπατο;». «Πότε χτίστηκαν κάποια δημόσια κτίρια;», ή «υπάρχουν φωτογραφίες μιας συγκεκριμένης περιοχής από το

³ Βλάχος Δ., Αρχεία Μνημείων Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας, www.survey.ntua.gr/main/studies/envIRON/keimena/vlachos.pdf

⁴ ΙΤΕ, Εργαστήριο Γεωφυσικής Δορυφορικής Τηλεπισκόπησης & Αρχαιοπεριβάλλοντος, www.ims.forth.gr/links-gr.html

⁵ www.rcahmw.org.UK/coflein.shtml

παρελθόν;». Οι πληροφορίες σε μορφή κειμένου προβάλλουν (όπου είναι απαραίτητο), ενώ ταυτόχρονα υπάρχει και σχετικός κατάλογος πληροφοριών με τα είδη των μνημείων.⁶

Η πρόσβαση στο σύστημα είναι ελεύθερη από οποιονδήποτε θέλει να βρει κάποια στοιχεία χωρίς να απαιτείται οποιαδήποτε εγγραφή.

Το σύστημα βρίσκεται ακόμη υπό κατασκευή και επομένως δεν υπάρχει δυνατότητα πρόσβασης σε όλες τις πληροφορίες που διαχειρίζεται το NMRW. Σχόλια και υποδείξεις για τη βελτίωση και την προσθήκη στοιχείων ή τί είδους ιδιαίτερων χαρακτηριστικών θα ήθελε να δει ο επισκέπτης είναι ευπρόσδεκτα από τους σχεδιαστές.

1.5.4.5 Αρχεία μνημείων ως κέντρα πληροφόρησης

Για όποιον ακόμη θεωρεί ότι μια βάση δεδομένων μνημείων είναι ένα ψηφιακό αρχείο μνημείων, η επίσκεψη στο COFLEIN θέτει έναν γόνιμο προβληματισμό: Ένα ψηφιακό αρχείο μνημείων, δεν είναι απλά μια «αποθήκη» δεδομένων, αλλά μια υπηρεσία πληροφόρησης. Πρέπει να είναι ένα ζωντανό, πολυδιάστατο και κυρίως ανοικτό κέντρο πληροφόρησης, που μπορεί να παρέχει πλούσια πληροφορία σε μορφές πολύ πιο σύνθετες από τα τυπικά πεδία αποδελτίωσης, σε ένα κοινό που ξεπερνά τα στενά όρια των ειδικών. και -μέσω του Διαδικτύου- τα πεπερασμένα γεωγραφικά σύνορα.⁵

1.5.5 ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΣΤΟ ΚΟΙΝΟ, ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ

Στόχος του μουσείου δεν είναι η απλή έκθεση αντικειμένων, αλλά η παρουσίαση και η σύνθεση συλλογών, με τέτοιο τρόπο ώστε να αναδεικνύεται ο καλλιτεχνικός χαρακτήρας των εκθεμάτων όποτε αυτό απαιτείται, αλλά και το γνωστικό πολιτισμικό τους περιεχόμενο. Έτσι, απαιτείται ειδική μέριμνα για τα κείμενα που συνοδεύουν τα εκθέματα, εξαρχής στον σχεδιασμό της λειτουργίας του μουσείου.^{1,6}

Τα κείμενα περιλαμβάνουν στοιχεία για όλες τις κατηγορίες επισκεπτών και αναπτύσσονται βάσει παραμέτρων που ενισχύουν τις αρχές της εκπαιδευτικής και επικοινωνιακής πολιτικής του μουσείου. Τα κείμενα αποτελούν σημαντικό τμήμα τόσο της επικοινωνίας των επισκεπτών με την έκθεση, οι οποίοι σε πολλές περιπτώσεις βασίζονται στη γλώσσα για καλύτερη κατανόηση και ερμηνεία των εκθεμάτων που βλέπουν. Έτσι ενισχύεται ο κοινωνικός παράγοντας που σε κάθε περίπτωση υποστηρίζει την άντληση γνωστικού περιεχομένου από την επιτόπια επίσκεψη.

Έχει παρατηρηθεί πως ενίοτε οι γονείς χρησιμοποιούν τα κείμενα, για να μεταφέρουν πληροφορίες στα παιδιά τους και τα θεωρούν απαραίτητα, προκειμένου να

⁶ www.intude.ac.uk/artsandhumanities

καλύψουν τα δικά τους γνωστικά κενά. Υπό αυτές τις προϋποθέσεις τα κείμενα που συνοδεύουν τα εκθέματα είναι γραμμένα σε απλή και κατανοητή γλώσσα, χωρίς ωστόσο να υποβιβάζουν την αξία της πληροφορίας.⁶

1.5.6 ΑΛΛΗΛΕΠΙΔΡΑΣΗ ΜΕ ΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ, ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ, ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

Βασική παράμετρο των εργασιών ενός σύγχρονου μουσείου αποτελεί και η κοινωνική διάσταση της λειτουργίας του, η επικοινωνία με το κοινό, η ερμηνεία και η μετάδοση του περιεχομένου των συλλογών του.⁷

Εκτός, λοιπόν, από τις ξεναγήσεις, το μουσείο θα έπρεπε να παρέχει εκπαιδευτικές δυνατότητες σε ειδικά διασκευασμένα τεχνοπάρκα του, επιμορφωτικά σεμινάρια και προγράμματα εκπαίδευσης από απόσταση με εκδόσεις CD-ROM και εκπαιδευτική παρουσία στο διαδίκτυο.

Με αυτόν τον τρόπο, πέραν των επιτόπιων επισκέψεων στις συλλογές ενός μουσείου, ο περιηγητής του διαδικτύου μπορεί να πλοηγηθεί σε επιλεγμένες περιοχές ενός τόπου που παρουσιάζουν πολιτισμικό ενδιαφέρον ή να αντλήσει πληροφορίες για εικονικές εκθέσεις. Οι σύγχρονες εφαρμογές παρέχουν στον χρήστη τη δυνατότητα αλληλεπίδρασης με τρισδιάστατα μοντέλα εδάφους και την άντληση δεδομένων για μνημεία οχυρωματικής αρχιτεκτονικής, για παράδειγμα, ή χώρους πολιτισμικού και ιστορικού ενδιαφέροντος.¹

1.5.7 ΑΛΛΕΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ ΜΟΥΣΕΙΟΥ

Στις λειτουργίες ενός μουσείου περιλαμβάνονται:

- § Οι Εκθεσιακοί χώροι (μόνιμες και περιοδικές εκθέσεις).
- § Οι Διοικητικές Υπηρεσίες.
- § Η Βιβλιοθήκη, η οποία περιλαμβάνει τόμους με θέματα ανάλογα των συλλογών του κάθε μουσείου (π.χ. σε ένα μουσείο Λαϊκής Τέχνης περιλαμβάνεται: τη λαϊκή τέχνη, τη λαογραφία, την εθνολογία και τη μουσειολογία).
- § Τα Αρχεία (Φωτογραφικό, Ταινιοθήκη, Ηχοθήκη).
- § Το Φωτογραφικό Αρχείο περιλαμβάνει αρνητικά και διαφάνειες από τα αντικείμενα των μουσειακών συλλογών, ή από λήψεις από τον ελληνικό χώρο (αντικείμενα - μνημεία, δραστηριότητες, δρώμενα κ.ά.).
- § Το Τμήμα Εκπαιδευτικών προγραμμάτων.

§ Το Εργαστήριο Συντήρησης μουσειακών αντικειμένων, με προσωπικό ειδικευμένο στη συντήρηση των εκθεμάτων και ποικίλων υλικών. Οι αρμοδιότητες του Εργαστηρίου περιλαμβάνουν όλα τα έργα και τις ενέργειες που αφορούν στην προληπτική και ενεργητική συντήρηση, στην αποκατάσταση και προστασία των συλλογών του Μουσείου, καθώς επίσης την τεκμηρίωση και τη δημοσίευση των εργασιών συντήρησης.

§ Επίσης, πλαισιωτικά για το κάθε μουσείο θα μπορούσε να λειτουργεί Σωματείο, το οποίο θα συνδράμει στους ποικίλους σκοπούς του Μουσείου και θα είναι υπεύθυνο για τη λειτουργία του Πωλητηρίου.⁸

Το Μουσείο έχει μια μακρά παράδοση επικοινωνίας με το κοινό, με σκοπό την προώθηση και προβολή στοιχείων του ελληνικού παραδοσιακού πολιτισμού και τη γνωριμία τους στο ευρύτερο κοινό. Η επικοινωνία αυτή πραγματοποιείται μέσα από:

§ Κινητές και περιοδικές εκθέσεις

- ο Στον τομέα των κινητών εκθέσεων, οργανώνει περιοδείες στο εξωτερικό προβάλλοντας με μοναδικά μουσειακά αντικείμενα το πολιτισμό, σε πολλές χώρες της Ευρώπης.
- ο Στο εσωτερικό, στον τομέα των εκθέσεων παρουσιάζονται στους χώρους του Μουσείου θεματικές Περιοδικές Εκθέσεις.

§ Ποικίλες δραστηριότητες συναφείς με **εποχικά έθιμα** (Χριστούγεννα, Αποκριές κ.ά.) ή με **θεματικές ενότητες** (υφαντική, χορός-μουσική, γάμος).

§ Οργάνωση εκπαιδευτικά Προγραμμάτων

§ Οργάνωση Σεμιναρίων, Συμποσίων

§ Εκπόνηση επιστημονικών εκδόσεων και καταλόγων

Σημαντική είναι επίσης η συμβολή του Μουσείου μεγάλων πόλεων, στον τομέα της επικοινωνίας του -ως κέντρου- με την **περιφέρεια**. Η επικοινωνία αυτή υλοποιείται μέσα από πολύπλευρη συνεργασία του μουσείου (έρευνα, έκθεση, συντήρηση κ.ά.) με τα τοπικά λαογραφικά μουσεία.

Στον **ερευνητικό τομέα**, που αφορά κυρίως τη μελέτη και έρευνα των στοιχείων του ελληνικού παραδοσιακού πολιτισμού, το Μουσείο συνεργάζεται μέσα από ερευνητικά και άλλα προγράμματα, με συναφείς επιστημονικούς χώρους και φορείς (Πανεπιστήμια, Κέντρα Ερευνών, Μουσεία συναφή), για την πραγματοποίηση των ερευνητικών του στόχων. (Για παράδειγμα, μέσα στα πλαίσια αυτά δημιουργήθηκε το 1989 από το Μουσείο Ελληνικής Λαϊκής Τέχνης, σε συνεργασία με το Πελοποννησιακό Λαογραφικό Ίδρυμα και το Λύκειο Ελληνίδων, υπό την αιγίδα της Διεύθυνσης Λαϊκού Πολιτισμού του ΥΠ.ΠΟ., το

Εθνικό Αρχείο Ελληνικής Παραδοσιακής Ενδυμασίας).⁸

1.5.8 ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ

Ωστόσο, δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι, για τη λειτουργία ενός μουσείου, εξίσου απαραίτητη και σημαντική είναι και η συμβολή του διοικητικού προσωπικού και του προσωπικού φύλαξης, καθαρισμού και συντήρησης του χώρου.⁹

1.5.9 ΥΠΟΔΕΙΓΜΑ ΙΔΑΝΙΚΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ

Οι χώροι του μουσείου πρέπει να είναι σωστά οργανωμένοι ώστε ο επισκέπτης να αντλεί πληροφορίες, συγκεκριμένα στοιχεία, να μελετάει τάσεις, εξελίξεις, δομές, εφαρμογές και να έχει τη δυνατότητα να τα αναλύσει και να τα αξιολογήσει. Ακόμα, στην καλύτερη περίπτωση, ο ίδιος ο επισκέπτης να επιδράσει με την παρουσία του και να αφήσει την προσωπική του σφραγίδα στο χώρο του μουσείου.³

Σύμφωνα με μελέτη της Χίου Δ. (2007), θα μπορούσαν να προσδιοριστούν οι λειτουργίες που πρέπει να περιλαμβάνουν οι χώροι ενός ιδανικού αρχαιολογικού μουσείου, για να μπορεί να ανταπεξέλθει στις καθημερινές ανάγκες του σύγχρονου πολίτη-επισκέπτη:³

- § Χώρος εισόδου: τοποθετείται αναβατόριο για την πρόσβαση των ΑΜΕΑ σύμφωνα με τις οδηγίες του ΥΠΕΧΩΔΕ
- § Χώρος έκδοσης εισιτηρίων, μικρός χώρος πωλήσεων, έλεγχος επισκεπτών και γραμματεία
- § Μικρή αποθήκη καταστήματος και προσωπικού: ένα μικρό ψυγείο, τραπέζι, ντουλάπα, συρτάρια και ράφια, κουτί α΄ βοηθειών.
- § Ανελκυστήρας.
- § Εκθεσιακός χώρος δύο μεγάλες προθήκες, μία μικρή για τα κοσμήματα, βάθρα για τα πιθάρια, πανό που πληροφορούν το κοινό για τα εκθέματα με φωτογραφίες και επεξηγήσεις, για τις εναλλασσόμενες-περιοδικές εκθέσεις που θα γίνονται για περιορισμένα χρονικά διαστήματα με υλικό από τις συλλογές του μουσείου ή άλλων μουσείων, και για άλλες εκδηλώσεις του μουσείου (υπάρχει πόρτα που λειτουργεί ορισμένες φορές, εξαρτάται από τις εκδηλώσεις), ξύλινο δάπεδο. (Φωτισμός τεχνητός με σποτ πάνω από την κάθε βιτρίνα και φυσικά ο διάχυτος φυσικός φωτισμός από τα παράθυρα.
- § Σκάλα που οδηγεί στον κάτω όροφο

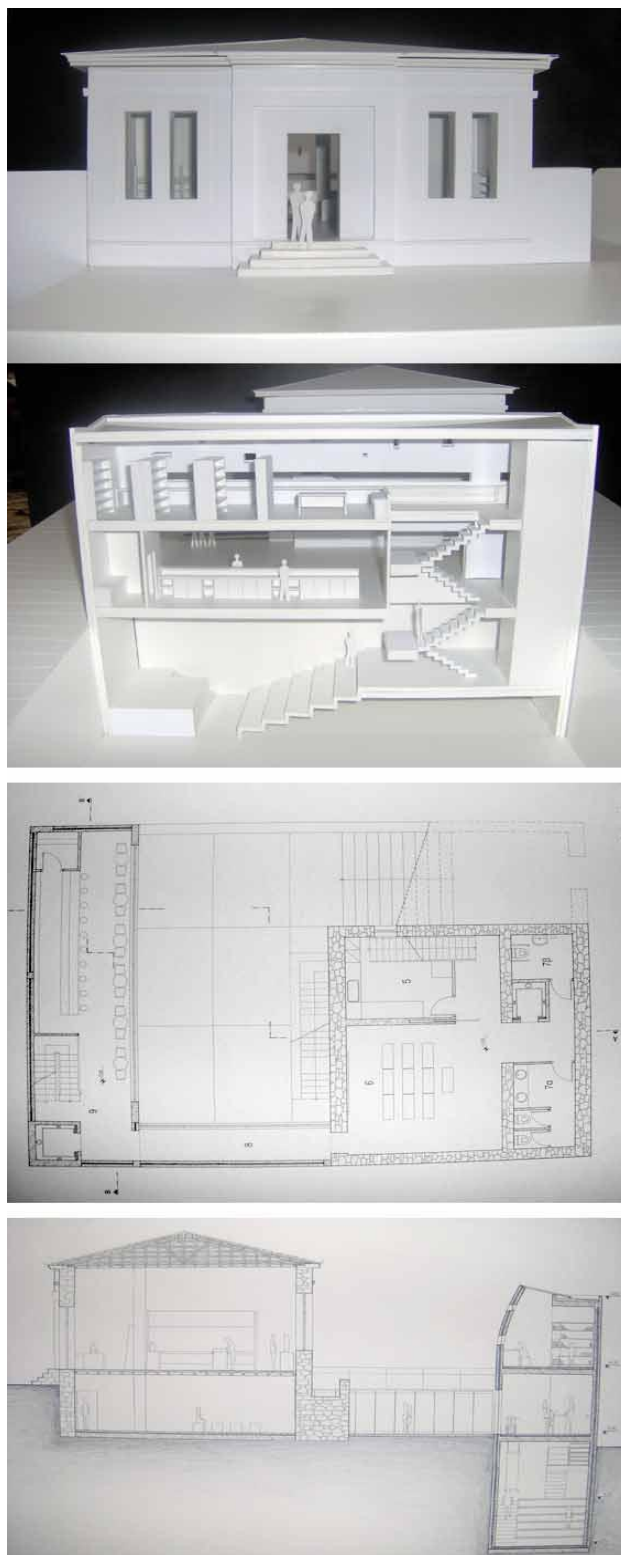

- § Χώροι υγιεινής: ένα w.c. ανδρών και ένα γυναικών με προθάλαμο που έχει δύο νιπτήρες και καθρέπτη. Ένα w.c. ΑΜΕΑ και των δύο φύλλων
- § Εργαστήριο: πάγκος εργασίας, ράφια, νεροχύτης οξύμαχος με μαρμάρινο πάγκο b=3cm, ντουλάπια, για αποθήκευση υλικών και εργαλείων, γραφείο με Η/Υ και ντουλάπι αρχείων. Δάπεδο βιομηχανικό. Τοίχος οξύμαχα πλακάκια. Σκοπός για αναπαραγωγή των έργων που εκτίθενται στο μουσείο, για τη συντήρηση και αποκατάσταση αυτών, για έρευνα και ειδική μελέτη, για εργαστήρια προπλάσμάτων, για επισκευές.
- § Χώρος προβολής: οθόνη προβολής (video wall) συρόμενη μηχανικά. Μπορεί να προβάλλονται φιλμ υπό μορφή ντοκιμαντέρ από τον αρχαιολογικό τόπο των εκθεμάτων, ή για τον πολιτισμό μας, ή φιλμς ιστορίας της τέχνης και της κοινωνικοπολιτικής κατάστασης της εποχής των εκθεμάτων
- § Συρόμενη πόρτα για να απομονώνει τον πάνω όροφο όταν ο εκθεσιακός χώρος δεν λειτουργεί, κυρίως τις νυχτερινές ώρες.
- § Διάδρομος: ένωσης των δύο κτιρίων
- § Νέα προσθήκη-κτίριο: αναψυκτήριο-καφετέρια για να μπορούν να γευματίσουν κάτι πρόχειρα ή και να απολαύσουν ένα καφέ. Μεταλλικός εξοπλισμός, μπαρ, τραπέζια με καρέκλες, μία μικρή αποθήκη. Δυνατότητα εκμετάλλευσης και του εξωτερικού χώρου με την ανοιγόμενη τζαμαρία
- § Αίθουσα συγκεντρώσεων και πολλαπλών εκδηλώσεων, χρήσεων-αμφιθέατρο: Υπόγειος χώρος, συμβάλει για σκοπούς κοινωνικούς και μορφωτικούς όπου θα γίνονται θεατρικές παραστάσεις, συναυλίες, διαλέξεις.

Αυτές οι λειτουργίες και η προσπάθεια ανοίγματος του μουσείου κατά τις νυχτερινές ώρες, είναι μια υψηλή ποιότητα κοινωνικής και εκπαιδευτικής λειτουργίας του μουσείου.

- § Βιβλιοθήκη στον πρώτο όροφο: ντουλαπάκια αποθήκευσης, σταντ περιοδικών γραμματεία, χρήση Η/Υ, ράφια βιβλίων, τραπέζι ανάγνωσης
- § Υπαίθριος χώρος

Προέκυψε, λοιπόν, η ανάγκη για μια μεταλλαγή. Για ένα μουσείο λειτουργικό, ευχάριστο, δελεαστικό που θα δίνει κίνητρα για προβληματισμό και δράση, που θα προσελκύει τον επισκέπτη να αντλεί πληροφορίες, συγκεκριμένα στοιχεία, να μελετάει τάσεις, εξελίξεις, δομές, εφαρμογές, και να έχει τη δυνατότητα να τα αναλύσει και να τα αξιολογήσει. Ακόμα, στην καλύτερη περίπτωση, ο ίδιος ο επισκέπτης να επιδράσει με την παρουσία του και να αφήσει την προσωπική του σφραγίδα στο χώρο του μουσείου.¹⁰

Εικ. 1.1 Σχέδια ιδανικού αρχαιολογικού μουσείου¹⁰

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

ΜΟΥΣΕΙΟΛΟΓΙΑ

2.1 ΟΡΙΣΜΟΣ

Με τον όρο Μουσειολογία εννοείται «**το γνωστικό αντικείμενο που μελετά την απαραίτητη μεθοδολογία για την επίλυση όλων των θεωρητικών και πρακτικών θεμάτων που συνδέονται με τις λειτουργίες των μουσείων**». Σύμφωνα με τους Ambrose and Paine, «η μουσειολογία είναι η επιστήμη του μουσείου. Μελετά την ιστορία του, τον ρόλο του στην κοινωνία, τις τεχνικές συντήρησης των αντικειμένων, τα ειδικά συστήματα προώθησης της έρευνας, τη δημιουργία εκπαιδευτικών προγραμμάτων και την οργάνωση της λειτουργίας του. Επιπλέον, καθορίζει τη σχέση του μουσείου με το φυσικό περιβάλλον του και ταξινομεί τα μουσεία σε διάφορες κατηγορίες. Επομένως η μουσειολογία είναι η επιστήμη που ασχολείται με τη μελέτη των σκοπών και της οργάνωσης των μουσείων».^{1,11,12}

2.2 Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΜΟΥΣΕΙΟΛΟΓΙΑΣ

Συγκροτημένος και διεπιστημονικός κλάδος σήμερα η μουσειολογία δεν ήταν ανέκαθεν έτσι. Σε ό,τι αφορούσε τουλάχιστον στο θεωρητικό της υπόβαθρο, δεν ήταν σταθεροποιημένη ως επιστημονικό πεδίο. Τα πάντα ερευνώνταν, αναπροσαρμόζονταν, επαναπροσδιορίζονταν και εκσυγχρονίζονταν σε ό,τι αφορούσε στο καθεστώς, τη λειτουργία, την προβολή και τη διαχείριση των πολιτισμικών μονάδων εν γένει, των μουσείων ειδικότερα.

Η μουσειολογική θεωρία αποτελείτο επίσης από ευρήματα αταξινόμητα. Τούτο είναι φυσικό, καθώς υπήρχαν και υπάρχουν πολλοί τύποι μουσείων, όπως και θεματικές ενότητες που καλύπτουν τα μουσεία, και ακόμη περισσότερα ιδιαίτερα μουσειολογικά θέματα σε δημοσιεύσεις πολλών επιστημών που συσχετιζόνταν με τα μουσεία κατ' ανάγκη. Η έρευνα έγινε έτσι ένας δύσκολος στόχος, που απαιτούσε ισχυρή βιβλιογραφική αναφορά και ικανές δεξιότητες για την ταξινόμηση του υλικού. Αυτή η εξάρτηση από το υπάρχον υλικό οδήγησε τον G. Stansfield να γράψει το Πηγές Μουσειολογικής Βιβλιογραφίας και τον P. Woodhead να εκδώσει το Μουσειολογικές Σπουδές. Ένας οδηγός για βιβλιογραφικές πηγές στο πανεπιστήμιο του Leicester. Όπως

αναφέρει ο συγγραφέας, «ο εντοπισμός των άρθρων σε ιδιαίτερα θέματα της μουσειολογίας μπορεί να είναι μια κουραστική και χρονοβόρα διαδικασία...».

Σημαντικό πρακτικό πρόβλημα για την εξέλιξη των μουσειακών σπουδών υπήρξε και η επιμόρφωση των προσωπικών των μουσείων. Στη μελέτη της D. Mariner για τους εργαζόμενους στα μουσεία πίσω στο 1974 είχαν εντοπιστεί αρκετοί κρίσιμοι παράγοντες, στους οποίους συμφωνούσαν οι κοινωνιολόγοι για την αξιολόγηση της επαγγελματικής αξιοπιστίας ενός επαγγέλματος. Ως βασικότερους από αυτούς τους παράγοντες είχε εντοπιστεί «η γνώση της πολιτισμικής παράδοσης σε μουσειολογική βάση, που είναι η βάση της γνώσης και της πείρας του επαγγέλματος». Παρά την καθιέρωση ενώσεων μουσείων και διαφόρων επιμορφωτικών προγραμμάτων, οι συζητήσεις για την επαγγελματική εκπαίδευση των εργαζομένων στα μουσεία επέστρεφαν διαρκώς στο θέμα της βιωσιμότητας της μουσειολογίας ως επιστήμης ή στις μουσειολογικές σπουδές, χωρίς να ενισχύουν την επαγγελματική κατάρτιση των εργαζομένων στα μουσεία. Σύμφωνα με τον J. Neustupny ήταν κοινή εμπειρία εκείνων που συνδέονταν με την οργάνωση της εργασίας στα μουσεία ότι το προσωπικό αρνείται στην πράξη τη χρησιμότητα της μουσειολογίας. Η προσωπική εμπειρία που συμπλήρωνε μερικές φορές την εμπειρία προκατόχων, αναγόταν στο ρόλο θεωρητικού μοντέλου».

Οπωσδήποτε, η γνώση της πολιτισμικής παράδοσης του έργου των μουσείων γενικότερα ήταν και είναι εκ των ουκ άνευ για κάθε γενεά εργαζομένων και απασχολούμενων στα μουσεία. Η ξεκάθαρη αντίληψη της πολιτισμικής παράδοσης οδήγησε ουσιαστικά σε ένα «σώμα γνώσης», κοινά αποδεκτό, για το σκοπό, τη λειτουργία και τους μηχανισμούς ανάπτυξης των μουσείων. Όπως είχε προτείνει ο A.J. Duggan το 1969, «η μουσειολογία στερείτο πιθανώς ενός επαγγελματικού τελετουργικού, ενός καθορισμένου κανόνα γνώσης και δεξιοτήτων», τον οποίο προσπάθησε να εισάγει η 'νέα μουσειολογία', οριοθετώντας την επιστήμη σε ένα νέο εννοιολογικό πλαίσιο.^{1,13}

2.3 Η ΝΕΑ ΜΟΥΣΕΙΟΛΟΓΙΑ

Η νέα μουσειολογία βασίζεται στην ιδέα ότι το μουσείο έχει έναν εκπαιδευτικό ρόλο να παίζει στην κοινωνική ανάπτυξη. Στο επίκεντρο αυτής της άποψης για το μουσείο δε βρίσκονται τα αντικείμενα, αλλά οι άνθρωποι. Παρόλο που η άποψη ακούγεται καινοτόμος, στην πραγματικότητα προέρχεται από την αντίληψη που είχαν οι εργαζόμενοι του 19ου αιώνα στα μουσεία για τον χώρο τους ως εκπαιδευτικό οργανισμό στην υπηρεσία

της κοινωνίας.

Φαίνεται πως η μεταστροφή από την αρχική εκείνη αντίληψη ήταν τέτοια, ώστε το 1971, στο 9ο γενικό συνέδριο της ICOM ο Στανιζλάς Αντοβέτι, συγγραφέας και φιλόσοφος υπέδειξε πως το μουσείο είτε θα άλλαζε ριζικά ή ή θα έχανε το δικαίωμά του να υπάρχει και αργά ή γρήγορα θα εξαφανιζόταν.¹⁴

Από τότε έγιναν αναρίθμητα συνέδρια, ακαδημαϊκές διαλέξεις, κριτικές για τον χαρακτήρα των μουσείων, χωρίς ωστόσο να επέλθει η αναμενόμενη κρίση. Τα μουσεία άλλαξαν, κυρίως γιατί υπό την πίεση των γεγονότων οι εργαζόμενοι συνειδητοποίησαν ότι έπρεπε να προχωρήσουν σε αλλαγές.

Κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του '80 ιδρύθηκε ένας σύνδεσμος εργατών μουσείων, το Διεθνές Κίνημα για την Νέα Μουσειολογία (MINOM). Στο σύνδεσμο ανήκαν μουσειολόγοι που ενώθηκαν για να διερευνήσουν ιδέες για το 'νέο' μουσείο. Σύμφωνα με την άποψή τους το μουσείο είναι ένας δημοκρατικός εκπαιδευτικός θεσμός στην υπηρεσία της κοινωνικής ανάπτυξης, ιδιαίτερα σε τοπικό επίπεδο. Ο Γκάι Μπάρον στην ίδια περίοδο καθορίζει την έννοια της νέας μουσειολογίας ως εξής: «αυτή η ενεργητική ή κοινοτική στη φύση της μουσειολογίας προκαλεί το μουσείο ως θεσμό, την παντοδυναμία και παντογνωσία των διευθυντών, την κυριαρχία των καλών τεχνών επί πάσης άλλης επιστήμης, την αισθητική απόλαυση ως ουσιώδες κριτήριο της αξίας του αντικειμένου, την απόλυτη προτεραιότητα των αντικειμένων έναντι της ζωής και της εγγενούς φύσης της ιστορίας τους και τις αξίες μιας ελίτ που στρέφει προς όφελός της τις πηγές πληροφοριών του πλανήτη, τη δημιουργικότητα των κατοίκων του και επικρίνει τους συνανθρώπους της».^{1,15}

2.4 ΜΟΥΣΕΙΑΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ

Στην Ελλάδα, μουσειακές σπουδές σε προπτυχιακό και μεταπτυχιακό επίπεδο προσφέρονται από το Πανεπιστήμιο Αιγαίου: Τμήμα Πολιτισμικής Τεχνολογίας και Επικοινωνίας. Σύμφωνα με το πρόγραμμα σπουδών:

«Η κατεύθυνση της Μουσειολογίας εστιάζει το εκπαιδευτικό και ερευνητικό της περιεχόμενο στην ανάπτυξη μεθόδων και τεχνικών ανάδειξης και προβολής μνημείων και μουσειακών εκθεμάτων ή/και συλλογών, σε πραγματικό ή εικονικό (Virtual) χώρο. Στοχεύει στην εκπαίδευση επιστημόνων που θα αναλάβουν τη δημιουργία σύγχρονων και ελκυστικών μουσειολογικών και εκθεσιακών εφαρμογών, που θα απευθύνονται σε γενικές,

αλλά και εξειδικευμένες κατηγορίες επισκεπτών (όπως τουρίστες, επιχειρηματίες, εκπαιδευτικές κοινότητες, κ.ο.κ.), με τη χρήση εύληπτων και «φιλικών» αναλογικών και ψηφιακών τρόπων πλοήγησης: το γνωστικό πεδίο εφαρμογών της Σύγχρονης Μουσειολογίας εστιάζεται στη δημιουργική οργάνωση και χωροθέτηση μουσειακών και εκθεσιακών χώρων σε συνάρτηση με συγκεκριμένο γενικό ή εξειδικευμένο περιεχόμενο (Θεματικά Μουσεία και Εκθέσεις), καθώς και στην παραγωγή Εικονικών Εκθέσεων (Virtual Exhibitions), DVD - ROMs και CD - ROMs, Web Sites και Web Portals, Digital Databases».

Επίσης, στο Πολυτεχνείο του Α.Π.Θ. Θεσσαλονίκης λειτουργεί το διατμηματικό μεταπτυχιακό τμήμα Μουσειολογίας.¹

Συμπερασματικά, στα σύγχρονα μουσεία, για τη δημιουργία των εκθέσεων και γενικότερα για την επικοινωνία με το κοινό συμβάλλουν πλέον πολλές επιστημονικές ειδικότητες. Ειδικοί μουσειολόγοι, σε συνεργασία με τους επιμελητές των μουσείων, τους μουσειοπαιδαγωγούς και τους σχεδιαστές, φροντίζουν για την παρουσίαση των εκθεμάτων με τέτοιο τρόπο, ώστε να γίνονται κατανοητά από όλους τους πιθανούς επισκέπτες, ανεξαρτήτως ηλικίας ή άλλων ιδιαιτεροτήτων. Επιπλέον, για την εκπλήρωση του εκπαιδευτικού τους ρόλου, αλλά και για την επικοινωνία τους με το κοινό, τα μουσεία και ειδικότερα τα μουσειοπαιδαγωγικά τμήματα, προχωρούν στη διοργάνωση ειδικών προγραμμάτων, όπως ξεναγήσεις, εκπαιδευτικά προγράμματα και άλλες εκδηλώσεις. Όπως γίνεται φανερό από τα παραπάνω, για το τελικό αποτέλεσμα, τη μουσειακή έκθεση, είναι απαραίτητες εξειδικευμένες πλέον εργασίες σε πολλαπλά επίπεδα, όπως και η συμβολή πολλών επιστημονικών κλάδων και ειδικοτήτων.⁹

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3ο

ΜΟΥΣΕΙΑ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

3.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οι σημερινές κοινωνίες μεταβάλλονται με τρομακτικά γρήγορους ρυθμούς. Η εποχή μας, εποχή της παγκοσμιοποίησης χαρακτηρίζεται από την τεχνολογική επανάσταση, την υπερπληροφόρηση, την τυποποίηση και τον εκμηδενισμό των αποστάσεων που τείνει να καταργήσει τα σύνορα και να οδηγήσει σε μια ομογενοποίηση. Οι θεσμοί αμφισβητούνται και μεταβάλλονται για να αντεπεξέλθουν στις νέες συνθήκες.

Ο ρόλος της Εκπαίδευσης οφείλει να διευρυνθεί και να εμπλουτιστεί για να συνεχίσει να επιτελεί τον σκοπό της, δηλαδή «συμβολή στη δημιουργία ολοκληρωμένων προσωπικοτήτων, που ανεξάρτητα από καταγωγή και εθνικότητα, θα μπορούν να αυτοπροσδιορίζονται και να σέβονται το διαφορετικό». (Όπως καθορίζεται με βάση το Νόμο Πλαίσιο υπ' αριθμό 1566/85).

Κάθε κοινωνία αλλά και κάθε άτομο για να συνεχίσει να υπάρχει πρέπει να γνωρίζει την ιστορική διαδρομή της στο χρόνο, τα θετικά και τα αρνητικά της, να κατανοεί τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που την διαφοροποιούν από τους άλλους όμως ταυτόχρονα να σέβεται το διαφορετικό. Αυτό είναι μια διαδικασία που συμβαίνει δια βίου αλλά ξεκινά από την τρυφερή παιδική ηλικία και μέσα από ποικίλα ερεθίσματα.

Κατανοώντας τις ανάγκες των καιρών τα τελευταία χρόνια η Πολιτεία εμπλουτίζει τα εκπαιδευτικά προγράμματα συνεχώς: περιβαλλοντική εκπαίδευση, θεατρική αγωγή, εικαστική αγωγή κ.ά. Μαθήματα στα οποία αναγνωρίστηκε η σημαντική σημασία τους για την ευαισθητοποίηση των μαθητών - αυριανών πολιτών. Αυτό όμως δεν είναι από μόνο του αρκετό. Η πολιτική της Εκπαίδευσης δεν είναι θέμα του κράτους μόνο. Ενδιαφέρει και βάζει σε σκέψεις κάθε σκεπτόμενο άτομο και ειδικά όσους εμπλέκονται με την εκπαιδευτική διαδικασία. Ο ρόλος των εκπαιδευτικών, ειδικά στις πρώτες βαθμίδες είναι καθοριστικός. Η σχέση με την τάξη είναι μοναδική και είναι αυτοί που θα διαμορφώσουν κάθε διδασκαλία σε μια πρωτόγνωρη εμπειρία.

Στην νέα πραγματικότητα το σχολείο σαφώς παραμένει ο επίσημος φορέας όπου συντελείται η Εκπαίδευση. Οφείλει όμως να ανοίξει τις πόρτες του και να συνεργαστεί και με άλλους φορείς εκπαιδευτικού και πολιτιστικού χαρακτήρα.

Τα σχολεία αποτελούν τους πιο βασικούς και μόνιμους αποδέκτες των

εκπαιδευτικών προσφορών των μουσείων. Οι επισκέψεις σε μουσειακούς χώρους και η συμμετοχή των σχολικών ομάδων σε δραστηριότητες που προσφέρονται εκεί, μπορούν να αποτελέσουν μια σημαντική εξωσχολική εμπειρία για τους μαθητές, αλλά και να εμπλουτίσουν ουσιαστικά το σχολικό μάθημα.

Η εμπειρία μέσα στο μουσείο χαρακτηρίζεται κατά κύριο λόγο από τις ιδιαίτερες ποιότητες μάθησης, που προσφέρονται μέσα από την υλική υπόσταση των μουσειακών αντικειμένων και την επικοινωνία των μαθητών με αυτά. Τα αντικείμενα προσφέρουν δυνατότητες ανάπτυξης ικανοτήτων και εξάσκησης δεξιοτήτων. Η παρατήρηση, η περιγραφή, η σύγκριση, η αλληλεπίδραση αλλά και η έκφραση προσωπικών συναισθημάτων, απόψεων, κρίσεων και η συζήτηση αποτελούν στοιχεία της προσέγγισης των αντικειμένων και της γνώσης που κρύβεται μέσα σε αυτά. Τα μουσειακά εκθέματα παρέχουν εξάλλου ποικίλες δυνατότητες για διεπιστημονική και διαθεματική προσέγγιση, μέσα από την οποία μπορεί να δοθεί μια άλλη διάσταση στη σχολική γνώση. Τα μουσεία, χάρη στον ιδιαίτερο εκπαιδευτικό τους χαρακτήρα, μπορούν να αποτελέσουν έναν ουσιαστικό σύμμαχο για τη βελτίωση και τον εμπλουτισμό της σχολικής πραγματικότητας, καθώς προσφέρουν διαφορετικά είδη εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων.^{2,9}

3.2 ΜΟΥΣΕΙΑ: Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥΣ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Η αναγκαιότητα του Μουσείου στη διαδικασία της Εκπαίδευσης αλλά και ο σημαντικός ρόλος που παίζει στην ευαισθητοποίηση και καλλιέργεια των ανθρώπων που τα επισκέπτονται, προσδιορίζεται από το ICOM - το Διεθνές Συμβούλιο Μουσείων, οργανισμό που ιδρύθηκε το 1946 από την UNESCO, με σκοπό την προώθηση του ρόλου του στην εκπαίδευση των ανθρώπων έτσι ώστε να καταστήσει τμήμα της ψυχικής και πνευματικής ζωής κάθε λαού.

Μέσα από τα εκθέματα που φιλοξενούνται στις αίθουσές του δεχόμαστε πλήθος μηνυμάτων - ερεθισμάτων με τρόπο τόσο έντονο, που κάνει να ζωντανεύουν όλες οι αισθήσεις. Ερχόμαστε σε επαφή με την τέχνη σε όλους τους τομείς της αλλά και με άλλους πολιτισμούς, γνωρίζουμε καλύτερα την ιστορία μας, τον ίδιο μας τον εαυτό.

Με βάση λοιπόν τη νέα του έννοια, όπως διατυπώθηκε στον ορισμό της ICOM, το Μουσείο εκτός από τη διατήρηση και τη συντήρηση των αντικειμένων του, αποκαλύπτει νοήματα και σχέσεις μέσω των εκθεμάτων του. Σιγά-σιγά το Μουσείο αρχίζει να απευθύνεται σε όλο και μεγαλύτερο κοινό και ειδικά το παιδικό. Πώς μπορεί όμως ένα

Μουσείο να ανταποκριθεί στον πολύπλευρο και πολυδιάστατο ρόλο του; Μόνο όταν κινηθούν τα νήματα που θα το ζωντανέψουν.²

3.3 ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

Για να ζωντανέψουν όμως τα νήματα χρειάζονται οι κατάλληλοι άνθρωποι. Για τη μεγάλη πλειοψηφία των ανθρώπων που ασχολούνται με το παιδί, δυστυχώς το Μουσείο αποτελεί απλά επέκταση του σχολικού μαθήματος. Από την αρχή της σχολικής χρονιάς προγραμματίζονται οι σχολικές επισκέψεις, με βάση το Πρόγραμμα Σπουδών / παλιότερα γνωστό ως Αναλυτικό Πρόγραμμα.

Ο μαθητής αντιμετωπίζει το Μουσείο στην πιο ευχάριστη περίπτωση σαν χάσιμο μαθήματος. Πράγματι, ο χώρος του Μουσείου δεν ήταν πάντα οικείος και προσιτός στους μαθητές που θεωρούν ότι είναι διαμορφωμένος για να απευθύνεται στους μεγάλους.

Η αλλαγή όμως στον τρόπο αντιμετώπισης του παιδικού κοινού είναι γεγονός. Όλο και περισσότερα Μουσεία δημιουργούν ποικιλία δραστηριοτήτων για τους μικρότερους επισκέπτες. Ο παιγνιώδης τρόπος προσέγγισης, η βίωση θετικών εμπειριών χωρίς το άγχος του λάθους και της απόρριψης σκοπό έχουν να αλλάξουν την άποψη για το Μουσείο: να το αγαπήσουν για να ξαναγυρίσουν σε αυτό και ως ενήλικες.

Το διπλό πρόβλημα της εξοικείωσης με το χώρο από τη μια και της αξιοποίησης προς όφελος της Εκπαίδευσης από την άλλη, λύθηκε με τη δημιουργία των εκπαιδευτικών προγραμμάτων.

Τι σημαίνει ο όρος αυτός; Τα εκπαιδευτικά προγράμματα είναι σειρές δραστηριοτήτων που σκοπό έχουν να κάνουν ευχάριστη εμπειρία την παραμονή στο Μουσείο, με την ενεργητική συμμετοχή των μαθητών.

Τα εκπαιδευτικά προγράμματα δημιουργούνται και ερμηνεύονται από ειδικά εκπαιδευμένο προσωπικό. Ο ερμηνευτής -υπεύθυνος του προγράμματος- με κατάλληλες τοποθετήσεις-ερωτήσεις, δίνει τη δυνατότητα στα παιδιά να πλησιάσουν τα εκθέματα, να παρατηρήσουν, να συγκρίνουν, να κάνουν υποθέσεις, προβλέψεις και αναλύσεις, να αξιολογήσουν, να συμμετέχουν. Αυτός ο τρόπος προσέγγισης ταιριάζει στην εξερευνητική τάση και στη φυσική περιέργεια των παιδιών και αποδίδει.

Βασικό ρόλο στην ανακάλυψη της γνώσης από τα παιδιά παίζουν οι ερωτήσεις. Ανάλογα με την εξέλιξη του προγράμματος και πάντα προς όφελός του, ο ερμηνευτής μπορεί να χρησιμοποιήσει ερωτήσεις κλειστές που επιδέχονται περιορισμένο αριθμό

απαντήσεων, διαχειριστικές που βοηθούν την πορεία της δραστηριότητας, ρητορικές που οι απαντήσεις είναι ευνόητες και ανοιχτές που αναπτύσσουν τη φαντασία, τη δημιουργικότητα και την κριτική σκέψη. Σκοπός η ενεργοποίηση των δημιουργικών ικανοτήτων και η δημιουργία των ερεθισμάτων ώστε να επισκεφθούν και πάλι το Μουσείο.

Ο ερμηνευτής λοιπόν οφείλει να γνωρίζει όχι μόνο το αντικείμενό του αλλά να έχει βασικές γνώσεις Παιδαγωγικής, Ψυχολογίας, και Διδακτικής. Να διαθέτει ευελιξία ώστε να μπορεί να ρυθμίζει τη ροή της συζήτησης προς το επιθυμητό αποτέλεσμα.

Ο ρόλος του δασκάλου είναι πολύ σημαντικός για τη βοήθεια που προσφέρει στον υπεύθυνο του Μουσείου και για την ίδια την οργάνωση της επίσκεψης. Σε περίπτωση που το Μουσείο δεν μπορεί να διαθέσει άτομο για την συγκεκριμένη επίσκεψη, ο ρόλος του δασκάλου αποκτά ιδιαίτερη σημασία αφού μπορεί σε συνεργασία με το εκπαιδευτικό τμήμα του Μουσείου να έχει προετοιμάσει ο ίδιος σειρά δραστηριοτήτων για την ομάδα του.

Οι διδακτικές επισκέψεις για να είναι καλά οργανωμένες απαιτούν αρκετή προετοιμασία πολλές φορές από τις πρώτες μέρες στο σχολείο.²

3.4 ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΚΕΨΕΩΝ

Η επιλογή και η ένταξη των διδακτικών επισκέψεων γίνεται συνήθως στην αρχή της σχολικής χρονιάς. Προκειμένου όμως να οργανωθούν οι σχολικές επισκέψεις, οι εκπαιδευτικοί, καλό είναι στην έναρξη της σχολικής χρονιάς:

- § Να μελετήσουν το Πρόγραμμα Σπουδών και τους διδακτικούς στόχους των μαθημάτων που διδάσκεται η τάξη που έχουν.
  - § Να ενημερωθούν για τα Μουσεία που σχετίζονται με τη ύλη και τους διδακτικούς στόχους και που φυσικά υπάρχει η δυνατότητα να επισκεφτούν. Βασικός παράγοντας η απόσταση από το σχολείο.
  - § Να κατατάξουν τα Μουσεία αυτά σε σχέση με
    - α) τα εκθέματά τους και την θεματική προσέγγιση κατά αίθουσες,
    - β) την ύπαρξη ή μη μόνιμου εκπαιδευτικού προσωπικού και ανάπτυξης εκπαιδευτικών προγραμμάτων
    - γ) την ύπαρξη ή μη ειδικού χώρου για την απασχόληση των μαθητών
- Αξίζει να σημειωθεί ότι ο κατάλογος των Μουσείων της πατρίδας μας που έχουν

εκπαιδευτικά προγράμματα συνεχώς μεγαλώνει.

Όσον αφορά το «κλείσιμο» των επισκέψεων, καλό είναι να προγραμματιστούν σε ημερομηνίες με απόσταση από τυχόν αργίες και διάσπαρτες σε όλη τη διάρκεια του διδακτικού έτους, λαμβάνοντας υπ' όψη και το χρόνο που χρειάζεται για προετοιμασία. Βέβαια αυτό δεν εξαρτάται μόνο από τους εκπαιδευτικούς αλλά και από τα Μουσεία.^{2,9}

3.4.1 ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΕΠΙΣΚΕΨΗΣ

Ο δάσκαλος οφείλει να έρθει σε επαφή με τα Μουσεία και να εξοικειωθεί με τους χώρους μέσα και γύρω απ' αυτό. Να γνωριστεί με τους υπεύθυνους-ανθρώπους του Μουσείου, να πληροφορηθεί για τα εκθέματα και την ύπαρξη ή όχι εκπαιδευτικών προγραμμάτων (αίθουσες-διάρκεια). Ενημερώνεται και για πολλές πρακτικές λεπτομέρειες όπως το χώρο για τα πράγματα των μαθητών, το αναψυκτήριο, τις τουαλέτες, την ύπαρξη της εξόδου κινδύνου κ.ά. που όσο κι αν ακούγεται περίεργο η άγνοιά τους δημιουργεί αρκετά προβλήματα κατά τη διάρκεια της επίσκεψης.

Η συμμετοχή των μαθητών σε όλα τα στάδια της προετοιμασίας βοηθάει πολύ στην δική τους ευαισθητοποίηση. Έτσι αντιπροσωπείες μαθητών μπορεί να αναλάβουν διάφορες πρωτοβουλίες όπως να συνοδέψουν το δάσκαλο σε επισκέψεις, να καταγράψουν στοιχεία για κάθε Μουσείο, να ενημερώσουν τους συμμαθητές τους ή και τις άλλες τάξεις.

Αφού λοιπόν αποφασιστεί με βάση και τα ιδιαίτερα ενδιαφέροντα των μαθητών, γίνονται οι απαραίτητες διαδικασίες: γραπτή έγκριση για την συμμετοχή των μαθητών με υπογραφή γονέα / κηδεμόνα, έγκριση των Διευθυντή και Προϊσταμένου.

Καταστρώνεται έτσι το **χρονοδιάγραμμα** της επίσκεψης.

Για να είναι πιο αποδοτική η επίσκεψη χρειάζεται δουλειά πριν από το ξεκίνημα αλλά και με την επιστροφή στην τάξη.

Για να προκληθεί το ενδιαφέρον των μαθητών:

- § μοιράζονται ενημερωτικά φυλλάδια του Μουσείου,
- § προβάλλονται διαφάνειες με τα εκθέματα,
- § αν το Μουσείο έχει, δανειζόμαστε τη Μουσειοσκευή (βαλίτσα με υλικό από τις συλλογές του)
- § χωρίζονται σε ομάδες και συγκεντρώνουν στοιχεία γι' αυτό που πρόκειται να μελετηθεί από διάφορες πηγές: τα σχολικά βιβλία, βιβλιοθήκες, εφημερίδες, περιοδικά
- § ετοιμάζονται ερωτήσεις και καλείται ο ερμηνευτής ή κάποιος άνθρωπος από το Μουσείο για να μιλήσει

§ δημιουργείται στην αίθουσα η «γωνιά» του Μουσείου που πρόκειται να επισκεφτούμε. Εκεί θα επανέλθουμε μετά την επίσκεψή μας για να προσθέσουμε στοιχεία και μπορούμε να ανατρέχουμε κάθε φορά που θα θέλουμε να θυμηθούμε κάτι που μελετήσαμε.

Αν η τάξη είναι από τις μικρές οπότε και οι επισκέψεις είναι από τις πρώτες, θα πρέπει να δώσουμε περισσότερο χρόνο στην προετοιμασία. Η προσέγγιση χρειάζεται συζήτηση για την λέξη «Μουσείο» αρχικά με πολλές κάρτες και φωτογραφίες. Επίσης πολλά παιχνίδια που μπορεί να είναι με τις λέξεις (γλωσσικά), με το σώμα (θεατρικό παιχνίδι, δραματοποίηση), αφήγηση ιστοριών, ή και χειροτεχνίες, κατασκευές κ.ά.

Σίγουρα ο σχολικός χρόνος είναι πολύτιμος και πολλά πράγματα πρέπει να γίνουν κάθε μέρα. Όμως όσα γράφονται είναι ιδέες από τις οποίες επιλέγετε και εφαρμόζετε.

Ένα θέμα που πρέπει να τονιστεί και έχει πραγματικά πολύ μεγάλη σημασία είναι η συμπεριφορά των μαθητών κατά τη διάρκεια της επίσκεψης. Το Μουσείο διαθέτει πολύτιμα εκθέματα και πρέπει να είμαστε πολύ προσεκτικοί στον τρόπο που θα κινηθούμε και θα εργαστούμε. Επειδή αποτελεί πηγή μάθησης και ψυχαγωγίας για όλους τους ανθρώπους, δέχεται και άλλους επισκέπτες τους οποίους πρέπει να σεβαστούμε.

Η αναχώρηση από το Σχολείο και η άφιξη στο Μουσείο νωρίτερα από την καθορισμένη ώρα, βοηθάει στην εξοικείωση με το χώρο και την αποφυγή άγχους και προβλημάτων στο πρόγραμμα. Καλό είναι να θυμίζουμε στα παιδιά να βρίσκονται κοντά μας και να τα μετράμε σε τακτά χρονικά διαστήματα. Αφού τακτοποιήσουν τα πράγματά τους, τους παρουσιάζουμε τον ερμηνευτή.

Κατά τη διάρκεια του προγράμματος χρειάζεται να κινούμαστε μαζί τους. Συνεργαζόμαστε με τον υπεύθυνο, ακόμα κι αν έχει αναλάβει εξ' ολοκλήρου αυτός την ανάπτυξη του προγράμματος. Ο χωρισμός των ομάδων, το μοίρασμα των φυλλαδίων, η παρότρυνσή μας για έρευνα, η επίβλεψη των μαθητών αποτελούν σημαντική βοήθεια.

Ανάλογα με το Μουσείο και τα εκθέματά του, την ηλικία, το επίπεδο και τα ενδιαφέροντα της ομάδας ένα εκπαιδευτικό φυλλάδιο μπορεί να περιέχει ποικιλία δραστηριοτήτων: σταυρόλεξα, συγκέντρωση στοιχείων και συμπλήρωση πληροφοριών, παζλ, ζωγραφική, δραματοποίηση κ. ά.

Μπορεί να είναι ατομικό ή ομαδικό, οπότε απαιτείται συζήτηση, συνεργασία και παρουσίαση στην υπόλοιπη τάξη.

Σίγουρα όμως ο σκοπός είναι η ενεργητική συμμετοχή των παιδιών, η ενθάρρυνση στην έρευνα, η καλλιέργεια της κριτικής σκέψης και η απόκτηση θετικών εμπειριών από το Μουσείο. Ο ρόλος του ερμηνευτή και του δασκάλου είναι συντονιστικός, με σκοπό να

οδηγήσει τα παιδιά στην αναζήτηση της γνώσης.

Με την επιστροφή στο σχολείο και χωρίς να περάσει αρκετός καιρός από την επίσκεψη:

- § καλούνται τα παιδιά να συγκεντρώσουν τα στοιχεία τους και να τα ανακοινώσουν στην τάξη (ατομικά ή κατά ομάδες)
- § γράφουν τις εντυπώσεις τους στην σχολική εφημερίδα (αν υπάρχει), ή στον πίνακα ανακοινώσεων της τάξης ή του σχολείου
- § καταγράφονται στο ημερολόγιο της τάξης
- § δραματοποιούν μια ιστορία που τους εντυπωσίασε
- § γράφουν ένα παραμύθι με κάποιους από τους ήρωες
- § κάνουν κατασκευές
- § πλουτίζουν τη «γωνιά» του Μουσείου με καινούργιο υλικό
- § συλλέγουν ποιήματα ή γράφουν κιόλας ....
- § και πολλές άλλες ιδέες που μπορεί να σκεφτεί κάθε παιδί.

Χρειάζεται επίσης να γίνεται αξιολόγηση του προγράμματος: τι ήταν αυτό που άρεσε περισσότερο, τι δεν άρεσε, αν θα ήθελαν να ξαναπάνε, με τι θα ήθελαν να ασχοληθούν.²

3.5 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Η σχέση Εκπαίδευσης και Μουσείων και των εκπροσώπων τους, δασκάλων και ερμηνευτών, έχει αρχίσει να γίνεται πιο στενή.

Ο δάσκαλος παραμένει ο επίσημος εκφραστής της Πολιτείας για την εκπαίδευση των νέων μελών της. Αποτελεί τον συνδετικό κρίκο σε μαθητές (παιδιά Δημοτικού σχολείου) και γνωστικό αντικείμενο (διδακτέα ύλη). Μεσολαβεί για να κατακτήσουν τη γνώση. Για να επιτευχθεί ο στόχος της εκπαιδευτικής διαδικασίας χωρίς να βασανίζονται οι παιδικές ψυχές, ο δάσκαλος οφείλει να είναι επιστημονικά καταρτισμένος για το γνωστικό αντικείμενο, να έχει γνώσεις Ψυχολογίας, να είναι συνεπής προς τη διδασκαλία. Το σημαντικότερο όμως είναι να εμπνέει με τη συμπεριφορά του εμπιστοσύνη και ευχάριστα συναισθήματα στους μαθητές, να τον σέβονται χωρίς να τον φοβούνται. Να τον βλέπουν σα βοηθό, συν-οδοιπόρο στο ταξίδι τους στη γνώση.

Ρόλος του δασκάλου είναι να μάθει το παιδί πώς να μαθαίνει (Bruner) και όχι να παρέχει έτοιμες πληροφορίες και γνώσεις. Με αυτή την αντίληψη ο δάσκαλος ξεφεύγει από τον περιορισμό της σχολικής αίθουσας και λειτουργεί σε όλους τους χώρους που

προάγουν τη μάθηση.

Καλείται να ενεργοποιήσει τους μαθητές βρίσκοντας μέθοδο ανάλογη των δυνατοτήτων τους έτσι ώστε να αναλάβουν πρωτοβουλίες και να ανεβαίνουν τα σκαλοπάτια στο οικοδόμημα της γνώσης.

Ο ερμηνευτής στο χώρο του Μουσείου, είναι το άτομο που θα παροτρύνει τα παιδιά να αναπτύξουν διάλογο, να συλλέξουν πληροφορίες, να ελευθερώσουν τη φαντασία τους, να δημιουργήσουν. Η ευχάριστη εμπειρία των παιδιών στο Μουσείο τον κάνουν να χρησιμοποιεί τρόπους προσέγγισης διαφορετικούς από αυτούς που συνήθως χρησιμοποιούνται στο σχολείο. Σε καμιά περίπτωση όμως δεν μπορεί να αμφισβητήσει το δάσκαλο γιατί η σχέση του δασκάλου με την τάξη του είναι μοναδική και αναντικατάστατη. Χρειάζεται η συνεργασία τους πριν και κατά τη διάρκεια του προγράμματος.

Η αναγκαιότητα και των δύο είναι σαφέστατη και δεδομένη στο χώρο της Εκπαίδευσης. Όμως η έννοια του ερμηνευτή εμπεριέχεται στην ευρύτερη έννοια του δασκάλου. Κάθε δάσκαλος είναι και ερμηνευτής / εμπνευστής στην τάξη του, όταν ξεπεράσει τους απλούς γνωστικούς, συναισθηματικούς, ψυχοκινητικούς στόχους και προσπαθεί να καλλιεργήσει τους ανώτερους (ταξινομία του Bloom).

Για να επιτύχει ότι καινούργιο γίνεται από πλευράς Φορέων, Μουσείων και Πολιτείας χρειάζεται και η αλλαγή των ίδιων των εκπαιδευτικών.²

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΜΟΥΣΕΙΩΝ

4.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σ' αυτό το κεφάλαιο θα εξεταστεί ο ευρύτερος ρόλος των μουσείων στην κοινωνία και τα πλεονεκτήματα, που μπορούν να παρέχουν στις κοινότητες όπου τα συναντούμε. Θα ερευνηθεί ο ρόλος των μουσείων και τα πλεονεκτήματα της λειτουργίας τους όσον αφορά τον κοινωνικό και πολιτιστικό τομέα, τον οικονομικό τομέα και τον συντεχνιακό και πολιτικό τομέα.

4.2 ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ

4.2.1 ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ

Σ' αυτή την ενότητα μέσα από βιβλιογραφική αναζήτηση εξετάζεται ο ρόλος του μουσείου ιστορικά, όπως διαμορφώθηκε και εξελίχθηκε στην πορεία του στο χρόνο, από την εμφάνιση των πρώτων συλλογών με μουσειακό χαρακτήρα, μέχρι το σημερινό «μεταμοντέρνο» Μουσείο.

Στο πλαίσιο της αναζήτησης αυτής τονίζεται ο εκπαιδευτικός ρόλος του μουσείου, τόσο ως αρωγός στη σχολική εκπαίδευση, όσο και αναφορικά με μεγαλύτερες ομάδες κοινού, ακόμη και αυτές που λόγω απόστασης ή λόγω κοινωνικών συνθηκών αδυνατούν να το προσεγγίσουν.

I. Το «πρωτομοντέρνο» μουσείο – 15^{ος} -17^{ος} αι.

Τοποθετούμε τις απαρχές του μουσείου σε ιδιωτικές συλλογές της Αναγέννησης, όπου πρωτοχρησιμοποιήθηκε και ο όρος *museum*, καθώς και τους θαλάμους αξιοπερίεργων αντικειμένων του 16^{ου} και 17^{ου} αιώνα.

Βασικό κίνητρο για τη σύσταση τέτοιων συλλογών ήταν η κοινωνική καταξίωση, γιατί μια συλλογή πολύτιμων αντικειμένων (βιβλία, πολύτιμοι λίθοι, μέταλλα, ταπισερί, εικόνες, γλυπτά) εξυπηρετούσε τη δημόσια προβολή του ιδιοκτήτη, προσέδιδε κύρος και τον καθιστούσε κάτοχο της γνώσης του κόσμου, καθώς ένας από τους σκοπούς τους ήταν και η μελέτη της επιστήμης. Βέβαια, καθώς οι συλλογές αυτές ήταν ιδιωτικές, δικαίωμα να τις επισκεφθούν είχαν μόνο οι ιδιοκτήτες τους και οι προσκαλεσμένοι τους, λόγιοι, ερευνητές και καλλιτέχνες.^{16,17}

II. Το δημόσιο μουσείο – 18^{ος} -19^{ος} αι.

Το 18ο αιώνα στα πλαίσια της ανάπτυξης εθνικής συνείδησης των λαών, του κοινοβουλευτισμού και των κατακτήσεων της Γαλλικής Επανάστασης, γεννιέται και αποκρυσταλλώνεται η ιδέα ότι οι θησαυροί και τα υπόλοιπα έργα τέχνης δεν ανήκουν πλέον στους ισχυρούς αλλά αποτελούν ιδιοκτησία του λαού και πρέπει να είναι προσβάσιμα και ανοιχτά. Περνάμε στην ιδέα της εθνικής πολιτιστικής κληρονομιάς και στην έννοια του μουσείου με την κλασική νεοτερική του μορφή.

Το Λούβρο έγινε το πρώτο μεγάλο εθνικό μουσείο τέχνης και από το 1793 που άρχισε να λειτουργεί, κάτω από τις δημοκρατικές ιδέες της ελευθερίας, ισότητας και δικαιοσύνης, το πρώτο πραγματικά δημόσιο μουσείο, ανοιχτό σε όλους τους πολίτες της νέας κοινωνίας. Αργότερα, πολλές βασιλικές οικογένειες άνοιξαν τις συλλογές τους στο κοινό, με αποτέλεσμα τη δημιουργία μεγάλων μουσείων σε ευρωπαϊκές πρωτεύουσες που ακολουθήθηκε και από άλλα, σε Αμερική, Ασία και Αφρική. Η πρόσβαση σ' αυτά δεν ήταν απόλυτα ελεύθερη, χωρίς διακρίσεις σε οικονομικό ή κοινωνικό επίπεδο, αρχή που διατυπώθηκε επίσημα σε διακήρυξη της UNESCO μόλις το 1960.

Το 19ο αιώνα με την ανάπτυξη των εθνικών κρατών τα μουσεία αναλαμβάνουν να διευκολύνουν το λαό να ταυτιστεί με το έθνος του. Τα νέα κράτη άρχισαν να συνειδητοποιούν τη σημασία που έχει η εθνική παράδοση και την ανάγκη να διατηρηθεί. Τα μουσεία ανοίγουν όλο και περισσότερο τις πύλες τους στους πολίτες. Παράλληλα επωμίζονται και ένα νέο, σημαντικό ρόλο, τον εκπαιδευτικό, όχι πλέον μόνο για τους ειδικούς και τους καλλιτέχνες. Τα περισσότερα από αυτά είναι εθνικά μουσεία. Ανήκουν στο έθνος, προστατεύουν την εθνική κληρονομιά, την εθνική ιστορία και συγχρόνως παράγουν την εθνική γνώση και ταυτότητα, καλλιεργώντας, παράλληλα, την εθνική μνήμη.^{18,19}

III. 20ος αιώνας – το μετανεοτερικό μουσείο

Στο πρώτο μισό του 20ου αιώνα το μουσείο διατήρησε το ρόλο που είχε αναλάβει από τα προηγούμενα χρόνια, του εθνικού θεματοφύλακα και μεσολαβητή του «ανώτερου» πολιτισμού στις κατώτερες κοινωνικές τάξεις. Σιγά -σιγά, αλλάζει η έννοια του πολιτισμού, από την εξελικτική διαδικασία προοδευτικής τελειοποίησης, όπως τον θεωρούσαν οι διαφωτιστές, στην επιστημονικοτεχνολογική εξέλιξη, αποτέλεσμα που επέφερε η βιομηχανική επανάσταση. Έτσι γίνεται προσπάθεια διατήρησης και προβολής του πρόσφατου παρελθόντος που ακολουθήθηκε από θεματολογική διεύρυνση των μουσείων με στροφή στη Λαογραφία, στις προβιομηχανικές κοινότητες, την τεχνολογία

τους αλλά και τις διάφορες επιστήμες.

Μετά τον Β' παγκόσμιο πόλεμο το μουσείο μπαίνει σε μια διαδικασία ενδοσκόπησης καθώς αρχίζει να αντιλαμβάνεται την ευθύνη που φέρει στην προσπάθεια ανασύστασης του παρελθόντος ή των άλλων κοινωνιών αλλά και στην ιστορική μαρτυρία του παρόντος που θα κληροδοτήσει στο μέλλον.

Στο πλαίσιο της αναζήτησης αυτής τονίζεται ιδιαίτερα ο εκπαιδευτικός ρόλος του μουσείου, τόσο ως αρωγός στη σχολική εκπαίδευση, όσο και αναφορικά με μεγαλύτερες ομάδες κοινού, ακόμη και σε αυτές που λόγω απόστασης ή λόγω κοινωνικών συνθηκών αδυνατούν να προσεγγίσουν το μουσείο.

Ειδικότερα από τα τέλη της δεκαετίας του '80 έχει ξεκινήσει έντονη αναζήτηση σχετικά με το ρόλο του μουσείου.

Η διαπιστωμένη αδυναμία του μουσείου να προσεγγίσει το ευρύ κοινό, συμπεριλαμβανομένων και των κοινωνικών μειονοτήτων ή μειονεκτούντων κοινωνικών ομάδων, η ευθύνη του απέναντι στην αγορά κινητών μνημείων και έργων τέχνης, τα προβλήματα συσσώρευσης και συντήρησης των συλλογών, ο ανταγωνισμός των διάφορων φορέων ψυχαγωγίας της βιομηχανίας του ελεύθερου χρόνου, απειλούν το μουσείο αλλά και οδηγούν τους ανθρώπους του στην αναθεώρηση παγιωμένων αντιλήψεων και αναδιοργάνωση των ιδρυμάτων τους.

Αρχίζουν να διαπραγματεύονται αμφιλεγόμενα θέματα με τις εκθέσεις τους, ανοίγονται στις διάφορες κοινότητες και εκθέτουν αντικείμενα που παλιότερα δεν θεωρούνταν άξια να βρίσκονται στο μουσείο, υιοθετούν νέες τεχνολογίες και διαδραστικές τεχνικές (πολυμέσα, αναπαραστάσεις, δρώμενα) και προσπαθούν να εντάξουν το μουσείο όσο το δυνατό περισσότερο στις διάφορες εκφράσεις της κοινωνικής ζωής.

Όσον αφορά ειδικά τον εκπαιδευτικό του ρόλο, γίνεται σαφές ότι αυτός δεν εξαντλείται απλά με την επίσκεψη σχολικών ομάδων, αλλά απαιτεί συνεχή κινητικότητα από πλευράς του μουσείου, με εκπαιδευτικά προγράμματα, ενημέρωση εκπαιδευτικών, κινητές μονάδες, μουσειοσκευές κ.ά. δραστηριότητες για να προσεγγίσει το κοινό, χωρίς περιορισμό ηλικίας, φύλου, κοινωνικής τάξης, ή άλλο.

Το σημαντικότερο όμως είναι ότι ο εκπαιδευτικός ρόλος γίνεται αντιληπτός – ή πρέπει να γίνεται – ήδη από το σχεδιασμό μιας έκθεσης, γι' αυτό η μουσειολογία λαμβάνει υπόψη τόσο σύγχρονες θεωρίες μάθησης, όσο και θεωρίες επικοινωνίας, μια και η ίδια η έκθεση είναι μια πράξη επικοινωνίας του μουσείου με το κοινό.

Το μουσείο, είναι κοινωνικά και ιστορικά τοποθετημένο, έχει διαμορφωτικό αλλά και ανακλαστικό ρόλο στις κοινωνικές σχέσεις, στον ορισμό της διάκρισης και του

γούστου, στις σχέσεις πολιτιστικής παραγωγής και κατανάλωσης ασκεί επιρροή και οφείλει να ανταποκριθεί στις ευθύνες του.

Σε πρακτικό επίπεδο τα μουσεία σήμερα προσπαθούν, ή οφείλουν να προσπαθούν να αποτελούν σημαντική πηγή γνώσης, συνδυάζοντας την εκπαίδευση και την αισθητική εμπειρία με την ψυχαγωγία, να ενθαρρύνουν την έμπνευση και τη δημιουργικότητα μέσα από τις συλλογές τους, να ευνοούν την πρόσβαση και να συνυπολογίζουν όσο το δυνατό περισσότερο το κοινό και να συμβάλλουν στην οικονομική και ποιοτική αναβάθμιση της κοινωνίας που υπηρετούν.²⁰

IV. Η περίπτωση της Ελλάδας

Η ιδιαίτερη ιδεολογική σχέση με το παρελθόν που αναπτύχθηκε στον ελληνικό χώρο από τις αρχές του 19ου αιώνα, όπου στηρίχθηκε η εθνική ταυτότητα και όπου οφείλεται εν μέρει και η ίδια η δημιουργία του κράτους, καθώς και ο πλούτος των αντικειμένων που βρίσκονταν επί του εδάφους του νέου κράτους επέβαλαν την ανάγκη ίδρυσης μουσείων ήδη από τα πρώτα χρόνια της ύπαρξής του.

Αρχικά ο στόχος των νέων ιδρυμάτων ήταν η συλλογή και προστασία των αρχαιοτήτων και τα μουσεία είχαν κυρίως αποθηκευτικό χαρακτήρα. Σύντομα, όμως, διατυπώθηκε η ιδέα του μουσείου ως **χώρου παιδείας**. Το σημαντικότερο είναι ότι τα ελληνικά μουσεία ήταν από την αρχή προσανατολισμένα προς το ευρύτερο κοινωνικό σύνολο, αν και η κοινωνική πραγματικότητα της εποχής δεν ευνοούσε την επισκεψιμότητα.

Τόσο η ανάπτυξη της ελληνικής αρχαιολογίας με χαρακτήρα καθαρά εθνοκεντρικό και προσανατολισμένο στην κλασική αρχαιότητα, όσο και ο μεγάλος αριθμός των αντίστοιχων ευρημάτων έχουν σαν αποτέλεσμα το μεγάλο ποσοστό αρχαιολογικών μουσείων στη χώρα μας με μορφή, συχνά, παραδοσιακή.

Τα τελευταία χρόνια τα ελληνικά μουσεία φαίνεται να διέρχονται μια φάση αναθεώρησης, με δράσεις που απευθύνονται στο ευρύ κοινό, εκπαιδευτικά προγράμματα, χρήση νέων τεχνολογιών, ενώ τα δείγματα μουσειακών εκθέσεων με συνειδητή μουσειολογική άποψη, καθώς και η επικείμενη ανασυγκρότηση των περισσότερων μουσείων, επιτρέπουν την αισιοδοξία για μουσεία που να ανταποκρίνονται στο ρόλο τους και να εκφράζουν την κοινωνία σήμερα.^{20,21}

4.2.2 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Τα μουσεία εξασφαλίζουν μία σημαντική ποικιλία κοινωνικών και πολιτιστικών πλεονεκτημάτων στις περιοχές που βρίσκονται. Εξασφαλίζουν τη διατήρηση και τη διαφύλαξη της πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς της κοινότητας. Λειτουργούν ως μια πολιτιστική εστία και ως ένα κέντρο, παρέχοντας ευκαιρίες για την ενασχόληση της κοινότητας στη δουλειά τους.

Τα μουσεία στηρίζουν εκπαιδευτικούς οργανισμούς, και προσφέρουν ευκολίες για πολιτιστικά γεγονότα και δραστηριότητες. Με την πραγματική τους σημασία, τα μουσεία επαυξάνουν την ποιότητα στη ζωή των ανθρώπων και μπορούν να παίξουν ένα ρόλο-κλειδί στο να αναπτύξουν την έννοια της ταυτότητας για την περιοχή όπου τα συναντάμε. Ωστόσο, για να υπάρξει επιτυχία όσον αφορά τα κοινωνικά και πολιτιστικά πλεονεκτήματα, τα μουσεία πρέπει να διοικούνται αποτελεσματικά και να είναι κατάλληλα εξοπλισμένα.¹²

Στο σημείο δε αυτό τονίζεται η σημασία της συνειδητοποίησης από πλευράς των νέων επιστημόνων του μουσείου, του ρόλου που αυτό καλείται να διαδραματίσει στην κοινωνία που υπηρετεί, ώστε να το υπηρετήσουν με τη σειρά τους με τον καλύτερο και αποτελεσματικότερο τρόπο.²²

4.3 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ

Τα μουσεία μπορούν να έχουν ένα σημαντικό ρόλο στην οικονομική αναγέννηση στις αστικές ή αγροτικές περιοχές. Ο οικονομικός ρόλος των μουσείων είναι λιγότερο κατανοητός σε πολλές χώρες απ' ό,τι ο κοινωνικός και πολιτιστικός τους ρόλος. Στις αστικές περιοχές όπου, παραδείγματος χάρη, η παραδοσιακή κατασκευή και η βιομηχανική βάση έχουν καταστραφεί, η ανάπτυξη του τομέα υπηρεσιών και του τουρισμού μπορούν να αντιπροσωπεύουν μια εναλλακτική οικονομική στρατηγική. Εδώ τα μουσεία μπορούν να παίξουν ένα ρόλο-κλειδί. Στις αγροτικές περιοχές, όπου η οικονομική ανάπτυξη χρειάζεται να λάβει χώρα λόγω αλλαγής, π.χ. για τις παραδοσιακές αγροτικές βιομηχανίες, τα μουσεία μπορούν να έχουν ένα χρήσιμο ρόλο στο να λειτουργούν ως μια εστία για την επεξήγηση της πολιτιστικής αλλαγής και της συνέχειας του τόπου.¹²

Τα μουσεία μπορούν να λειτουργήσουν ως ένα μέρος ενός συνολικού προγράμματος ανάπτυξης όπου η στέγαση, οι υπηρεσίες και οι πολιτιστικές ευκολίες,

παρέχουν ένα μείγμα χρήσης για την ζωή και την εργασία της κοινότητας. Τα μουσεία μπορούν να συμβάλλουν στην ανάπτυξη της πολιτιστικής υποδομής για μια περιοχή μαζί με άλλες δραστηριότητες, όπως είναι οι βιβλιοθήκες, τα θέατρα, οι κινηματογράφοι, τα εκθεσιακά κέντρα και οι αίθουσες συναυλιών. Σε πολλά μέρη του κόσμου μια τέτοια υποδομή προσφέρει δυναμική υποστήριξη στο να ελκύει επενδύσεις από εταιρείες και επιχειρήσεις, από κρατικούς οργανισμούς και άλλους φορείς. Τα μουσεία, έτσι, βοηθούν στην αναγέννηση ή στην ανάπτυξη τοπικών οικονομιών σε καιρούς οικονομικής αλλαγής.

Όπου ο τουρισμός είναι μέρος της τοπικής οικονομίας, τα μουσεία και άλλες τουριστικές έλξεις λειτουργούν ως μαγνήτες για την έλξη τουριστικών επισκεπτών. Το αποτέλεσμα είναι οι επισκέπτες να ξοδέψουν λεφτά στα μαγαζιά, στα εστιατόρια, στα γκαράζ, στα ξενοδοχεία και στις αγορές της τοπικής περιοχής.

Ένα άλλο οικονομικό πλεονέκτημα που μπορούν τα μουσεία να φέρουν στην τοπική οικονομία είναι η δημιουργία νέων θέσεων εργασίας και αυξημένα επίπεδα απασχόλησης. Κάθε καινούργια δουλειά σ' ένα μουσείο θα έχει ένα οικονομικό αντίκτυπο στην περιοχή όπου και βρίσκεται αυτό. Το μουσείο είναι επομένως, μια σημαντική βοήθεια στην ανάπτυξη και στην στήριξη της οικονομικής δύναμης μιας περιοχής. Σε πολλά μουσεία, υπάρχουν δουλειές μερικής απασχόλησης προσωρινές, πιθανώς ως μέρος των κρατικών προγραμμάτων πρακτικής εκπαίδευσης. Έχουν και αυτές ένα σημαντικό οικονομικό αντίκτυπο. Τα προγράμματα πρακτικής εκπαίδευσης μπορούν να καταταμηθούν μεταξύ του μουσείου και άλλων οργανισμών.

Τα μουσεία μπορούν συχνά να ελκύσουν την οικονομική υποστήριξη για την άμεση διοίκηση των πρακτικών προγραμμάτων άλλων μουσείων ή άλλων οργανισμών παρόμοιου τύπου. Τα μουσεία ελκύουν οικονομικές επενδύσεις από εξωτερικούς οργανισμούς, όπως είναι οι κρατικές ή οι διεθνείς επιχορηγήσεις. Αυτό είναι ιδιαίτερης σημασίας για περιοχές όπου οι τοπικές οικονομικές πηγές ίσως είναι περιορισμένες. Διάφορα επιχειρήματα για επενδύσεις μπορούν να υποστηριχθούν σε σχέση με τον ευρύτερο οικονομικό ρόλο του μουσείου μέσα στην κοινότητα.

Γενικά, αξίζει να θεωρήσουμε και να υπολογίσουμε την ποικιλία των οικονομικών πλεονεκτημάτων που ένα μουσείο μπορεί να παρέχει ή παρέχει στην τοπική κοινότητα.¹²

4.4 ΣΥΝΤΕΧΝΙΑΚΑ ή ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ

Για έναν οργανισμό με υπευθυνότητα όπως είναι η Τοπική Αυτοδιοίκηση, το μουσείο μπορεί να ενθαρρύνει την έννοια της τοπικής περηφάνιας και κτητικότητας και να διατηρήσει και να προβάλλει τις παραδοσιακές πολιτιστικές αξίες. Μπορεί να επιδείξει την αλλαγή και τη συνέχεια μέσα στην τοπική περιοχή, και να επιτρέψει στους ανθρώπους να εξερευνήσουν τις ρίζες της κοινότητάς τους. Τα μουσεία μπορούν να παίξουν ένα αξιόλογο ρόλο στις δημόσιες σχέσεις και στη δημοσιότητα της τοπικής αυτοδιοίκησης, εφόσον αποτελούν μέρος μιας ποικιλίας υπηρεσιών που παρέχονται στους ντόπιους κατοίκους και στους τουριστικούς επισκέπτες. Η δουλειά τους μπορεί επίσης να βοηθήσει και να σφυρηλατήσει τους δεσμούς με άλλους εξωτερικούς οργανισμούς και φορείς διαφορετικού τύπου με επακόλουθα διάφορα πολιτικά ή οικονομικά πλεονεκτήματα.

Όλα αυτά τα πλεονεκτήματα και περισσότερο -τα οικονομικά, πολιτιστικά και συντεχνιακά ή πολιτικά- μπορούν να χρησιμοποιηθούν για να υποστηρίξουν τα επιχειρήματα των μάνατζερ των μουσείων για αυξημένους πόρους. Όπου παρέχονται τέτοια πλεονεκτήματα, η φήμη και η υπόληψη του μουσείου αυξάνεται. Είναι ζήτημα κρίσης το ποια πλεονεκτήματα μπορούν να αναγνωρισθούν ώστε να βοηθήσουν τον Μάνατζερ του μουσείου να κάνει τη δική του επιλογή για τους πόρους. Η ισορροπία καθώς και η πολιτική διαφέρει από το ένα μουσείο στο άλλο.

Σε αυτή την περίπτωση, της σωστής εκμετάλλευσης και προσέλκυσης πλεονεκτημάτων και πόρων, ο ρόλος των μουσείων είναι πολύ πιο ευρύτερος από μια απλή λειτουργική περιγραφή. Ο επιτυχημένος μάνατζερ θα φροντίσει ώστε όλα όσα παρέχει το μουσείο του στην κοινότητα να ορίζονται και να χρησιμοποιούνται θετικά.¹²

4.5 ΤΑ ΜΟΥΣΕΙΑ ΚΑΙ Ο ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Μετά τα πρώτα ευτυχισμένα χρόνια του τουριστικού εμπορίου, οι αντιλήψεις σχετικά με τη χρήση των πολιτιστικών κληρονομιών, απλά ως πόλοι τουριστικής έλξης, άρχισαν να επανεκτιμούνται. Εν τω μεταξύ, πολλές βιαστικές ή πολλές φορές ανεύθυνες αποφάσεις έχουν παρθεί σε εθνικό και διεθνές επίπεδο, που υπαινίσσονται τη θυσία των αρχαιολογικών και ιστορικών χώρων και μουσείων στο μοναδικό σκοπό της τουριστικής κατανάλωσης. Η σημασία βέβαια της πολιτιστικής κληρονομιάς, είτε αυτή είναι κινητή είτε είναι ακίνητη, είναι τεράστια προκειμένου για την κατανόηση της σύγχρονης πραγματικότητας ενός ξένου έθνους, το οποίο ένας τουρίστας επισκέπτεται. Η συναίσθηση

όμως ότι η πολιτιστική κληρονομιά του κάθε έθνους, συμπεριλαμβανομένων και των μουσειακών και μνημειακών πολιτιστικών χώρων, δεν θα έπρεπε να κακομεταχειρίζεται, στο βωμό της οικονομικής ανάπτυξης, είναι αναμφισβήτητη.

Δεν αρκεί μόνο να εργαζόμαστε προς τη χρήσιμη μεταβολή των αρχαιολογικών και φυσικών χώρων, πρέπει επίσης να αγωνιζόμαστε για τη διαφύλαξη και τη διατήρησή τους. Πρέπει να παρθούν προληπτικά μέτρα ώστε να εγγυηθούν την επιβίωσή τους στο χρόνο και στο χώρο. Πρέπει να γίνουν εκστρατείες ώστε να ενημερώσουν τον πληθυσμό που ζει κοντά στους φυσικούς και αρχαιολογικούς χώρους. Όσον αφορά την προστασία, η ίδρυση μουσείων αποτελεί το καλύτερο μέσο, όπου τα προϊόντα του πολιτισμού (κουλτούρας) θα προφυλαχθούν από τη λεηλασία και τον άπληστο επισκέπτη.

Θα ήταν πλασματικό και ανόητο να επιχειρήσουμε να αποκλείσουμε τους τουρίστες από τους τουριστικούς πόλους έλξης, όπως τα μουσεία, τα μνημεία και τους αρχαιολογικούς χώρους. Πρώτα απ' όλα, γιατί αυτό θα υποδήλωνε τον περιορισμό του κοινωνικού ρόλου των μουσείων και εκείνου γενικότερα της πολιτισμικής και της φυσικής κληρονομιάς. Δεύτερον, γιατί ο τουρισμός είναι πράγματι μια προσφιλής πηγή αυξημένης υποστήριξης, για τα μουσεία και τα πολιτιστικά ιδρύματα.

Για να δημιουργήσουμε μια συμβατική σχέση μεταξύ της ανάγκης σωστής διαφύλαξης και χρήσης των πολιτιστικών και φυσικών κληρονομιών και του δικαιώματος των ανθρώπων να γνωρίζουν μέσω του τουρισμού άλλες χώρες, κοινωνίες και πολιτισμούς εκτός των δικών τους, απαιτείται η αναγνώριση των ποικίλων και κάπως συγκρουόμενων αναμεμιγμένων συμφερόντων. Και αυτά βέβαια είναι: α) αυτό της διαφύλαξης και της προστασίας των πολιτιστικών θησαυρών και β) αυτό της έκθεσης χάριν της οικονομικής ανάπτυξης.

Τελικά τα μουσεία και ο τουρισμός ως σύνολο δεν πρέπει να απομονώνονται, αλλά να θεωρούνται αναπόσπαστα κομμάτια στο σχεδιασμό της αναψυχής, στην ευρύτερη της έννοια, σ' ένα οικονομικό σκηνικό. Μια πιο ξεκάθαρη άποψη, θα μας βοηθήσει όχι μόνο στο να χρησιμοποιήσουμε καλύτερα τις υπάρχουσες πηγές ώστε να ευνοήσουμε τις κοινότητες και τα συμφέροντα τα οποία εξυπηρετούμε, αλλά επίσης στο να εκφράσουμε την υπόθεση της κατάκτησης άλλων σπανίων πηγών ώστε να ισχυροποιήσουμε και να εμπεδώσουμε τα μουσεία μας, που υπηρετούν τόσο καλά, το έθνος μας και τον πολιτισμό μας.¹²

4.5.1 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Ένας από τους πρωταρχικούς στόχους της διαχείρισης της πολιτιστικής κληρονομιάς συνίσταται στο να μεταδοθεί η σημασία της και η ανάγκη διατήρησής της στα μέλη της κοινότητας υποδοχής και στους επισκέπτες. Η φυσική, είτε διανοητική είτε συναισθηματική πρόσβαση στην κληρονομιά και στην πολιτιστική εξέλιξη, μέσα σε λογικά πλαίσια και με κατάλληλους χειρισμούς, αποτελεί ταυτόχρονα ένα δικαίωμα και ένα προνόμιο. Η πρόσβαση αυτή συνεπάγεται την υποχρέωση του σεβασμού τόσο για τις πολιτιστικές αξίες όσο και για τα ενδιαφέροντα και τα οικονομικά συμφέροντα της κοινότητας όπου βρίσκεται η κληρονομιά, των τοπικών ομάδων που την διαφυλάττουν ή των κατόχων ιστορικών ιδιοκτησιών καθώς και για τα τοπία και τους πολιτισμούς από τους οποίους αυτή προέρχεται.

Ο τουρισμός έχει εξελιχθεί σ' ένα όλο και πιο σύνθετο φαινόμενο με οικονομικές, κοινωνικές, πολιτιστικές, εκπαιδευτικές, επιστημονικές, βιοφυσικές, οικολογικές και αισθητικές διαστάσεις. Η επιτυχία μιας ευεργετικής αλληλεπίδρασης των δυνητικά αντιθετικών προσδοκιών και φιλοδοξιών των επισκεπτών και των κατοίκων της κοινότητας που τους υποδέχεται, παρουσιάζει πολλές προκλήσεις και ευκαιρίες.

Η φυσική και πολιτιστική κληρονομιά, οι ιδιόμορφοι και ζωντανοί πολιτισμοί αποτελούν μέγιστο τουριστικό θέλγητρο. Η εντατική ή ανεπαρκής διαχείριση του τουρισμού και της σχετικής με αυτόν ανάπτυξης μπορεί να βλάψει τη φύση, την ακεραιότητα και τα κυρίαρχα χαρακτηριστικά των στοιχείων αυτών.

Η Ελλάδα και συγκεκριμένα η περιοχή των Πατρών και της Δυτικής Ελλάδας διαθέτουν ένα μεγάλο πολιτιστικό πλούτο ο οποίος πηγάζει από την μακραίωνη ιστορία, την πνευματική και καλλιτεχνική παράδοση του τόπου, που μπορούν σε συνδυασμό με τις σύγχρονες οικονομικοτεχνικές δραστηριότητες να αποτελέσουν παράγοντα δημιουργίας και ανάπτυξης που θα βασίζεται στον επαναπροσδιορισμό της σχέσης του πολίτη με το περιβάλλον του, το αστικό, το φυσικό, το πνευματικό και το αισθητικό.

Είναι επιτακτική ανάγκη της εποχής μας να αναπτυχθούν νέες δραστηριότητες αναπτυξιακού χαρακτήρα οι οποίες θα συμπληρώσουν ή θα αντικαταστήσουν κάποιες άλλες οι οποίες έπαψαν να έχουν ωφέλιμη και αποδοτική εφαρμογή είτε γιατί ξεπεράστηκαν από τις σύγχρονες ανάγκες και συνθήκες, είτε γιατί δεν μπορούσαν να εξυπηρετήσουν και να προσαρμοστούν στους ρυθμούς και τις δυνατότητες των τοπικών κοινωνιών.

Σε μία περιοχή λοιπόν που σημαδεύτηκε από την έντονη αποβιομηχάνιση, την αύξηση της ανεργίας και μία γενικότερη κάμψη της οικονομικής και παραγωγικής της

δραστηριότητας, υπάρχει η πρόκληση της εξεύρεσης εναλλακτικού μοντέλου ανάπτυξης που να βασίζεται σε αξίες και στοιχεία τα οποία θα προέρχονται από τις πλούσιες πηγές της πολιτιστικής μας κληρονομιάς.

Η πολιτιστική κληρονομιά είναι το σύνολο των αξιών και των στοιχείων που παράχθηκαν και διαμορφώθηκαν κατά την ιστορική πορεία και εξέλιξη ενός λαού και ενός τόπου και βρίσκει την έκφρασή της μέσα από τα μνημεία και τις καλλιτεχνικές δημιουργίες.

Η διατήρηση, η ανάδειξη αλλά και ο εμπλουτισμός αυτής της πολιτισμικής κληρονομιάς είναι μία ανάγκη που προέκυψε σχετικά πρόσφατα, καθώς ο σύγχρονος άνθρωπος συνειδητοποίησε την ανάγκη συγκροτημένης μελέτης και προστασίας των καταλοίπων του παρελθόντος όχι παρακινούμενος απλά από μία επιφανειακή προγονολατρική διάθεση, αλλά από μια βαθύτερη ανάγκη επαναπροσδιορισμού της σχέσης του με το περιβάλλον και τις διαχρονικές αξίες της ζωής.

Σε αυτό φυσικά συνέβαλλαν οι δοκιμασίες των μεγάλων πολέμων του 20ου αιώνα και των καταστροφών που προκάλεσαν καθώς επίσης και η εξέλιξη των ανθρωπιστικών και πολιτιστικών επιστημών, όπως η αρχαιολογία, η ιστορία ή εθνολογία και άλλες, που έφεραν τον σύγχρονο άνθρωπο μπροστά σε μεγάλα υπαρξιακά προβλήματα.

Η δημιουργία μουσείων και χώρων παρουσίασης και δημιουργίας τέχνης έχει τις ρίζες της στην Αναγέννηση, ενώ η επιστήμη της αρχαιολογίας άρχισε να αποκτά την οργανωμένη μορφή της από τα μέσα του 18^{ου} αιώνα για να εξελιχθεί σε μία επιστήμη με τεράστιο και υψηλό έργο στις μέρες μας.

Με την εξέλιξη όμως των πραγμάτων διαπιστώθηκε από την διεθνή επιστημονική κοινότητα ότι θα έπρεπε να καθοριστούν κοινές παράμετροι και κανόνες στην προστασία και την διαχείριση των μνημείων και των στοιχείων που αποτελούν την παγκόσμια πολιτιστική κληρονομιά.

Οι σύγχρονες επομένως κοινωνίες πρέπει να έχουν σαν αντικειμενικό σκοπό τους την διάσωση και διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς, φροντίζοντας για την κατάλληλη προσαρμογή στις ανάγκες της κοινωνίας, μέσα από ένα σύνολο τεχνικών, νομοθετικών, οικονομικών, φορολογικών και πολιτικών μέτρων.

Έτσι στην έννοια της πολιτιστικής κληρονομιάς συμπεριλαμβάνονται τα μνημεία (αρχιτεκτονικά έργα, έργα ζωγραφικής και γλυπτικής, αρχαιολογικά ευρήματα, αντικείμενα και δημιουργίες με οικουμενική αξία από την άποψη της τέχνης, της ιστορίας και επιστήμης), τα κτιριακά σύνολα (ομάδες αυτόνομων ή συγγενών κτιρίων, ιστορικά κέντρα πόλεων, οικισμοί), χώροι (ανθρώπινα έργα ή κοινά δημιουργήματα φύσης και

ανθρώπου και περιοχές που φιλοξενούν αρχαιολογικούς χώρους), ενώ αναγνωρίζεται και η σημασία της φυσικής κληρονομιάς που συμπεριλαμβάνει δημιουργήματα της φύσης από φυσικούς και βιολογικούς σχηματισμούς με αισθητική και επιστημονική αξία και γεωλογικούς και φυσικογεωγραφικούς σχηματισμούς που αποτελούν φυσικό περιβάλλον ζωικών και φυτικών ειδών που κινδυνεύουν από την σύγχρονη ανθρώπινη δραστηριότητα.²³

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο

ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΜΟΥΣΕΙΩΝ

5.1 ΜΟΥΣΕΙΑ ΚΑΙ ΑΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Στη σημερινή εποχή παρατηρείται μια αναγκαιότητα των Ευρωπαϊκών πόλεων να αντιμετωπίσουν τις προκλήσεις που προκύπτουν από ποικίλες κοινωνικο-οικονομικές αλλαγές. Σε αυτή τη διαδικασία καθοριστικό ρόλο παίζει ο πολιτισμός. Η συνεισφορά του πολιτισμού στην ανάπτυξη των πόλεων σχετίζεται με το σχεδιασμό και την εφαρμογή δραστηριοτήτων αστικής πολιτικής, την εστίαση στην ικανοποίηση των αναγκών και των απαιτήσεων των δυνητικών αγορών-στόχων, την ενίσχυση και την προώθηση της πολιτισμικής ταυτότητας και της εικόνας των πόλεων, τη συνεισφορά των κατοίκων στην επίτευξη ενός υψηλού επιπέδου ποιότητας ζωής, και, τελικά, στη δημιουργία ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος σε σχέση με άλλες ομοειδείς πόλεις.

Από τη στιγμή που η βιωσιμότητα και η αποτελεσματικότητα των πολιτιστικών πολιτικών βασίζονται στην ανάπτυξη και την εφαρμογή συγκεκριμένων και ιδιαίτερων στρατηγικών δράσεων (λαμβάνοντας υπόψη κάθε φορά τόσο τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της κάθε πόλης όσο και τη συνεισφορά των τοπικών δυνάμεων), το ενδιαφέρον θα πρέπει να επικεντρωθεί στην ικανότητα και την τεχνογνωσία των ειδικών της πολιτιστικής ανάπτυξης των πόλεων να χρησιμοποιούν τον πολιτισμό ως εργαλείο διαμέσου της διαδικασίας της διαχείρισης και του μάρκετινγκ.

Μια από τις κυρίαρχες κατηγορίες πολιτιστικών χώρων είναι πλέον τα **μουσεία** και η παρούσα εισήγηση εστιάζει στην ανάλυση της συμβολής τους στην οικονομική και πολιτιστική ανάπτυξη των πόλεων.

Τα μουσεία και τα ιστορικά αξιοθέατα εφευρίσκουν ποικίλους τρόπους για να δημιουργούν πηγές εισοδήματος ενθαρρύνοντας την οικονομική δραστηριότητα με την έννοια του πολιτισμού στο δικό τους περιβάλλον. Επιπρόσθετα, δημιουργούνται συγκεκριμένα οφέλη για τις πόλεις που αναφέρονται σε: δημιουργία καταναλωτών των τοπικών προϊόντων και υπηρεσιών, ύπαρξη πόλων έλξης για τους τουρίστες, πηγές εργασίας για τους κατοίκους αλλά και δημιουργία κινήτρων για την ανάπτυξη ενδογενών και εξωγενών επενδυτικών/ επιχειρησιακών δραστηριοτήτων στις περιοχές αυτές.

Ωστόσο, τα οφέλη αυτά για να είναι αποτελεσματικά σε βάθος χρόνου πρέπει να προβληθούν μ' έναν οργανωμένο τρόπο και με μια στρατηγική προοπτική, δηλαδή πρέπει

κατ' αρχάς να εκπονηθεί, και στη συνέχεια να υλοποιηθεί, ένα Στρατηγικό Πιλοτικό Σχέδιο Μάρκετινγκ.²⁴

5.2 ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΜΟΥΣΕΙΩΝ

Οι συμπεριφορές απέναντι στα μουσεία και οι προσδοκίες που οι άνθρωποι έχουν γι' αυτά αλλάζουν παγκοσμίως. Υπάρχει μια αυξανόμενη κριτική αντίληψη της «πολιτικής» φύσης των μουσείων και του ρόλου τους στη διατήρηση των πολιτιστικών αξιών της ελίτ ή των προνομιούχων ομάδων στην κοινωνία.

Με μεταβαλλόμενες πολιτικές δομές, οι διοικούμενες ή υποστηριζόμενες από το κράτος δραστηριότητες, επέρχονται κάτω από έντονη, δημόσια εξουχιστική έρευνα στα πλαίσια των ρόλων τους στην πολιτιστική μετάδοση. Ερωτήματα όπως, για ποιο πολιτισμό απεικονίζουν τα μουσεία και ποιος τον απεικονίζει για ποιόν, ακούγονται σε πολλές χώρες του κόσμου. Αυτός ο αντίλογος, με την αυξανόμενη συνειδητοποίηση της δυναμικής θέσης, που τα μουσεία και παρόμοιες δραστηριότητες έχουν στο να μεταδίδουν πολιτιστικές αξίες και πληροφορίες, είναι συναρπαστικός. Παρουσιάζει πολλές ευκαιρίες στα μουσεία για να ασχοληθούνε πιο άμεσα με τους χρήστες τους.

Οι χρήστες των μουσείων ζητούν ολοένα και μεγαλύτερο ποσοστό συμμετοχής σ' αυτά. Αυτό αφορά τις διαδικασίες λήψης αποφάσεων για τα μουσεία όπου στις σύγχρονες πολυπολιτιστικές κοινωνίες οι άνθρωποι ενδιαφέρονται ολοένα και περισσότερο στο να εκπροσωπούνται κατάλληλα μέσα από τις εκθέσεις, τις συλλογές και τις βάσεις των δεδομένων. Οι χρήστες των μουσείων κάνουν δηλαδή ενεργή κριτική στο πώς θέλουν να δέχονται τις πληροφορίες και τις γνώσεις που παρέχουν τα μουσεία. Ο τρόπος και η ειλικρίνεια της παρουσίασης των ιστορικών δεδομένων έχει άμεση σχέση με την «πολιτική» φύση των μουσείων όπως αναφέραμε παραπάνω. Αφενός αυτό αφορά ιδιαίτερα μουσεία που είτε σιωπηλά είτε ρητά, αρνήθηκαν να παρέχουν ευκαιρίες για ισότιμη εκπροσώπηση στο παρελθόν. Αφετέρου ισχύει και για τους χρήστες μουσείων που τώρα επιδιώκουν μια πιο ενεργητική, συμμετοχική εμπειρία μέσω των επαφών τους με τα μουσεία. Το μεταβαλλόμενο ύψος των μουσείων και οι αλλαγές που αφορούν τις μεθόδους παρουσίασης με την εφαρμογή νέων τεχνολογιών, προκαλούν αυξημένο ενδιαφέρον για ενεργητικές εμπειρίες από τους επισκέπτες, μελετητές, τουρίστες.

Δεν αρκεί πλέον για τα μουσεία να παρουσιάζουν συλλογές και πληροφορίες με έναν παθητικό τρόπο. Πρέπει να προκαλούν το ενδιαφέρον μέσω της ενεργού συμμετοχής

του κοινού του και πάνω σ' αυτό να χτίσουν για να πετύχουν τους στόχους τους.

Οι διευθυντές μουσείων θα πρέπει να ενθαρρύνουν τους χρήστες να ερευνούν και να ανακαλύπτουν τις συλλογές και τις υπηρεσίες των μουσείων μόνοι τους. Αυτό έρχεται σε αντίθεση με την παραδοσιακή αντίληψη που ισχύει ακόμα σε πολλά μουσεία, ότι δηλαδή η εξειδικευμένη γνώση υπάρχει μόνο στο μουσείο και οι χρήστες είναι απλώς παθητικοί δέκτες αυτών, που το μουσείο κρίνει ότι πρέπει να τους προσφέρει.

Αυτή η αυξανόμενη δημόσια ζήτηση για ανάμειξη και συμμετοχή στη «διαδικασία» εργασίας των μουσείων σημαίνει ότι τα μουσεία πρέπει να καταλάβουν το κοινωνικό και οικονομικό περιεχόμενο μέσα στο οποίο εργάζονται σ' ένα πολύ μεγαλύτερο βαθμό απ' ό,τι στο παρελθόν. Ό,τι κάνει ένα μουσείο είναι τελικά για το γενικό καλό. Κατανοώντας τα ενδιαφέροντα και τις ανησυχίες του κοινού, τις προτιμήσεις του και τις αντιπάθειες του, τις ανάγκες και τις απαιτήσεις του. Τα μουσεία είναι για τους ανθρώπους, και το επιτυχημένο μουσείο αναγνωρίζει τις ευκαιρίες που η συμμετοχή και η ανάμειξη του κοινού μπορεί να φέρει στην εργασία του.¹²

5.3 ΛΟΓΟΙ ΜΗ ΕΠΑΡΚΟΥΣ ΠΡΟΣΕΛΚΥΣΗΣ ΕΠΙΣΚΕΠΤΩΝ

Πρόσφατα στο Λονδίνο, διεξήχθη μια σπάνια μελέτη των ατόμων που δεν επισκέπτονται μουσεία και τα συμπεράσματα της παρείχαν επαρκείς αποδείξεις ότι τα μουσεία πρέπει να επανεξετάσουν την εικόνα τους και την ανταπόκριση τους στις απαιτήσεις της αγοράς εάν θέλουν να αυξήσουν τους επισκέπτες τους.

Το τελικό συμπέρασμα είναι το εξής:

Τα μουσεία παρουσιάζουν το παρελθόν με καθόλου ενδιαφέρον και συναρπαστικό τρόπο. Παρ' όλα αυτά, έχουν κάποιο αξιόλογο σκοπό, αυτό της συντήρησης και της επιμόρφωσης.

Η Συμβουλευτική Επιτροπή Μουσείων Λονδίνου ανέθεσε στην Mass Observation να διεξάγει μια έρευνα σχετικά με τις αντιλήψεις για τα μουσεία αυτών που συνήθως δεν τα επισκέπτονται. Ο σκοπός της έρευνας ήταν να επισημάνει τα εμπόδια, είτε φυσικά είτε ψυχολογικά, που αποθαρρύνουν τους Λονδρέζους από το να επισκέπτονται τα εθνικά και τοπικά μουσεία. Όσον αφορά τη μεθοδολογία της έρευνας, συνολικά διεξήχθησαν έξι ομαδικές συζητήσεις. Οι πέντε έγιναν με μη-χρήστες μουσείων και μια με σποραδικούς επισκέπτες. Την κάθε ομάδα αποτελούσαν έξι με οκτώ άτομα. Οι συζητήσεις όλες έγιναν μέσα στο ευρύτερο Λονδίνο και η σύνθεση των ομάδων ήταν τέτοια που εκπροσωπούνται

όλες οι περιοχές του Λονδίνου. Σε αυτή τη μελέτη λήφθηκαν υπόψη όχι μόνο η ηλικία και το φύλο αλλά και συγκεκριμένες μειονοτικές ομάδες (όπως π.χ. εθνικότητα ή αναπηρίες), ώστε να βρεθούν ποιες είναι οι ιδιαίτερες απαιτήσεις τους.

Η μελέτη αποκάλυψε ότι ενώ οι περισσότεροι μη-χρήστες ενδιαφέρονται για το παρελθόν, τα μουσεία δεν κατάφερναν να παρουσιάσουν το παρελθόν με ενδιαφέροντα και συμμετοχικό τρόπο.

Τα μουσεία έχουν αρνητικό ίματζ, θεωρούνται βαρετά, σκοτεινά κτίρια που μυρίζουν μούχλα και κλεισούρα. Η ατμόσφαιρα μοιάζει με αυτή σε βιβλιοθήκη ή εκκλησία. Πολλοί μη-χρήστες σχημάτισαν αυτή την άποψη πριν από πολύ καιρό, αλλά αφού δεν έχουν ξαναπάει σε μουσείο, δεν έχουν αλλάξει γνώμη. Οι μη-χρήστες που είχαν πρόσφατη εμπειρία από μεγάλα μουσεία του Λονδίνου αποκόμισαν θετικές εντυπώσεις και κατάλαβαν ότι τα μουσεία μπορεί να είναι και ενδιαφέροντα μέρη τελικά. Παρ' όλα αυτά όμως, εξακολουθούσαν να έχουν γενικά αρνητική εικόνα για τα μουσεία. Αναγνωρίζεται πάντως, ότι τα μουσεία έχουν αξιόλογο σκοπό, αυτό της διατήρησης στοιχείων και αντικειμένων από διάφορους πολιτισμούς και της επιμόρφωσης των ανθρώπων γι' αυτούς τους πολιτισμούς. Τα τοπικά μουσεία θεωρείται ότι έχουν σκοπό την διαφύλαξη και την επικοινωνία της ιστορίας της περιοχής τους. Οι περισσότεροι μη-χρήστες έχουν κάποια εμπειρία από επισκέψεις στα μεγάλα εθνικά μουσεία. Οι πιο πρόσφατοι επισκέπτες ήταν συνήθως γονείς ή παππούδες με παιδιά. Πάντως, υπήρχε πολύ λίγος ενθουσιασμός στην ιδέα της επίσκεψης σε μουσείο. Οι μη-χρήστες τείνουν να βλέπουν τα μουσεία σαν μέρη που αρέσουν σε παιδιά, σε ηλικιωμένους ή σε αυτούς που δεν έχουν τίποτα καλύτερο να κάνουν με το χρόνο τους.

Οι μη-χρήστες ήταν πολύ πιο πιθανό να έχουν επισκεφτεί ένα από τα μεγάλα εθνικά μουσεία του Λονδίνου παρά το τοπικό μουσείο της περιοχής τους. Υπήρχε πολύ χαμηλή εκτίμηση των τοπικών μουσείων από τους μη-χρήστες, μερικοί μάλιστα αμφισβητούσαν αν ήταν καν μουσεία, λόγω του μικρού τους μεγέθους και των αντίστοιχα μικρών συλλογών τους. Οι κύριοι παράγοντες που αποθαρρύνουν επισκέψεις σε μουσεία είναι η αντίληψη ότι έχουν μια ατμόσφαιρα όχι και τόσο ευπρόσδεκτη και αρεστή, έλλειψη ενδιαφερόντων εκθεμάτων, έλλειψη αλλαγής εκθεμάτων, κόστος και προβλήματα στη συγκοινωνία. Οι γυναίκες με παιδιά καθώς και άτομα με ειδικές ανάγκες επίσης περίμεναν δυσκολίες πρόσβασης μέσα στα κτίρια, η έλλειψη αναψυκτηρίων ήταν άλλος ένας παράγοντας κατά των μουσείων. Άλλος παράγοντας που αποθαρρύνει επισκέψεις στα τοπικά μουσεία είναι ότι λίγοι γνωρίζουν ότι υπάρχουν.

Σε ερωτήσεις για το τι θα ενθάρρυνε τον κόσμο να επισκεφθεί μουσεία, οι

προτάσεις ήταν να γίνουν τα μουσεία πιο φωτεινά, πιο ζωντανά και πιο συναρπαστικά έχοντας μια πιο άνετη και ανέμελη ατμόσφαιρα.

Επιπλέον, υπήρξε η ανάγκη για πιο ενδιαφέρουσες, συμμετοχικές εκθέσεις και οι εκθέσεις να αλλάζουν κατά περίπτωση. Οι διάσημες εκθέσεις θεωρούνται ατραξιόν, οι μη-χρήστες όμως θέλουν εκθέσεις που να δείχνουν στοιχεία καθημερινής ζωής από το πρόσφατο καθώς και από το απώτατο παρελθόν. Επίσης, τα μουσεία πρέπει να παρουσιάζουν το παρόν και το μέλλον για να δείχνουν τη ροή της προόδου. Τα μουσεία θα πρέπει να κάνουν μια ιδιαίτερη προσπάθεια να τραβήξουν το ενδιαφέρον των παιδιών, καθώς οι περισσότεροι επισκέπτες πάνε στο μουσείο λόγω των παιδιών. Όσον αφορά τα τοπικά μουσεία, ο κόσμος πιστεύει ότι έχουν ένα σημαντικό ρόλο να παίξουν στη διατήρηση και μεταβίβαση της τοπικής ιστορίας, ότι μπορούν να αναπτυχθούν και να διαφημιστούν και επιπλέον, να προσελκύσουν επισκέπτες στην περιοχή. Οι μη-χρήστες ήθελαν τα τοπικά μουσεία να εστιάσουν την προσοχή τους στην τοπική κοινωνία. Προτάθηκε οι εκθέσεις σ' αυτούς τους χώρους να παρουσιάζουν τον ρόλο που έπαιξε η περιοχή σε εθνικά γεγονότα, να ενημερώνουν τον επισκέπτη για διάσημους κατοίκους στην περιοχή, να δείχνουν την καθημερινή ζωή όπως ήταν, και ίσως να περικλείουν και ένα στοιχείο εντυπωσιασμού, καλύπτοντας τοπικά εγκλήματα και καταστροφές.¹²

5.4 Η ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΜΕΣΑ ΣΕ ΜΙΑ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΗ ΑΓΟΡΑ

Οι παραπάνω αλλαγές στη συμπεριφορά και στο ενδιαφέρον του κοινού, τοποθετούν μια βαριά ευθύνη στους ώμους αυτών που διοικούν τα μουσεία, ειδικότερα όπου πρόκειται για μουσεία που συντηρούνται με δημόσιο χρήμα. Το να διοικείς μουσεία αποτελεσματικά και αποδοτικά για το γενικό καλό προϋποθέτει μια λεπτομερή κατανόηση και συμπάθεια των ποικίλων διαφορετικών ενδιαφερόντων των ομάδων, που αποτελούν το κοινό του μουσείου. Για να αναπτυχθεί μια τέτοια βαθιά γνώση, προϋποθέτει μια λεπτομερή έρευνα σε συνεχή βάση. Έτσι λοιπόν το μουσείο μπορεί αποτελεσματικά να ανταποκριθεί στις ανάγκες του κοινού και στις απαιτήσεις του, μόνο εφόσον το κοινό συμμετέχει και κατανοεί το έργο και την προσφορά του μουσείου.

Μέσα από το βιβλίο «τα Βασικά των Μουσείων» (Museum Basics) υπάρχει μια δυνατή έμφαση στη σχέση του μουσείου με τους ανθρώπους που εξυπηρετεί. Η αντίληψη μιας «αγοράς», όπου το μουσείο μαζί με άλλες εκπαιδευτικές και ψυχαγωγικές υποδομές

«πουλά», ή «διαφημίζει» τα «είδη» του, αναπτύσσεται σε διαδοχικές μονάδες. Η ιδέα ενός μουσείου που λειτουργεί σε μια αγορά μπορεί να είναι άγνωστη σε μερικούς, αλλά έχει τεράστια αξία στο να βοηθά στην ανάλυση των σχέσεων μεταξύ ανθρώπων και μουσείων και στο να ερευνά πως τα μουσεία μπορούν να ανταποκριθούν στις ανάγκες και τα ενδιαφέροντα των ανθρώπων.

Ο όρος «αγορά» υποδηλώνει ανταγωνισμό. Τα μουσεία, σε όλα τα μέρη του κόσμου, ανταγωνίζονται, όχι μόνο το ένα το άλλο, αλλά τον ελεύθερο χρόνο των ανθρώπων. Λειτουργώντας μέσα σε μια αγορά σημαίνει να είσαι ανταγωνιστικός, παρέχοντας προϊόντα και υπηρεσίες που το κοινό θέλει και είναι προετοιμασμένο να πληρώσει άμεσα, ή έμμεσα μέσω των φόρων. Τα επιτυχημένα μουσεία είναι προσανατολισμένα προς την αγορά και βλέπουν προς τα έξω. Αναγνωρίζουν ότι το μέλλον τους εξαρτάται από την συμπάθεια των ανθρώπων στους στόχους τους. και από το κοινό που προετοιμάζεται να αναμιχθεί και να συμμετάσχει σε αυτά που μπορούν τα μουσεία να προσφέρουν. Αυτή η ανάμειξη μπορεί να ξεπερνά μια τυχαία επίσκεψη στο μουσείο, και μπορεί να επεκτείνεται στη συγκέντρωση χρημάτων για προγράμματα, στην εθελοντική δουλειά, στην προστασία, στο να είσαι μέλος της Ομάδας των Φίλων κάποιου Μουσείου στις δωρεές, στην εξωτερική εργασία και στην προφορική ιστορία και συλλογή προγραμμάτων. Το να οικοδομείς το ενδιαφέρον και την υποστήριξη του κοινού είναι σημαντικό για μια μακροχρόνια επιτυχία.

Όπως εισερχόμαστε στον 21ο αι., η μεγαλύτερη πρόκληση που αντιμετωπίζουν τα μουσεία είναι η αναγνώριση ότι τα μουσεία είναι για τους ανθρώπους και ότι το μέλλον τους εξαρτάται στην ανάπτυξη και στην προώθηση τους, ώστε να συναντήσουν τις ταυτόσημες ανάγκες της αγοράς.¹²

5.4.1 ΚΑΤΑΝΟΩΝΤΑΣ ΤΗΝ ΑΓΟΡΑ

Η αγορά μπορεί να εννοηθεί ως το κοινωνικό και οικονομικό πλαίσιο μέσα στο οποίο λειτουργεί ένα μουσείο. Όλα τα μουσεία λειτουργούν μέσα σε μια αγορά. Η αγορά διαφέρει από περιοχή σε περιοχή, από χώρα σε χώρα. Η κατανόηση της φύσης και της σύνθεσης της αγοράς, είναι ύψιστης σημασίας για την επιτυχία ενός Μουσείου. Ο Μάνατζερ ενός Μουσείου ερευνώντας την αγορά του θα το βοηθήσει ώστε να καθορίσει εάν και κατά πόσο το μουσείο προσφέρει το σωστό τύπο ή ένα μείγμα υπηρεσιών στους χρήστες στη σωστή τοποθεσία, στη σωστή ώρα και στο σωστό επίπεδο.

Η έρευνα αγοράς είναι αναγκαία όταν ξεκινάμε και φτιάχνουμε ένα καινούργιο μουσείο, ή όταν διοικούμε ένα ήδη υπαρκτό, θα 'πρεπε να είναι μια συνεχής άσκηση που

θα μας βοηθά στην ανάπτυξη ή στην αλλαγή των υπηρεσιών που προσφέρουμε στους χρήστες μας υπό το φως των αναγκών τους, και των ανταποκρίσεων τους στο μουσείο. Θα μας βοηθήσει να απευθύνουμε νέα τμήματα στην αγορά. Είναι ουσιαστικά κοινά αποδεκτό, και μπορούν όλα τα μουσεία να επινοήσουν το δικό τους σχέδιο έρευνας. Πρόκειται για την εξεύρεση πληροφοριών από πηγές που θα βοηθήσουν το μουσείο να γίνει επιτυχημένο. Βοηθάει επίσης στη σύνταξη ενός σχεδίου για την προώθηση του μουσείου.¹²

5.4.2 ΔΙΑΦΗΜΙΣΗ ΜΟΥΣΕΙΩΝ

Το να διαφημιστούν και να προωθηθούν τα μουσεία και οι υπηρεσίες τους στο κοινό, απαιτεί προσεχτική θεώρηση. Η έρευνα αγοράς θα έχει προσδιορίσει μια ποικιλία ακροατηρίων για το κάθε μουσείο, και θα έχουν αναπτυχθεί υπηρεσίες για να ικανοποιήσουν τις ανάγκες των διαφορετικών τμημάτων της αγοράς. Πώς θα τις προσεγγίσουμε αποδοτικά χωρίς να ξοδευτούν χρήματα; Η πληρωμένη διαφήμιση από οποιοδήποτε μέσο ενημέρωσης, υποδηλώνει ότι το μουσείο είναι υπεύθυνο για το τι θέλει να πει και πώς θέλει να το πει. Η δωρεάν κάλυψη μέσω άρθρων σε μια εφημερίδα ή η κάλυψη ειδήσεων στο ραδιόφωνο ή στην τηλεόραση μπορεί να είναι χρήσιμη αλλά είναι επίσης επιλεκτική εφόσον άλλοι ελέγχουν την έκδοση και την παρουσίαση.

Οποιαδήποτε μορφή διαφήμισης και να χρησιμοποιηθεί, το μουσείο θα πρέπει να εξασφαλίσει ότι είναι καλής ποιότητας και καλά παρουσιασμένη, οποιοδήποτε και να είναι το τμήμα του ακροατηρίου που θα λάβει το μήνυμα. Η διαφήμιση θα πρέπει να σχεδιαστεί έτσι ώστε να δημιουργήσει μια ταυτότητα ή μια προσωπικότητα στην κοινή γνώμη για το μουσείο και πρέπει με συνέπεια να το ενισχύει. Είναι πολύ σημαντικό να χρησιμοποιείται μια ποικιλία διαφημιστικών μέσων για την προώθηση των μουσείων.

Υπάρχει ένας τεράστιος ανταγωνισμός με άλλες οργανώσεις που αναζητούν την προσοχή, και η διαφήμιση χρειάζεται να ελκύσει την προσοχή, να επισημάνει το προσφερόμενο πλεονέκτημα και να μη ξεχνιέται. Τα επιτυχημένα μουσεία επικεντρώνουν τη διαφήμιση τους στη βάση μιας καλής έρευνας αγοράς. Χρησιμοποιούν δημιουργικές ιδέες. Διατηρούν τη συνοχή της ταυτότητας. Φτιάχνουν ομάδες υποστήριξης με την παροχή των πλεονεκτημάτων στο χρήστη που του έχουν υποσχεθεί.¹²

5.5 ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΕΠΙΤΡΟΠΕΣ (MPR)

5.5.1 ΔΙΕΘΝΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΜΑΡΚΕΤΙΝΓΚ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ

Marketing & Public Relations

Στην Επιτροπή MPR συμμετέχουν επαγγελματίες μουσείων, ειδικευμένοι σε θέματα μάρκετινγκ, επικοινωνίας και εξασφάλισης χρηματικών πόρων. Η Επιτροπή αποσκοπεί να συμβάλει με το έργο της στην επαγγελματική εξέλιξη των μελών της, στη διάδοση χρήσιμων πρακτικών επικοινωνίας και μάρκετινγκ και στην ενθάρρυνση της επαγγελματικής συνεργασίας των συναδέλφων. Λειτουργεί επίσης και ως σύμβουλος του ICOM.

Με βιβλία, ενημερωτικά δελτία και ηλεκτρονικά μέσα η Επιτροπή ενημερώνει τα μέλη της για το έργο της, αλλά και όσους άλλους ενδιαφέρονται γι' αυτό. Διοργανώνει επίσης ετήσιες συναντήσεις για να επικοινωνούν οι επαγγελματίες του μάρκετινγκ των μουσείων μεταξύ τους αλλά και με επαγγελματίες από άλλους χώρους.²⁵

5.6 ΔΙΕΘΝΗΣ ΗΜΕΡΑ ΜΟΥΣΕΙΩΝ

Το Διεθνές Συμβούλιο Μουσείων (ICOM), στην προσπάθειά του να αναδείξει τον ρόλο των μουσείων στη σύγχρονη κοινωνία, καθιέρωσε από το 1977 τη **18η Μαΐου ως Διεθνή Ημέρα Μουσείων**. Το μήνυμα αυτής της επετείου είναι να γίνουν τα μουσεία φορείς πολιτισμικών ανταλλαγών "με σκοπό την ανάπτυξη της μόρφωσης, την αμοιβαία κατανόηση και τη συνεργασία μεταξύ των λαών".

Κάθε χρόνο, παράλληλα με το γενικότερο μήνυμα του εορτασμού, διερευνάται σ' όλες τις χώρες-μέλη του ICOM, με ομιλίες και άλλες εκδηλώσεις, ένα ειδικό θέμα που συνδέεται με τα μουσεία και τον πολιτισμό. Με την ευκαιρία του εορτασμού, το Ελληνικό Τμήμα του ICOM διοργανώνει τον μήνα Μάιο ποικίλες πολιτιστικές εκδηλώσεις σ' ολόκληρη την Ελλάδα. **Τη 18η Μαΐου, ημέρα του εορτασμού, η είσοδος είναι ελεύθερη σε όλα τα μουσεία.**²⁵

5.7 ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΤΟΥ ICOM

Το Ελληνικό Τμήμα του ICOM ιδρύθηκε το 1983 και στεγάζεται σε ένα διατηρητέο κτήριο, στην οδό Αγ. Ασωμάτων 15 στο Θησείο, που έχει παραχωρηθεί από το Υπουργείο Πολιτισμού. Σήμερα αριθμεί 500 περίπου μέλη - άτομα και φορείς. Διοικείται

από πενταμελές εκλεγμένο Διοικητικό Συμβούλιο, που η θητεία του είναι διετής.

Πρώτιστο μέλημα του Ελληνικού Τμήματος ήταν η δημιουργία βιβλιοθήκης και αρχείου, η οργάνωση σεμιναρίων, επιστημονικών συναντήσεων και διεθνών συνεδρίων, η έκδοση στα ελληνικά βασικών εγχειριδίων, η ανάπτυξη διαφόρων τομέων της μουσειολογίας και η συνεργασία με τα ΑΕΙ και ΤΕΙ, καθώς και με άλλους φορείς και ιδρύματα.

Στο πλαίσιο του Ελληνικού Τμήματος λειτουργούν ομάδες εργασίας με αντικείμενο αντίστοιχο με εκείνο των Διεθνών Επιτροπών του ICOM, οι οποίες επεξεργάζονται ειδικά θέματα και οργανώνουν ενημερωτικές συναντήσεις και διαλέξεις. Από το 1988 οργανώνεται, σε συνεργασία με τα Υπουργεία Παιδείας και Πολιτισμού, το Σεμινάριο "Μουσείο - Σχολείο" σε διαφορετικό κάθε φορά νομό της χώρας. Στο διάστημα 1995-1997 εφαρμόστηκε επίσης το ευρωπαϊκό πιλοτικό πρόγραμμα "Το Σχολείο υιοθετεί ένα Μνημείο", όπου έλαβαν μέρος δέκα σχολεία της Αθήνας.

Καρπός της συνεργασίας του ICOM με το Υπουργείο Πολιτισμού στον τομέα της οργάνωσης αρχαιολογικών εκθέσεων είναι η έκδοση αξιόλογων καταλόγων που αποτελούν σημαντικά επιστημονικά βοηθήματα. Το Ελληνικό Τμήμα του ICOM εκδίδει επίσης από το 1986 "Ενημερωτικό Δελτίο" για τα μέλη του.^{25,26}

5.8 ΟΜΑΔΕΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

5.8.1 ΟΜΑΔΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΣΥΝΤΗΡΗΣΗΣ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΕΡΓΩΝ ΤΕΧΝΗΣ

Η ομάδα συγκροτήθηκε το 1986 και το 1989 οργάνωσε έκθεση στο Μουσείο Μπενάκη με την ευκαιρία του εορτασμού της Διεθνούς Ημέρας Μουσείων που ήταν αφιερωμένη στη συντήρηση αρχαιοτήτων και έργων τέχνης. Οργανώνει σε τακτά χρονικά διαστήματα κύκλους ομιλιών και άλλες εκδηλώσεις. Επίσης, σε συνεργασία με τη Διεθνή Επιτροπή Συντήρησης (ICOM-CC) και άλλους φορείς, διοργανώνει διεθνή συνέδρια και επιστημονικές συναντήσεις και εκδίδει πρακτικά.²⁶

5.8.2 ΟΜΑΔΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ ΣΤΑ ΜΟΥΣΕΙΑ

Η Ομάδα λειτουργεί από το 1986 ως ένα φόρουμ ανταλλαγής ιδεών, εμπειριών και απόψεων για τις ποικίλες μορφές της μουσειακής εκπαίδευσης, τα υπάρχοντα

προβλήματα, τις δυνατότητες και τις προοπτικές.

Με τακτές συναντήσεις, η Ομάδα συνενώνει επαγγελματίες της μουσειακής εκπαίδευσης τόσο από δημόσιους όσο και από ιδιωτικούς φορείς. Στις συναντήσεις αυτές παρουσιάζονται τρέχουσες μουσειακές ερμηνευτικές δράσεις για ποικίλες κατηγορίες κοινού, καθώς και νέα εκπαιδευτικά υλικά, όπως μουσειοσκευές, εκπαιδευτικοί φάκελοι, έντυπα ή ψηφιακά προϊόντα.

Η Ομάδα οργανώνει επιμορφωτικές συναντήσεις και συμμετέχει στον σχεδιασμό και στην υλοποίηση πιλοτικών εφαρμογών και ευρωπαϊκών προγραμμάτων, όπως το Ευρωπαϊκό πρόγραμμα "Το Σχολείο υιοθετεί ένα Μνημείο". Μέλη της Ομάδας εκπροσωπούν επίσης το Ελληνικό Τμήμα του ICOM, ως ομιλητές, σε επιστημονικές συναντήσεις μουσειολογίας και μουσειοπαιδαγωγικής και παρακολουθούν τις εργασίες της Ετήσιας Συνάντησης της Διεθνούς Επιτροπής του ICOM για την εκπαίδευση και πολιτιστική δράση στα μουσεία (CECA).

5.8.3 ΕΠΙΜΟΡΦΩΤΙΚΕΣ ΣΥΝΑΝΤΗΣΕΙΣ

5.8.3.1 Μουσείο - Σχολείο

Πρόκειται για ένα περιφερειακό Σεμινάριο που διοργανώνεται από το 1988, σε διαφορετικό κάθε φορά νομό και απευθύνεται στους εκπαιδευτικούς της Α' και Β' βαθμίδας. Μέσα από θεωρητικές εισηγήσεις για τη μουσειακή εκπαίδευση, παρουσιάσεις εφαρμογών ανά την Ελλάδα, προβολή οπτικοακουστικού υλικού και πρακτικές ασκήσεις σε μουσεία και μνημεία της περιοχής το Σεμινάριο συμβάλλει στην επιμόρφωση των εκπαιδευτικών σχετικά με τις δυνατότητες αξιοποίησης της πολιτιστικής κληρονομιάς στο πλαίσιο των σχολικών δραστηριοτήτων.

2002, Καβάλα: Για εκπαιδευτικούς του νομού Καβάλας

1997, Καλαμάτα: Για εκπαιδευτικούς του νομού Μεσσηνίας

1994, Ιωάννινα: Για εκπαιδευτικούς του νομού Ιωαννίνων

1993, Πάτρα: Για εκπαιδευτικούς του νομού Αχαΐας

1991, Δίον: Για εκπαιδευτικούς του νομού Πιερίας

1990, Ναύπλιο: Για εκπαιδευτικούς του νομού Αργολίδος

1988, Αθήνα: Για σχολικούς συμβούλους πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης^{25,26}

5.8.3.2 Νεοελληνική πολιτιστική κληρονομιά και εκπαίδευση - Συνάντηση εκπαιδευτικών πολιτιστικών δικτύων

Ενημερωτική συνάντηση που πραγματοποιείται στην Αθήνα από το 1997 μέχρι σήμερα, με θέμα τις εκπαιδευτικές δραστηριότητες που αφορούν τον λαϊκό πολιτισμό και τη νεώτερη πολιτιστική κληρονομιά. Διοργανώνεται από τη Διεύθυνση Νεώτερης Πολιτιστικής Κληρονομιάς του ΥΠ.ΠΟ σε συνεργασία με το ICOM.

5.8.3.3 Συνάντηση της Διεθνούς Επιτροπής CECA του ICOM

Το 1988 η ετήσια συνάντηση του CECA διοργανώθηκε από το Ελληνικό Τμήμα του ICOM στην Αθήνα και το Ναύπλιο.

5.8.3.4 Ο εκπαιδευτικός και το μουσείο

Το 1993 διοργανώθηκε στο ICOM, στην Αθήνα, πρόγραμμα κατάρτισης ανέργων νέων γυναικών στη μουσειοπαιδαγωγική, σε συνεργασία με τη Γενική Γραμματεία Ισότητας.

Επιμορφωτικό Σεμινάριο Μουσειοπαιδαγωγικής για τους παλιννοστούντες ομογενείς από την τέως Σοβιετική Ένωση

Το Σεμινάριο διοργανώθηκε το 2003 στην Αθήνα σε συνεργασία με τη Διεύθυνση Νεώτερης Πολιτιστικής Κληρονομιάς του ΥΠ.ΠΟ.²⁶

5.8.3.5 Ημερίδα επιμόρφωσης για τα στελέχη και τους διευθυντές μουσείων από χώρες του νοτίου Καυκάσου

Διοργανώθηκε στην Αθήνα το 2003, στο πλαίσιο του προγράμματος "STAGE" του Συμβουλίου της Ευρώπης, σε συνεργασία με τη Διεύθυνση Νεώτερης Πολιτιστικής Κληρονομιάς και τη Διεύθυνση Διεθνών Σχέσεων του ΥΠ.ΠΟ.

5.8.3.6 Μουσεία και νέοι επισκέπτες - Εκπαιδευτικά προγράμματα

Το 2006 διοργανώθηκε στο Βυζαντινό και Χριστιανικό Μουσείο στην Αθήνα, από το Ελληνικό Τμήμα του ICOM, ημερίδα για τα εκπαιδευτικά προγράμματα, με την ευκαιρία του εορτασμού της Διεθνούς Ημέρας Μουσείων, που το θέμα της ήταν "Μουσεία και νέοι επισκέπτες".²⁶

5.8.4 ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΕ ΕΥΡΩΠΑΪΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

5.8.4.1 Το Σχολείο υιοθετεί ένα Μνημείο (1995-1997)

Πρόκειται για ένα ευρωπαϊκό πιλοτικό πρόγραμμα που ξεκίνησε το 1992 στη Νάπολη της Ιταλίας, με σκοπό την ανάδειξη των υποβαθμισμένων μνημείων της πόλης και την ευαισθητοποίηση της τοπικής κοινωνίας σε ζητήματα προστασίας της πολιτιστικής κληρονομιάς. Το πολιτιστικό ίδρυμα "Πήγασος" ανέλαβε, με την οικονομική υποστήριξη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, την πιλοτική εφαρμογή του προγράμματος για τρία χρόνια (1995-1997) σε 15 πόλεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης, μεταξύ των οποίων και στην Αθήνα. Στην Ελλάδα τον συντονισμό του προγράμματος ανέλαβε το Ελληνικό Τμήμα του ICOM, σε άμεση συνεργασία με τα Υπουργεία Παιδείας και Πολιτισμού.

Στο πρόγραμμα συμμετείχαν 270 περίπου μαθητές από 10 δημόσια σχολεία της Αθήνας (3 Δημοτικά, 6 Γυμνάσια και 1 Λύκειο), που επιλέχθηκαν με κριτήριο την απόσταση του κάθε σχολείου από το αντίστοιχο μνημείο.

Τα δέκα μνημεία του κέντρου της Αθήνας που "υιοθέτησαν" οι δέκα σχολικές ομάδες ήταν αντιπροσωπευτικά δείγματα από διάφορες ιστορικές περιόδους της πόλης: Αρχαία Αγορά, Ναός Ηφαίστου, Ωρολόγιο Ανδρονίκου του Κυρρήστου, Μνημείο Φιλοπάππου, Άγιοι Απόστολοι Σολάκη, Γοργοεπήκοος, Άγιοι Ανάργυροι Ψυρρή, Παλαιό Πανεπιστήμιο, Αστεροσκοπείο και Εργοστάσιο Φωταερίου (Γκάζι).

Στο πλαίσιο του προγράμματος εκπονήθηκαν πρότυπες εκπαιδευτικές δραστηριότητες με αφετηρία τα "υιοθετημένα" μνημεία, που είχαν ως στόχο τη μελέτη των μνημείων, την ερμηνευτική προσέγγισή τους και, τέλος, την παρουσίασή τους από τους ίδιους τους μαθητές στα μέλη της σχολικής κοινότητας και της τοπικής κοινωνίας.

Τα θετικά αποτελέσματα έδειξαν ότι το πρόγραμμα "Το Σχολείο υιοθετεί ένα Μνημείο" θα μπορούσε να αποτελέσει πεδίο ουσιαστικής συνεργασίας ανάμεσα στο σχολείο και το μουσείο και ότι θα άξιζε να εμπλουτισθεί και να επεκταθεί και σε άλλες περιοχές τόσο στην Αθήνα όσο και στην περιφέρεια.^{25,26}

5.8.4.2 Ομάδα εργασίας για την τεκμηρίωση των εθνογραφικών αντικειμένων

Η "Ομάδα εργασίας για την τεκμηρίωση των εθνογραφικών αντικειμένων - Ethno Working Group" λειτούργησε από το 1993 έως το 2000 στο πλαίσιο του CIDOC, της Διεθνούς Επιτροπής Τεκμηρίωσης του ICOM, και ασχολήθηκε με προβλήματα τεκμηρίωσης των εθνογραφικών/λαογραφικών συλλογών, με τη διάδοση της τεκμηρίωσης στα εθνογραφικά/λαογραφικά μουσεία και με τη συνεργασία των μουσείων αυτών σε διεθνές επίπεδο.

Το Ελληνικό Τμήμα του ICOM, με την υποστήριξη της Διεύθυνσης Νεώτερης Πολιτιστικής Κληρονομιάς του ΥΠ.ΠΟ. και τη συμπαράσταση των ελληνικών λαογραφικών μουσείων, συμμετείχε ενεργά στις δραστηριότητες της παραπάνω Ομάδας του CIDOC:

Οργάνωσε δύο από τις συναντήσεις της Ομάδας στην Ελλάδα, τον Ιούνιο του 1994 και τον Ιούνιο του 1996.

Δημιούργησε μια ειδική ελληνική επιτροπή με αντικείμενο τη μουσειακή τεκμηρίωση, η οποία, μέσω του προγράμματος "Ethnomuseum-net - Δίκτυο για τη διάδοση της τεχνολογίας για την τεκμηρίωση των εθνογραφικών αντικειμένων", προχώρησε στις παρακάτω δράσεις:

Καταγραφή της κατάστασης που επικρατεί στον τομέα της τεκμηρίωσης των λαογραφικών συλλογών στην Ελλάδα.

Οργάνωση σεμιναρίων με θέμα τη χειρόγραφη και ηλεκτρονική τεκμηρίωση των λαογραφικών συλλογών, σε συνεργασία με τη Διεύθυνση Νεώτερης Πολιτιστικής Κληρονομιάς του ΥΠ.ΠΟ.

Πιλοτική δημιουργία καταλόγου λέξεων- κλειδιών για τα πήλινα αγγεία ή δοχεία για τροφές, σε συνεργασία με ελληνικά λαογραφικά μουσεία.

Υποστήριξη της έκδοσης "International Core Data Standards for Ethnography/ Ethnology" στην αγγλική και γαλλική γλώσσα, και μετάφρασή της στα ελληνικά με τη συνεργασία Ελλήνων ειδικών στη χρήση των διαφόρων όρων.

Έκδοση των ομιλιών του σεμιναρίου χειρόγραφης τεκμηρίωσης στο "Εγχειρίδιο για την Τεκμηρίωση των Λαογραφικών Συλλογών".

Το Ελληνικό Τμήμα του ICOM χρηματοδότησε τις εκδόσεις "International Core Data Standards for Ethnography/Ethnology" και "Handbook of Classification Systems Used by Ethno Museums". Ανέλαβε επίσης τη μετάφραση στα ελληνικά των Δελτίων Οδηγιών του CIDOC "Registration Step by Step: When an Object Enters the Museum" και "Labelling and Marking Objects".²⁶

5.8.4.3 Ομάδα εργασίας για τα Ελληνικά Πανεπιστημιακά Μουσεία και τις Συλλογές

Το Ελληνικό Τμήμα του ICOM, σε συνεργασία με την UMAC, τη Διεθνή Επιτροπή του ICOM για τα Πανεπιστημιακά Μουσεία και τις Συλλογές, δημιούργησε "Ομάδα εργασίας για τα Ελληνικά Πανεπιστημιακά Μουσεία και τις Συλλογές". **Στόχοι της Ομάδας** αυτής είναι:

- § Να φέρει πιο κοντά όσους εργάζονται σε Πανεπιστημιακά Μουσεία και Συλλογές τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό.
- § Να καταγράψει την υπάρχουσα κατάσταση στον χώρο των ελληνικών Πανεπιστημιακών Μουσείων και Συλλογών και να βοηθήσει στην αντιμετώπιση των κοινών προβλημάτων τους.
- § Να προβάλλει το έργο της UMAC και του ICOM γενικότερα στα ελληνικά Πανεπιστημιακά Μουσεία και τις Συλλογές και να συμβάλει στην ενεργό συμμετοχή στις δραστηριότητες της UMAC όσων εργάζονται σε ελληνικά Πανεπιστημιακά Μουσεία και Συλλογές.
- § Να αναδείξει τη θέση των Πανεπιστημιακών Μουσείων και Συλλογών στον χώρο της ελληνικής μουσειακής κοινότητας, αλλά και να εξασφαλίσει τη συμπαράσταση των πανεπιστημίων, του κράτους και της κοινωνίας στο έργο τους.

Στην ομάδα των Πανεπιστημιακών Μουσείων θα ενταχθούν και τα αντίστοιχα μουσεία και οι συλλογές των τεχνολογικών ιδρυμάτων (ΤΕΙ).²⁶

5.9 ΔΙΕΘΝΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΜΠΛΕ ΑΣΠΙΔΑΣ

(INTERNATIONAL COMMITTEE OF THE BLUE SHIELD)

Η Μπλε Ασπίδα είναι το σύμβολο που καθιερώθηκε το 1954 από τη Συνθήκη της Χάγης για την προστασία των ιστορικών τόπων σε περίπτωση πολεμικών επιχειρήσεων. Έγινε επίσης το σήμα της Διεθνούς Επιτροπής της Μπλε Ασπίδας (ICBS) που συστήθηκε το 1996 για την προστασία της παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς από πολεμικές επιχειρήσεις ή φυσικές καταστροφές.

Το ICBS καλύπτει, με τις δραστηριότητές του, μουσεία και ιστορικούς τόπους, αρχεία και βιβλιοθήκες. Συγκροτείται από πέντε μη κυβερνητικές οργανώσεις που ασχολούνται με διάφορους τομείς της πολιτιστικής μας κληρονομιάς και συνενώνει και αξιοποιεί τις γνώσεις και τις εμπειρίες τους στα θέματα αυτά, καθώς και τα διεθνή τους δίκτυα. Οι οργανώσεις αυτές είναι οι ακόλουθες: CCAA (Συντονιστικό Συμβούλιο για Οπτικοακουστικά Αρχεία), ICA (Διεθνές Συμβούλιο Αρχείων), ICOM (Διεθνές Συμβούλιο Μουσείων), ICOMOS (Διεθνές Συμβούλιο Μνημείων και Τοποθεσιών) και IFLA (Διεθνής Ομοσπονδία Βιβλιοθηκών).

Το σημαντικό ρόλο του ICBS αναγνώρισε και το Β' Πρωτόκολλο της Συνθήκης της Χάγης, που υπογράφηκε το 1999 από 84 χώρες, μεταξύ των οποίων και η Ελλάδα. Διεθνής Επιτροπή της Μπλε Ασπίδας.²⁷

5.10 ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Σε πολλές κοινοτικές χώρες, μέσα από το θόρυβο των συναλλαγματικών ανισορροπιών και την αβεβαιότητα για την πορεία προς την Ενωμένη Ευρώπη, αναπτύσσονται προβληματισμοί για ορισμένα ευγενέστερα και ασφαλώς πολύ βασικά στοιχεία του κοινωνικού βίου των ανθρώπων. Η αναφορά γίνεται για τους προβληματισμούς πολιτών, κομμάτων, οργανώσεων κ.ά. για το ρόλο των τεχνών και των πολιτιστικών αγαθών στη διαμόρφωση του επιπέδου και της ποιότητας της καθημερινής ζωής. Στις χώρες της Ευρωπαϊκής Κοινότητας παρατηρείται τον τελευταίο καιρό μια αναζωπύρωση του ενδιαφέροντος για τη θέση των Καλών Τεχνών και των Πολιτιστικών δρώμενων στην κοινωνική πρόοδο και την οικονομική ανάπτυξη. Μέσα λοιπόν από αυτό το πρίσμα, επιχειρείται η επανεξέταση της γενικότερης πολιτικής για τον πολιτισμό.

Ενδεικτικά αξίζει να αναφερθούμε στην περίπτωση της Βρετανίας, Το πρώτο επιχείρημα που διατυπώνεται για τη διαμόρφωση μιας νέας πολιτιστικής πολιτικής, είναι ότι σε περιόδους μεγάλης ανεργίας και παρατεταμένης οικονομικής ύφεσης και δυσπραγίας, η προσφορά των πολιτιστικών αγαθών είναι ακόμη περισσότερο αναγκαία. Παράδειγμα, η μεγάλη ζήτηση βιβλίων στις δημόσιες και δημοτικές βιβλιοθήκες, από νέους, και μεσήλικες ανέργους.

Πρόσφατη έρευνα για λογαριασμό του Βρετανικού Συμβουλίου Καλών Τεχνών έφερε στην επιφάνεια ότι ένα πολύ μεγάλο ποσοστό του πληθυσμού 70%, εκτιμά ότι οι Καλές Τέχνες και οι πολιτιστικές δραστηριότητες είναι κύρια στοιχεία της ποιότητας της καθημερινής ζωής και το μεγαλύτερο ποσοστό από αυτούς υποστηρίζει την ανάγκη για επενδύσεις στο χώρο των Τεχνών και του Πολιτισμού. Το 1991, σύμφωνα με την ίδια έρευνα, 17 εκατομμύρια άνθρωποι παρακολούθησαν κανονικά πολιτιστικές εκδηλώσεις διαφόρων μορφών, ενώ πολλοί περισσότεροι επισκέφθηκαν πινακοθήκες και μουσεία. Ο αριθμός τους δε, είναι μεγαλύτερος από αυτόν των οπαδών των ποδοσφαιρικών αγώνων.

Στην Αγγλία αυτή τη στιγμή τα πολιτικά κόμματα και γενικά οι πολιτικοί παράγοντες σε συνεργασία με το Συμβούλιο των Τεχνών και του Πολιτισμού, επιδίδονται στη διαμόρφωση μιας νέας εθνικής στρατηγικής για την τέχνη και τον πολιτισμό. Κύριος σκοπός είναι να αξιοποιηθεί ο ελεύθερος χρόνος των Βρετανών ώστε να αυξηθεί η συμμετοχή στην πολιτιστική δραστηριότητα. Το αξιοσημείωτο είναι ότι στα θέματα του πολιτισμού και του ρόλου του στην κοινωνική και οικονομική πρόοδο υπάρχει ταύτιση απόψεων μεταξύ των πολιτικών. Βέβαια η προσοχή που δείχνουν στο συγκεκριμένο θέμα των πολιτιστικών ζητημάτων, συνδέεται με τη γενικότερη πλέον αντίληψη ότι ο

πολιτισμός και οι πολιτιστικές πηγές είναι πηγές πλούτου με πολλά παρακλάδια στην οικονομική δραστηριότητα.

Αυτή η άποψη έχει διερευνηθεί και καλλιεργηθεί και στο ακαδημαϊκό επίπεδο. Βιβλία και άρθρα έχουν γραφτεί από οικονομολόγους υποστηρίζοντας την ανάπτυξη των πολιτιστικών δραστηριοτήτων και τη συμβολή τους στην οικονομία. Έτσι σήμερα πέρα από τα «ευγενή» επιχειρήματα για την ενίσχυση του πολιτιστικού ρεύματος, διατυπώνονται και σκληρά ρεαλιστικά επιχειρήματα οικονομικού χαρακτήρα και οικονομικής ανάλυσης.

Είναι σημαντικά τα κέρδη που προκύπτουν από την Τέχνη και τον Πολιτισμό και σύμφωνα με μετρήσεις τα κέρδη αυτά στην Μ. Βρεταννία ξεπερνούν τη βιομηχανία αυτοκινήτων. Το 1991 δαπανήθηκαν στην Αγγλία 1,5 δις στερλίνες για τις Τέχνες, τις πινακοθήκες, τα μουσεία, για νέα κτίρια, για συντηρήσεις κ.ά. Ενώ το εισόδημα, οι εισροές δηλαδή από τον κλάδο αυτό, άγγιξε τα 6 δις στερλίνες. Η αξία δε των εξαγωγών αυτοκινήτων ήταν για την ίδια χρονιά 4 δις και αυτό σε μια χώρα, όπως η Αγγλία, όπου οι βιομηχανικές εξαγωγές αποτελούν τον κορμό της οικονομικής ζωής. Ο πολιτισμός αντικρίζεται όχι μόνο ως μια διαδικασία που εξευγενίζει την καθημερινότητα και τη ρουτίνα της ζωής του σύγχρονου ανθρώπου, αλλά και ως κύριος συντελεστής της παραγωγής, και ως ένας ισχυρός παράγοντας της οικονομίας.

Πέρα όμως από την περίπτωση της Αγγλίας και άλλοι λαοί όπως οι Ισπανοί, οι Ιταλοί, οι Αυστριακοί, οι Ολλανδοί κ.ά. συμφωνούν ότι οι επενδύσεις στον πολιτισμό επιφέρουν μεγαλύτερες αποδόσεις, ανάλογα με την δαπάνη, από τους εμπορικούς και βιομηχανικούς κλάδους. Το αγγλικό υπόδειγμα προσέγγισης του πολιτισμού και της πηγής πλούτου που αυτός κρύβει, έχει να διδάξει πολλά σε μας τους Έλληνες. Αλλωστε η Ελλάδα κρύβει ένα θησαυρό από πολιτιστικά αξιοθέατα (αρχαιότητες, μνημεία, έργα Ελλήνων αρχαίων συγγραφέων, εκθέματα κ.ά.) που κάθε άλλη χώρα θα ζήλευε. Αν εκμεταλλευτούμε σωστά όλον αυτό τον πλούτο, ίσως βρούμε και εμείς μια νέα πηγή πλούτου για την οικονομία μας. Ιδιαίτερα στην οργάνωση του τουρισμού και της τουριστικής πολιτικής, έως τώρα αντιμετωπίζαμε τους κλάδους αυτούς ερασιτεχνικά και με ελάχιστο ενδιαφέρον για οργάνωση. Τελικά δεν γνωρίζουμε ούτε το καθαρό κόστος αλλά ούτε και την ωφέλεια από τον κλάδο του τουρισμού και του πολιτισμού. Απαιτείται επομένως μια γενική διερεύνηση και του τουρισμού αλλά και των άλλων πολλαπλών πολιτιστικών δραστηριοτήτων στη χώρα μας, μιας και αυτά αποτελούν ίσως τα σημαντικότερα στοιχεία που διαθέτει ο τόπος για οικονομική ανάπτυξη.^{12,28}

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο

ΜΟΥΣΕΙΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΕΝΕΣ ΟΜΑΔΕΣ

6.1 ΓΕΝΙΚΑ

Η αναπηρία δεν κάνει διακρίσεις. Άνθρωποι όλων των ηλικιών και από κάθε μονοπάτι της ζωής μπορεί να πέσουν θύματα κάποιας μορφής αναπηρίας. Υπάρχει η πιθανότητα όλοι μας να υποφέρουμε από κάποιας μορφής αναπηρία καθώς μεγαλώνουμε σε ηλικία.

Για να είναι το μουσείο προσπελάσιμο και φιλόξενο σε όλους, θα πρέπει να ληφθούν υπ' όψιν οι αναπηρίες και να αναπτυχθούν πολιτικές και προγράμματα πρακτικής δράσης για τους ανάπηρους ανθρώπους. Η νομοθεσία που αφορά την αναπηρία διαφέρει από χώρα σε χώρα και το μουσείο πρέπει να λάβει υπόψη του το νομοθετικό πλαίσιο μέσα στο οποίο εργάζεται καθώς και τις οποιεσδήποτε νομικές απαιτήσεις. Η κατανόηση των αναγκών των ατόμων με ειδικές ανάγκες με σκοπό τη βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών προς αυτούς, απαιτεί κατανόηση και διαρκή επικοινωνία με αυτά τα άτομα.

Ο διευθυντής μουσείου θα πρέπει ο ίδιος να έρθει σε επαφή με ανάπηρα άτομα ή ομάδες αναπήρων για να επισημάνει τις ιδιαίτερες ανάγκες τους. Υπάρχει ένας μεγάλος αριθμός οργανισμών, οι οποίοι μπορούν να παρέχουν γενικές και ειδικές συμβουλές γι' αυτές τις ανάγκες. Το μουσείο μπορεί όμως να συστήσει και μία συμβουλευτική επιτροπή η οποία να ενημερώνει το μουσείο γι' αυτά τα θέματα. Επίσης θα πρέπει να εξετασθεί και η ίδια η πολιτική του μουσείου όσον αφορά την πρόσληψη ατόμων με ειδικές ανάγκες.

Η απασχόληση ατόμων με ειδικές ανάγκες μπορεί να αποτελέσει χρήσιμη εμπειρία για το προσωπικό του μουσείου. Βέβαια, είναι αναγκαίο να είναι κατάλληλα εκπαιδευμένο το προσωπικό για τέτοια εργασία, ώστε να μπορεί να βοηθήσει αυτά τα άτομα με τον καλύτερο τρόπο. Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι πολλά άτομα με αναπηρίες δεν φαίνονται ανάπηρα. Το μουσείο θα πρέπει να γνωστοποιήσει επαρκώς το πώς μπορεί να βοηθήσει ανάπηρους επισκέπτες. Πρέπει δηλαδή να γνωρίζουν από πριν αυτά τα άτομα αν αξίζει να επισκεφθούν το μουσείο, και το ενημερωτικό υλικό θα πρέπει να παρέχει πληροφορίες για τις διευκολύνσεις που τους προσφέρονται. Κάθε μουσείο θα πρέπει να έχει σαν στόχο να δημιουργήσει ένα περιβάλλον προσιτό σε όλους, και να παρέχει ίσες ευκαιρίες ώστε όλοι να μπορούν να χρησιμοποιήσουν τις υπηρεσίες του.²⁹

6.2 ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΑΓΩΓΗΣ ΜΕΣΩ ΤΗΣ ΑΠΟΚΤΗΣΗΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΩΝ

Είναι κοινός τόπος ότι στις ημέρες μας η *αγωγή* τού νέου ανθρώπου δεν στηρίζεται τόσο στα σχολικά προγράμματα και τη διδακτική μεθοδολογία όσο στην προσωπική και την κοινωνική ανάπτυξη, την ποιότητα της επικοινωνίας και των κοινωνικών και συγκινησιακών αλληλεπιδράσεων που βιώνει ο μαθητής.⁴⁰

Στο πλαίσιο μιας τέτοιας αγωγικής διαδικασίας, διαφαινόμενες απαιτήσεις, οι οποίες μπορούν να ενισχυθούν μέσα στο χώρο του σχολείου και αφορούν την απόκτηση *δεξιοτήτων*, είναι:⁴⁶

- η αναζήτηση της πληροφορίας,
- η ικανότητα της έρευνας και της καταγραφής,
- η βιωματική εμπειρία και η ικανότητα συνεργασίας,
- η κοινοποίηση της πληροφορίας,
- η οργανωτική δεξιότητα,
- η επικοινωνιακή δεξιότητα, και
- η θετική στάση στη δια βίου εκπαίδευση.

Ωστόσο, σε αυτές τις κοινωνικές απαιτήσεις αμέτοχα δεν πρέπει να παραμείνουν τα άτομα με ειδικές ανάγκες. Δεδομένου ότι οι *τρόποι άρσης των δυσχερειών ατόμων που αντιμετωπίζουν κοινωνικό αποκλεισμό* ενδιαφέρουν ως εκφράσεις ενός συγκεκριμένου πολιτισμού και ως εξασφάλιση ίσων δυνατοτήτων και ευκαιριών σε όλες τις κατηγορίες τού πληθυσμού, ώστε να απολαύσουν τα πολιτιστικά αγαθά, να διευρύνουν τις γνώσεις τους και να αναπτύξουν την προσωπικότητά τους,⁴⁷ θεωρούμε τη συμμετοχή των ατόμων με ειδικές ανάγκες σε όλες τις εκφάνσεις του κοινωνικού γίνεσθαι απαραίτητη. Επομένως, δεξιότητες, όπως η πρόσβαση στην ενημέρωση, η ικανότητα συνεργασίας, οι επικοινωνιακές δεξιότητες και η αναζήτηση εμπειριών, μπορούν να αφορούν τα άτομα με ειδικές ανάγκες θέτοντας, κατ' αυτόν τον τρόπο, τη βάση, σε γνωστικό, αισθητικό, πολιτικό και ηθικό επίπεδο, μιας αμφίδρομης επικοινωνίας μεταξύ των μελών μιας κοινωνίας, ανεξάρτητα από φυσικές και πνευματικές ιδιαιτερότητες, καθώς και κοινωνικού τύπου διακρίσεις.

6.3 ΠΡΟΣΕΓΓΙΖΟΝΤΑΣ ΤΗΝ ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΜΟΥΣΕΙΑΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Γενικά, η μουσειακή εκπαίδευση αποσκοπεί στην ανάδειξη νέων επιστημόνων, ικανών να διαχειρίζονται καινούρια παιδαγωγικά συστήματα εκπαίδευσης, μέσα από το συνδυασμό στοιχείων από διάφορα γνωστικά αντικείμενα π.χ. Ιστορίας, Αρχαιολογίας, Κοινωνικής Ανθρωπολογίας, Λαογραφίας κ.λπ. Κατά συνέπεια, η παραγωγή εκπαιδευτικού υλικού, η επινόηση και η εκπόνηση παιδαγωγικών πρακτικών για τη διδακτική αξιοποίηση αυτού του υλικού, η λειτουργική παρουσίαση των εκθεμάτων μέσω της αξιοποίησης της τεχνολογίας (π.χ. οπτικοακουστικά μέσα, φωτισμός, αναπαραστάσεις χώρων κ.λπ.) συμβάλλουν στην ανάδειξη του μουσείου ως σύγχρονου φορέα τέχνης και πολιτισμού με ενεργό συμμετοχή στην εκπαιδευτική πραγματικότητα.³⁷

Από την άλλη, η *διεπιστημονικότητα* και ο όλος θεωρητικός προβληματισμός για το ρόλο του μουσείου ως μέσου «διαβίου» αγωγής και εκπαίδευσης μπορούν να συμβάλουν στη διερεύνηση σημαντικών ζητημάτων μουσειοπαιδαγωγικής θεωρίας και πρακτικής, προκειμένου να αναδειχθεί η ιστορικότητα, η πολυπλοκότητα, η ετερογένεια και η αντιφατικότητα των πολιτισμικών εκφράσεων του ανθρώπου και των θεωρητικών ερμηνειών. Και αυτό συμβαίνει, διότι η μουσειοπαιδαγωγική προσέγγιση, σήμερα, δεν εξαντλείται στη διοχέτευση απλώς μιας αντικειμενικής γνώσης τού παρελθόντος αλλά και σε ζητήματα επικοινωνιακών μεθόδων και εκπαιδευτικών τεχνολογιών για την εύληπτη προσφορά των γνώσεων αυτών.³⁴

Πιο συγκεκριμένα, η *επίσκεψη σε μουσείο* φαίνεται να έχει πλέον υπεισέλθει στις αρμοδιότητες του σχολείου. Κατά συνέπεια, τα ποιοτικά χαρακτηριστικά τής σχέσης αυτής διαμορφώνονται, κατά δυνητικό τρόπο, στη βάση μιας αντίστοιχης εκπαιδευτικής πολιτικής, η οποία θα έπρεπε να προσδιορίζεται με τις γενικότερα αποδεκτές διδακτικές παραδοχές τής μουσειοπαιδαγωγικής. Ωστόσο, η πολιτεία έχει παραλείψει μέχρι τώρα τη χάραξη μιας εκπαιδευτικής πολιτικής στην οποία να ενσωματώνεται το μουσείο.³⁶

Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα ενός μουσείου δεν είναι τίποτε άλλο παρά μια εκπαιδευτική διαδικασία, η οποία στηρίζεται σε ενεργητικές μεθόδους μάθησης, βάσει των αναγκών και των δυνατοτήτων τού κοινού, των χωροταξικών δυνατοτήτων και του αναλυτικού προγράμματος του σχολείου, όταν αφορά σε μαθητές. Κατά συνέπεια, όταν κάνουμε λόγο για «εκπαίδευση στα μουσεία», εννοούμε.⁵⁰

- εκπαίδευση για όλους, ανεξάρτητα από φύλο, ηλικία, καταγωγή και όποια άλλη διάκριση,

- εκπαίδευση σε ομάδες, είτε σχολικές είτε ενηλίκων, υπερηλίκων, ατόμων με ειδικές ανάγκες, ομάδες επισκεπτών κ.λπ.
- εκπαίδευση μέσα από την έκθεση, την παρουσίαση συλλογών, την έκδοση ενημερωτικών εντύπων, καταλόγων, CD-ROM κ.λπ.

Επομένως, με δεδομένη τη διευρυμένη έννοια του μουσείου μέσα από τον κοινωνικό του ρόλο και στο πλαίσιο της εκπαίδευσης για τα μουσεία, το μουσείο αποκτά μια ιδιαίτερη σημασία σε σχέση με τις κοινωνικά αποκλεισμένες ομάδες, όπως τα άτομα με ειδικές ανάγκες. Ο εκπαιδευτικός ρόλος του μουσείου γενικά και ιδιαίτερα, όσον αφορά τα άτομα με ειδικές ανάγκες, έγκειται στη γνώση μέσα στο μουσείο. Κάτι τέτοιο με τη σειρά του σημαίνει ενεργητική προσέγγιση της μάθησης μέσα στο μουσειακό χώρο και εκπαιδευτικά προγράμματα κοινωνικής συμμετοχής, με απώτερο στόχο την αποτροπή φαινομένων κοινωνικού αποκλεισμού.

6.4 ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΣΧΕΣΗΣ «ΑΤΟΜΑ ΜΕ ΕΙΔΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ, ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ»

Το κεντρικό αίτημα της σύγχρονης αντίληψης για την *κοινωνική μέριμνα*, όσον αφορά τα άτομα με ειδικές ανάγκες, είναι η ανάγκη το ίδιο το κοινωνικό σύνολο να εξασφαλίσει γι' αυτά συνθήκες και προϋποθέσεις ανάπτυξης της προσωπικότητάς τους και κατάκτησης ενός αξιοπρεπούς επιπέδου ζωής. Το αίτημα αυτό εντάσσει τη μέριμνα για τα άτομα με ειδικές ανάγκες και τις ειδικές κοινωνικές ομάδες στο γενικό χώρο της *κοινωνικής πολιτικής*.⁴⁷

Πιο ειδικά, «*άτομα με ειδικές ανάγκες*» καλούνται αυτά που παρουσιάζουν λειτουργικές βλάβες, ανικανότητες, αδυναμίες, αναπηρίες ή συνδυασμό αυτών π.χ. παραπληγικοί, τετραπληγικοί, τυφλοί, κωφοί, άτομα με κινητικές αναπηρίες κ.λπ.

Επιπλέον, η κατηγορία «*εμποδιζόμενα άτομα*» περιλαμβάνει άτομα με ειδικές ανάγκες, εγκύους, υπερήλικες κ.λπ. και γενικώς εκείνα τα άτομα που αντιμετωπίζουν δυσχέρειες στην αυτόνομη διαβίωση και διακίνηση, εξαιτίας ενός εσφαλμένου ή και παρωχημένου σχεδιασμού κτηρίων, μέσων μαζικής μεταφοράς, εργονομίας εγκαταστάσεων και διαμόρφωσης κοινωφελών χώρων.⁴⁵

Ο όρος *αποκλίνοντες* αποδίδεται σε νεαρά άτομα που παρουσιάζουν βασικές ελλείψεις στις δυνατότητες επικοινωνίας, εξαιτίας ψυχολογικών ή κοινωνικών λόγων π.χ. ψυχοκινητικά προβλήματα, πνευματική ή και σωματική αναπηρία, οικογενειακή και

πολιτιστική προέλευση, όπως παλιννοστούντες, πρόσφυγες, απόδημοι, τσιγγάνοι, παιδιά ιδρυμάτων κ.λπ.⁴⁵

Στις ημέρες μας, η «ένταξη» των ατόμων με ειδικές ανάγκες χρειάζεται αναθεώρηση της υπάρχουσας εκπαιδευτικής πραγματικότητας και σχεδιασμό. Η αναποτελεσματικότητα της ένταξης παιδιών με ή χωρίς ανάγκες πρέπει να αντιμετωπιστεί ως αποτυχία τού σχολείου. Και η αποτυχία αυτή στηρίζεται στην αντίφαση μεταξύ πρόθεσης του σχολείου να μορφώσει και να εντάξει και οργάνωσής του να το πετύχει,³¹ με αποτέλεσμα το φαινόμενο της σχολικής περιθωριοποίησης και του ευρύτερου κοινωνικού αποκλεισμού ατόμων με ειδικές ανάγκες αλλά και ευρύτερων ομάδων τού πληθυσμού.

Ο όρος *κοινωνικός αποκλεισμός* είναι ιδιαίτερα ευρύς σημασιολογικά και αποτελεί το ζητούμενο διαφόρων θεωρητικών προσεγγίσεων σε διεπιστημονική βάση. Όμως, παρά την αδυναμία κοινής επιστημονικής διατύπωσης, είναι χαρακτηριστικό το σημείο σύγκλισης όλων των προσεγγίσεων, η έμφαση δηλαδή σε φαινόμενα κοινωνικών, πολιτικών, οικονομικών και πολιτισμικών μηχανισμών περιθωριοποίησης ατόμων με δυσχέρειες κοινωνικής προσαρμογής.⁴⁸ Σε γενικές γραμμές, η έννοια του κοινωνικού αποκλεισμού “*αναφέρεται γενικά τόσο στην έλλειψη πόρων που αντιμετωπίζουν ορισμένες κοινωνικές ομάδες κατά την ένταξή τους σ’ έναν κοινωνικό οργανισμό όσο και στις πολιτικές που αναπτύσσονται για την αντιμετώπιση του προβλήματος*”.⁴³

Στις πολιτικές αυτές και ιδιαίτερα στη βάση των εκπαιδευτικών στρατηγικών τίθεται και ως ζητούμενο η ενδυνάμωση του *αυτοσυναίσθηματος* και της *αυτοπεποίθησης*, κάτι που αποτελεί το επίκεντρο της κοινωνικο-συναισθηματικής εκπαίδευσης, η οποία και μας απασχόλησε στο τέλος τού 20ού αιώνα. Ο μαθητής με ή χωρίς ειδικές ανάγκες, εφόσον έχει εμπιστοσύνη στον εαυτό του, μπορεί να τον εξερευνά και να τον ανακαλύπτει με τις αισθήσεις του και να τον διευρύνει μέσα από τα ηλεκτρονικά συστήματα πληροφοριών και, έτσι, να εκφράζεται πολύτροπα και δημιουργικά καθώς και να επικοινωνεί εποικοδομητικά με το ευρύτερο περιβάλλον ξεπερνώντας αντιξοότητες και δυσκολίες. Η τέχνη μπορεί να δράσει υποστηρικτικά στους μαθητές, διότι υπογραμμίζει αυτό που μπορούν να κάνουν τα παιδιά αντί να αντιμετωπίζει αυτό που δεν μπορούν. Προωθεί νέες εμπειρίες που οδηγούν στη μάθηση, δρα θεραπευτικά από εντάσεις, αναδομεί την ταυτότητα και ενδυναμώνει την αυτοεκτίμηση. Οι τέχνες μπορεί να αποτελέσουν το όχημα της νέας παιδαγωγικής. Μέσα από τη βίωση πολιτιστικών γεγονότων και εμπειριών τής ανθρώπινης ζωής δύναται να δημιουργηθεί ένα αίσθημα εμπιστοσύνης προς τον εαυτό του ανεξάρτητα από προσωπικές ιδιαιτερότητες.³⁵

Έτσι, έμφαση δίδουμε: (α) στην αναγνώριση της ενεργοποίησης των συγκινήσεων

μέσω της έκφρασης και όχι την εκφόρτιση και την εξουδετέρωσή τους, και (β) στη σύνδεση της συγκινησιακής φόρτισης σε όλους τους τομείς των ψυχο-σωματικών λειτουργιών, συμπεριλαμβανομένων και των νοητικών, με τις διεργασίες της μάθησης μέσω της βιωματικής εμπειρίας. Και αυτό, διότι «τα συγκινησιακά βιώματα, ως εμπειρία καταστάσεων και ως εμπάθυνση της ίδιας της εμπειρίας της ζωής και της ψυχοσωματικής ευφορίας και υγείας που αυτό συνεπάγεται, λειτουργούν διαμορφωτικά και υποστηρικτικά συγχρόνως για την αντιμετώπιση των αλλαγών που απαιτούνται σε κάθε διεργασία και πορεία μάθησης και ανάπτυξης».⁴⁰

Συμπερασματικά, κρίνουμε σκόπιμο να επισημάνουμε ότι η οργάνωση μιας διδασκαλίας για άτομα με ή χωρίς ειδικές ανάγκες στο μουσείο μπορεί να βασίζεται στις ακόλουθες κατευθυντήριες αρχές:

- α) τη διεπιστημονικότητα,
- β) την ανάπτυξη κριτικής σκέψης,
- γ) την έμφαση στη δημιουργία ευκαιριών για την ανάπτυξη εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων μέσα στο μουσείο.

Η πορεία διδασκαλίας μπορεί να βασιστεί στην επεξεργασία πληροφοριών μέσα από την προβολή διαφανειών, την αναφορά βιωματικών εμπειριών, τις διαμορφωμένες ερωτήσεις και τη συζήτηση, κ.λπ.

Πιο συγκεκριμένα, μπορεί να επιδιωχθεί:

- α) η εποικοδομητική προσέγγιση με έμφαση σε διαδικασίες επιστημονικής μεθοδολογίας με κατάλληλο υλικό, και
- β) η βιωματική προσέγγιση του θέματος με έμφαση σε χειρισμούς της ανθρώπινης σκέψης, δηλ. κατάλληλη παρέμβαση για καλλιέργεια αξιών, στάσεων και συμπεριφορών.

Συνεπώς, ο τρόπος μετάδοσης της γνώσης μπορεί να πλαισιωθεί από διδακτικές μεθόδους και τεχνικές ενεργού μάθησης και ομαδικής εργασίας, καθώς και διδακτικής αξιοποίησης της προσωπικής εμπειρίας των φοιτητών.

Καίριας σημασίας αποτελεί και:

- α) η διατύπωση συγκεκριμένων στόχων σε συνδυασμό με διδακτικές παρεμβάσεις,
- β) η γνώση βασικών εννοιών που έχουν σχέση με τις επιμέρους θεματικές,
- γ) η διερεύνηση εναλλακτικών αντιλήψεων των μαθητών /-τριών και στην πιθανή τροποποίησή τους μέσα από παιδαγωγικές παρεμβάσεις.

6.5 ΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΩΣ ΧΩΡΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΓΙΑ ΑΤΟΜΑ ΜΕ ΕΙΔΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ

Τα μουσεία είναι κριτήριο αξιολόγησης του πολιτιστικού και του κοινωνικού επιπέδου μιας χώρας, με ιδιαίτερη σημασία σε ό,τι αφορά την άμεση επαφή με την ιστορία, την παράδοση, τις καλές τέχνες κ.λπ. Για να είναι προσιτά πρέπει να διαθέτουν τις εξής εξυπηρετήσεις.⁴⁵

- να υπάρχουν θέσεις στάθμευσης για τα άτομα με ειδικές ανάγκες,
- να υπάρχει χώρος ελεύθερος, κατά προτίμηση στεγασμένος, για στάση μικρού αυτοκινήτου μπροστά στην είσοδο για την αποβίβαση ή την επιβίβαση των ατόμων με ειδικές ανάγκες, μία είσοδος, κατά προτίμηση η κύρια, να είναι κατάλληλη για αμαξίδια και να υπάρχει χώρος όπου θα διατίθενται αμαξίδια σε όσους ζητήσουν,
- σε όλους τους χώρους τού μουσείου να υπάρχουν διαδρομές, τουλάχιστον 1,5 μ. πλάτος, ελεύθερες εμποδίων, κεκλιμένα επίπεδα, κατάλληλα κατασκευασμένοι ανελκυστήρες εφόσον υπάρχουν όροφοι, άπλετος φωτισμός, χρωματικές διαφορές στα κουφώματα, τα έπιπλα, τα εμπόδια κ.λπ.,
- τα ευρήματα να είναι κατάλληλα τοποθετημένα, ορατά από όλους με επεξηγηματικές πινακίδες, εύκολα προσεγγίσιμες, σύντομες, χωρίς αντανακλαστικό υλικό και με μεγάλα γράμματα,
- να υπάρχουν χώροι υγιεινής με εξοπλισμό κατάλληλο για τα άτομα με ειδικές ανάγκες,
- οι τηλεφωνικές συσκευές και οποιοσδήποτε άλλος εξοπλισμός να μπορούν να χρησιμοποιηθούν από όλους τους επισκέπτες,
- ο περιβάλλον χώρος να είναι προσεγγίσιμος,
- να υπάρχει σήμανση ώστε να είναι εύκολα αναγνωρίσιμοι οι χώροι,
- απαιτείται, επίσης, αστική υποδομή στην εξυπηρέτηση των ατόμων με ειδικές ανάγκες, συντονισμένη συνεργασία ατόμων διαφόρων ειδικοτήτων, εκπαίδευση του φυλακτικού προσωπικού.

Επίσης, καλό είναι να υπάρχουν αρχαιολογικοί και πολιτικοί χάρτες, σημαίες προσανατολισμού των ατόμων με ειδικές ανάγκες στο χώρο ενός μουσείου, καθώς και τμήμα πληροφόρησης με ειδικά σήματα για κάθε κατηγορία ατόμων με ειδικές ανάγκες.³³ Επιπλέον, χρειάζεται, εκτός από ορθή διεύθυνση του χώρου με ράμπες, μπάρες, πινακίδες, βάρη τοποθέτησης κ.λπ., και πρόβλεψη εκ μέρους των υπευθύνων των εκπαιδευτικών προγραμμάτων των Μουσείων στα υλικά εφαρμογής π.χ. περισσότερες ευκαιρίες στα απτικά ερεθίσματα, σωστός προγραμματισμός και απόκτηση εμπειρίας από

συχνές συνεργασίες ειδικών σχολείων και μουσείων.³⁸

Τα μουσεία για τη σωστή λειτουργία τους και εξυπηρέτηση των στόχων τους επιβάλλεται να έχουν, μεταξύ των άλλων τμημάτων, και *Τμήμα Εκπαίδευσης*, το οποίο θα συντονίζει όλες τις εκπαιδευτικές δραστηριότητες και θα διοργανώνει σεμινάρια, επισκέψεις, ξεναγήσεις, προβολές κ.λπ. Στο πλαίσιο των εκπαιδευτικών προγραμμάτων θα πρέπει να λειτουργούν μαθήματα και εργαστήρια, οικογενειακά προγράμματα, προγράμματα για σχολεία, προγράμματα τόσο για νέους όσο και για ηλικιωμένους, διαλέξεις, φεστιβάλ, συναυλίες κ.λπ.³⁹

Πρακτικά θέματα που έχουν σημασία στην επιτυχία μιας επίσκεψης είναι:⁴⁴

- η έγκαιρη συνεννόηση με το Τμήμα Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων του μουσείου,
- η επίσκεψη του χώρου από τους συνοδούς προκειμένου να γνωρίζουν το χώρο,
- ο μικρός αριθμός των παιδιών,
- η σωστή προετοιμασία των παιδιών στο σχολείο σε συνεργασία με το μουσείο.⁴⁴

Για να μπορεί να αξιοποιείται παιδαγωγικά και διδακτικά μια προγραμματισμένη εκπαιδευτική επίσκεψη σε ένα μουσείο, είναι απαραίτητο να προηγούνται διδακτικές δραστηριότητες στο σχολείο με στόχο την προετοιμασία των μαθητών για τη δημιουργική προσέγγιση του υλικού των μουσείων. Η παραγωγή ιστορικής γνώσης είτε με τη μορφή σύνθεσης δοκιμίου είτε προφορικής ανακοίνωσης είτε με παραγωγή ιστορικού υλικού π.χ. πίνακες δεδομένων, διαγράμματα, χάρτες, σχέδια, εκθέσεις κ.λπ. εντάσσεται στους διδακτικούς στόχους μιας τέτοιας μαθησιακής διαδικασίας. Κατά την προετοιμασία των μαθητών και την επιτόπια εκπαιδευτική επίσκεψη στο μουσείο, μπορούν να χρησιμοποιηθούν πηγές, κείμενα, εικόνες, χάρτες, φωτογραφίες, ήχοι, βιντεοκασέτες, slides και οποιοδήποτε άλλο υλικό είναι δυνατόν να προσφέρει γνωριμία με το χώρο. Οι παραπάνω δραστηριότητες αποβαίνουν ακόμη πιο ουσιαστικές με την επιλογή και τη μελέτη από την πλευρά των μαθητών ορισμένου αριθμού εκθεμάτων των μουσείων, τα οποία θα παρατηρήσουν, θα αναλύσουν και θα ερμηνεύσουν ενταγμένα σε ένα ενιαίο οργανικό σύνολο.³⁷

Από την πλευρά του μουσείου, η ξεχωριστή αντιμετώπιση της κάθε κατηγορίας επισκεπτών και η εστίαση του ενδιαφέροντος στις ιδιαιτερότητές της (ηλικία, ιδιαίτερες ανάγκες, ενδιαφέροντα, γνώσεις, είδος και φύση δυσκολίας κ.λπ.) συνεπάγεται την επιλογή συγκεκριμένων αντικειμένων, την επεξεργασία ad hoc τεχνικών που θα εφαρμοστούν και την όλη διαμόρφωση της εκπαιδευτικής διαδικασίας με την πρόβλεψη τυχόν απροόπτων.³⁰

Οι βασικοί γνώμονες, βάσει των οποίων γίνεται η *προσαρμογή των προγραμμάτων*,

είναι:⁵¹

- οι περιορισμένες κοινωνικές εμπειρίες των παιδιών με αναπηρίες και το χαμηλότερο από το μέσο όρο μορφωτικό τους επίπεδο,
- η ανασφάλεια που νιώθουν μπροστά σε νέες εμπειρίες,
- η ανάγκη τους για προσωπική σχέση με τον ενήλικα που τα καθοδηγεί,
- η απλούστευση των νοημάτων που παρέχει το βασικό πρόγραμμα.⁵¹

Κατά προέκταση, στόχοι προγραμμάτων σε μουσεία για παιδιά με ειδικές ανάγκες αποτελούν:³²

- η ένταξη των ατόμων με ειδικές ανάγκες στο κοινωνικό σύνολο,
- η προσέγγιση των μουσείων ως χώρων εκπαίδευσης και ψυχαγωγίας,
- η χρήση των εκθεμάτων σε επίπεδο καλλιέργειας της φαντασίας και της παρατηρητικότητας, καθώς και σύγκρισης, ανακάλυψης και αξιολόγησης στοιχείων.³²

Για να πραγματοποιηθεί ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα χρειάζονται:⁵¹

- Συναντήσεις με τον/την υπεύθυνο/η των παιδιών και ενημέρωση για το γνωστικό αντικείμενο και την εκπαιδευτική διαδικασία τού προγράμματος, προμήθεια εποπτικού υλικού και φυλλαδίων, καθώς και εξειδίκευση του προγράμματος ανάλογα με τις ιδιαίτερες ανάγκες των μαθητών.
- Ενημέρωση στα παιδιά εκ μέρους των μουσειοπαιδαγωγών για τους χώρους τού μουσείου και ασκήσεις εισαγωγής στο γνωστικό αντικείμενο.
- Επίσκεψη στο μουσείο προκαθορισμένη ώρα και ημέρα.
- Αξιολόγηση του προγράμματος μέσα από τις εργασίες και τις ζωγραφιές των μαθητών καθώς και τις εκθέσεις των μουσειοπαιδαγωγών.⁵¹

Κατά το *σχεδιασμό* μιας εκπαιδευτικής επίσκεψης σε μουσείο είτε αυτή είναι ξενάγηση είτε εκπαιδευτικό πρόγραμμα:⁴⁹

- ορίζουμε το θέμα (επιλογή μουσείου και συλλογής σύμφωνα με τους στόχους μας, σύντομος χρόνος περιήγησης),
- θέτουμε το στόχο (ανάπτυξη δεξιοτήτων, γνωστικοί, αισθητικοί κ.λπ. στόχοι σε σχέση με την ηλικία των μαθητών, της ζωής και των ενδιαφερόντων τους, των γνώσεων και των προηγούμενων εμπειριών, καθώς και του αναλυτικού προγράμματος),
- επιλέγουμε τη μέθοδο (ερωταποκρίσεις και συζήτηση, παρατήρηση και εμπλουτισμός νέας γνώσης ανάλογα με το γνωστικό και το πολιτιστικό υπόβαθρο κάθε μαθητή, συμμετοχή σε εργαστήρια, διαγωνισμοί, εικαστικές δραστηριότητες κ.ά.),

- μεριμνούμε για τα πρακτικά ζητήματα (διαδρομή, εισιτήριο, χώροι, χώρος στάσης του λεωφορείου, δυνατότητα να καθίσουν οι μαθητές, να πιουν νερό κ.λπ.).⁴⁹

Απαραίτητη κρίνεται:⁴⁹

- η προετοιμασία στην τάξη (αναφορά στοιχείων που συνδέονται με το αναλυτικό πρόγραμμα και τα ενδιαφέροντα της ομάδας προκειμένου να έχουμε ενεργοποίηση του ενδιαφέροντος, το λόγο επίσκεψης στο μουσείο, γεγονός που σχετίζεται με την αξία του αυθεντικού, ενημέρωση για την έννοια του μουσείου και τον απαραίτητο κώδικα συμπεριφοράς μέσα σε αυτό),
- η διαδικασία επίσκεψης στο μουσείο (ψυχαγωγική, αισθητική και διδακτική εμπειρία, παροτρύνουμε τα παιδιά να παρατηρήσουν προσεκτικά τα αντικείμενα, να διατυπώσουν κρίσεις και απορίες, συζήτηση),
- οι δραστηριότητες μετά την επίσκεψη (εικαστικές δραστηριότητες, συμπλήρωση φυλλαδίου, παιχνίδια ρόλων, ταμπλό με κείμενο και φωτογραφίες, κείμενο για την εφημερίδα τού σχολείου κ.λπ.).

Συνολικά, έμφαση δίδουμε:⁴⁹

- στην προσαρμογή τού προγράμματος στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τής ομάδας (γνωστικό επίπεδο μαθητών, προηγούμενες εμπειρίες από επισκέψεις σε μουσεία, ομοιογένεια της ομάδας ως προς το θρήσκευμα, την εθνικότητα, τη γλώσσα),
- στη σύνδεση της επίσκεψης με το αναλυτικό πρόγραμμα της τάξης και τη σχολική ζωή των μαθητών (συσχετισμός εκπαιδευτικού προγράμματος με τα ενδιαφέροντα των μαθητών),
- στη δυνατότητα ουσιαστικής αξιολόγησης του προγράμματος (διαπίστωση εάν επιτεύχθηκαν οι στόχοι τού προγράμματος).⁴⁹

Κατ' αυτόν τον τρόπο, η ικανοποίηση που το Μουσείο μπορεί να χαρίσει στα άτομα με ειδικές ανάγκες οφείλεται σε δυνατότητες άνετης κυκλοφορίας, αισθητηριακή και νοητική αντίληψη των έργων, μακριά από ένα περιβάλλον αδιαπέραστο για αυτά.⁴¹

6.6 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Συμπερασματικά, σε ένα επίπεδο σφαιρικής εκτίμησης της εκπαίδευσης μέσα στα μουσεία έχουμε να επισημάνουμε ότι:^{30,42}

1. Τα μουσεία προσφέρονται για την αξιοποίηση πολύπλευρων και ιδιαίτερων

σωματικών, ψυχικών και διανοητικών δυνατοτήτων και παραστάσεων που διαθέτουν άτομα και ομάδες, σχετικά με το κοινωνικό, πολιτισμικό και ευρύτερο ιστορικό τους πλαίσιο, ανεξάρτητα από ιδιαίτερες προσωπικές ανάγκες και χαρακτηριστικά.

2. Η χρήση και η ερμηνεία μουσειακών αντικειμένων με ιστορικό προσανατολισμό δύναται να καλλιεργήσει την κριτική και τη δημιουργική σκέψη και άρα έχουμε δημιουργική αξιοποίηση του πολιτιστικού και του φυσικού τους περιβάλλοντος. Μια τέτοια κριτική προσέγγιση και ερμηνεία των μουσειακών αντικειμένων επανασυνδέει τα παιδιά με την υλική διάσταση των πραγμάτων ως αντιστάθμισμα στην κυριαρχία ηλεκτρονικών όψεων της πραγματικότητας.
3. Το μουσείο διαμορφώνει ένα γόνιμο παιδευτικό περιβάλλον, διότι είναι χώρος με έντονο κοινωνικό, παιδευτικό και ψυχαγωγικό χαρακτήρα, που διευκολύνει πλέγματα σχέσεων μεταξύ ατόμων και ομάδων μακριά από διακρίσεις.
4. Με βάση αυτό το σκεπτικό, τα μουσειοπαιδαγωγικά προγράμματα λαμβάνουν υπόψη σχολικά μαθήματα, αλλά δεν τα στηρίζουν στις παιδαγωγικές σχέσεις και τη διδακτική μεθοδολογία τού παραδοσιακού σχολείου. Αντίθετα, βασίζονται στη χρήση σύγχρονων εκπαιδευτικών μεθόδων και τεχνικών, σύμφωνα με τις αρχές τής βιωματικότητας και της διεπιστημονικότητας.
5. Το μουσείο αποτελεί χώρο συνάντησης διαφορετικών ατόμων, ομάδων και πολιτισμών. Ωστόσο, δεν αποτελεί έναν ουδέτερο κοινωνικό και πολιτισμικό χώρο. Είναι ένας χώρος και με πολιτικές διαστάσεις.
6. Αντίστοιχα και η Μουσειοπαιδαγωγική εκπαίδευση φέρει πολιτικές διαστάσεις. Στόχος των εκπαιδευτικών προγραμμάτων είναι να μάθουν τα παιδιά να προσεγγίζουν και να ερμηνεύουν τα μουσειακά αντικείμενα και τα στοιχεία τού υλικού πολιτισμού.
7. Γενικότερα, η παιδευτική και πολιτική διάσταση της Μουσειοπαιδαγωγικής συνδέεται στενά με την ανάπτυξη κριτικής ιστορικής σκέψης, γνώσης και δεξιοτήτων για ερμηνεία, κατανόηση και δημιουργική αξιοποίηση του παρελθόντος, του παρόντος και του μέλλοντος.⁴²

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7^ο

ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΜΟΥΣΕΙΩΝ

Το νομικό πλαίσιο των μουσείων διέπεται από τις διατάξεις του άρθρου 45 του Ν. 3028/02.

7.1 ΟΡΙΣΜΟΣ

Σύμφωνα με το παραπάνω άρθρο ως μουσείο νοείται η υπηρεσία ή ο οργανισμός μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα, με ή χωρίς ίδια νομική προσωπικότητα, που αποκτά, δέχεται, φυλάσσει, συντηρεί, καταγράφει, τεκμηριώνει, ερευνά, ερμηνεύει και κυρίως εκθέτει και προβάλλει στο κοινό συλλογές αρχαιολογικών, καλλιτεχνικών, εθνολογικών ή άλλων υλικών μαρτυριών του ανθρώπου και του περιβάλλοντός του, με σκοπό τη μελέτη, την εκπαίδευση και την ψυχαγωγία. Ως μουσεία μπορούν να θεωρηθούν επίσης υπηρεσίες ή οργανισμοί που έχουν παρεμφερείς σκοπούς και λειτουργίες, όπως τα μουσεία ανοικτού χώρου.

Ο νόμος διακρίνει μουσεία του δημοσίου και σε μουσείο που ιδρύεται από ή ανήκει σε άλλο νομικό πρόσωπο.⁵²

7.2 ΙΔΡΥΣΗ - ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ

Για την ίδρυση και λειτουργία μουσείου από το Δημόσιο εκδίδεται απόφαση του Υπουργού Πολιτισμού, ύστερα από γνώμη του Συμβουλίου, εφόσον εντάσσεται στα πλαίσια του ορισμού που προβλέπει ο νόμος και στο πλαίσιο της γενικότερης πολιτικής μουσείων. Προς τούτο απαιτείται, μεταξύ άλλων, η ύπαρξη μίας ή περισσότερων συλλογών και η επάρκεια και καταλληλότητα των εγκαταστάσεων, του απασχολούμενου προσωπικού και των άλλων μέσων για την επίτευξη των στόχων του μουσείου.

Μουσεία που ανήκουν σε άλλο νομικό πρόσωπο εκτός δημοσίου, μπορούν να αναγνωρισθούν έπειτα από αίτηση τους. Η αναγνώριση γίνεται με απόφαση του Υπουργού Πολιτισμού, η οποία εκδίδεται ύστερα από γνώμη του Συμβουλίου εφόσον διασφαλίζονται οι λειτουργίες και οι σκοποί που προβλέπει ο ορισμός. Προς τούτο συνεκτιμώνται, μεταξύ άλλων, το ενδιαφερόντων συλλογών, η επάρκεια και η καταλληλότητα των εγκαταστάσεων, του απασχολούμενου προσωπικού και των άλλων μέσων και τρόπων επίτευξης των στόχων του μουσείου.

Η λειτουργία των αναγνωρισμένων μουσείων τελεί υπό την εποπτεία του

Υπουργού Πολιτισμού, ο οποίος μπορεί να ανακαλεί την απόφαση αναγνώρισης, μετά από γνώμη του Συμβουλίου, εάν παύσουν να πληρούνται οι προϋποθέσεις έκδοσής της ή παραβιαστούν άλλες διατάξεις του παρόντος.

Αναμένεται απόφαση του Υπουργού Πολιτισμού με την οποία θα ορίζεται η διαδικασία για την ίδρυση ή αναγνώριση, οι μελέτες και τα πιστοποιητικά που πρέπει να κατατεθούν, η δημοσιότητα που δίνεται στην αναγνώριση και κάθε άλλη αναγκαία λεπτομέρεια. Επίσης θα προσδιορίζονται περαιτέρω οι προϋποθέσεις που πρέπει να πληρούν τα μουσεία προκειμένου να εκδοθεί η απόφαση ίδρυσης και αναγνώρισης. Οι προϋποθέσεις αυτές θα μπορούν να εξειδικεύονται, κατά κατηγορίες μουσείων, οι οποίες καθορίζονται με κριτήρια όπως το περιεχόμενο των συλλογών, τη γεωγραφική περιοχή που καλύπτουν ή τους φορείς στους οποίους ανήκουν.

7.3 ΕΜΠΛΟΥΤΙΣΜΟΣ

Για τον εμπλουτισμό των μουσείων που δεν ανήκουν στο Δημόσιο με μνημεία εφαρμόζονται οι διατάξεις που ισχύουν για τους συλλέκτες.⁵²

7.4 ΜΕΤΑΒΙΒΑΣΗ ΤΗΣ ΚΥΡΙΟΤΗΤΑΣ

α) Η μεταβίβαση της κυριότητας των αντικειμένων των συλλογών των μουσείων που ανήκουν στο Δημόσιο δεν επιτρέπεται.

β) Η μεταβίβαση της κυριότητας αντικειμένων συλλογών αναγνωρισμένων μουσείων

που ανήκουν σε νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου ή Ο.Τ.Α. ή νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου του ευρύτερου δημόσιου τομέα είναι δυνατή, κατ' εξαίρεση, είτε στο Δημόσιο είτε, μετά από έγκριση του Υπουργού Πολιτισμού και του κατά περίπτωση αρμόδιου Υπουργού ύστερα από γνώμη του Συμβουλίου, κατά προτίμηση σε άλλα τέτοια νομικά πρόσωπα προκειμένου να κατατεθούν σε συλλογή μουσείου.

γ) Η μεταβίβαση της κυριότητας αντικειμένων των συλλογών άλλων αναγνωρισμένων μουσείων είναι δυνατή, κατ' εξαίρεση, είτε στο Δημόσιο είτε, μετά από έγκριση του Υπουργού Πολιτισμού, που χορηγείται ύστερα από γνώμη του Συμβουλίου, κατά προτίμηση σε άλλα νομικά πρόσωπα προκειμένου να κατατεθούν σε συλλογή μουσείου.

7.5 ΑΝΤΑΛΛΑΓΗ

Η ανταλλαγή αντικειμένων συλλογών αναγνωρισμένων μουσείων τα οποία δεν έχουν ιδιαίτερη σημασία για αυτές ή για την πολιτιστική κληρονομιά της χώρας με αντικείμενα συλλογών μουσείων της αλλοδαπής που έχουν ιδιαίτερη σημασία μπορεί να επιτραπεί, κατ' εξαίρεση, με απόφαση του Υπουργού Πολιτισμού ύστερα από γνώμη του Συμβουλίου.

7.6 ΔΑΝΕΙΣΜΟΣ

Ο δανεισμός και η προσωρινή εξαγωγή αντικειμένων των συλλογών των μουσείων επιτρέπονται υπό τους όρους και προϋποθέσεις των διατάξεων της παραγράφου 1 του άρθρου 25 και της παραγράφου 11 του άρθρου 34 αντίστοιχα.

7.7 ΓΕΝΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

Τα μουσεία οφείλουν να είναι ανοικτά στο κοινό σε προκαθορισμένες ημέρες και ώρες. Οφείλουν επίσης να διευκολύνουν την πρόσβαση στις συλλογές τους για λόγους μελέτης και έρευνας.

Τα αναγνωρισμένα μουσεία οφείλουν κάθε έτος να ενημερώνουν την Υπηρεσία για κάθε μεταβολή της κατάστασης των αντικειμένων των συλλογών τους, την τυχόν απώλειά τους και για τον εμπλουτισμό των συλλογών τους με νέα αντικείμενα.

Κάθε μουσείο πρέπει να διέπεται από εσωτερικό κανονισμό λειτουργίας, ο οποίος καταρτίζεται με απόφαση του Υπουργού Πολιτισμού μετά από γνώμη του Συμβουλίου για τα μουσεία που ανήκουν στο Δημόσιο, και κοινοποιείται στην Υπηρεσία προκειμένου για τα άλλα μουσεία.

Τα αντικείμενα που φυλάσσονται στα μουσεία πρέπει να καταχωρηθούν στο Εθνικό Αρχείο Μνημείων με ευθύνη της διοίκησης των μουσείων.

Τα αντικείμενα των συλλογών των μουσείων δεν υπόκεινται σε κατάσχεση.

Αναγνωρισμένα μουσεία μπορούν να μπορούν να τυγχάνουν οικονομικής ενίσχυσης από το Υπουργείο Πολιτισμού και υπάγονται σε ειδικές φορολογικές ρυθμίσεις.⁵²

7.8 ΟΡΙΣΜΟΙ

Ως "πολιτιστικά αγαθά" νοούνται οι μαρτυρίες της ύπαρξης και της ατομικής και συλλογικής δραστηριότητας του ανθρώπου.

Ως "μνημεία" νοούνται τα πολιτιστικά αγαθά που αποτελούν υλικές μαρτυρίες και ανήκουν στην πολιτιστική κληρονομιά της Χώρας και των οποίων επιβάλλεται η ειδικότερη προστασία.

Ως "αρχαία μνημεία" ή "αρχαία" νοούνται όλα τα πολιτιστικά αγαθά που ανάγονται στους προϊστορικούς, αρχαίους, βυζαντινούς και μεταβυζαντινούς χρόνους και χρονολογούνται έως και το 1830, με την επιφύλαξη των διατάξεων του άρθρου 20 του νόμου 3028/02. Στα αρχαία μνημεία συμπεριλαμβάνονται σπήλαια και παλαιοντολογικά κατάλοιπα για τα οποία υπάρχουν ενδείξεις ότι συνδέονται με την ανθρώπινη ύπαρξη.

Τα αρχαία μνημεία διακρίνονται σε:

A. Ακίνητα μνημεία

Ως τέτοια νοούνται τα μνημεία που υπήρξαν συνδεδεμένα με το έδαφος και παραμένουν σε αυτό ή στο βυθό της θάλασσας ή στον πυθμένα λιμνών ή ποταμών, καθώς και τα μνημεία που βρίσκονται στο έδαφος ή στο βυθό της θάλασσας ή στον πυθμένα λιμνών ή ποταμών και δεν είναι δυνατόν να μετακινηθούν χωρίς βλάβη της αξίας τους ως μαρτυριών. Στα ακίνητα μνημεία συμπεριλαμβάνονται οι εγκαταστάσεις, οι κατασκευές και τα διακοσμητικά και λοιπά στοιχεία που αποτελούν αναπόσπαστο τμήμα τους, καθώς και το άμεσο περιβάλλον τους.

B. Κινητά μνημεία

Ως τέτοια νοούνται τα μνημεία που δεν θεωρούνται ακίνητα. Στα αρχαία κινητά μνημεία περιλαμβάνονται:

- αυτά που χρονολογούνται έως και το 1453,
- τα μεταγενέστερα του 1453, που χρονολογούνται έως και το 1830 και αποτελούν ευρήματα ανασκαφών ή άλλης αρχαιολογικής έρευνας ή που αποσπάστηκαν από ακίνητα μνημεία, καθώς και οι θρησκευτικές εικόνες και λειτουργικά αντικείμενα της ίδιας περιόδου,
- τα μεταγενέστερα του 1453, που χρονολογούνται έως και το 1830, δεν υπάγονται στην περίπτωση β/ και χαρακτηρίζονται μνημεία λόγω της κοινωνικής, τεχνικής, λαογραφικής, εθνολογικής, καλλιτεχνικής, αρχιτεκτονικής, βιομηχανικής ή εν γένει ιστορικής ή επιστημονικής σημασίας τους. Τα αρχαία κινητά μνημεία που υπάγονται σε αυτές τις περιπτώσεις προστατεύονται από το νόμο χωρίς να απαιτείται η έκδοση οποιασδήποτε διοικητικής πράξης. Τα πολιτιστικά αγαθά που δεν υπάγονται σε αυτές τις περιπτώσεις χαρακτηρίζονται μνημεία με απόφαση του Υπουργού Πολιτισμού, η οποία εκδίδεται ύστερα από εισήγηση της Υπηρεσίας και γνώμη του Συμβουλίου και δημοσιεύεται στην

Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

ΑΛΛΟΙ ΟΡΙΣΜΟΙ:

Ως "νεότερα μνημεία" νοούνται τα πολιτιστικά αγαθά που είναι μεταγενέστερα του 1830 και των οποίων η προστασία επιβάλλεται λόγω της ιστορικής, καλλιτεχνικής ή επιστημονικής σημασίας τους, κατά τις διακρίσεις των άρθρων 6 και 20.

Ως "αρχαιολογικοί χώροι" νοούνται εκτάσεις στην ξηρά ή στη θάλασσα ή στις λίμνες ή στους ποταμούς, οι οποίες περιέχουν ή στις οποίες υπάρχουν ενδείξεις ότι περιέχονται αρχαία μνημεία ή αποτέλεσαν ή υπάρχουν ενδείξεις ότι αποτέλεσαν από τους αρχαιότετους χρόνους έως και το 1830 μνημειακά, οικιστικά ή ταφικά σύνολα. Οι αρχαιολογικοί χώροι περιλαμβάνουν και το απαραίτητο ελεύθερο περιβάλλον που επιτρέπει στα σωζόμενα μνημεία να συντίθενται σε ιστορική, αισθητική και λειτουργική ενότητα.

Ως "ιστορικοί τόποι" νοούνται είτε εκτάσεις στην ξηρά ή στη θάλασσα ή στις λίμνες ή στους ποταμούς που αποτέλεσαν ή που υπάρχουν ενδείξεις ότι αποτέλεσαν το χώρο εξαίρετων ιστορικών ή μυθικών γεγονότων, ή εκτάσεις που περιέχουν ή στις οποίες υπάρχουν ενδείξεις ότι περιέχονται μνημεία μεταγενέστερα του 1830, είτε σύνθετα έργα του ανθρώπου και της φύσης μεταγενέστερα του 1830, τα οποία συνιστούν χαρακτηριστικούς και ομοιογενείς χώρους, που είναι δυνατόν να οριοθετηθούν τοπογραφικά, και των οποίων επιβάλλεται η προστασία λόγω της λαογραφικής, εθνολογικής, κοινωνικής, τεχνικής, αρχιτεκτονικής, βιομηχανικής ή εν γένει ιστορικής, καλλιτεχνικής ή επιστημονικής σημασίας τους.⁵²

ΜΕΡΟΣ 2ο

ΤΑ ΜΟΥΣΕΙΑ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ ΤΩΝ ΠΑΤΡΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ 2^{ου} ΜΕΡΟΥΣ

Στο 2^ο μέρος της παρούσας πτυχιακής εργασίας γίνεται αναφορά στα μουσεία που λειτουργούν στην πόλη των Πατρών.

Τα μουσεία που θα παρουσιαστούν στη συνέχεια αυτά είναι: 1) το Αρχαιολογικό Μουσείο Πατρών, 2) το Μουσείο Λαϊκής Τέχνης Πατρών, 3) το Ιστορικό και Εθνολογικό Μουσείο Πατρών, 4) Το Μουσείο Τύπου Πατρών, 5) το Μουσείο ΥΗΣ Γλαύκου και 6) Τα Μουσεία του Πανεπιστημίου Πατρών, που είναι: α) το Μουσείο Παιδείας, β) το Μουσείο Επιστημών και Τεχνολογίας, γ) το Βοτανικό Μουσείο και δ) το Ζωολογικό Μουσείο.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ 2^ο ΜΕΡΟΥΣ

Μπουρνατζή Σ., *Αρχαιολογικά Μουσεία*, http://www.pass2greece.gr/afieroma0_det.asp?afieroma_id=83, ημερ. πρόσβασης 14-04-09, Πετρόπουλος Μ. (2003), *Αρχαιολογικό Μουσείο Πατρών*, http://www.arxaiologia.gr/assets/media/PDF/migrated/95_101-104.pdf, Στ' Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων, ημερ. πρόσβασης 6-5-2009, Κολώνας Λ. (2002), (Αρχαιολόγος - Γενικός Διευθυντής Αρχαιοτήτων ΥΠΠΟ) *Αρχαιολογικό Μουσείο Πατρών*, ΤΑΠΑ, Αθήνα, Παπαποστόλου Ι.Α. (1983), *Επανεκθεση Μουσείου Πατρών*, ΑΔ 38, Β1.7.116, Πετρόπουλος Μ. (2002), *Μουσείο Πατρών, Προϊστορία και εξελίξεις*. Ειδικό Έντυπο των Φίλων του Αρχαιολογικού Μουσείου της Πάτρας, Πάτρα, *Οι αθλητικοί αγώνες στην αρχαία Πάτρα (2003)*, Πάτρα, http://www.culture.gr/h/1/gh152.jsp?obj_id=3248, ημερ. πρόσβασης 20-5-2009, <http://www.e-city.gr/achaea/home/view/1102.php>, ημερ. πρόσβασης 22-4-09, http://www.patras.gr/el//c0/c0s7/analyze_entity.asp?EntityID=129&CatID=4&ScatID=31, Οδηγός της Πόλης, Πολιτισμός, *Αρχαιολογικό Μουσείο Πατρών*, ημερ. πρόσβασης 07-05-09, <http://www.infocenterpatras.gr/mnimeia/mnimeia.htm>, ημερ. πρόσβασης 17.6.2009, *Αρχαιολογικό Μουσείο Πατρών* (2002), Συλλογικό έργο, Υπουργείο Πολιτισμού. Ταμείο Αρχαιολογικών Πόρων και Απαλλοτριώσεων, Αθήνα, http://www.gowest.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=13658&Itemid=1925, 21/05/08 00:51, *Αναγκαιότητα η λειτουργία του νέου Μουσείου της Πάτρας*, ημερ. πρόσβασης 20-8-2009, Κοντράρου- Ρασσιά Ν. (3-4-2003) Ελευθεροτυπία, http://kataskewi.blogspot.com/2009/08/blog-post_13.html, ημερ. πρόσβασης 18-9-2009, http://archive.enet.gr/online/online_text/c=113,id=99611548, ημερ. πρόσβασης 18-11-2009, Θέρμου Μ., (26.11.06), *Ένα μουσείο-κέλυφος για την αρχαία Πάτρα*, Αρχαιολογία, <http://www.tovima.gr/default.asp?pid=2&ct=34&artid=177262>, ημερ. πρόσβασης 11-08-09, *Ολοκληρώνεται το 2007 το Αρχαιολογικό Μουσείο Πάτρας - Τι θα περιλαμβάνει*, Φύλλο 06-04-09, Ελευθεροτυπία, www.enet.gr, ημερ. πρόσβασης 08-10-09, Θέρμου Μ., (11.03.09), *Το Βήμα*, *Αρχαιολογικό μουσείο Πατρών*, Πολιτισμός, <http://culturenow.wordpress.com/2009/03/11>, ημερ. πρόσβασης 08-05-09, Απογευματινή, Πέμπτη, 27 Αυγούστου, 2009, [flickr.com/photos/27184188@N02/2701348830/](http://www.flickr.com/photos/27184188@N02/2701348830/), ημερ. πρόσβασης 24-10-09, Βογιατζής Κ.Γ., "Πελοπόννησος χθες και σήμερα", "Τουριστικός Οδηγός Αχαΐας" (1972), Έκδοσης Νομαρχίας Αχαΐας, *Μουσείο Λαϊκής Τέχνης*, φυλλάδιο, εκδόσεις Πολιτιστικού Κέντρου Πάτρας, http://www.womanway.eu/tour/tour_psp1.htm. *Κοινωνική και πολιτιστική διαδρομή*, ημερ. πρόσβασης 15-09-09, http://www.matia.gr/7/76/76_1_16.html, *Τα Μουσεία της Πελοποννήσου*, ημερ. πρόσβασης 18-06-09, http://www.ellinikianagennisi.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=251&Itemid=114, ημερ. πρόσβασης 10-10-09, http://www.i-m-patron.gr/M.L.T/ΜΟΥΣΕΙΟ_ΛΑΪΚΗΣ_ΤΕΧΝΗΣ_ΠΑΤΡΩΝ, ημερ. πρόσβασης 25-12-09, <http://dipe.ach.sch.gr/ecoea/Anakoinoseis/mouseio%20laikis%20texnis.doc> Πολιτιστικό Κέντρο Πατρών, *Μουσείο Λαϊκής Τέχνης*, Μαυροκορδάτου & Κορυτσάς-κήπος Σκαγιοπουλείου, Πάτρα 10

Νοεμβρίου 2008, ημερ. πρόσβασης 15-10-09, <http://www.infocenterpatras.gr/IMAGES/trokolos.jpg>, ημερ. πρόσβασης 15-10-09, Βαλλιάνος Χρ. (1992), «Τα εθνογραφικά μουσεία στην Ευρώπη», στο: *Ο ρόλος των λαογραφικών μουσείων στα πλαίσια της Ενωμένης Ευρώπης – Πρακτικά Α΄ Πανευρωπαϊκού Συνεδρίου*, Ίδρυμα Ευγενίδου, Αθήνα, Neustupny, J. (1980), «Museology as an Academic Discipline», στο *MuWop*, I, ICOM (1990) *Code of Professional Ethics*, Holm St. A., (1991) *Facts and Artefacts. How to document a museum collection*, Cambridge, Οικονόμου Α. (2004), «Ανθρωπολογική έρευνα και εθνογραφικά μουσεία: παραδείγματα από τον ελληνικό χώρο», στο: *Μουσείο, επικοινωνία και νέες τεχνολογίες – Πρακτικά Α΄ Διεθνούς Συνεδρίου Μουσειολογίας*, Τμήμα Πολιτισμικής Τεχνολογίας και Επικοινωνίας/Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Μυτιλήνη, Γκαζή Α. - Νούσια Τ. (2003), *Αρχαιολογία στον Ελληνικό χώρο: Μουσειολογία, μέριμνα για τις αρχαιότητες*, ΕΑΠ, Πάτρα, Μαστοράκη Ανδρονίκη (2005), *Εθνολογικό μουσείο: θεωρητικό μοντέλο καλής πρακτικής*, Ενότητα Μουσειολογία, ΕΑΠ, <http://www.archive.gr/modules.php?name=News&file=article&sid=169>, ημερ. πρόσβασης 26-09-09, Mariner D. (1974), «Professionalizing the Museum Worker», *Museum News* 52, April: 14, *Το Μουσείο της Ιστορικής και Εθνολογικής Εταιρίας Πελοποννήσου*, φυλλάδιο, εκδόσεις «Ιστορική και Εθνολογική Εταιρία Πελοποννήσου» (χ. χ.), Καρποδίνη – Δημητριάδη Ε. (1985), «Πελοπόννησος, Ταξιδιωτικός Οδηγός Μουσείων, Μνημείων και Αρχαιολογικών Χώρων», Εκδοτική Αθηνών, Αθήνα, Μουσεία στην Πάτρα, http://www.hellasportal.gr/cat_content.asp?lng=el&contentid=172 &catid=262&cattypid=103&menu2=241&menu3=252&menu4=259&htab=1&visible=1, ημερ. πρόσβασης 15-09-09, Το Αρχείο – Μουσείο Τύπου Ενώσεως Συντακτών Πελοποννήσου-Ηπείρου-Νήσων, φυλλάδιο, εκδόσεις Ε.Σ.Η.Ε.Π.Η.Ν, χορηγός Ν.Ε.Π.Α. (Νομαρχιακή Επιχείρηση Πολιτιστικής Ανάπτυξης Ν.Α. Αχαΐας), χ.χ., *Ο «πλούτος» του Μουσείου Τύπου της Πάτρας*, enet.gr, 10:02 Τετάρτη 23 Σεπτεμβρίου 2009, *Μουσείο Τύπου*, <http://www.mouseiotiprou.gr>, ημερ. πρόσβασης 17-05-09, Τόμπρος Φ.Ν., *Λεύκωμα Ένωσης Συντακτών Ημερησίων Εφημερίδων Πελοποννήσου – Ηπείρου – Νήσων, Μαρτυρίες και μνημονεύσεις στον ημερήσιο και περιοδικό Τύπο (1821-1950)* αποκείμενες στο Μουσείου Τύπου της ΕΣΗΕΠΗΝ, Πάτρα, χ.χ., *Το Μουσείο Γλαύκου*, ΥΗΣ Γλαύκου, φυλλάδιο, επιμέλεια εντύπου και διεύθυνση επικοινωνίας ΔΕΗ, παραγωγή Πασχέντης, <http://ellas.pblogs.gr/tags/patra-gr.html>, ημερ. πρόσβασης 22-11-09, <http://www.bekiris.gr/nomos.htm>, ημερ. πρόσβασης 19-11-09, *Υ.Η.Σ. Γλαύκου*, Βικιπαίδεια, <http://el.wikipedia.org>, ημερ. πρόσβασης 15-11-09, Εμπρός (22-6-1925), από την ψηφιακή Εθνική Βιβλιοθήκη, Συλλογικό έργο (2004), *Ιστορίες της πόλης*, Εκδόσεις Περί τεχνών, Πάτρα, Morphy E. (2002) *Η Πάτρα στις αρχές του 20ου αιώνα*. Οικογενειακή συλλογή-λεύκωμα, Εκδ. Τυπόραμα, Πάτρα, Μούλιας Χ. (2000) *Το λιμάνι της σταφίδας*, Εκδ. Περί Τεχνών, Πάτρα, Εμπρός (18-6-1925), από την ψηφιακή Εθνική Βιβλιοθήκη, Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας - Δ/ση Σχεδιασμού & Ανάπτυξης, http://www.ditikiellada.gov.gr/print_contents.asp?id=324, ημερ. πρόσβασης 18-010-09, http://www.tnth.edu.gr/databound/media/original/2001-01-28/img_64b6b15bf14f.jpg, ημερ. πρόσβασης 13-11-09, *Τεχνομάθεια - Έκθεση Νέων Ερευνητών*, <http://www.tnth.edu.gr/>, ημερ.

πρόσβασης 13-11-09, *Μουσείο Παιδείας*, <http://www.upatras.gr/index/page/id/115>, Πανεπιστήμιο Πατρών, ημερ. πρόσβασης 18-01-2010, Φωτογραφικό υλικό από κ. Αντωνέλλο Μ., υπεύθυνος Μουσείου Παιδείας, ημερ. 4-12-09, *Μουσείο Επιστημών και Τεχνολογίας του Πανεπιστημίου Πατρών*, φυλλάδιο, εκδόσεις Πανεπιστημίου Πατρών, χ.χ., http://www.biology.upatras.gr/museum_botanic.html, Τμήμα Βιολογίας, Πανεπιστήμιο Πατρών, ημερ. πρόσβασης 10-1-2010, *Βοτανικό Μουσείο* <http://www.upatras.gr/index/page/id/99>, ημερ. πρόσβασης 09-1-2010, *Βοτανικός κήπος*, http://www.biology.upatras.gr/garden_botanic.html, ημερ. πρόσβασης 19-1-2010, www.upatras.gr/culture/museums/botanic.php?lang=en, *Βοτανικό Μουσείο*, Πολιτισμός, ημερ. πρόσβασης 10-11-09, *Βοτανικό Μουσείο Πατρών*, http://www.biology.upatras.gr/bio_plant_section.html, ημερ. πρόσβασης 17-01-2010, *Ζωολογικό Μουσείο*, Πανεπιστήμιο Πατρών, <http://www.upatras.gr/index/page/id/100#scope>, ημερ. πρόσβασης 10-11-09, www.biology.upatras.gr/images/ekdromi1.jpg, ημερ. πρόσβασης 13-10-09, www.biology.upatras.gr/bio_anim_section.html, ημερ. πρόσβασης 14-10-09, Γκαζή Α. - Νούσια Τ. (2003), *Αρχαιολογία στον Ελληνικό χώρο: Μουσειολογία, μέριμνα για τις αρχαιότητες*, ΕΑΠ, Πάτρα, Γκαζή Α. – Νικηφορίδου Α. (2004) «Κείμενα για μουσεία και εκθέσεις: προβληματισμός, μεθοδολογία, μελέτη περίπτωσης», στο: *Μουσειολογία* τ. 2, Duggan A.J. (1969), «Training professional museum curators», *Museums Journal*, 69, June, http://odysseus.culture.gr/h/1/gh151.jsp?obj_id=3319, ημερ. πρόσβασης 15-07-09, Δημογιάννης Γ. (9-9-2009) Ο μαρσύας των Αχαιών, *Ιδιωτική Οδός*, http://panagiotisandriopoulos.blogspot.com/2009/09/blog-post_09.html, ημερ. πρόσβασης 17-3-2010, Νέο Αρχαιολογικό Μουσείο Πατρών (5-11-2009), <http://olympia.gr/2009/11/05>, ημερ. πρόσβασης 17-3-2010, Κορμπάκη Γ. (23-7-2009), ΑΠΕ-ΜΠΕ, Νέο Μουσείο Πάτρας, <http://news.pathfinder.gr/photoscope/culture/news/9566.html>, ημερ. πρόσβασης 17-3-2010, Κορμπάκη Γ. (23-7-2009). Νέο Μουσείο Πάτρας, <http://news.pathfinder.gr/photoscope/culture/news/9567.html>, ημερ. πρόσβασης 16-3-2010, ΑΠΕ-ΜΠΕ (20-3-2010), Εγκαινιάστηκε το Νέο Αρχαιολογικό Μουσείο Πάτρας, <http://www.liako.gr/news/culture-archived-articles-list/10619-museum.html>, ημερ. πρόσβασης 17-3-2010.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8^ο

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΠΑΤΡΩΝ

8.1 ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ ΜΟΥΣΕΙΑ

8.1.1 ΓΕΝΙΚΑ ΓΙΑ ΤΑ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ ΜΟΥΣΕΙΑ

Εισαγωγικά παραθέτουμε ορισμένα στοιχεία για τα αρχαιολογικά μουσεία, τα οποία θα μας βοηθήσουν στη συνέχεια να κατανοήσουμε τα ευρήματα των μουσείων αυτών.

Τα αρχαιολογικά μουσεία στην Ελλάδα δεν είναι απλά χώροι συλλογής και διαφύλαξης θησαυρών. Αποτελούν πύλες επικοινωνίας με το απώτερο παρελθόν, εγκυκλοπαίδειες γνώσης πολιτιστικών βημάτων, οδηγούς κατανόησης της αρχαίας σκέψης. Οι συλλογές τους δεν εκφράζουν έναν ένδοξο πολιτισμό χαμένο για πάντα, αλλά την αρχή μιας αλυσίδας που καταλήγει στον κρίκο του σήμερα.

Ως αρχαία Ελλάδα νοείται ο ελληνόφωνος κόσμος που ζούσε στο Ελληνικό κράτος, την Ιωνία, την Κύπρο και τη νότια Ιταλία – Σικελία. Το 8000 π.Χ. ξεκίνησε η κάθοδος φυλών του Βορρά που συγχρωτίστηκαν με τους ντόπιους κατοίκους. Το 3000 π.Χ. ο πληθυσμός αρχίζει δειλά να παρουσιάζει ομοιογένεια, ενώ τον 8ο π.Χ. αιώνα έχει ήδη ολοκληρωθεί η μετανάστευση και οι Έλληνες εμφανίζονται ως λαός με δικό τους πολιτισμό.

8.1.2 ΧΡΟΝΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΔΟΙ ΕΚΘΕΜΑΤΩΝ

Τα εκθέματα των αρχαιολογικών μουσείων ανήκουν σε διαφορετικές χρονικές περιόδους οι οποίες είναι:

§ Νεολιθική περίοδος - 3.000 π.Χ.

Οι άνθρωποι οργανώνουν οικισμούς βάζοντας τα θεμέλια για τις μετέπειτα κοινωνίες. Τα ευρήματα αυτής της περιόδου είναι κυρίως πήλινα δοχεία και εργαλεία της καθημερινότητας. Ο αρχέγονος φόβος του κακού και η ανάγκη προστασίας, τους οδηγεί στην κατασκευή των πρώτων ειδωλίων (μικρών αγαλμάτων) που παρίσταναν Θεές. Ήταν η εποχή της λατρείας της Μεγάλης Μητέρας Γης.

§ Εποχή του Χαλκού (Πρώιμη, Μέση, Ύστερη Ελλαδική περίοδος) – 3000 π.Χ. με 1100 π.Χ.

Εξελισσονται οι συναλλαγές μεταξύ των πολιτισμών. Η Κύπρος εμπορεύεται

κασσίτερο και χαλκό από τα ορυχεία της, παρέχοντας πρώτη ύλη για κατασκευές σκευών και όπλων. Εξόρυξη μετάλλων γίνεται και από τα νησιά των Κυκλάδων, οδηγώντας στην εξέλιξη του Κυκλαδικού πολιτισμού. Στην Κρήτη ανθίζει ο Μινωϊκός πολιτισμός, εντυπωσιάζοντας με την αρχιτεκτονική των παλατιών του και τις ολοζώντανες τοιχογραφίες τους. Στις Μυκήνες κατασκευάζουν θολωτούς τάφους ως ένδειξη σεβασμού προς τους βασιλείς-πολεμιστές.

§ Γεωμετρική περίοδος – 1100 π.Χ. με 700 π.Χ.

Τις περισσότερες πληροφορίες για αυτή την εποχή μας τις παρέχει ο Όμηρος. Οι Έλληνες ισχυροποιούν θεσμούς και ήθη. Οι μύθοι, οι μάχες, η λατρεία, ο έρωτας αποτυπώνονται με γεωμετρικά σχήματα σε αμφορείς, κρατήρες, δοχεία. Ο θάνατος ως αναπόσπαστο κομμάτι της ζωής, διεκδικεί πλούσια λάφυρα. Από τη γεωμετρική περίοδο, τα περισσότερα ευρήματα είναι ταφικά.

§ Αρχαϊκή περίοδος – 700 π.Χ. με 500 π.Χ.

Οι πόλεις οργανώνονται σε κοινωνίες με πολιτισμό. Αναπτύσσονται η ποίηση και η λογοτεχνία, επιβάλλονται νόμοι που αποτυπώνονται σε επιγραφές, καταργείται σε αρκετές περιπτώσεις η βασιλεία προβάλλοντας ένα νέο μοντέλο διακυβέρνησης με συμβούλιο αρχόντων και καθιερώνεται το νόμισμα ως μέσο εμπορικών συναλλαγών.

§ Κλασική περίοδος – 500 π.Χ. με 323 π.Χ.

Πρόκειται ουσιαστικά για την εποχή που σφράγισε με το πνεύμα της το δυτικό πολιτισμό. Οργάνωση ιερών συμμαχιών με τη μορφή αμφικτιονίας, καθιέρωση δημοκρατικού πολιτεύματος, έμφαση στη στήριξη κάθε μορφής τέχνης. Η κλασική περίοδος παρουσιάζει αριστουργήματα στην αρχιτεκτονική, την ποίηση, τη γλυπτική, το δράμα και την κωμωδία στο θέατρο. Η δύση του «Χρυσού Αιώνα του Περικλέους» συναντά την ανατολή του βασιλείου των Μακεδόνων.⁵³

§ Ελληνιστική περίοδος – 323 π.Χ. με 146 π.Χ.

Έργα και Ημέρες του Μεγάλου Αλεξάνδρου. Από το θάνατό του το 323 και έπειτα, όλος ο τότε γνωστός κόσμος μιλούσε ελληνικά, σκεφτόταν και δημιουργούσε ελληνικά. Το βασίλειο που κατέκτησε ο Αλέξανδρος, διανεμήθηκε σε επιμέρους κρατίδια. Τα αρχαιοελληνικά ευρήματα της Ασίας και της Αφρικής, οι αποικίες των Ελλήνων που διατηρούν την ταυτότητά τους έως σήμερα, χρονολογούνται από την Ελληνιστική εποχή.

Τα περισσότερα ελληνικά αρχαιολογικά μουσεία στεγάζουν τις πολύτιμες συλλογές τους σε νεόκτιστα κτίρια που διαμόρφωσαν ελεγχόμενες συνθήκες φωτισμού, εξαερισμού, υγρασίας για να αποφύγουν την αλλοίωση των εκθεμάτων τους. Στην εργονομία των χώρων λήφθηκε υπ' όψιν η μέγιστη δυνατή ανάδειξη των θησαυρών τους.

Πολλά από τα μουσεία στεγάζονται σε νεοκλασικά διατηρητέα κτίρια εντυπωσιάζοντας εκτός από το περιεχόμενο και με την αρχιτεκτονική τους. Αρκετά από αυτά είναι κτισμένα δίπλα σε επισκέψιμους αρχαιολογικούς χώρους, επιδεικνύοντας τα αντικείμενα που βρέθηκαν στην περιοχή.

Τα εκθέματα, άλλοτε παραπέμπουν στα χρόνια που η επιβίωση ήταν το ισχυρότερο ένστικτο της ανθρώπινης φύσης και άλλοτε αναδεικνύουν το μεγαλείο του πνεύματος. Μικρές λεπτομέρειες της καθημερινότητας των αρχαίων πολιτισμών γαργαλούν τη φαντασία. Ένας ζωγραφιστός αμφορέας παρουσιάζει τον αθλητισμό της εποχής του, ένα ψηφιδωτό πάτωμα σπιτιού υπονοεί τον πλούτο του ιδιοκτήτη του, τα κτερίσματα ενός τάφου μαρτυρούν την κοινωνική θέση του νεκρού, ένα καλλίγραμμο άγαλμα απογειώνει τη λατρεία του Θεού που αναπαριστά.

Αριστουργήματα παγκοσμίου φήμης φτιαγμένα από τα πολυτιμότερα υλικά της ελληνικής γης, εκτίθενται στα μεγαλύτερα μουσεία του κόσμου. Δύο διάσημες κυρίες, η Νίκη της Σαμοθράκης και η Αφροδίτη της Μήλου, κατέχουν περίοπτη θέση στο Λούβρο. Το μεγαλύτερο μέρος των σκαλιστών μαρμάρων που κοσμούσαν το αέτωμα του Παρθενώνα, είναι μια από τις αγαπημένες συλλογές του Βρετανικού Μουσείου.

Τα ελληνικά μουσεία έχουν την τιμή να φιλοξενούν θρυλικές φιγούρες όπως ο «Δισκοβόλος» του Μύρωνα (Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο), ο «Ερμής» του Πραξιτέλη (Αρχαιολογικό Μουσείο Ολυμπίας), ο μπρούτζινος «Ηνίοχος» (Αρχαιολογικό Μουσείο Δελφών). Ιδιαίτερως επιβλητικά όσο και παράξενα είναι: το Μουσείο του ΜΕΤΡΟ Αθηνών που σε κάθε σταθμό εκθέτει έργα της ζωοφόρου του Παρθενώνα και το Μουσείο Αιγών του οποίου η minimal σκοτεινή παρουσίαση των θησαυρών της Βεργίνας, προκαλεί έντονη συγκίνηση.⁵³

8.2 ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΠΑΤΡΩΝ

8.2.1 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

Σύμφωνα με τον Πετρόπουλο Μ. (2003), το 1817 ο Γάλλος πρόξενος στην Πάτρα Πουκεβίλ παρατηρώντας τα ορατά ακόμη στην εποχή του αρχαία σημείωνε ότι η Πάτρα θα μπορούσε να ιδρύσει ένα ενδιαφέρον Μουσείο για τις αρχαιότητές της.

Μέχρι το Σεπτέμβριο του 2009, ημερομηνία κατά την οποία αναλάβαμε την εκπόνηση της πτυχιακής μας, σχεδόν δύο αιώνες μετά τη διαπίστωση του Πουκεβίλ, και πάρα το πλήθος των σωστικών ανασκαφών που είχαν γίνει, ιδίως από τη δεκαετία του

1970 και μετά, η Πάτρα δεν είχε αξιωθεί ακόμη ενός Μουσείου αντάξιου της ιστορίας της.

Το Αρχαιολογικό Μουσείο της Πάτρας λόγω του περιορισμένου χώρου του οικήματος και των ζημιών από σεισμούς δεν μπορούσε να φιλοξενήσει άλλο την πληθώρα των αρχαιολογικών ευρημάτων της περιοχής, τα περισσότερα των οποίων βρίσκονταν αποθηκευμένα στο υπόγειο του κτιρίου και σε άλλους αποθηκευτικούς χώρους. Έτσι έγινε οριστική διακοπή λειτουργίας του Παλαιού Αρχαιολογικού Μουσείου Πατρών από την 27^η Δεκεμβρίου 2007, προκειμένου να συσκευαστούν και να μεταφερθούν τα αρχαία στις αποθήκες του Νέου Αρχαιολογικού Μουσείου Πατρών όπου θα γινόταν η συντήρηση και η προετοιμασία τους για την έκθεσή τους σε αυτό.^{55,59,60,61}

Το Νέο Αρχαιολογικό Μουσείο αναμενόταν ότι θα παραδιδόταν από το 2006 εν όψει και του θεσμού «Πάτρα, Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης 2006» και θα έδειχνε στους Ευρωπαίους πολίτες για πρώτη φορά μια ωραιότατη συλλογή ρωμαϊκών ψηφιδωτών μέσα σε ένα υπερσύγχρονο αρχαιολογικό μουσείο. Δυστυχώς ελλείψεις, παραλείψεις και εκκρεμότητες δεν τελεσφόρησαν, με συνέπεια να μην ολοκληρωθεί και παραδοθεί έγκαιρα το έργο σε εκείνη τη σημαντική για την πόλη της Πάτρας, χρονική περίοδο.⁷⁰ Τα εγκαίνια του νέου Αρχαιολογικού Μουσείου της Πάτρας τελικά, πραγματοποιήθηκαν την Παρασκευή 24/07/2009. Καλοκαίρι νέων μουσείων θα μπορούσε να χαρακτηριστεί το καλοκαίρι του 2009, αφού άνοιξαν τα δύο μεγαλύτερα μουσεία της Ελλάδας, αυτό του νέου μουσείου της Ακρόπολης και της Πάτρας.

Εικ. 8.1 Κυρία όψη του Αρχαιολογικού Μουσείου Πατρών επί της οδού Μαιζώνος⁵⁴

8.2.2 ΙΣΤΟΡΙΑ ΜΟΥΣΕΙΟΥ

Όπως αναφέρει ο Πετρόπουλος Μ. (2003), τα πρώτα, τυχαία ως επί το πολύ, ευρήματα της πόλης, κατά τον 19ο αιώνα μεταφέρονταν στο Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, ενώ ελλείπει αρχαιολόγων και φυλάκων αρχαιοτήτων, πολλά από αυτά φυγαδεύονταν σε Μουσεία του εξωτερικού, με χαρακτηριστικότερο παράδειγμα το χάλκινο άγαλμα του Μαρσύα στο Βρετανικό Μουσείο. Από το τέλος του 19ου αιώνα τα αρχαία και η Εφορεία Αρχαιοτήτων στεγάζονταν σε σχολεία της Πάτρας, στο δημαρχιακό κατάστημα, στο νομαρχιακό κατάστημα, σε ξενοδοχεία, σε ενοικιαζόμενα σπίτια και στο χώρο του ρωμαϊκού Ωδείου. Το 1932 εκπονούνται σχέδια, σε συνεργασία του Εφόρου Αρχαιοτήτων και του τοπικού μηχανικού του Δημοσίου, για ένα μεγάλο αρχαιολογικό Μουσείο στην Πάτρα, το οποίο, κατά την πρόταση που κατατέθηκε, θα ονομαζόταν Αρχαιολογικό Μουσείο Δυτικής Ελλάδος και θα στέγαζε τα ευρήματα ολόκληρης της μεγάλης αυτής περιοχής.

Στην πρόταση προβλεπόταν ρητά ότι θα εξακολουθούν να λειτουργούν αυτόνομα τα Μουσεία του Θέρμου και της Ολυμπίας, λόγω της σημασίας τους. Δυστυχώς το σχέδιο αυτό ουδέποτε υλοποιήθηκε, διότι ο Δήμος Πατρέων αρνήθηκε να παραχωρήσει το οικόπεδο για το οποίο είχε σχεδιαστεί το κτήριο. Ευτυχώς, το 1934, ο Πατρινός ευπατρίδης Ι. Καραμανδάνης, θέλοντας να τιμήσει τη μνήμη του αποθανόντος σε νεαρή ηλικία γιου του, του Μπέμπη Καραμανδάνη, όπως αναφέρει η τιμητική επιγραφή, παραχωρεί, επί εφόρου Γιάννη Μηλιάδη, ένα μέρος του ισογείου της οικίας του, στην οδό Μαιζώνος 42 παρά την πλατεία Όλγας, για την έκθεση των σημαντικότερων αρχαιοτήτων, ενώ το υπόγειο νοικιάζεται από το κράτος για την αποθήκευση των υπόλοιπων.

Κατά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο τα αρχαία καλύπτονται με σάκους άμμου και το κτήριο επιτάσσεται από τις γερμανικές αρχές. Εν τω μεταξύ πεθαίνει το 1942 η αδελφή του δωρητή, η οποία, από το θάνατο του αδελφού της το 1938 διαχειριζόταν το υπόλοιπο μέρος του ισογείου, το υπόγειο και τον όροφο. Ολόκληρο το κτήριο έπρεπε να περιέλθει αμέσως στο κράτος σύμφωνα με την επιθυμία του δωρητή. Όμως, λίγο πριν από τη λήξη του πολέμου, ο Δήμος εγκαθιστά στο χώρο του Μουσείου τη Δημοτική Βιβλιοθήκη και αρνείται να αποχωρήσει από αυτό, παρά τις επίμονες πιέσεις του Υπουργείου Παιδείας. Τελικώς το 1956, ύστερα από την ανέγερση της νέας σύγχρονης Δημοτικής Βιβλιοθήκης, το κτήριο απελευθερώνεται. Ξαναρχίζουν οι επισκευές, οι οποίες είχαν ξεκινήσει ήδη από το 1938 υπό την καθοδήγηση του αρχιτέκτονα της Υπηρεσίας Ε. Στίκα και μόλις το 1965 επιτυγχάνεται η αγορά των πρώτων προθηκών για την έκθεση των μικροαντικειμένων, αφού έως τότε μόνον γλυπτά και ένα ψηφιδωτό δάπεδο ήταν εκτεθειμένα.⁵⁷

Η πρώτη ουσιαστική λειτουργία του Μουσείου οφείλεται στους εφόρους αρχαιοτήτων Νικόλαο Παλούρη, Ευθύμιο Μαστροκόστα και Φ. Πέτσα. Ο έφορος, και μετέπειτα καθηγητής του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων Γιάννης Παπαποστόλου προβαίνει από το 1980 έως το 1983 σε ριζική αναμόρφωση της έκθεσης, εκσυγχρονίζοντας και ανανεώνοντας το εκθεσιακό πρόγραμμα. Ο νέος έφορος Λ. Κολώνας αναμορφώνει το 1985 για μία ακόμη φορά την έκθεση. Καταργεί μεν ως εκθεσιακό χώρο τον όροφο, αλλά αξιοποιεί ολόκληρο το ισόγειο, και όχι το μισό, που χρησιμοποιούνταν έως τότε, και εμπλουτίζει την έκθεση με νεότερα ευρήματα. Η έκθεση αυτή εξακολουθεί έως σήμερα, χωρίς άλλη αλλαγή. Εν τω μεταξύ μία αποτυχημένη προσπάθεια για ένα νέο και μεγαλύτερο Μουσείο γίνεται το 1972, όταν ο Δήμος της Πάτρας, έπειτα από δύο ομόφωνες αποφάσεις του Δημοτικού Συμβουλίου, παραχωρεί για το σκοπό αυτό το κτήριο του παλαιού Δημοτικού Νοσοκομείου, έργο του Δανού αρχιτέκτονα Θ. Χάνσεν, ανάμεσα στο Ρωμαϊκό Ωδείο και το Βυζαντινό Κάστρο.

Δυστυχώς το 1980 αίρεται η παραχώρηση του κτηρίου ύστερα από την επίσημη διατύπωση της άποψης της τότε δημοτικής αρχής ότι «το Μουσείο είναι νέκρα και η πόλη δεν το χρειάζεται». Εν όψει του αδιεξόδου, και αφού το λειτουργούν ως Μουσείο κτήριο είναι όχι μόνον ανεπαρκές, αλλά και επικίνδυνο από στατικής άποψης, η Εφορεία αποφασίζει να απεμπλακεί από τη διαδικασία αναζήτησης δημοτικών κτηρίων και επιτυγχάνει την παραχώρηση ενός σημαντικού χώρου, έκτασης 35 στρεμμάτων, στη βόρεια είσοδο της πόλης για την ανέγερση εκ θεμελίων ενός νέου σύγχρονου Μουσείου.

Το 1991 έγινε πανελλήνιος διαγωνισμός κατά τον οποίο προκρίνεται το σχέδιο που προβλέπει την ανέγερση ενός Μουσείου σε έκταση 8 στρεμμάτων. Δυστυχώς ύστερα από λίγα χρόνια, και ενώ είχαν αρχίσει οι προεργασίες για την ανέγερση του Μουσείου, το έργο ματαιώθηκε. Ήδη, όμως, με τις επίπονες και επίμονες προσπάθειες της ΣΤ΄ Εφορείας Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων και του ΥΠ.ΠΟ. αποφασίστηκε η ένταξη της ανέγερσης του Μουσείου στα έργα του Γ΄ Κ.Π.Σ., αλλά με χρηματοδότηση από εθνικούς πόρους, ενόψει μάλιστα και της ανακήρυξης της Πάτρας σε Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης για το 2006.

Κατά το χρονικό διάστημα που αναλάβαμε την εκπόνηση της πτυχιακής μας εργασίας λειτουργούσε ακόμα το παλαιό Αρχαιολογικό Μουσείο Πατρών. Όμως στο διάστημα εκπόνησης της μελέτης μας είχαμε την ευτυχία να δούμε να λειτουργεί και το Νέο Αρχαιολογικό Μουσείο Πατρών. Έτσι στη συνέχεια ο αναγνώστης της εργασίας μας

θα έχει τη δυνατότητα να αναγνώσει στοιχεία και για τα δύο Αρχαιολογικά Μουσεία των Πατρών, παλαιό και νέο.

8.2.3 ΤΟ ΠΑΛΑΙΟ ΜΟΥΣΕΙΟ

Το Αρχαιολογικό Μουσείο βρισκόταν στην οδό Μαιζώνος 42 και Αράτου, στη βόρεια πλευρά της πλατείας Όλγας, στο κέντρο της Πάτρας. Το κτήριο, που κτίστηκε στις αρχές του 20^{ου} αιώνα, πιθανώς τη δεκαετία του '20, είναι εκλεκτικιστικό με στοιχεία νεοκλασικά και αποτελείται από το ισόγειο, τον πρώτο όροφο και έναν μικρότερο δεύτερο όροφο, που χρησίμευε παλαιά ως Εφορεία. Στον πρώτο όροφο στεγάζονταν παλαιότερα τα γραφεία της Εφορείας, που μεταφέρθηκαν ήδη σε άλλο κτήριο αφού εξαιτίας των σεισμών του 1993 και του 1995 η χρήση του ορόφου είναι επικίνδυνη. Το 2003 χρησιμοποιούνταν μόνο το ισόγειο για την έκθεση των αρχαιοτήτων και το υπόγειο ως αποθήκη. Η έκθεση εκτεινόταν σε πέντε δωμάτια, συνολικού εμβαδού 127 τ.μ.⁵⁷ (εικ. 8.2).

Εικ.8.2 Κάτοψη του Αρχαιολογικού Μουσείου Πατρών. Η έκθεση εκτείνεται σε πέντε δωμάτια, συνολικού εμβαδού 127 τ.μ.⁵⁷.

Στις αίθουσες I και II, που αποτελούσαν τον πυρήνα της αρχικής έκθεσης του

1934, εκτίθενται κυρίως γλυπτά. Στην αίθουσα I, που λειτουργεί και ως προθάλαμος με το εκδοτήριο, αξιόλογα εκθέματα αποτελούν μία επιτύμβια ανθεμοτή στήλη των ελληνοιστικών χρόνων και ένας μικρός μαρμάρινος κοιμώμενος κυνηγός.

Στο κέντρο του δαπέδου της αίθουσας II εκτίθεται ένα σημαντικό ψηφιδωτό

δάπεδο (εικ. 8.3), που βρέθηκε σε μία ρωμαϊκή βίλα στην περιοχή των Ψηλών Αλωνιών στις αρχές του 20ού αιώνα, από όπου μεταφέρθηκε και τοποθετήθηκε στο Μουσείο το 1938.

Δυστυχώς είναι συντηρημένο και συμπληρωμένο πολύ άτεχνα από τότε, με τσιμέντο, το οποίο έχει γίνει ένα σώμα με τις ψηφίδες, με αποτέλεσμα οι συντηρητές της Εφορείας να αδυνατούν να το αποκαταστήσουν. Χρονολογείται στο τέλος του 2^{ου}-αρχές 3^{ου} αιώνα μ.Χ. Το ψηφιδωτό χωρίζεται σε δύο ζώνες. Στην επάνω ζώνη εικονίζονται ποιητικοί, μουσικοί και θεατρικοί αγώνες, δεξιά και αριστερά από ένα τραπέζι στο οποίο έχουν αποθεθεί τα βραβεία. Παριστάνονται κατά σειρά ποιητικός αγώνας δύο μορφών, τις οποίες συνοδεύει αυλητής, ένας κιθαριστής και τρεις κωμικοί ηθοποιοί. Δεξιά από το τραπέζι υπάρχουν τραγικοί ηθοποιοί, χορός τραγικός ή διθυραμβικός και ένας κιθαριστής. Την κάτω ζώνη καταλαμβάνουν γυμνικοί αγώνες. Αναγνωρίζονται κατά σειρά από αριστερά λαμπαδηδρόμος, κερητίζων, δισκοβόλος, άλτης, παλαιστές, πυγμάχοι και οπλιτοδρόμος. Οι νικητές είναι στεφανωμένοι και κρατούν κλαδί φοίνικα.

Εικ. 8.3 ψηφιδωτό ρωμαϊκών χρόνων με παραστάσεις ποιητικών, μουσικών, θεατρικών και αθλητικών αγώνων που βρέθηκε σε μία ρωμαϊκή βίλα στην περιοχή των Ψηλών Αλωνιών Πατρών στις αρχές του 20ού αιώνα από όπου μεταφέρθηκε και τοποθετήθηκε στο Αρχαιολογικό Μουσείο Πατρών το 1938

Κατά πάσα πιθανότητα το θέμα της παράστασης ο καλλιτέχνης το εμπνεύστηκε από το συνδυασμό των δρώμενων στο ρωμαϊκό στάδιο της Πάτρας, που άρχισε να έρχεται στο φως τα τελευταία χρόνια.^{53,54,55,56,57,58}

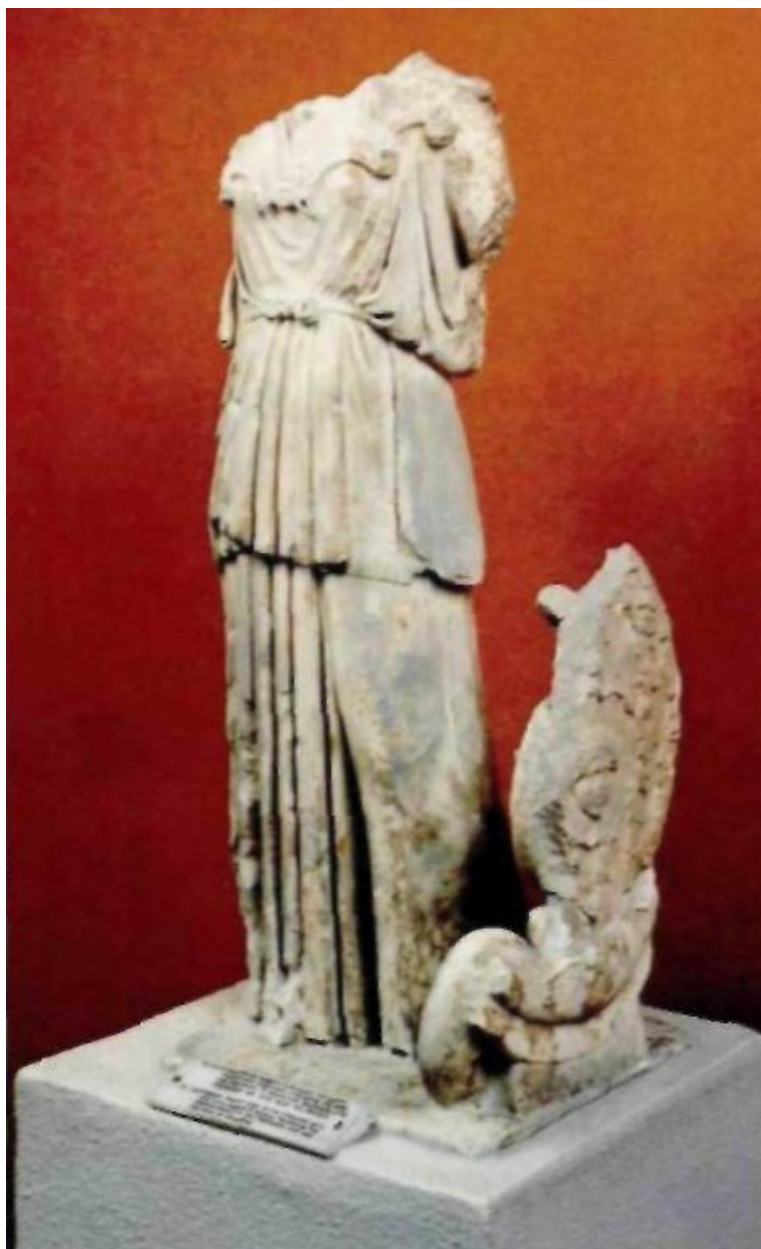

Εικ. 8.4 Τρεις κορμοί από αέτωμα ναού του τέλους του 5ου αι. π.Χ. από την περιοχή του Βελβιτσιάνικου ποταμού. Ανήκουν πιθανώς σε παράσταση Αμαζονομαχίας

Αντίγραφο του ψηφιδωτού εκτίθεται στο Μουσείο των Ολυμπιακών Αγώνων της Ολυμπίας. Περιμετρικά του ψηφιδωτού εκτίθενται κυρίως γλυπτά, από τα οποία σημαντικότερα είναι οι τρεις κορμοί από το αέτωμα ναού του τέλους του 5ου αιώνα π.Χ. (Εικ. 8.4.), που βρέθηκαν στην κοίτη του Βελβιτσιάνικου ποταμού, του αρχαίου Μειλίχου.

Πιθανώς ανήκουν σε Αμαζονομαχία. ενώ ο ναός θα πρέπει να ήταν αφιερωμένος στην Τρικλαρία Άρτεμη. Ιδιαίτερος σημαντικό είναι το μικρό μαρμάρινο ρωμαϊκό αντίγραφο του αγάλματος της Αθηνάς Παρθένου του Φειδίου (Εικ. 8.5), διότι είναι από τα ελάχιστα αντίγραφα που διατηρούν τις ανάγλυφες παραστάσεις στην ασπίδα.

Τα περισσότερα από τα υπόλοιπα γλυπτά ανήκουν στη ρωμαϊκή περίοδο. Ξεχωρίζουν Ηρακλής τύπου Farnese, κεφαλή Ευβουλέα, μαρμάρινες ανάγλυφες κίστες. Αγάλματα θεών και μεγάλο επιτύμβιο ανάγλυφο ρωμαίου οπλίτη, στο στήθος του οποίου οι χριστιανοί χάραξαν το σύμβολο του σταυρού.⁵⁴

Εικ. 8.5 Ρωμαϊκό αντίγραφο της Αθηνάς Παρθένου του Φειδία

Στην αίθουσα ΙΙΙ, την πρώτη από τις τρεις βορειότερες, εκτίθενται πήλινα αγγεία και διάφορα μικροαντικείμενα της Προϊστορικής και Γεωμετρικής περιόδου από την Πάτρα και τις επαρχίες Πατρών και Καλαβρύτων. Στην αίθουσα αυτή είναι αναρτημένος και ο αρχαιολογικός χάρτης του Νομού Αχαΐας, ξεχωρίζουν τα μυκηναϊκά και γεωμετρικά όπλα και χαρακτηριστικά κινητά ευρήματα από το γεωμετρικό ιερό της Αρτέμιδος Αοντίας, που αποκαλύπτεται στον Παναχαϊκό, σε υψόμετρο 1150 μ. (εικ. 6).

Εικ. 8.6 Τρία πήλινα ομοιώματα σιταποθηκών του τέλους του 8ου αι. π.Χ. από τον αποθέτη του ναού της Αρτέμιδος Αοντίας στον Παναχαϊκό

Στην αίθουσα IV εκτίθενται ευρήματα από το κλασικό και το ελληνιστικό νεκροταφείο της αρχαίας Πάτρας. Ξεχωρίζουν τα ταφικά σύνολα δύο ελληνιστικών τάφων της Πάτρας, δημοσιευμένων από τον καθηγητή Ι.Α. Παπαποστόλου, με πολλά χρυσά και ασημένια κτερίσματα. Τέλος, στην αίθουσα V εκτίθενται ευρήματα της καθημερινής, κυρίως, ζωής της ρωμαϊκής Πάτρας.

Σημαντικά είναι τα γυάλινα αγγεία, το γυάλινο οπαίο, τα λυχνάρια του ντόπιου εργαστηρίου, τα μουσικά όργανα και οι θεατρικές μάσκες. Η έκθεση, όπως παρουσιάζεται, προσπαθεί να δώσει συνοπτικά και διαχρονικά την ιστορία της Πάτρας και της ευρύτερης περιοχής της μέσα από τα αρχαιολογικά ευρήματα.^{53,54,55,56,57,58}

Οι συλλογές του Μουσείου εκτίθονταν σε τέσσερες ενότητες:

1. Γεωμετρική περίοδος,
2. Μυκηναϊκή,
3. Κλασική και Ελληνιστική,
4. Ρωμαϊκή και Υστερορωμαϊκή.^{61,62}

Εικ. 8.7 Αρχαιολογικό μουσείο Πατρών

8.2.4 ΟΝΟΜΑΣΤΙΚΑ ΤΑ ΕΚΘΕΜΑΤΑ ΤΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ

Τα εκθέματα του παλαιού Αρχαιολογικού Μουσείου Πατρών όπως παρουσιάζονταν στο παλαιό κτήριο είναι:

Στις δύο αίθουσες του ισόγειου εκτίθενται τα εξής:

1^η αίθουσα (αριστερά της εισόδου):

Στο χολ της αίθουσας εκτίθενται μια επιτύμβια στήλη των ελληνοιστικών χρόνων και ένα άγαλμα κυνηγού που κοιμάται, ρωμαϊκό αντίγραφο ελληνοιστικού έργου.

Στην κύρια αίθουσα:

- 1) Άγαλμα Ηρακλή ρωμαϊκών χρόνων, ακρωτηριασμένο και χωρίς κρανίο.
- 2) Επιτύμβιο ανάγλυφο οπλίτη, ρωμαϊκών χρόνων.
- 3) Τεφροδόχος κάλπη, ρωμαϊκών χρόνων.
- 4) Άγαλμα Σατύρου, ρωμαϊκών χρόνων.
- 5) Ανδρική προτομή, αντίγραφο του Ευβουλέα της Ελευσίνας.
- 6) Αναθηματικό ανάγλυφο (οικογ. Ασκληπιού).
- 7) Δύο τεφροδόχες κάλπες, ρωμαϊκών χρόνων.
- 8) Εικονιστική παιδική κεφαλή, ρωμαϊκών χρόνων.
- 9) Κεφαλή Κόρης.
- 10) Μικρό ακέφαλο άγαλμα της Αφροδίτης, ρωμαϊκών χρόνων.
- 11) Ακέφαλο άγαλμα Διόνυσου, ρωμαϊκών χρόνων.
- 12) Ακέφαλο άγαλμα γυναίκας, ρωμαϊκών χρόνων.

- 13) Μικρό ακέφαλο άγαλμα του Ερμή, ρωμαϊκών χρόνων.
- 14) Μαρμάρινο ρωμαϊκό αντίγραφο του χρυσελεφάντινου κλασικού αγάλματος της Αθηνάς Παρθένου (ακέφαλο). Το πρωτότυπο βρισκόταν στον Παρθενώνα και ήταν έργο του Φειδία.
- 15) Εικονιστική κεφαλή Τιβέριου ή Αυγούστου.
- 16) Μαρμάρινη πλάκα με παράσταση αποχαιρετισμού νεκρού (από την Κάτω Αχαγιά).
- 17) Γυναικεία κεφαλή του 4^{ου} αιώνα π.Χ.
- 18) Τρία αρχιτεκτονικά γλυπτά από αέτωμα ναού του τέλους του 5^{ου} αι. π.Χ. (κορμοί: Νίκης και δύο πολεμιστών).
- 19) Μεγάλο ψηφιδωτό δάπεδο της εποχής των Ρωμαίων (βρέθηκε στα Ψηλά Αλώνια το 1896). Οι παραστάσεις αναπτύσσονται σε δύο ζωφόρους που πλαισιώνονται από ταινίες με πλοχμούς (πλεξίδες) και αστραγάλους. Πάνω παρασταίνονται μουσικοί και κάτω αθλητικοί αγώνες.⁶²

Όλα τα παραπάνω εκθέματα (εκτός του 16^{ου} και 18^{ου}) βρέθηκαν στην Πάτρα.

Εικ. 8.8 Αρχαιολογικό Μουσείο Πάτρας: Ψηφιδωτή παράσταση⁶²

2^η αίθουσα (δεξιά της εισόδου):

Στις 10 βιτρίνες της αίθουσας εκτίθενται χρυσά, ασημένια, γυάλινα, αλαβάστρινα, πήλινα, χάλκινα, οστέινα κ.λπ., ευρήματα. Αναλυτικά:

Βιτρίνα 1: Αντιπροσωπευτικά δείγματα κεραμικής και σύνολο χάλκινων όπλων (Μυκηναϊκά, κ.ά.).

Βιτρίνα 2: Ταφικά ευρήματα της Μυκηναϊκής εποχής.

Βιτρίνα 3: Υστερογεωμετρικά αγγεία, κοσμήματα και όπλα από νεκροταφείο Δρέπανου και κοσμήματα από το ιερό της Ρακίστας (Άνω Μαζαράκι),

Βιτρίνα 4: Ευρήματα κλασικής και ελληνιστικής περιόδου από τα νεκροταφεία της αρχαίας Πάτρας. Πήλινα αγγεία (πυξίδες-λυκήθια κ.λπ. κοσμήματα, πήλινα ειδώλια κ.ά.).

Βιτρίνα 5: Σύνολο ευρημάτων από τάφο της Πάτρας. Ασημένια και πήλινα αγγεία από κλασσικούς και ελληνοιστικούς τάφους αρχαίων νεκροταφείων της Πάτρας.

Βιτρίνα 6: Χρυσά και ασημένια αντικείμενα από ελληνοιστικό τάφο Πάτρας.

Βιτρίνα 7: Πήλινα αγγεία ρωμαϊκής και υστερορωμαϊκής περιόδου.

Βιτρίνα 8: Πήλινα ειδώλια ρωμαϊκής εποχής. Πήλινα και μεταλλικά ευρήματα που έχουν σχέση με το θέατρο και τον χορό. Οστέινα και μεταλλικά αντικείμενα που έχουν σχέση με την ιατρική και τον καλλωπισμό. Διάφορα μεταλλικά ευρήματα (αρχαίας άμαξας, ψαρέματος κ.λπ.),

Βιτρίνα 9: Πήλινα ρωμαϊκά αγγεία με ανάγλυφες μυθολογικές παραστάσεις.

Βιτρίνα 10: Γυάλινα και αλαβάστρινα αγγεία, κύρια της ρωμαϊκής περιόδου.

Εικ. 8.9 Αρχαιολογικό μουσείο Πάτρας: Περικνημίδες⁶²

Υπήρχαν ακόμα στην αίθουσα:

- ◆ Κρανίο σκελετού με χρυσό στεφάνι, των πρώιμων ελληνοιστικών χρόνων.
- ◆ Σύνολο ασημένιων στλεγγίδων για ταφική μόνο χρήση εξαρτημένων από ασημένιο κρίκο. Βρέθηκαν στα κάτω άκρα σκελετού σε τάφο της Πάτρας.
- ◆ Δίσκος με ελεφαντοστέινο σκελετό και κυψελοειδή γυάλινα διάχωρα, πιθανώς υαλόφραγμα παραθύρου από ρωμαϊκή οικία της Πάτρας.^{55,63}

8.2.5 ΩΡΕΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ

Το Αρχαιολογικό Μουσείο Πάτρας λειτουργούσε καθημερινά από (εκτός Δευτέρας) 8.30 π.μ.–3.00 μ.μ. (είσοδος ελεύθερη) (25^η Μαρτίου αργία), ανήκει στην ΣΤ΄

Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων του Υπουργείου Πολιτισμού και είναι Ν.Π.Δ.Δ. Το Μουσείο έχει επίσης εκδώσει δίγλωσσο οδηγό.^{55,59,60,61}

8.2.6 ΝΕΟ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΠΑΤΡΑΣ

Εικ.8.10 Εξωτερική άποψη του νέου Αρχαιολογικού Μουσείου Πάτρας

Με στόχο την κατανόηση της ουσίας του πολιτισμού που άνθησε στην περιοχή από την προϊστορική ως τη ρωμαϊκή εποχή, ολοκληρώθηκε ένα μοντέρνο οικοδόμημα πάνω στον άξονα της Εθνικής οδού Αθηνών-Πατρών (περιοχή Ανθούπολη) που σηματοδοτεί την είσοδο στην πόλη. Πρόκειται για ένα μουσείο-κέλυφος για την αρχαία Πάτρα.⁶⁴

Το κτίριο, αποτελούμενο από πρισματικούς όγκους, χαρακτηρίζεται για τη λιτή μορφή του με μόνη εξαίρεση την ελλειψοειδή κατασκευή στην πρόσοψη, έναν θόλο καλυμμένο από ιριδίζοντα φύλλα τιτανίου. Με συνολικό εμβαδόν 8.000 τ.μ. θα φιλοξενήσει μεταξύ των άλλων αρχαιολογικών ευρημάτων της αρχαίας Πάτρας και περίφημα ψηφιδωτά, τα οποία θα εκτεθούν για πρώτη φορά.⁶²

Εικ.8.11 Εξωτερική άποψη του νέου Αρχαιολογικού Μουσείου Πάτρας

Μαρμάρινες προτομές τοποθετημένες εν σειρά στην είσοδο του κτιρίου δίνουν το στίγμα του μουσείου: εδώ οι «άνθρωποι» έχουν τον πρώτο λόγο. Γιατί η ιστορία δεν υφίσταται χωρίς αυτούς. Σύμφωνα με τον κ. Θεοφάνη Μπομπότη ο οποίος είναι ο αρχιτέκτονας «Το μουσείο ως κτίριο εξασφαλίζει τους κατάλληλους χώρους για την έκθεση και την προβολή των στοιχείων ενός πολιτισμού. Παράλληλα όμως αποτελεί το σημείο επαφής μεταξύ του τρέχοντος και του παρελθόντος πολιτισμού και συμβάλλει στην εξέλιξη

και στην παραγωγή του». Ο ίδιος έκανε επίσης τη μουσειογραφική και μουσειολογική μελέτη σε αгаσθή συνεργασία με την Αρχαιολογική Υπηρεσία.⁶⁵

Εικ. 8.12 Μακέτα του εξωτερικού του Αρχαιολογικού Μουσείου Πάτρας

Κτισμένο μέσα σε μια έκταση 17 στρεμμάτων έχει μέγιστο ύψος 14 μέτρα, ενώ οι διαστάσεις του θόλου είναι 8,5 μ. το ύψος και 24 μ. η διάμετρος. Εκτός από το τιτάνιο του θόλου, μάρμαρο καλύπτει όλο το εξωτερικό (πλάκες διαστάσεων 2X1 μ.) ενώ το μέταλλο, το ξύλο και το γυαλί είναι τα κύρια υλικά στο εσωτερικό του μουσείου. Αίθουσες με μεγάλο ύψος, υπόλευκες επιφάνειες (δάπεδα και τοίχοι), μια μεγάλη μεταλλική γέφυρα-διάδρομος (μήκους 7,40 μ.) που διευκολύνει την πανοραμική οπτική επαφή με τις αίθουσες και ιδιαίτερα τη θέαση των μεγάλων ευρημάτων και φωτισμός φυσικός και τεχνητός είναι τα κύρια χαρακτηριστικά του.

Η αρχιτεκτονική προσέγγιση αυτών των ιδιαίτερων κτιρίων δεν παύει να ακολουθεί τις αρχές των δημόσιων οικοδομημάτων. Και αυτές είναι η εύκολη πρόσβαση και η άμεση αντίληψη του χώρου, η ευχάριστη παραμονή σε αυτόν και η λειτουργικότητα του κτιρίου ως προς τον σκοπό του. «Ο αρχιτεκτονικός σχεδιασμός ενός μουσείου καλείται να εξασφαλίσει, εκτός από την έκθεση και την προβολή των εκθεμάτων, και τις συνθήκες εκείνες οι οποίες θα διευκολύνουν ή ακόμη και θα κατευθύνουν την ανάπτυξη αυτών των δραστηριοτήτων».

Η δημιουργία θεματικών ενοτήτων θεωρήθηκε απαραίτητη για την κατανόηση των επί μέρους στοιχείων της καθημερινής ζωής των ανθρώπων αλλά και του δημόσιου βίου. Πανοραμικές διαδρομές θα επιτρέπουν την επίσκεψη του μουσείου σε σύντομο χρόνο. Παράλληλα, η δυνατότητα επικοινωνίας του επισκέπτη με άλλους χώρους πολιτισμού σε όλον τον κόσμο μέσω της σύγχρονης τεχνολογίας (virtual museum) θα παρέχει τη δυνατότητα επιπλέον πληροφοριών αλλά και συγκρίσεων. Τέλος, συνεχείς προβολές στον εκθεσιακό χώρο λειτουργούν συμπληρωματικά με τα ευρήματα.

«Βασικός στόχος ήταν η δημιουργία ενός κελύφους, το οποίο δεν θα ανταγωνίζεται τα εκθέματα». Σ' αυτό το κέλυφος λοιπόν αναπτύσσονται οι τρεις αίθουσες μόνιμων εκθέσεων αλλά και η αίθουσα των περιοδικών εκθέσεων. Το αμφιθέατρο μπορεί να λειτουργεί συνεχώς με επαναλαμβανόμενες προβολές ενώ το μουσείο εικονικής

πραγματικότητας, το οποίο βρίσκεται στο εσωτερικό του ελλειψοειδούς θόλου, θα καλύπτει τις απαιτήσεις του επισκέπτη από ένα σύγχρονο μουσείο. Στον περιβάλλοντα χώρο του κτιρίου εξάλλου δημιουργούνται ημιυπαίθριοι χώροι έκθεσης αλλά και ένας υπαίθριος για την τοποθέτηση μεγάλων αρχιτεκτονικών στοιχείων.

Εικ. 8.13 Νέο Αρχαιολογικό Μουσείο Πατρών, εξωτερική άποψη¹³¹

Από το μουσείο δεν λείπουν το φουαγέ, η αίθουσα παιδαγωγικών προγραμμάτων, το πωλητήριο, το αναψυκτήριο, τα εργαστήρια και οι χώροι υγιεινής ενώ στο υπόγειο βρίσκονται οι αποθήκες και στον όροφο τα γραφεία της διοίκησης. Εξασφαλισμένη τέλος είναι η προσβασιμότητα για τα άτομα με ειδικές ανάγκες.⁶²

Η σύμβαση του έργου υπογράφηκε στις 29 Νοεμβρίου 2004 με προϋπολογισμό 20 εκατ. ευρώ περίπου και με τελικό προϋπολογισμό που ανήλθε στα 21,5 εκατ ευρώ. Το οικόπεδο που βρίσκεται δίπλα στο νέο μουσείο παραχωρήθηκε από την ΚΕΔ με σκοπό να δημιουργηθεί πάρκο πολιτισμού και ψυχαγωγίας.⁶⁶

Αιώνες ιστορίας με σύγχρονη οπτική

Τη ζωή στην αρχαία Πάτρα αφηγείται η έκθεση του Αρχαιολογικού Μουσείου. Μακριά από λεπτομέρειες διδακτικού ή καθαρά αισθητικού χαρακτήρα η παρουσίαση των εκθεμάτων έχει στόχο, σύμφωνα με τον κ. Μπομπότη, την κατανόηση της ουσίας του πολιτισμού ο οποίος άνθησε στην περιοχή από την Προϊστορική ως τη Ρωμαϊκή εποχή. Πρόκειται για μια πορεία η οποία διαπερνά την πόλη με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της, εξετάζει το εμπόριο, τον πόλεμο, τη θρησκεία, την ψυχαγωγία, την κοινωνική και διοικητική οργάνωση. Εισχωρεί όμως και στην προσωπική ζωή των κατοίκων της αποτυπώνοντας τις καθημερινές ασχολίες τους, τις κατοικίες, τα έπιπλα, τα χρηστικά σκεύη ακόμη και τα είδη καλλωπισμού για να φθάσει ως τα ταφικά έθιμα και τη στάση των ανθρώπων απέναντι στον θάνατο.

Εικ. 8.14 Εσωτερική άποψη του Νέου Αρχαιολογικού Μουσείου Πάτρας¹³⁰

Δύο κατοικίες της Πάτρας της Ρωμαϊκής εποχής -μία αστική και μία αγροικία- οι οποίες φιλοξενούν ψηφιδωτά δεσπόζουν στην πρώτη εκθεσιακή ενότητα που είναι αφιερωμένη στον ιδιωτικό βίο.

Τελετουργικά και λατρευτικά αντικείμενα, γλυπτά θεοτήτων, μεταξύ των οποίων

και ανατολικές, επιτύμβιες στήλες μονομάχων, μάσκες και θεατρικά αντικείμενα, αγγεία διακίνησης εμπορευμάτων, νομίσματα, οπλισμός και βεβαίως τα περίφημα και τεράστια ψηφιδωτά αθλητών, ηθοποιών και μονομάχων εκτίθενται στην αίθουσα του δημόσιου βίου. Σημαντικές εδώ όμως είναι και οι αναπαραστάσεις, όπως του ρωμαϊκού υδραγωγείου, των ρωμαϊκών λουτρών και της ρωμαϊκής γέφυρας, οι μακέτες, όπως αυτή του φημισμένου ωδείου της πόλης καθώς και η παρουσίαση των άλλων τεχνικών υποδομών της αρχαίας πόλης (χώροι υγιεινής, οδοποιία, γεφυροποιία).⁶⁷

Εικ.8.15 Νέο αρχαιολογικό μουσείο Πάτρας: μακέτα εσωτερικού χώρου

Εικ.8.16 Νέο αρχαιολογικό μουσείο Πάτρας: άποψη από τη νεκρόπολη¹³²

Εικ.8.17 Νέο αρχαιολογικό μουσείο Πάτρας: άποψη από τη νεκρόπολη¹³¹

Η έννοια του θανάτου μεταφυσικά και πρακτικά παρουσιάζεται στην τελευταία αίθουσα με ευρήματα από την αρχαία νεκρόπολη. Τα κτερίσματα που συνόδευαν τους νεκρούς στην ταφή τους συνθέτουν το εκθεσιακό υλικό, ενώ τα ομοιώματα διαφορετικών τύπων τάφων (θολωτοί, εγχυτρισμοί, σαρκοφάγοι) παρουσιάζουν τις συνήθειες κάθε εποχής. Ειδικά μάλιστα για την παρουσίαση ενός θολωτού τάφου έχει στηθεί ένας τεράστιος χωματίνος όγκος, ο οποίος τον φυλάσσει στο εσωτερικό του.

Ιδιαίτερη είναι η έκθεση των ψηφιδωτών τα οποία, παρά τον μεγάλο όγκο τους, παρουσιάζονται σε κατακόρυφα επίπεδα δημιουργώντας πολύχρωμα πετάσματα ανάμεσα στα οποία διέρχεται ο επισκέπτης. Για τη στήριξή τους -ας σημειωθεί ότι το μεγαλύτερο έχει έκταση 70 τ.μ.- αλλά και για την προστασία τους από τους σεισμούς, όπως και των λοιπών εκθεμάτων άλλωστε, έχουν ληφθεί ειδικά μέτρα απορρόφησης των κραδασμών.

Εικ. 8.18 Νέο Αρχαιολογικό Μουσείο Πατρών. Αίθουσα με ψηφιδωτά¹³¹

«Στόχος είναι η ελεύθερη περιήγηση στο μουσείο καθώς η προτεινόμενη εκθεσιακή πορεία είναι σαφής αλλά δεν επιβάλλεται. Ο επισκέπτης μπορεί να δημιουργήσει την προσωπική του διαδρομή προσεγγίζοντας επιστημονικά αλλά και συναισθηματικά τα εκθέματα με τη δυνατότητα μιας διαλεκτικής στάσης απέναντί τους», αναφέρει ο αρχιτέκτονας κ. Ρομπότης.^{68,69}

Εικ. 8.19 Νέο Αρχαιολογικό Μουσείο Πατρών. Εξωτερική νυχτερινή άποψη⁷⁰

Εικ. 8.20 Νέο Αρχαιολογικό Μουσείο Πατρών. Εσωτερική άποψη εκθεμάτων¹³³

8.2.8 ΕΓΚΑΙΝΙΑ ΝΕΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ

Εικ. 8.21 Από τα εγκαίνια στο Νέο Αρχαιολογικό Μουσείο Πατρών¹³⁴

Τα εγκαίνια του νέου Αρχαιολογικού Μουσείου της Πάτρας πραγματοποιήθηκαν την Παρασκευή 24/07/2009. Καλοκαίρι νέων μουσείων θα μπορούσε να χαρακτηριστεί το καλοκαίρι του 2009, αφού άνοιξαν τα δύο μεγαλύτερα μουσεία της Ελλάδας, αυτό του

νέου μουσείου της Ακρόπολης και της Πάτρας.

Εικ.8.22 Η είσοδος του νέου μουσείου της Πάτρας⁶⁶

Όπως προαναφέρθηκε το μουσείο θα έπρεπε να ήταν έτοιμο από τις αρχές του 2006, χρειάστηκαν, όμως, 5 χρόνια για να ολοκληρωθεί αλλά η αναμονή αυτή άξιζε αφού κτίριο και εκθέματα είναι πραγματικά τέλεια. Πιο αναλυτικά, το νέο μουσείο Πάτρας είναι ένα υπερσύγχρονο κτίριο, έχει συνολικό εμβαδόν 8.000 τμ με 2.642 τμ εκθεσιακού χώρου και 57 προθήκες εκθεμάτων. Επίσης, 185 τ.μ. καλύπτουν οι δύο αναπαραστάσεις αρχαίων κτιρίων, μίας αγροικίας και μίας αστικής ρωμαϊκής κατοικίας στην αίθουσα ιδιωτικού βίου και ενός ταφικού μνημείου στην αίθουσα της νεκρόπολης.⁶⁶

Σύμφωνα με το πρόεδρο και την επιστημονική επιτροπή του νέου αρχαιολογικού μουσείου 843 επισκέπτες πήγαν να δουν το νέο μουσείο της Ακρόπολης μέσα σε 13 ώρες (!) πράγμα ενθαρρυντικό για τη λειτουργία του μουσείου. Αξίζει να σημειωθεί ότι η είσοδος θα είναι δωρεάν έως το τέλος του έτους 2009.⁶⁶

8.2.8 ΚΟΣΤΟΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ

Το νέο Αρχαιολογικό Μουσείο της Πάτρας διαθέτει τρεις αίθουσες (ιδιωτικού βίου, δημόσιου βίου και Νεκρόπολης) και προσκαλεί τον επισκέπτη να «διασχίσει» την αρχαία πόλη της Πάτρας. Είναι το δεύτερο μεγαλύτερο της χώρας, βρίσκεται στη βόρεια είσοδο της πόλης και κόστισε 21,5 εκατ. ευρώ.⁷⁰

8.2.10 ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΠΑΤΡΑΣ: 19.817 ΕΠΙΣΚΕΠΤΕΣ ΤΟΝ ΠΡΩΤΟ ΜΗΝΑ

Εικ. 8.23 Εσωτερική άποψη του Νέου Αρχαιολογικού Μουσείου Πάτρας¹³⁰

Σε πόλο έλξης για τους κατοίκους της ευρύτερης περιοχής αλλά και τους τουρίστες εξελίσσεται το νέο Αρχαιολογικό Μουσείο της Πάτρας, το οποίο επισκέφθηκαν 19.817 Έλληνες και ξένοι σε διάστημα μόλις 26 ημερών. Με αφορμή τη συμπλήρωση ενός μήνα από την έναρξη λειτουργίας του Μουσείου, η Επιστημονική Επιτροπή παρείχε στο κοινό τη δυνατότητα να παρακολουθήσει από κοντά μέρος των εργασιών ανάρτησης των εκθεμάτων στην αίθουσα Δημόσιου Βίου. Έτσι, η συγκεκριμένη αίθουσα παρέμεινε ορατή για τους επισκέπτες για δύο ημέρες. Τέλος, για το προσεχές μέλλον προγραμματίζεται μία σειρά διαλέξεων σχετικά με πολιτιστικό παρελθόν και παρόν της Αχαΐας και της Ελλάδας από Έλληνες και ξένους επιστήμονες.⁷¹

Στη συνέχεια παρουσιάζουμε κάποιες φωτογραφίες που συλλέξαμε από το διαδίκτυο από αρχαία αρχιτεκτονικά μέλη, τα οποία βρισκόνταν στον προαύλιο χώρο του νέου Αρχαιολογικού μουσείου Πατρών κατά την διάρκεια κατασκευής του. Θα πρέπει δε να αναφέρουμε ότι στο διαδίκτυο συναντήσαμε αρκετές δυσκολίες στην άντληση

Τα μουσεία της πόλης των Πατρών. Διοίκηση, οργάνωση και σκοποί λειτουργίας των

πληροφοριών από το site του ΥΠ.ΠΟ. και από την ΣΤ΄ Εφορεία Κλασικών Αρχαιοτήτων, όσον αφορά το νέο Αρχαιολογικό Μουσείο Πατρών.

Εικ.8.24 Αρχαία αρχιτεκτονικά μέλη στον προαύλιο χώρο του νέου Αρχαιολογικού μουσείου Πατρών κατά την διάρκεια κατασκευής του⁷²

Εικ. 8.25 Αρχαία αρχιτεκτονικά μέλη στον προαύλιο χώρο του νέου Αρχαιολογικού μουσείου Πατρών κατά την διάρκεια κατασκευής του⁷²

***Εικ. 8.26** Αρχαία αρχιτεκτονικά μέλη στον προαύλιο χώρο του νέου Αρχαιολογικού μουσείου Πατρών κατά την διάρκεια κατασκευής του⁷²*

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9^ο

ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΑΪΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ ΠΑΤΡΩΝ

Εικ. 9.1 Μουσείο Λαϊκής Τέχνης Πατρών, εξωτερική άποψη

9.1 ΙΣΤΟΡΙΚΟ

Το Μουσείο Λαϊκής Τέχνης ανήκει στο Πολιτιστικό Κέντρο Πατρών, που είναι νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου (Ν.Π.Ι.Δ.) και υπάγεται στην εποπτεία και τον έλεγχο του Υπουργείου Πολιτισμού.

Έδρα του είναι η Πάτρα και σκοπός του η συγκέντρωση λαογραφικού υλικού, η συντήρηση και η διαφύλαξή του, καθώς η έρευνα, η μελέτη και η προβολή του. Ενώ η παιδευτική του αποστολή με την πραγματοποίηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων αποσκοπεί στη γνώση του λαϊκού μας πολιτισμού από τους μαθητές και τους νέους γενικότερα.

Το Μουσείο ιδρύθηκε τον Ιανουάριο του 1977 και λειτούργησε τον ίδιο χρόνο. Τον Ιούνιο του 1977 εγκαινιάστηκε από τον Υπουργό Προεδρίας τότε κ. Κωστή Στεφανόπουλο, σημερινό Πρόεδρο Δημοκρατίας.

Δημιούργημα της ιδιωτικής πρωτοβουλίας και της αγάπης των μελών του πολιτιστικού κέντρου αλλά και πολλών Πατρινών και φορέων της πόλης μας, από τον Ιούνιο του 1977 μέχρι τον Ιούνιο του 1980 λειτούργησε με τη λαογραφική συλλογή της συμπολίτιδος κ. Χρυσής Γιαννοπούλου.

Εικ. 9.2 Από τα εγκαινία του Μουσείου Λαϊκής Τέχνης Πατρών⁷³

Από τον Ιούλιο του 1980, ανακαινισμένο ριζικά και με υλικό που ανήκει στην κυριότητά του, συνεχίζει τη λειτουργία του. Το λαογραφικό αυτό υλικό, αγροτικό κυρίως, συγκεντρώθηκε με πολύ κόπο και προέρχεται από δωρεές μελών και φίλων του Κέντρου και από αγορές, για τις οποίες δαπανήθηκαν σημαντικά ποσά.

Στις αίθουσες του νεοκλασικού κτιρίου της οδού Ρ. Φερραίου, που στεγάστηκε ως τον Αύγουστο του 1983, παρουσίασε μια ενδιαφέρουσα συλλογή αγροτικών εργαλείων, οικιακών σκευών, υφαντών και άλλων.

Την 1η Δεκεμβρίου 1983, ημερομηνία που αποτελεί σταθμό στην ιστορία του Κέντρου μας, το Μουσείο Λαϊκής Τέχνης επαναλειτουργεί σε παραχωρημένη στέγη.

Μέσα στο Σκαγιοπούλειο Κήπο Νεότητας, στη συμβολή των οδών Μαυροκορδάτου - Κορυτσάς μια παλαιά και ερειπωμένη αποθήκη, που μας παραχώρησε το Σκ. Κληροδότημα, με εικοσαετή σύμβαση χρησιδανείου στα πλαίσια της διεύρυνσης των σκοπών του και σε αναγνώριση της δημιουργικής προσφοράς του Κέντρου μας για την πολιτιστική ανάπτυξη της Πάτρας, μετατρέπεται σε θαυμάσιο μουσειακό χώρο.

Με τη γενναία επιχορήγηση του Υπουργείου Πολιτισμού, την ομόθυμη συμπαράσταση της πατραϊκής κοινωνίας και με τη συνεχή φροντίδα και προσφορά των

μελών του Κέντρου μας το κτίσμα αυτό διαρρυθμίστηκε, επισκευάστηκε και επεκτάθηκε έτσι ώστε να δεθεί οργανικά με τον περιβάλλοντα χώρο και να στεγάσει στις ευρύχωρες αίθουσές του τη λαογραφική μας συλλογή εμπλουτισμένη και με νέο υλικό.

Το Μουσείο Λαϊκής Τέχνης πρόκειται να αλλάξει διεύθυνση από το Σκαγιοπούλειο Κληροδότημα. Άλλωστε έχει παραχωρηθεί από τον Υπουργό Πολιτισμού κ. Ευάγγελο Βενιζέλο, ύστερα από εισήγηση του προϊσταμένου της ΣΤ΄ Εφορείας Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων κ. Λάζαρο Κολώνα, ένα διώροφο διατηρητέο κτίριο στο χώρο του παλαιού Γεωργι-

Εικ. 9.3α, β Μουσείο Λαϊκής Τέχνης: εξωτερική άποψη

γικού Σχολείου Πατρών. Επείγον επομένως θέμα είναι η εξεύρεση οικονομικών πόρων για την αποκατάσταση του κτιρίου και την μεταφορά σ' αυτό του Μουσείου Λαϊκής Τέχνης.

Το 1997 το Μουσείο μας συμπλήρωσε 20 χρόνια συνεχούς λειτουργίας. Το Δ.Σ. του Π.Κ.Π. και η Επιτροπή Μουσείου, παρά τα εμπόδια και το υφιστάμενο στεγαστικό πρόβλημα που αντιμετωπίζουν, θα συνεχίσουν να εργάζονται για την ανάπτυξη του με στόχο πάντα τη διάσωση, μελέτη και προβολή της πολιτιστικής μας κληρονομιάς.

Είκοσι χρόνια συνεχούς προσφοράς είναι ένα σημαντικό γεγονός στη ζωή του. Το Μουσείο Λαϊκής Τέχνης της Πάτρας έχει ήδη ριζώσει και ενηλικιωθεί.^{73,74}

Εικ.9.4 Μουσείο Λαϊκής Τέχνης: Αραμπάς⁶²

Το Μουσείο είναι δημιούργημα της συλλογικής προσπάθειας των μελών του Π.Κ.Π και το λαογραφικό υλικό του κυρίως – αγροτικά εργαλεία και οικιακά σκεύη – προέρχεται από δωρεές και αγορές για τις οποίες δαπανήθηκαν σημαντικά ποσά.

- Το 1989 πενταμελής επιστημονική ομάδα οργάνωσε το Μ.Λ.Τ. (καταλογογράφησης, φωτογράφιση, αρχειοθέτηση) ενώ συνεχίζεται η τεκμηρίωση των μουσειακών αντικειμένων έτσι ώστε ν' αποτελούν εργαλεία επιστημονικής έρευνας.

- Το Μ.Λ.Τ. λόγω της ταχύτατης καθημερινής εξαφάνισης του παραδοσιακού υλικού έχει κατευθύνει τις δραστηριότητές του σε σωστικές επιτόπιες έρευνες στην περιοχή της Πάτρας και στη ευρύτερη Αχαΐα. Στα πλαίσια αυτών των δραστηριοτήτων καταγράφονται εργαστήρια με προβιομηχανικούς τρόπους παραγωγής.
- Σύμφωνα με τη σύγχρονη αντίληψη ότι το Μουσείο πρέπει να είναι κέντρο παιδείας και δημιουργίας η ειδική ομάδα πραγματοποιεί εκπαιδευτικά προγράμματα σε μαθητές.
- Το Μ.Λ.Τ. διαθέτει βιβλιοθήκη αρχείο φωτογραφιών, μαγνητοταινιών κ.λπ.
- Στο χώρο του πραγματοποιούνται ομιλίες, διαλέξεις, εκθέσεις και άλλες εκδηλώσεις.

Η έκθεση του Μουσείου περιλαμβάνει αντικείμενα που παρουσιάζουν τον τρόπο ζωής και παραγωγής της προβιομηχανικής κοινωνίας.^{73,74}

Η έκθεση έχει διαμορφωθεί σύμφωνα με τη σύγχρονη μουσειολογική αντίληψη και περιλαμβάνει τα εξής θέματα:

- **ΜΕΣΑ ΜΕΤΑΦΟΡΑΣ:** τρόποι μετακίνησης των ανθρώπων και μεταφοράς των προϊόντων τους.
- **ΚΑΤΟΙΚΙΑ:** έπιπλα, τρόπος φωτισμού, οικιακά σκεύη.
- **ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ ΨΩΜΙΟΥ:** κύκλος εργασιών από την καλλιέργεια των δημητριακών μέχρι το ψήσιμο του ψωμιού.
- **ΑΜΠΕΛΟΥΡΓΙΑ:** τρόπος παραγωγής κρασιού και τσίπουρου.
- **ΠΟΙΜΕΝΙΚΗ ΖΩΗ:** προστασία, φροντίδα των ζώων, εξοπλισμός του τσοπάνη και σκεύη για γαλακτοκομικά προϊόντα.
- **ΥΦΑΝΤΙΚΗ:** επεξεργασία μαλλιού ύφανση, οικιακά υφάσματα.
- **ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΑ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ:** όπως ήσαν όταν λειτουργούσαν (έκθεση πιλοποιίας).⁷⁵

9.2 ΔΙΟΙΚΗΣΗ – ΕΠΟΠΤΕΙΑ ΜΟΥΣΕΙΟΥ

Το Διοικητικό Συμβούλιο του Μουσείου Λαϊκής Τέχνης αποτελούν οι: Πρόεδρος: Γ. Παναγιωτόπουλος, Αντιπρόεδρος: Μ. Φωνίας, Γεν. Γραμματέας Μ. Κολαΐτη, Ταμίας: Ντίνα Κάσδαγλη, Μέλος: Χρ. Παπασωτηρόπουλος.⁷⁵

Το Μουσείο στεγάζεται στο Σκαγιοπούλειο κήπο, Μαυροκορδάτου και Κορυτσάς. Ελεύθερη είσοδος από Δευτέρα έως και Παρασκευή 10.30-13.00. Το Μουσείο εποπτεύεται από το Υπουργείο Πολιτισμού.

9.3 ΣΚΟΠΟΣ ΤΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ

Σκοπός του η συγκέντρωση λαογραφικού υλικού, η συντήρηση και η διαφύλαξή του, καθώς και η έρευνα, η μελέτη και η προβολή του.

Το Μουσείο ιδρύθηκε τον Ιανουάριο του 1977 και λειτούργησε τον ίδιο χρόνο. Το λαογραφικό υλικό αυτό αποτελείται από εργαλεία της αγροτικής ζωής, έπιπλα της λαϊκής κατοικίας και αντικείμενα καθημερινής χρήσης, μέσα μεταφοράς καθώς επίσης και εργαστήρια στα οποία γινόταν η επεξεργασία των αγροτικών προϊόντων, η παραγωγή χρηστικών αντικειμένων και κάθε είδους εργόχειρα.

Τέλος, υπάρχει το φωτογραφικό αρχείο μέσα στο οποίο υπάρχει η καταγραφή των αντικειμένων αλλά και των εργασιών, ένα αρχείο που συμπεριλαμβάνει υλικό παλιό αλλά και, νεότερο της αρχιτεκτονικής μας παράδοσης.^{76,77}

Εικ.9.5 Μ.Α.Τ., εργαλεία υφαντικής και πάντα τοίχου

9.4 ΑΠΟ ΤΑ ΕΓΚΑΙΝΙΑ ΤΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΛΑΪΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ ΤΟ 1984 ΣΤΟΝ ΚΗΠΟ ΤΟΥ ΣΚΑΓΙΟΠΟΥΛΕΙΟΥ

Εικ. 9.6α,β Από τα εγκαίνια του Μ.Α.Τ. (1984) στον κήπο του Σκαγιοπουλείου

Εικ. 9.7 Από τα εγκαίνια του Μ.Α.Τ. (1984) στον κήπο του Σκαγιοπουλείου

Εικ.9.8 Το δώροφο διατηρητέο κτίριο που παραχώρησε το Υπουργείο Πολιτισμού για τη στέγαση του Μουσείου Λαϊκής Τέχνης.

9.5 ΣΥΛΛΟΓΕΣ ΤΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ

Το Μουσείο Λαϊκής Τέχνης ανήκει στο Πολιτιστικό Κέντρο Πατρών που το ίδρυσε το 1977 προκειμένου να φιλοξενήσει αντικείμενα και δραστηριότητες από τον νεοελληνικό λαϊκό πολιτισμό.

Το ενδιαφέρον του Μουσείου επικεντρώθηκε σε ότι αφορά την περιοχή μας,

συγκεντρώνοντας υλικό όχι μόνο από τις αγροτικές δραστηριότητες της υπαίθρου, αλλά και από αυτές της πόλης μας, που ήταν άμεσα δεμένες μ' αυτές και οι οποίες έπαιξαν σημαντικό ρόλο στην κοινωνικοοικονομική ζωή κι εξέλιξη της περιοχής.

Το υλικό αυτό αποτελείται από εργαλεία της αγροτικής ζωής, έπιπλα της λαϊκής κατοικίας και αντικείμενα καθημερινής χρήσης, μέσα μεταφοράς καθώς επίσης και εργαστήρια στα οποία γινόταν η επεξεργασία των αγροτικών προϊόντων, η παραγωγή χρηστικών αντικειμένων και κάθε είδους εργόχειρα.

Εικ. 9.9 *M.A.T.*, ντουλάπι και δοχεία κουζίνας

Βέβαια έχουμε και τα εργαστήρια της πόλης με τις παραδοσιακές εργασίες που πολλές φορές συνδέονται με αυτές της υπαίθρου. Τέλος, υπάρχει το φωτογραφικό αρχείο μέσα στο οποίο υπάρχει η καταγραφή των αντικειμένων αλλά και των εργασιών, ένα αρχείο που συμπεριλαμβάνει υλικό παλιό αλλά και, νεότερο της αρχιτεκτονικής μας παράδοσης.

Το υλικό αυτό είναι κατανομημένο κατά ενότητες οι οποίες περιγράφονται ακολούθως, προκειμένου να είναι επισκέψιμες από τους συμπολίτες μας και να έχουν παιδευτικό χαρακτήρα για τους μαθητές, τους σπουδαστές ακόμη και τους ερευνητές.

- i.** Η πρώτη ενότητα αναφέρεται στην κατοικία όπου υπάρχουν αντικείμενα που αντιπροσωπεύουν τον τρόπο φωτισμού, το μαγείρεμα, τη φύλαξη και τη διατήρηση

των τροφίμων και των οικιακών σκευών, ενώ εκτίθενται τα έπιπλα της κατοικίας (σοφράς, σαρμανίτσα, ντουλάπι κ.λπ.).

- ii.** Η ενότητα των μέσων μεταφοράς όπου αντιπροσωπεύονται οι τρόποι μετακίνησης των ανθρώπων και μεταφοράς των προϊόντων τους.
- iii.** Στην ενότητα της παρασκευής του ψωμιού έχουμε τον κύκλο εργασιών από την καλλιέργεια των δημητριακών με τα άροτρα, την αδοκάνα και τα εργαλεία σταριού, που συμπληρώνεται από τη διαδικασία της παραγωγής του ψωμιού με το ζυμωτήρι, τις πινακωτές, τα σκαφίδια. κ.ά.

Εικ. 9.10 *Μ.Α.Τ., γούδι ζύλινο*

- iv.** Στην αμπελουργία έχουμε την ενότητα με τα μέσα παραγωγής του κρασιού και του τσίπουρου, με τα καλάθια, το πατητήρι, το τρόκολο, το ρακοκάζανο και τη βαρέλα.
- v.** Ακολουθεί η ενότητα της κτηνοτροφίας με τα μέσα της προστασίας και της φροντίδας των ζώων (λυκοπαγίδες κ.ά.), τον εξοπλισμό του τσοπάνη (γκλίτσες) και τα σκεύη για τα γαλακτοκομικά προϊόντα (μπρακάτσι, καρδάρες, τάλαρος, τινάτσες κ.ά.).
- vi.** Στην ενότητα της υφαντικής υπάρχουν όλα τα εργαλεία επεξεργασίας μαλλιού και της παραγωγής του νήματος (λανάρια, ρόκες κ.ά.) αλλά και τα μέσα της υφαντικής με τον αργαλειό και τα υφαντά.
- vii.** Τέλος, λειτουργούν τα διάφορα παραδοσιακά εργαστήρια (πιλοποιία, υποδηματοποιία, κηροπλαστικής, τυπογραφίας κ.λπ.) που εκτίθενται σε

εναλλασσόμενο πρόγραμμα κι έχουν εκπαιδευτικό προορισμό για μαθητές και σπουδαστές.

Όλο αυτό το εκθεσιακό υλικό καθώς επίσης η βιβλιοθήκη και το φωτογραφικό αρχείο του Μ.Α.Τ. έχουν ως σκοπό να εκπληρώνουν τον προορισμό τους, σύμφωνα με τη σύγχρονη μουσειολογία, που είναι η διαφύλαξη της πολιτιστικής κληρονομιάς, όντας ταυτοχρόνως και κέντρο παιδείας και δημιουργίας.

Γι' αυτό το λόγο στο χώρο του Μ.Α.Τ. κάθε χρόνο πραγματοποιούνται ομιλίες, διαλέξεις και εκδηλώσεις με σκοπό την καλύτερη προσέγγιση των παραδοσιακών μας αξιών, αφού οι προσκαλεσμένοι ομιλητές αναλύουν θέματα. λαογραφίας, αρχαιολογίας, μουσειολογίας και συντήρησης αρχιτεκτονικής κληρονομιάς και όποια θέματα αφορούν την περιοχή μας και τις επιδιώξεις του Πολιτιστικού Κέντρου Πατρών.^{76,77,79}

Εικ. 9.11 Μ.Α.Τ., ντουλάπι ξύλινο

Εικ.9.12α,β,γ,δ,ε,στ,ζ,η Εκθέματα του Μουσείου Λαϊκής Τέχνης

Εικ. 9.13 Μουσείο Λαϊκής Τέχνης, αργαλειός

9.6 ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

Στους στόχους του Μουσείου Λαϊκής Τέχνης είναι και η πραγματοποίηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων για τους μαθητές της Μέσης και Δημοτικής Εκπαίδευσης. Κάθε χρόνο 2.000 περίπου μαθητές παρακολουθούν τα εκπαιδευτικά προγράμματα του Μουσείου. Μεγάλη επιτυχία σημείωσε το 1997 το εκπαιδευτικό πρόγραμμα "ΜΕΛΙΝΑ", που έγινε με τη συνεργασία του Υπουργείου Πολιτισμού και του Μουσείου Μπενάκη για τους μαθητές των Δημοτικών σχολείων και των Γυμνασίων. Τρεις χιλιάδες περίπου μαθητές παρακολούθησαν το πρόγραμμα αυτό από την Πάτρα και το Νομό Αχαΐας και εκφράστηκαν με ενθουσιασμό, γιατί τους δόθηκε η ευκαιρία να διδαχθούν την αμπελοκαλλιέργεια στην περιοχή της Πάτρας και τον παραδοσιακό τρόπο παραγωγής του κρασιού. ^{75,78,79,80}

Εικ. 9.14 Εκθέματα του Μουσείου Λαϊκής Τέχνης Πατρών

Τα μουσεία της πόλης των Πατρών. Διοίκηση, οργάνωση και σκοποί λειτουργίας των

Εικ. 9.15 Εκθέματα του Μουσείου Λαϊκής Τέχνης Πατρών

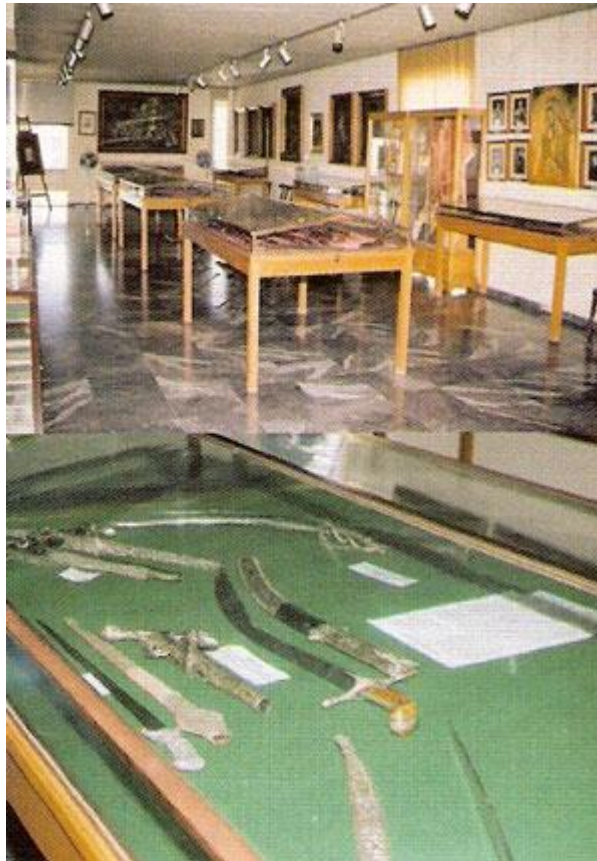

Εικ. 9.16 Μουσείο Λαϊκής Τέχνης: Τρόκολο⁸¹

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10^ο

ΙΣΤΟΡΙΚΟ – ΕΘΝΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΠΑΤΡΑΣ

10.1 ΤΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ-ΕΘΝΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΠΑΤΡΩΝ

Εικ. 10.1 Ιστορικό Εθνολογικό Μουσείο Πατρών: όπλα

Το Μουσείο στεγάζεται στον 6^ο όροφο του Μεγάλου Λόγου και Τέχνης, στην πλατεία Γεωργίου Α', δίπλα από το Δημοτικό Θέατρο, κατ' ευγενή παραχώρηση του Δήμου Πατρέων και είναι ένας όροφος γεμάτος ιστορία. Είναι ανοιχτό 11:00-13:00 εκτός Παρασκευής και Δευτέρας. Η είσοδος στο μουσείο είναι ελεύθερη. Είναι Ν.Π.Ι.Δ.

Πριν από τριάντα χρόνια περίπου μια ομάδα από 20-25 φιλόστορες Πατρινούς δημιούργησε το σωματείο της Ιστορικής και Εθνολογικής Εταιρίας Πελοποννήσου, από την οποία λίγα χρόνια αργότερα ξεπήδησε το ομώνυμο μουσείο, που περιέχει ένα μοναδικό θησαυρό ιστορικών κειμηλίων, τόσο για την ευρύτερη περιοχή της Πελοποννήσου, όσο και για τον Ελλαδικό χώρο.⁶²

Το Ιστορικό-Εθνολογικό Μουσείο λειτουργεί από το 1973 αλλά η ιστορία του αρχίζει από το 1969 που πρωτεργάτες στην ίδρυση του Μουσείου ήταν ο Γιάννης Μελετόπουλος και ο Θεόδωρος Παπαναγιώτου. Ο πρώτος είχε την ιδέα της δημιουργίας του χώρου για την στέγαση ιστορικών κειμηλίων της Αχαΐας και ο δεύτερος υλοποίησε την ιδέα. Συγκέντρωσε, λοιπόν, ύστερα από πολύχρονο και πολύπλοκο αγώνα, το πολύτιμο υλικό, το οποίο τοποθετήθηκε σε αίθουσα της Δημοτικής Βιβλιοθήκης, για να μεταφερθεί αργότερα, με ενέργειες του και ενέργειες άλλων παραγόντων, στο Μέγαρο Λόγου και Τέχνης.

Τα εκθέματα του μουσείου χωρίζονται σε διάφορες ιστορικές ενότητες καθώς και ενότητες αντικειμένων. Προέρχονται από δωρεές, ενώ μερικά απ' αυτά έχουν παραχωρηθεί από τους ιδιώτες κατόχους τους προς έκθεση, με χρησιδάνειο.

Τα εκθέματα του Μουσείου είναι μοναδικά, μερικά απ' τα οποία εξαιρετικής ιστορικής αξίας, όπως το κάλυμμα του Ευαγγελίου, με το οποίο ετάφη ο Πατριάρχης Γρηγόριος ο Ε' στην Οδησσό το 1821.

Εικ.10.2 Ιστορικό Εθνολογικό Μουσείο Πατρών: άποψη

Τη συλλογή του Μουσείου συμπληρώνουν εκθέματα τα οποία είναι χωρισμένα σε δύο ιστορικές ενότητες:

- α)** αυτά που αφορούν στην Παλιγγενεσία και φτάνουν μέχρι τα τέλη του 19^{ου} αιώνα και
- β)** αυτά που αφορούν στους Βαλκανικούς πολέμους και φτάνουν μέχρι το 1940, και είναι τα εξής:
  - ◆ Όπλα (τουφέκια, σπαθιά, ξίφη κ.ά.) από το 1770 και μετά. Αξιόλογα από αυτά είναι ένα τουφέκι του 1770, ασημένια σπαθιά και ασημένιες κουμπούρες (τα περισσότερα λάφυρα από Τούρκους) και τα όπλα του οπλαρχηγού Παναγιώτη Καρατζά (δωρεά του απογόνου του Κων. Καρατζά).
  - ◆ Γκραβούρα του Παλαιών Πατρών Γερμανού.
  - ◆ Πολεμική σημαία του 12^{ου} ηρωικού συντάγματος πεζικού.

- ◆ Πολεμικό ημερολόγιο και προσωπικά αντικείμενα του στρατηγού Κ. Κωνσταντινόπουλου.
- ◆ Εκμαγείο προσώπου του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη και ανάγλυφα προσώπων ηρώων του 1821.
- ◆ Διάφορα έγγραφα των ετών 1819-1824.
- ◆ Αντίγραφο Αχαϊκής Διακήρυξης Ελευθερίας με ημερομηνία 26 Μαρτίου 1821.
- ◆ Μεγάλος ανάγλυφος πίνακας της ορκωμοσίας στην Αγία Λαύρα.
- ◆ Πίνακες αγωνιστών του 1821 και μετά.
- ◆ Πίνακας με υπογραφές αγωνιστών του 1821, επιφανών Ελλήνων και Φιλελλήνων.
- ◆ Διόπτρα τουρκικού πυροβολικού (λάφυρο).
- ◆ Πρωτότυπο χειρόγραφο ποιήματος του Κωστή Παλαμά, που αναφέρεται στην Πάτρα.
- ◆ Αρχιερατικά άμφια του Μητροπολίτη Κίτρους-Κατερίνης Βαρνάβα, κ.ά.

Το έτος 1992 το Μουσείο πλουτίστηκε με όπλα και άλλα αντικείμενα του 1821, που τα έδωσαν Πατρινοί συλλέκτες, για πλουτισμό του Μουσείου και φύλαξη.

Την ενότητα με αντικείμενα της περιόδου των Βαλκανικών στηρίζει ο πίνακας του Πατρινού ζωγράφου και φωτογράφου Ιωάννη Αρβανιτόπουλου που ήταν επίσημα διαπιστευμένος φωτογράφος του Υπουργείου Στρατιωτικών στους Βαλκανικούς πολέμους, απεικονίζει δε το στρατηγείο του πυροβολικού στο Μπιζάνι.

Στην τελευταία αυτή ιστορική ενότητα περιέχονται, εκτός των άλλων, ένα ανέκδοτο ημερολόγιο εκστρατείας του στρατηγού Κ. Κωνσταντινόπουλου, μια στολή μαχητή του πρώτου τάγματος χιονοδρόμων στον πόλεμο του 1940, μετάλλια, παράσημα και οπλισμός.

Εκτός από την συλλογή, μελέτη, συντήρηση και έκθεση των διαφόρων κειμηλίων, η «Ιστορική και Εθνολογική Εταιρία Πελοποννήσου» έχει στους σκοπούς της και την έκδοση ιστορικών έργων που αφορούν στην Πάτρα και στην περιοχή της.

Ήδη έχουν εκδοθεί δύο σημαντικές μελέτες του ιστορικού Κ. Τριανταφύλλου, «Το αρχείο των Βλαχοπαπαδόπουλων των Πατρών» (1983) και «Οι Κώδικες γάμων και βαπτίσεων της Ελληνικής Εκκλησίας του Λιβόρνου» (1985). Επίσης, η εταιρία συμμετέχει σε πολιτιστικές εκδηλώσεις και αναπτύσσει πολιτιστικές πρωτοβουλίες σχετικά με την νεοελληνική ιστορία τους δύο τελευταίους αιώνες.

Με πρωτοβουλία της διενεργήθηκε έρανος και τοποθετήθηκαν μαρμάρινο άγαλμα του Εθνομάρτυρα Χρυσοστόμου Σμύρνης στην πλατεία Ελευθερίας και ορειχάλκινο άγαλμα του Κ. Παλαμά στην ομώνυμη πλατεία (πρώην πλατεία Νόρμαν).

Το μουσείο της «Ιστορικής και Εθνολογικής Εταιρίας Πελοποννήσου»

δημιουργήθηκε από το μεράκι μερικών Πατρινών, στηρίχθηκε και πρόκοψε χάρις στη βοήθεια της πόλης και υπάρχει για να θυμίζει στους επισκέπτες του στο παρελθόν, χωρίς τη μνήμη του οποίου δεν μπορούμε να ελπίζουμε σε καλύτερο μέλλον.^{62,76,90,91,93}

10.2 ΙΣΤΟΡΙΚΟ -ΕΘΝΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ: ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΜΟΝΤΕΛΟ ΚΑΛΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ

10.2.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τα μουσεία ικανοποιούσαν ανέκαθεν μια πολύ ανθρώπινη ανάγκη: τη δημιουργία ενός μόνιμου αρχείου για το πώς έζησαν οι άνθρωποι και τι έχουν επιτύχει, σε έναν αλληλεξαρτώμενο κόσμο. Η παγκοσμιοποίηση έχει διαφοροποιήσει σαφώς τον ρυθμό της αλλαγής του κόσμου μας και σε ένα βαθμό έχει συνδέει πλέον το τοπικό, εθνικό στοιχείο με το παγκόσμιο. Μέσα σε αυτό το εννοιολογικό πλαίσιο, τα μουσεία είναι χώροι στους οποίους οι άνθρωποι μπορούν να εξερευνήσουν τις προσωπικές τους πεποιθήσεις εν τω μέσω καθολικών αληθειών. Εν ολίγοις, μπορούν να επιδείξουν στο πλατύ κοινό πώς διαμόρφωσαν τα γεγονότα και οι πεποιθήσεις των ανθρώπων του παρελθόντος την εμπειρία του παρόντος.⁸²

Πολύ περισσότερο, τα ιστορικά-εθνογραφικά μουσεία είναι δυνατόν να βοηθήσουν ιδιαίτερα στη δημιουργία μιας αίσθησης πολιτισμικής ταυτότητας, μιας ταυτότητας, βέβαια, που δεν καθορίζεται κατ' ανάγκην από εθνικά σύνορα.

10.2.2 ΕΠΙΛΟΓΗ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ

Η επάνδρωση ενός ιστορικού-εθνολογικού μουσείου γίνεται από επαγγελματίες του είδους. Το μεν διοικητικό προσωπικό πρέπει να περιλαμβάνει ένα διευθυντή με σπουδές στη Μουσειολογία και προϋπηρεσία εργασίας σε πολιτισμικές μονάδες, έναν αρχαιολόγο υπεύθυνο συλλογών και προβολής του υλικού και έναν οικονομολόγο, υπεύθυνο της οικονομικής διαχείρισης, έναν βιβλιοθηκονόμο, υπεύθυνο για τα ταξινομητικά συστήματα της βιβλιοθήκης του μουσείου, έναν μουσειοπαιδαγωγό και έναν προγραμματιστή με ειδίκευση στην πολιτισμική τεχνολογία. Οι εργαζόμενοι στον διοικητικό τομέα των υπευθύνων πρέπει να είναι τουλάχιστον δίγλωσσοι και κατέχουν τη δυνατότητα χρήσης ηλεκτρονικού υπολογιστή. Στα παραπάνω τμήματα είναι εύλογο ότι πρέπει να παρέχεται η κατάλληλη γραμματειακή υποστήριξη. Στο εξειδικευμένο προσωπικό πρέπει να περιλαμβάνονται οι ξεναγοί, οι φύλακες και οι συντηρητές του

μουσείου. Οι τελευταίοι είναι αρμόδιοι σε συνεργασία με τον υπεύθυνο συλλογών για την υποδοχή και συντήρηση του νέου υλικού του μουσείου.

Στα παραπάνω προσόντα θα πρέπει να προστεθεί η διαρκής εκπαίδευση του προσωπικού σε θέματα που αφορούν σε μουσειολογικές σπουδές, έτσι ώστε να είναι ενήμεροι των εξελίξεων που αφορούν στη μουσειακή αγωγή. Η επαφή με τη μουσειακή αγωγή είναι απαραίτητη για την εκπλήρωση των στόχων που θέτει το μουσείο από της ίδρυσής του, ως αλληλεπιδρώσα μονάδα σε ένα γενικότερο πολιτισμικό δίκτυο, πολύ περισσότερο στην ανάδειξη των τοπικών πολιτισμικών στοιχείων του κάθε τόπου και της μικροϊστορίας του.⁸³

10.2.3 ΣΥΛΛΟΓΕΣ ΚΑΙ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗΣ ΥΛΙΚΟΥ – ICOM

«Είναι μια σημαντική επαγγελματική ευθύνη η εξασφάλιση ότι όλα τα στοιχεία που υποδέχεται ένα μουσείο είναι ορθά και πλήρως τεκμηριωμένα, έτσι ώστε να είναι γνωστή η προέλευση, η ταυτότητα, η κατάσταση και η επεξεργασία του υλικού».⁸⁴

Η υποδοχή του αντικειμένου στο μουσείο ακολουθεί τους κανόνες καλής πρακτικής της ICOM και χρησιμοποιεί, ημερολογιακές καταγραφές, έτσι όπως προτείνονται από την Διεθνή Επιτροπή για την τεκμηρίωση του Διεθνούς Συμβουλίου Μουσείων (ICOM-CIDOC).

Τα αντικείμενα, εφόσον προορίζονται για μόνιμη έκθεση στο Μουσείο, θα πρέπει να εκτιμώνται από τον υπεύθυνο συλλογών και τους συνεργάτες του, να φωτογραφίζονται και να καταγράφεται το υλικό και η τεχνική κατασκευής τους, η κατάστασή τους, οι όποιες πολιτισμικές και ιστορικές αναφορές, ο τόπος και η ημερομηνία παραγωγής – ανεξάρτητα από τη στρωματογραφική τους ημερομηνία– οι φωτογραφήσεις τους και η πιθανή τους συντήρηση.⁸⁵

Οι κανόνες καλής πρακτικής, σε συνδυασμό με τη συνεργασία ειδικών επιστημόνων (εθνολόγων, ανθρωπολόγων κ.λπ.) διαμορφώνει μια νέα αντίληψη για τον όρο εθνολογικό μουσείο και το βοηθά να απαγκιστρωθεί από την έννοια του μουσείου λαϊκής τέχνης, του οποίου υπήρξε συνέχεια, τουλάχιστον στην ελληνική πραγματικότητα. Ένα μουσείο χαρακτηρίζεται εθνολογικό, με την έννοια ότι χρησιμοποιεί την εθνολογική μέθοδο έρευνας πεδίου, τη συλλογή και τεκμηρίωση αντικειμένων και την ερμηνευτική παρουσίαση της τοπικής κοινωνίας σε αρκετές από τις λειτουργίες του ως ερευνητικός φορέας.⁸⁶

10.2.4 ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΣΤΟ ΚΟΙΝΟ, ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ

Στόχος ενός μουσείου δεν είναι η απλή έκθεση αντικειμένων, αλλά η παρουσίαση και η σύνθεση συλλογών, με τέτοιο τρόπο ώστε να αναδεικνύεται ο καλλιτεχνικός χαρακτήρας των εκθεμάτων, αλλά και το γνωστικό πολιτισμικό τους περιεχόμενο. Έτσι, πρέπει να ληφθεί ειδική μέριμνα για τα κείμενα που συνοδεύουν τα εκθέματα, εξαρχής στον σχεδιασμό της λειτουργίας του μουσείου.

Τα κείμενα πρέπει να περιλαμβάνουν στοιχεία για όλες τις κατηγορίες επισκεπτών και να αναπτύσσονται βάσει παραμέτρων που ενισχύουν τις αρχές της εκπαιδευτικής και επικοινωνιακής πολιτικής του μουσείου. Τα κείμενα επίσης πρέπει να αποτελούν σημαντικό τμήμα τόσο της επικοινωνίας των επισκεπτών με την έκθεση, οι οποίοι σε πολλές περιπτώσεις βασίζονται στη γλώσσα για καλύτερη κατανόηση και ερμηνεία των εκθεμάτων που βλέπουν. Έτσι ενισχύεται ο κοινωνικός παράγοντας της επίσκεψης, που σε κάθε περίπτωση υποστηρίζει την άντληση γνωστικού περιεχομένου από την επιτόπια επίσκεψη⁷¹.

Έχει παρατηρηθεί πως οι γονείς χρησιμοποιούν τα κείμενα για να μεταφέρουν πληροφορίες στα παιδιά τους και τα θεωρούν απαραίτητα προκειμένου να καλύψουν τα δικά τους γνωστικά κενά. Υπό αυτές τις προϋποθέσεις τα κείμενα που συνοδεύουν τα εκθέματα πρέπει να είναι γραμμένα σε απλή και κατανοητή γλώσσα, χωρίς ωστόσο να υποβιβάζουν την αξία της πληροφορίας.⁶

10.2.5 ΠΡΟΒΟΛΗ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

Πέραν των επιτόπιων επισκέψεων στις συλλογές του μουσείου, πρέπει να λειτουργεί δικτυακός κόμβος στον οποίο ο απομακρυσμένος επισκέπτης, πέραν των διαθέσιμων συλλογών, μπορεί να πλοηγηθεί σε επιλεγμένες περιοχές του τόπου που παρουσιάζουν πολιτισμικό ενδιαφέρον, μέσω της διασύνδεσης του δικτυακού μας κόμβου με το πρόγραμμα Πολιτιστικές Διαδρομές στο Διαδίκτυο (maci.culture.gr).

Η εφαρμογή πρέπει να παρέχει στον χρήστη τη δυνατότητα αλληλεπίδρασης με τρισδιάστατα μοντέλα εδάφους και την άντληση δεδομένων για μνημεία οχυρωματικής αρχιτεκτονικής με πολιτισμικό και ιστορικό ενδιαφέρον, διάσπαρτα σε σημεία του τόπου.

Ο δικτυακός κόμβος του μουσείου πρέπει να παρέχει επίσης τη δυνατότητα –μέσω διασυνδέσεων– εξερεύνησης και άλλων προγραμμάτων, ενώ παράλληλα να λειτουργεί και

---

⁷ Οι επισκέπτες συνήθως επιλέγουν αποσπάσματα των κειμένων, τα οποία συζητούν παράγοντας μια κοινωνική διάσταση στη λειτουργία της επίσκεψης.

ως μέσο προώθησης της τουριστικής κίνησης του νησιού.⁸⁸

10.2.6 ΑΛΛΗΛΕΠΙΔΡΑΣΗ ΜΕ ΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ, ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

Βασική παράμετρος των εργασιών ενός σύγχρονου εθνολογικού μουσείου αποτελεί και η κοινωνική διάσταση της λειτουργίας του, η επικοινωνία με το κοινό, η ερμηνεία και η μετάδοση του περιεχομένου των συλλογών του.

Εκτός, λοιπόν, από τις ξεναγήσεις, ένα υποδειγματικό εθνολογικό μουσείο πρέπει να παρέχει εκπαιδευτικές δυνατότητες σε ειδικά διασκευασμένο τεχνοπάρκο, επιμορφωτικά σεμινάρια και προγράμματα εκπαίδευσης από απόσταση με εκδόσεις CD-ROM και εκπαιδευτική παρουσία στο διαδίκτυο.

Ενδεικτικά στο διαδραστικό τεχνοπάρκο ενός ιστορικού - εθνολογικού μουσείου θα μπορούσαν να λειτουργούν:

- A. Εκπαιδευτικά προγράμματα βυζαντινής και νεότερης ιστορίας για μαθητές σχολείων.
- B. Εκπαιδευτικές δράσεις που θα διεξάγονται από τους ίδιους του εκπαιδευτικούς βάσει του εκπαιδευτικού υλικού που θα παρέχεται από το μουσείο.
- Γ. Προγράμματα βιωματικής προσέγγισης του λαογραφικού υλικού, για τις συλλογές τοπικών ενδυμασιών, οικιακών και γεωργικών εργαλείων. Το πρόγραμμα να απευθύνεται κυρίως σε παιδιά των τριών τελευταίων τάξεων του σχολείου.⁸⁸

10.2.7 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Ένα πολύ μεγάλο μέρος του έργου του ιστορικού- εθνολογικού μουσείου στηρίζεται αποκλειστικά στην αξιοπιστία των ανθρώπων που εργάζονται σε όλους τους τομείς δραστηριότητάς του. Όπως έχει επισημάνει η D. Mariner στη μελέτη της για τους εργαζόμενους στα μουσεία υπάρχουν έξι κρίσιμοι παράγοντες στους οποίους συμφωνούν οι κοινωνιολόγοι για την αξιολόγηση της επαγγελματικής αξιοπιστίας ενός επαγγέλματος. Ο πρώτος και βασικότερος από αυτούς τους παράγοντες είναι «η γνώση της πολιτισμικής παράδοσης σε μουσειολογική βάση, που είναι η βάση της γνώσης και της πείρας του επαγγέλματος».⁸⁹

Παρά την καθιέρωση ενώσεων μουσείων και διαφόρων επιμορφωτικών προγραμμάτων, οι συζητήσεις για την επαγγελματική εκπαίδευση των εργαζομένων στα μουσεία επιστρέφουν διαρκώς στο θέμα της βιωσιμότητας της μουσειολογίας ως επιστήμης ή στις μουσειολογικές σπουδές, χωρίς να ενισχύουν την επαγγελματική

κατάρτιση των εργαζομένων στα μουσεία.

Οπωσδήποτε, η πολιτισμική παράδοση του έργου των μουσείων γενικότερα και των εθνολογικών μουσείων ειδικότερα είναι εκ των ων ουκ άνευ για την παρούσα γενιά εργαζομένων και απασχολούμενων στα μουσεία. Μόνον έτσι μπορεί να δημιουργηθεί ένα «σώμα γνώσης», κοινά αποδεκτό, για το σκοπό, τη λειτουργία και τους μηχανισμούς ανάπτυξης των εθνολογικών μουσείων. Όπως πρότεινε ο A.J. Duggan πίσω στο 1969, «η μουσειολογία στερείται πιθανώς ενός επαγγελματικού τελετουργικού, ενός καθορισμένου κανόνα γνώσης και δεξιοτήτων», τον οποίο προσπαθήσαμε να εισάγουμε στο παρόντα πρόλογο, το οποίο θα μπορούσε να αποτελεί ένα ιδεατό μοντέλο, προτείνοντας στοιχεία που αφορούν στη γενικότερη μουσειολογική έρευνα.¹³

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 11^ο

ΜΟΥΣΕΙΟ ΤΥΠΟΥ ΠΑΤΡΩΝ

Εικ. 11.1 Από το αρχείο του Μουσείου Τύπου Πατρών

11.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σύμφωνα με τον Τόμπρο Ν., «για να κατανοήσουμε τον Τύπο ως ιστορική μαρτυρία αξίζει να σημειώσουμε πως η Ιστορία ως έννοια δεν ερμηνεύεται μόνο ως σύνολο γεγονότων, συμβάντων, σχέσεων και λειτουργιών που αναπλάθουν αντικειμενικά το παρελθόν, αλλά και ως σύνολο περιγραφών, ερμηνειών, αξιολογήσεων που επιχειρήθηκαν γι' αυτά τόσο από συγχρόνους όσο και από μεταγενέστερους, γενικότερα δηλαδή το σύνολο των ιστορικών συγγραμμάτων που ασχολήθηκαν με όσα συνέβησαν στο μακρινό ή το εγγύς παρελθόν. Τα δύο προαναφερθέντα συστατικά που συνθέτουν την έννοια Ιστορία, μπορεί να είναι διαφορετικά μεταξύ τους αλλά είναι εξίσου σημαντικά για την κατανόηση του παρελθόντος, καθώς κανένα συμβάν ή ενέργεια δεν θα θεωρείτο Ιστορία αν δεν ερχόταν η μαρτυρία για να μας το γνωστοποιήσει.

Αν λοιπόν η Ιστορία αποτελεί αντικειμενική πραγματικότητα, ανεξάρτητα από μας, η ύπαρξή της γνωστοποιείται τόσο από τη μαρτυρία όσο και από την αφήγηση, ανάλυση και ερμηνεία των δράσεων από ανθρώπους που είτε τις έζησαν είτε ασχολήθηκαν με τις υστέρων με αυτές. Ρόλο μαρτυρίας πηγής καλείται να παίξει από την έκδοση των πρώτων εφημερίδων ως σήμερα και ο Τύπος, ημερήσιος και περιοδικός, αφού στις σελίδες του καταγράφονται γεγονότα περιορισμένης χρονικής διάρκειας».^{94,95,96}

11.2 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

- 1956, ίδρυση του Μουσείου Τύπου από την Ένωση Συντακτών Ημερησίων Εφημερίδων Πελοποννήσου – Ηπείρου – Νήσων, με Πρόεδρο τον Δημήτριο Λάγαρη.
- 28/5/1957 εγκαίνια Μουσείου Τύπου με παρουσία διακεκριμένων εκπροσώπων της Πολιτείας, των τοπικών αρχών, των γραμμάτων, των συνδικαλιστικών δημοσιογραφικών οργάνων και άλλων.
- Έφορος διετέλεσε για 45 συναπτά έτη ο δημοσιογράφος και συγγραφέας Νίκος Πολίτης, ο οποίος υπήρξε ο επιμελητής του περιεχομένου και ουσιαστικά η κινητήριος δύναμη του Μουσείου Τύπου.
- Έφορος μετά τον Νίκο Πολίτη, ως και το 2008 διετέλεσε ο Γιάννης Καραλής, κατά τη θητεία του οποίου ως πρόεδρος της ΕΣΗΕΠΗΝ, παραχωρήθηκε από το Δήμαρχο Θ. Αννίνο το Μέγαρο Λόγου και Τέχνης για τις ανάγκες του Μουσείου.⁹⁶

11.3 ΔΙΟΙΚΗΣΗ

Σήμερα το Μουσείο Τύπου Πατρών διοικείται από τριμελές Διοικητικό Συμβούλιο (Πρόεδρος: Μιχάλης Βασιλάκης, Γεν. Γραμματέας: Αφροδίτη Τσικριτσή, Μέλος: Ανδρέας Αλεξ. Βρης) και ασκεί τα καθήκοντά του σε στενή συνεργασία με το Δ. Σ. της ΕΣΗΕΠΗΝ (Πρόεδρος Απόστολος Βουλδής, Αντιπρόεδρος Γιώργος Κυρούσης, Γεν. Γραμματέας Ζώης Μαρίνος, Ταμίας Δημήτρης Καρυωτάκης, Μέλος Κυριάκος Κορτέσης).

Το Μουσείο Τύπου είναι Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου (Ν.Π.Ι.Δ.).^{62,93,94,95,96}

11.4 ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ – ΕΠΙΜΟΡΦΩΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

Το Μουσείο Τύπου στεγάστηκε αρχικά σε διαμέρισμα στη διασταύρωση Πατρέως και Κορίνθου, αργότερα στο αρχοντικό Μαρκέτου στη διασταύρωση Γεροκωστοπούλου και Ρ. Φεραίου. Κατόπιν σε ιδιόκτητο χώρο στο επάνω μέρος της Πλατείας Γεωργίου Α΄. Τον Ιούνιο του 1977, το Μουσείο Τύπου εγκαταστάθηκε στον 4^ο όροφο του Μεγάλου Λόγου και Τέχνης.

Το Μουσείο Τύπου είναι ανοικτό καθημερινά, Δευτέρα έως και Παρασκευή 10.00-13.00. τηλ. 2610 310488 με ελεύθερη είσοδο για κάθε ενδιαφερόμενο μελετητή, φοιτητή, επισκέπτη και στεγάζεται από το 1994 ως σήμερα σε κτίριο επί της οδού Μαιζώνος 200

στην Πάτρα. Μάλιστα το Μουσείο σε συνεργασία με το Δήμο Πατρέων και την Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση υλοποίησαν από κοινού επιμορφωτικό πρόγραμμα σε μαθητές, οι οποίοι εκδίδουν μαθητικές εφημερίδες στο πλαίσιο των σχολικών δραστηριοτήτων τους. Τέλος, εδώ και λίγο καιρό βρίσκονται σε εξέλιξη συζητήσεις με την πολιτεία για την παραχώρηση του ανακαινισμένου νεοκλασικού κτιρίου της παλαιάς Νομαρχίας Αχαΐας, που βρίσκεται στο κέντρο της Πάτρας και διαθέτει τους κατάλληλους χώρους, για την καλύτερη ανάπτυξη των εκθεμάτων.

Το περιεχόμενο του Μουσείου Τύπου κάνει τον επισκέπτη δέκτη πληθώρας πληροφοριών, μέσα από τις εφημερίδες και τα περιοδικά που κυκλοφόρησαν σε προηγούμενους αιώνες έως τις μέρες μας και αποτελούν «ζωντανή απόδειξη» της ιστορίας.^{94,95,96}

11.5 ΑΡΧΕΙΟ ΕΦΗΜΕΡΙΔΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΟΔΙΚΩΝ

Ένα πλούσιο και ταυτόχρονα σπάνιο αρχείο εφημερίδων και περιοδικών, καθώς και ιστορικά κειμήλια, κυρίως της Επανάστασης του 1821, αποτελούν μεταξύ άλλων τον «θησαυρό» του Μουσείου Τύπου της Ένωσης Συντακτών Ημερησίων Εφημερίδων Πελοποννήσου Ηπείρου Νήσων (Ε.Σ.Η.Ε.Π.Η.Ν), που στεγάζεται και λειτουργεί στην Πάτρα.

Εικ.11.2 Εκθέματα Μουσείου Τύπου⁹⁶

Σκοπός και στόχος του Μουσείου Τύπου είναι η συγκέντρωση, διαφύλαξη και προβολή τεκμηρίων της εξέλιξης του ελληνικού Τύπου, ιδίως των περιόδων που αποτέλεσαν ορόσημα της πορείας του έθνους. Αντικείμενα του ενδιαφέροντός του είναι εφημερίδες, περιοδικά και παντός είδους άλλα έντυπα. Επίσης έγγραφα, χειρόγραφα, αυτόγραφα, ως και χάρτες, λιθογραφίες, φωτογραφίες.

Συγκεκριμένα το Μουσείο Τύπου διαθέτει 1.300 διαφορετικούς τίτλους εφημερίδων από το 1815 έως σήμερα, που περιέχονται σε 900 τόμους από όλη την Ελλάδα. Επίσης 1.000 περιοδικά από το 1852 και έπειτα, 67 ημερολόγια της περιόδου 1879-1970, καθώς και σπάνιες εκδόσεις και τίτλους βιβλίων.

Επίσης εντυπωσιακά χαρακτηρίζονται και τα ιστορικά κειμήλια της περιόδου της Επανάστασης του 1821, όπως το πρωτότυπο χειρόγραφο της Γ' Εθνοσυνέλευσης του 1827 στην Τροιζήνα, και χειρόγραφη επιστολή του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη. Ακόμη υπάρχει στην συλλογή του Μουσείου εισιτήριο των πρώτων σύγχρονων Ολυμπιακών Αγώνων του 1896, το οποίο μάλιστα συμπεριελήφθη στον φάκελο της Ελλάδας για την διεκδήκιση των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004. Επίσης ανάμεσα στα εκθέματα υπάρχει και η κληρωτίδα του λαχείου Συντακτών.^{94,96}

Εικ.11.3 Άποψη του Μουσείου Τύπου Πατρών

11.6 ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

Το Μουσείο Τύπου, μπαίνοντας στη σύγχρονη εποχή, διαθέτει ψηφιοποιημένο ένα σημαντικό μέρος του υλικού του σε 300.000 σελίδες, στις οποίες μπορούν πλέον να έχουν εύκολη πρόσβαση οι χρήστες του διαδικτύου.

Μέσω των ιστοσελίδων www.mouseiotipou.gr και www.pressmuseum.gr κάθε ενδιαφερόμενος μπορεί να αναζητήσει τεκμήρια και έντυπα για μια ευρεία ιστορική περίοδο. Η αναζήτηση είναι απλή στη χρήση της και μπορεί να γίνει με κριτήρια αναζήτησης κειμένου, ημερομηνιών, καθώς και με μενού προτεινόμενων επιλογών.

Το έργο συντελέστηκε με συγχρηματοδότηση από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης 75%) και Εθνική Συμμετοχή (25%).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 12^ο

ΜΟΥΣΕΙΟ ΥΗΣ ΓΛΑΥΚΟΥ

12.1 ΥΗΣ ΓΛΑΥΚΟΣ (ΥΔΡΟ-ΗΛΕΚΤΡΙΚΟΣ ΣΤΑΘΜΟΣ)

Το πρώτο Υδροηλεκτρικό εργοστάσιο της Ελλάδος, λειτουργεί από το 1927 ως δημοτική επιχείρηση. Σήμερα ανήκει στη ΔΕΗ η οποία έχει δημιουργήσει Μουσείο της ιστορίας του σταθμού. Βρίσκεται στην ομώνυμη περιοχή, Γλαύκος, 8 χμ νοτιοανατολικά του κέντρου της Πάτρας. Το μουσείο λειτουργεί καθημερινά από 08.00- 14.00. Είναι Ν.Π.Ι.Δ.^{8,97,98,99}

12.2 ΜΥΘΟΛΟΓΙΑ

Στην ελληνική μυθολογία ο Γλαύκος εμφανίζεται ως θαλάσσιος δαίμονας παρόμοιος με τον Τρίτωνα και φέρεται ως γιος του Ποσειδώνα. Είχε ανθρώπινο κεφάλι με σώμα ψαριού και όταν εμφανιζόταν στους ναυτικούς, προμήνυε θύελλες και συμφορές. Το επίθετο «γλαύκος» αποδίδει το ασπρογάλαζο χρώμα της ταραγμένης θάλασσας. Ο Γλαύκος δηλαδή, συμβολίζει την ορμή των κυμάτων και των υδάτων γενικότερα. Δεν είναι τυχαίο ότι το όνομα αυτό φέρουν ακόμη τέσσερις ορμητικοί ποταμοί της Μ. Ασίας και ένας χείμαρρος της Αιγύπτου. Αλλά και ο Γλαύκος για τον οποίο μιλάμε, διακρίνεται για την ορμητικότητά του κατά τους χειμερινούς μήνες. Μάλιστα, το 1928, προκάλεσε σοβαρές ζημιές στο πρώτο υδροηλεκτρικό έργο που μόλις είχε ολοκληρωθεί, καθυστερώντας για χρόνια την ομαλή του λειτουργία.⁹⁷

12.3 ΙΣΤΟΡΙΑ: ΓΛΑΥΚΟΣ ΠΟΤΑΜΟΣ

Ο Γλαύκος λίγο πριν τον πολεοδομικό ιστό της πόλης. Ο Γλαύκος είναι το μεγαλύτερο ποτάμι της Επαρχίας Πατρών. Το όνομα Γλαύκος είναι παραφθορά του ονόματος Λεύκας με το οποίο πολύ συχνά συναντάται ο ποταμός. Πηγάζει από το Παναχαϊκό και στην διαδρομή μου τροφοδοτείται από διάφορες πηγές, χύνεται στην νότια πλευρά του Πατραϊκού κόλπου. Από τον Γλαύκο έχουν πάρει και την ονομασία τους το χωριό Γλαύκος και το Δημοτικό διαμέρισμα Γλαύκου της Πάτρας, ενώ από την παλιά του ονομασία, η συνοικία Λεύκα της Πάτρας. Έχει νερό όλο τον χρόνο, το καλοκαίρι πολύ λίγο ενώ τον χειμώνα κατεβάζει πολύ νερό. Κατά το παρελθόν έχει προκαλέσει πολλές πλημμύρες. Σήμερα στο σημείο που συναντά τον Περιμετρικό Πάτρας υπάρχει η Έξοδος

Γλαύκου. Το 1927 στο χωριό Γλαύκος κατασκευάστηκε το υδροηλεκτρικό εργοστάσιο του Γλαύκου για τον φωτισμό της Πάτρας. Κατασκευάστηκε επίσης φράγμα και τεχνική λίμνη και ανήκε στον Δήμο Πατρέων. Λειτουργήσε μέχρι το 1953 όταν πέρασε στα χέρια της ΔΕΗ.¹⁰⁰

Εικ.12.1 Ο πρώτος υδροηλεκτρικός σταθμός στην Ελλάδα, στη περιοχή και με τα νερά του ποταμού Γλαύκου. Στη φωτογραφία διακρίνεται ο κάθετος αγωγός που φέρνει με ορμή το νερό από την κορυφή του λόφου στις ηλεκτρογεννήτριες⁸

Ο Γλαύκος, στο μεγαλύτερο μέρος του, αποτελεί το φυσικό σύνορο ανάμεσα στην Πάτρα και στον Δήμο Μεσσήτιδος. Σήμερα στον Γλαύκο γίνονται έργα ρύθμισης της κοίτης του, με κατασκευή τοιχωμάτων από μπετόν αρμέ και ανακατασκευή του παραποτάμιου δρόμου που τον διασχίζει. Ο δρόμος αυτός συνδέει την περιμετρική οδό με το νέο λιμάνι της πόλης και στις εκβολές του θα κατασκευαστή αερογέφυρα.

Εκτός από τον δρόμο στις παραποτάμιες εκτάσεις (οι οποίες είναι παλιά κοίτη του ποταμού) υπάρχουν αθλητικές εγκαταστάσεις της Θύελλας Πατρέων, το ενωσιακό γήπεδο της Ε.Π.Σ. Αχαΐας, το δημοτικό γήπεδο Πετρωτού του Δήμου Μεσσήτιδος και οι εγκαταστάσεις του Καρναβαλικού εργαστηρίου του Δήμου Πάτρας.^{97,100}

12.4 ΟΙ ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ ΤΟΥ Υ.Η.Σ. ΓΛΑΥΚΟΥ

Το Υ.Η.Σ. Γλαύκου είναι εργοστάσιο παραγωγής ρεύματος στην Πάτρα.

Όλα ξεκίνησαν το 1919 με πρωτοβουλία του Γουίλιαμ Μόρφου, ο οποίος κατέθεσε υπόμνημα στην Ελληνική κυβέρνηση η οποία και το ενέκρινε. Την ίδια χρονιά καταρτίστηκε σχέδιο νόμου και ξεκίνησαν οι μελέτες του έργου.

Πριν την κατασκευή του Γλαύκου στην Πάτρα ηλεκτρικό ρεύμα παρήγαγε από το 1907 η Ελληνική Ηλεκτρική Εταιρεία. Επίσης ηλεκτρικό ρεύμα παρήγαγε και πουλούσε το εργοστάσιο του Πραπόπουλου, εργοστάσιο παραγωγής ρεύματος είχε ιδρυθεί και από τον Ντομένικο Μονόπολι το 1918, Το 1919 το πούλησε στον Αλέξιο Διλέρνα, ο οποίος το λειτούργησε μέχρι το 1926 όπου και έκλεισε οριστικά.^{101,102,103,104,105}

Στις 14 Ιουνίου 1922 με νόμο της κυβέρνησης Δ. Γούναρη παραχωρείται στον Δήμο Πατρέων το προνόμιο να εγκαταστήσει δίκτυο παροχής και διανομής ηλεκτρικού ρεύματος, και κατασκευής των απαραίτητων εγκαταστάσεων. Επίσης επέτρεψε στον Δήμο Πατρέων το αποκλειστικό προνόμιο εκμετάλλευσης των υδάτων του Γλαύκου. Η διάρκεια της σύμβασης ορίστηκε για 99 χρόνια με έναρξη της εκμετάλλευσης το 1927 και λήξη το 2026. Αργότερα λόγω του Β΄ Παγκοσμίου πολέμου δόθηκε παράταση μέχρι τις 5 Μαΐου 2039.

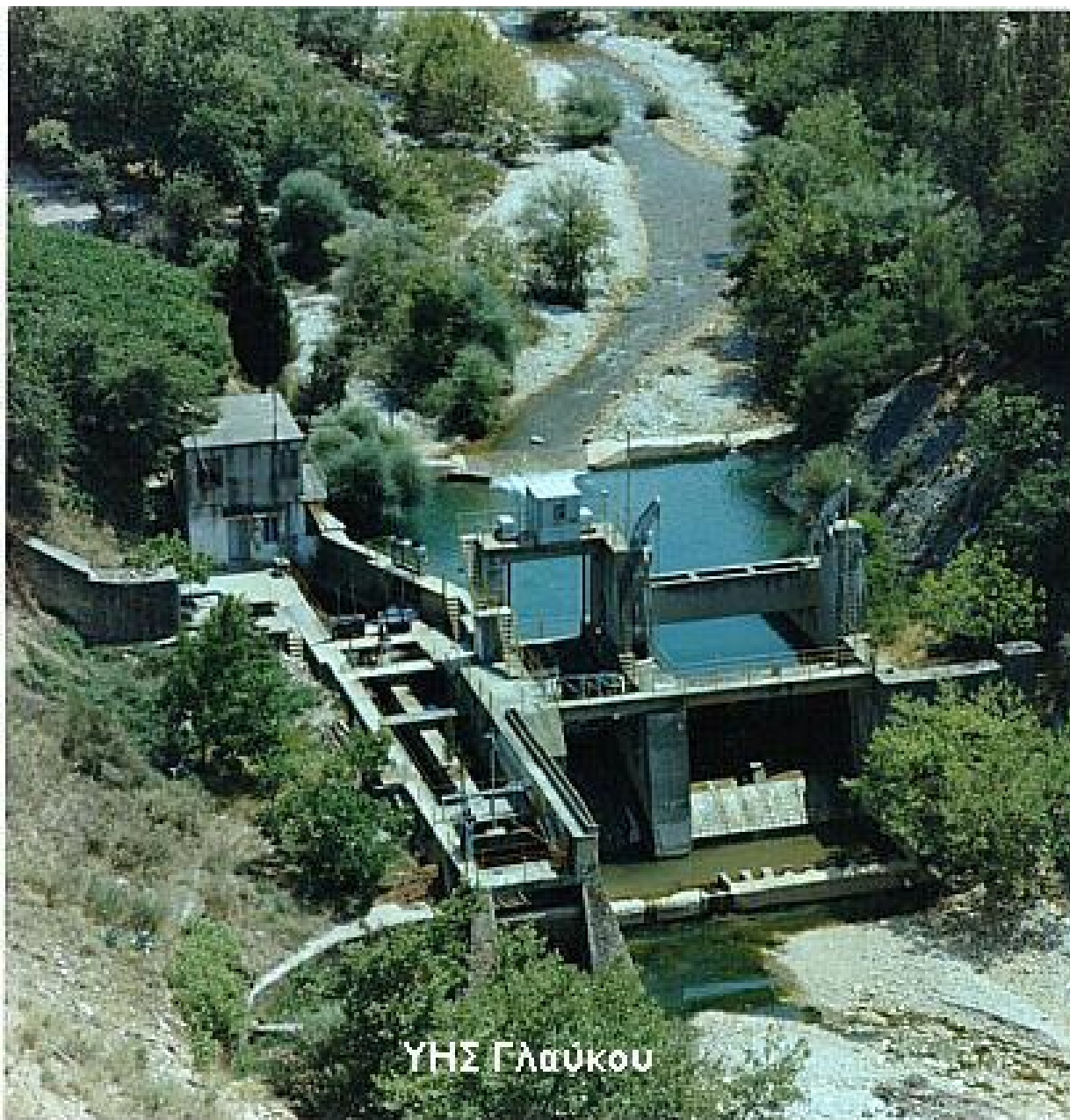
Για την εκτέλεση των πρώτων έργων ο Δήμος Πατρέων πήρε δάνειο από την Εθνική Τράπεζα 145.000 λίρες Αγγλίας το οποίο αποπλήρωσε το 1944. Στις 22 Ιουνίου 1922 συστάθηκε από κοινού, ο Δήμος Πατρέων με την Εθνική Τράπεζα, η Ελληνική Ανώνυμος Υδροηλεκτρική Εταιρεία Γλαύκος και της παραχωρήθηκε για 30 χρόνια η εκμετάλλευση και παραγωγή ρεύματος.

Η εταιρεία ξεκίνησε στην κατασκευή φράγματος και μονάδας παραγωγής ρεύματος αγοράζοντας και τον κατάλληλο εξοπλισμό. Τα πρώτα χρόνια ήταν δύσκολα γιατί το ποτάμι προξενούσε πολλές καταστροφές στην μονάδα και το φράγμα. Η Εταιρεία οργάνωσε την πώληση ηλεκτρικών οικιακών συσκευών. Για πρώτη φορά στην πόλη οι Πατρινοί έβλεπαν και χρησιμοποίησαν ηλεκτρικές συσκευές. Το 1939 εκπόνησε μελέτη για τρόλεϊ αλλά η εφαρμογή της σταμάτησε λόγω του επερχόμενου πολέμου.

Στις Αυγούστου 1950 ιδρύεται η ΔΕΗ και το κράτος της παραχωρεί σταδιακά όλα τα προνόμια παραγωγής και εκμετάλλευσης ηλεκτρικού ρεύματος, έτσι τον Μάιο του 1967 ο «Γλαύκος» παραχωρείται στην ΔΕΗ.

Ο ΥΗΣ Γλαύκου φιλοξενεί και το ομώνυμο μουσείο που πρόσφατα δημιουργήθηκε μέσα στο χώρο του Σταθμού. Στεγάζεται στο διώροφο οίκημα, που ανακαινίστηκε για το

σκοπό αυτό και στο οποίο διέμεναν ο διευθυντής και το προσωπικό του Σταθμού, πριν την εξαγορά του από τη ΔΕΗ.^{101,102,103,104,105}

Εικ.12.2 ΥΗΣ Γλαύκου Αχαΐας: 2 μονάδες συνολικής ισχύος 3,7 MW¹⁰⁶

12.5 ΕΚΘΕΜΑΤΑ ΤΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΓΛΑΥΚΟΥ

Το Μουσείο περιλαμβάνει τα εξαρτήματα των πρώτων υδροηλεκτρικών μηχανών που λειτούργησαν το 1926, σύνεργα και βοηθητικά εργαλεία που φανερώνουν παλαιές

τεχνικές υποστήριξης ξεχασμένες στο διάβα του χρόνου καθώς ξεπεράστηκαν από την εξέλιξη της τεχνολογίας και μία μικρή αίθουσα διαλέξεων για τις ανάγκες της ενημέρωσης των επισκεπτών. Μέσα στο χώρο του εργοστασίου διατηρείται άθικτος ο παλιός Πίνακας Ελέγχου (control) που και αυτός αποτελεί πολύτιμο μέρος του μουσειακού υλικού του Σταθμού.

Με δεδομένο το ότι ο ΥΗΣ Γλαύκου είναι ο αρχαιότερος υδροηλεκτρικός σταθμός της χώρας (κατ' άλλους ο αρχαιότερος των Βαλκανίων) το εν λόγω μουσείο συνιστά μια μοναδική μαρτυρία των απαρχών της ενεργειακής ανάπτυξης της ευρύτερης περιοχής της νοτιοανατολικής Ευρώπης, φωτίζοντας παράλληλα μια σημαντική όψη της βιομηχανικής ιστορίας της Ελλάδας.⁶²

Εικ.12.3α,β Μουσείο ΥΗΣ Γλαύκου: εξαρτήματα των πρώτων υδροηλεκτρικών μηχανών⁶²

12.6 ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΣΤΟ ΥΗΣ ΓΛΑΥΚΟΥ

12.6.1 ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΕΧΝΟΜΑΘΕΙΑ II

ΠΕΡΙΟΔΟΣ 1998 - 1999

Η Τεχνομάθεια II αποτέλεσε ένα πιλοτικό πρόγραμμα της Γενικής Γραμματείας Έρευνας και Τεχνολογίας που είχε στόχο τη διάδοση του τεχνολογικού πολιτισμού στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση. Το πρόγραμμα Τεχνομάθεια II χρηματοδοτήθηκε από το Κοινωνικό Πλαίσιο Στήριξης στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος Έρευνας και Τεχνολογίας II (ΕΠΕΤ II) και υλοποιήθηκε από το Τεχνικό Μουσείο Θεσσαλονίκης.

Εικ. 12.4 Μουσείο ΥΗΣ Γλαύκου: επισκέψεις μαθητών για την Τεχνομάθεια¹⁰⁷

12.6.2 ΣΚΟΠΟΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΤΕΧΝΟΜΑΘΕΙΑ II

Σκοπός της Τεχνομάθειας II ήταν η γνωριμία και ενασχόληση των μαθητών της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης με τον τεχνολογικό πολιτισμό και τη βιομηχανική κληρονομιά καθώς και τη μελέτη των συνθηκών κάτω από τις οποίες η βιομηχανία επηρεάζει την οικονομία, την παραγωγή (μέθοδοι, τεχνολογία, ανθρώπινος παράγοντας), την εκπαίδευση και τις τοπικές ιδιομορφίες. Παράλληλα, οι μαθητές είχαν τη δυνατότητα να αναπτύξουν τη δημιουργικότητα, επινοητικότητα και πρωτοβουλία τους σε θέματα τεχνολογίας.

Το Μουσείο άρχισαν ήδη να επισκέπτονται σχολεία και τεχνικές σχολές της περιοχής Πατρών.¹⁰⁸

Δραστηριότητες μαθητών - 13ου Ενιαίου Λυκείου Πάτρας

"ΥΗΣ ΓΛΑΥΚΟΣ ΠΑΤΡΩΝ"

Σε κατασκευή μακέτας μικρού Υδροηλεκτρικού σταθμού απεικόνισαν οι μαθητές του 13ου Ενιαίου Λυκείου Πάτρας την μελέτη της ιστορικής εξέλιξης του μικρού Υδροηλεκτρικού Σταθμού Γλαύκος της πόλης τους, από το 1927 μέχρι σήμερα, καθώς και του ενεργειακού προβλήματος και της εξοικονόμησης ενέργειας.¹⁰⁸

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 13^ο

ΜΟΥΣΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

(ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΠΑΤΡΩΝ)

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τα Μουσεία του Πανεπιστημίου Πατρών που θα παρουσιαστούν αναλυτικά στη συνέχεια είναι:

- § το Μουσείο Παιδείας που θα παρουσιαστεί στο κεφάλαιο 13,
  - § το Μουσείο Επιστημών και Τεχνολογίας, το οποίο θα παρουσιαστεί στο κεφάλαιο 14
  - § το Βοτανικό Μουσείο, το οποίο θα παρουσιαστεί στο κεφάλαιο 15 και
  - § το Ζωολογικό Μουσείο, το οποίο θα παρουσιαστεί στο κεφάλαιο 16.
- Ο χαρακτήρας των μουσείων του Πανεπιστημίου είναι εκπαιδευτικός.

Εικ. 13.1 Γενική άποψη Μουσείου Παιδείας¹¹⁰

13.1 ΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΠΑΤΡΩΝ

Το Μουσείο Παιδείας αποτελεί μονάδα του Εργαστηρίου του Ιστορικού Αρχείου Νεοελληνικής και Διεθνούς Εκπαίδευσης του Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης. Το Εργαστήριο του Ιστορικού Αρχείου ιδρύθηκε και λειτουργεί από το 1996. Υπάγεται στο Υπουργείο Παιδείας και είναι Ν.Π.Δ.Δ. Λειτουργεί Πέμπτη & Παρασκευή πρωί κατόπιν συνεννόησης.

Η λειτουργία του Μουσείου που ξεκίνησε το 2007 στοχεύει:

- § στη συγκέντρωση, διάσωση ταξινόμηση και προβολή ιστορικών εκπαιδευτικών τεκμηρίων,
- § στην ευαισθητοποίηση των εκπαιδευτικών και της ευρύτερης κοινότητας σε ανάλογα θέματα
- § στη διάσωση της πολιτιστικής κληρονομιάς στον τομέα της παιδείας και εκπαίδευσης
- § στη μελέτη και έρευνα σε προπτυχιακό και μεταπτυχιακό επίπεδο της ιστορίας της παιδείας και της εκπαίδευσης στην Ελλάδα και το διεθνή χώρο και
- § στην κατάρτιση των αποφοίτων ΑΕΙ και ΤΕΙ σε ζητήματα μουσειοπαιδαγωγικής και καταγραφή συντήρηση αρχειακού υλικού που υπάρχει στα σχολεία της περιφέρειας.^{62,109}

13.2 ΕΚΘΕΜΑΤΑ ΤΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ

Στο χώρο του μουσείου εκτίθενται ιστορικά εκπαιδευτικά τεκμήρια που συγκεντρώθηκαν τόσο από σχολεία της περιοχής όσο και από άλλες περιοχές της Ελλάδας.

Στο υλικό αυτό συγκαταλέγονται μεταξύ άλλων, φωτογραφίες από τη σχολική ζωή, σχολικά βιβλία μαθητολόγια, χάρτες, αντικείμενα του σχολικού περιβάλλοντος, θρανία, εποπτικά μέσα διδασκαλίας σχολικοί τίτλοι, τετράδια, σημαίες, κ.ά.

Ακόμη φυλάσσονται έντυπα που αφορούν εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις από τον 19^ο αιώνα μέχρι σήμερα.^{62,109}

Εικ. 13.2 Μουσείο Παιδείας, φωτογραφικό υλικό¹¹⁰

Εικ. 13.3 Έντυπο – αρχαϊκό υλικό¹¹⁰

Εικ. 13.4 Μουσείο Παιδείας: εποπτικά υλικά διδασκαλίας¹¹⁰

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 14^ο

ΜΟΥΣΕΙΟ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ (ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΠΑΤΡΩΝ)

14.1 ΜΟΥΣΕΙΟ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΠΑΤΡΩΝ

Το Πανεπιστήμιο Πατρών προχώρησε στην υλοποίηση του Μουσείου Επιστημών και Τεχνολογίας, το οποίο θα ασχολείται με την απόκτηση, συντήρηση και μελέτη (καταγραφή, τεκμηρίωση, αξιολόγηση) των τεκμηρίων των Επιστημών και της Τεχνολογίας που αφορούν κατ' αρχήν τα υπάρχοντα στο Πανεπιστήμιο Τμήματα. Τα τεκμήρια αυτά αφού μελετηθούν και συνδυαστούν, θα εκτεθούν ή θα αποθηκευτούν, με σκοπό την έρευνα, την εκπαίδευση και την ψυχαγωγία (σύμφωνα με τον ορισμό του Μουσείου που δίνεται στο άρθρο 3 του καταστατικού του Διεθνούς Συμβουλίου Μουσείων του ICOM).

Εικ. 14.1 Μουσείο Επιστημών και Τεχνολογίας: εξωτερική άποψη

Οι ερευνητικές, εκπαιδευτικές και άλλες δραστηριότητες του Μουσείου θα πραγματοποιούνται σε συνάρτηση με τις αντίστοιχες δραστηριότητες του Πανεπιστημίου.

Το Μουσείο Επιστημών και Τεχνολογίας (MET) θεσμοθετήθηκε το 2001, ως Εργαστήριο της Σχολής Θετικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Πατρών.

Το MET χωροθετείται στο κέντρο της Πανεπιστημιούπολης στο Βορειοδυτικό

μέρος του Πάρκου της Ειρήνης. Για την υλοποίησή του, το Πανεπιστήμιο Πατρών προχώρησε στην επιλογή της ομάδας μελετητών, που ολοκληρώνει την μελέτη εφαρμογής για το κτίριο του Μουσείου. **Η επιλεγείσα ομάδα μελετητών** είναι τα συμπράττοντα γραφεία:

- Ιωάννης Βεντουράκης
- ΟΜΕΤΕ ΑΕ
- Κωνσταντίνος Κωτσογιάννης
- Ελένη Κατσαδωράκη
- Γ. Καραβοκύρης και Συνεργάτες Σύμβουλοι ΕΠΕ

Το μουσείο Επιστημών και Τεχνολογίας του Πανεπιστημίου Πατρών υπάγεται στο Υπουργείο Παιδείας. Είναι Ν.Π.Δ.Δ.

14.2 Έκθεση «οι Τηλεπικοινωνίες στη ζωή μας» στο Μουσείο Επιστημών και Τεχνολογίας¹¹¹

14.1.1 ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ

Οι στόχοι του Μουσείου Επιστημών και Τεχνολογίας του Πανεπιστημίου Πατρών είναι:

- 1. Να διαδώσει την επιστήμη** σε όσο το δυνατόν περισσότερα επίπεδα
- 2. Να φέρει σε επαφή το κοινό** του με την **πρόοδο της επιστήμης** και τα **τελευταία επιτεύγματά** της
- 3. Να κάνει το κοινό να κατανοήσει θέματα** της επιστήμης και της τεχνολογίας με τα οποία είναι **καθημερινά σε επαφή και αγνοεί ή θα ήθελε να μάθει περισσότερα**
- 4. Να αποτελέσει ένα σημαντικό εκπαιδευτικό εργαλείο για τη διδασκαλία της Ιστορίας της Επιστήμης και της Τεχνολογίας** σε όλα τα εκπαιδευτικά επίπεδα δίνοντας τη δυνατότητα στο κοινό του να αποκτήσει βιώματα σε σχετικά θέματα
- 5. Να καλύψει την έλλειψη Τεχνικών Μουσείων** στην Ελλάδα και κυρίως στη Δυτική Ελλάδα.

14.1.2 ΚΟΙΝΟ ΠΟΥ ΑΠΕΥΘΥΝΕΤΑΙ

Το κοινό στο οποίο θα απευθύνεται

Το Μουσείο Επιστημών και Τεχνολογίας του ΠΠ **θα απευθύνεται σε όλες τις πιθανές ομάδες κοινού**, όπως μαθητές των σχολείων σε όλες τις βαθμίδες, φοιτητές του Πανεπιστημίου, ομάδες παιδιών, ομάδες νέων, ομάδες ενηλίκων, ομάδες ηλικιωμένων, επιστήμονες, ερευνητές.

14.1.3 ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ ΠΟΥ ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΕΙ ΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ

Τι θα παρουσιάζεται στο Μουσείο Επιστημών και Τεχνολογίας

Στο Μουσείο θα παρουσιάζονται οι επιστήμες που εντάσσονται στις παρακάτω ενότητες:

- 1. Θετικές Επιστήμες**
- 2. Εφαρμοσμένες Επιστήμες και Τεχνολογία**
  - *Επιστήμες Υγείας*
  - *Τεχνολογία*
- 3. Επιστήμες του Ανθρώπου/Επιστήμες της αγωγής ή της εκπαίδευσης**

14.1.4 ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΤΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ

Η φιλοσοφία που θα διέπει το μόνιμο εκθεσιακό χώρο του Μουσείου καθορίζεται από:

- 1. Την παρουσίαση των παραπάνω επιστημών και της τεχνολογίας**
- 2. Την παρουσίαση της εξέλιξής τους μέσα στο χρόνο (κυρίως από τον 19^ο αιώνα μέχρι σήμερα, με πιθανές αναφορές στην αρχαία Ελλάδα...)**
- 3. Την παρουσίαση των σχέσεων μεταξύ των διάφορων επιστημών, μεταξύ των επιστημών και της τεχνολογίας και των διαφορετικών μορφών τεχνολογίας μεταξύ τους, καθώς και**
- 4. Το διαχωρισμό αλλά και τη σχέση ανάμεσα σε Θετικές Επιστήμες, σε Εφαρμοσμένες Επιστήμες και Τεχνολογία καθώς και σε Επιστήμες της Αγωγής ή της Εκπαίδευσης, που πρέπει να είναι εμφανείς.**

(Η αναφορά στην Ιστορία των Επιστημών και της Τεχνολογίας στην αρχαία Ελλάδα είναι πιθανό να γίνει για κάθε επιστήμη ξεχωριστά ή συνολικά σε ένα εισαγωγικό χώρο.)¹¹¹

14.2 ΣΥΛΛΟΓΕΣ ΚΑΙ ΕΚΘΕΣΕΙΣ ΤΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ

Συγκρότηση των Συλλόγων του Μουσείου Επιστημών και Τεχνολογίας

Το Πανεπιστήμιο Πατρών ασχολείται με την συγκρότηση των συλλόγων και την τεκμηρίωσή τους με σκοπό την καλύτερη οργάνωση των μόνιμων εκθεσιακών χώρων του μελλοντικού Μουσείου και την καλύτερη αξιοποίησή τους με εκπαιδευτικά προγράμματα.

Το υλικό το οποίο θα συγκροτήσει και θα εμπλουτίσει τις συλλογές του Μουσείου θα είναι:

- Σκεύη
- Εργαλεία
- Μηχανήματα
- Τεχνολογικός κ.ά. Εξοπλισμός συνόλων (εργαστηρίων, φαρμακείων, βιοτεχνιών, βιομηχανιών κ.λπ.)
- Δείγματα φυτών, ζώων, πετρωμάτων κ.λπ.
- Αρχαιακό υλικό
- Φωτογραφικό υλικό
- Χάρτες
- Βιβλία και
- Άλλο συνοδευτικό υλικό που σχετίζονται κατ' αρχήν με τις **Επιστήμες και την Τεχνολογία** που αφορούν τα υπάρχοντα στο Πανεπιστήμιο Τμήματα.¹¹¹

14.2.1 ΕΚΘΕΣΗ: «ΟΙ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ ΣΤΗ ΖΩΗ ΜΑΣ»

Στο MET λειτουργεί θεματική έκθεση με τίτλο «Οι Τηλεπικοινωνίες στη ζωή μας», που παρουσιάζει τις ιδιαιτερότητες των τηλεπικοινωνιών και την εξέλιξή τους μέσα από 3 Βασικές Θεματικές Ενότητες:

1. Ιστορική εξέλιξη των Τηλεπικοινωνιών που περιλαμβάνει:

- Προβολή Βιντεοταινίας «Από τις φρυκτωρίες στο Internet»
- Χρονολόγιο των Τηλεπικοινωνιών από τα μέσα του 17^{ου} αιώνα μέχρι σήμερα
- Αρχαίες Τηλεπικοινωνίες
- Προβολή σκηνών από τον ελληνικό και ξένο κινηματογράφο, με τη χρήση του τηλεφώνου
- Διαδραστική Εφαρμογή για την Ιστορία των Τηλεπικοινωνιών

*Εικ.14.3 Έκθεση «οι Τηλεπικοινωνίες στη ζωή μας»
στο Μουσείο Επιστημών και Τεχνολογίας^{III}*

2. Αρχές της Φυσικής οι οποίες αποτέλεσαν τη βάση για την εξέλιξη των Τηλεπικοινωνιών, που περιλαμβάνει επιδείξεις πειραμάτων στις θεματικές ενότητες:

Ηλεκτρομαγνητισμός

- Πειράματα επαγωγής
- Πείραμα Oersted
- Εκτροπή Ηλεκτρονικής Δέσμης από Μαγνήτη
- Εκτροπή Ρευματοφόρου Αγωγού από Μαγνητικό Πεδίο

Κυματική – Οπτική

- Δημιουργία Κυμάτων σε Δεξαμενή Ύδατος
- Χρήση Laser σε περάματα Οπτικής: Ανάκλαση – Διάθλαση
- Σύνθεση Ταλαντώσεων: Σχήματα Lissajous, Διακροτήματα, Διαμόρφωση Πλάτους, Διαμόρφωση Συχνότητας
- Ένα Μικρής Εμβέλειας Σύστημα Επικοινωνίας με Οπτική Ίνα
- Πύλες Ψηφιακής Λογικής

3. Τηλεπικοινωνίες παλιές και σύγχρονες, που περιλαμβάνει μουσειακό, φωτογραφικό, οπτικοακουστικό και διαδραστικό υλικό και πληροφορίες για:

- Ενσύρματη Τηλεφωνία
- Ασύρματη Τηλεφωνία
- Δορυφορική Επικοινωνία
- Σύγχρονες Υπηρεσίες Επικοινωνιών και Επίδειξη Πρωτότυπων Εκπαιδευτικών Υπηρεσιών στους επισκέπτες, που αναπτύχθηκε από Εργαστήρια του Πανεπιστημίου Πατρών με την ευγενική παραχώρηση της άδειας του ΔΣ του Μουσείου Σολωμού και Επιφανών Ζακυνθίων για τη χρήση αντιγράφων και πληροφοριών

- Τηλεφωνικά Κέντρα, διαφορετικών τύπων και επίδειξη της λειτουργίας του Τηλεφωνικού Κέντρου ATZ-65

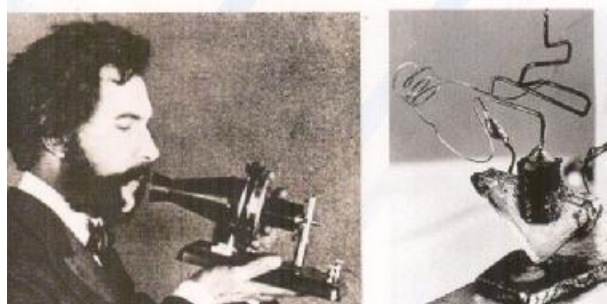

Εικ.14.4 Έκθεση «οι Τηλεπικοινωνίες στη ζωή μας» στο Μουσείο Επιστημών και Τεχνολογίας¹¹¹

14.2.1.1 Συντελεστές της έκθεσης

Επιστημονική Επιτροπή/Ομάδα Εργασίας για την Οργάνωση της Έκθεσης

- Αβραάμ Ζεληλίδης, Καθηγητής, Κοσμήτορας της Σχολής Θετικών Επιστημών και Εκτελών καθήκοντα Διευθυντή του Μ.Ε.Τ.
- Θεόδωρος Δεληγιάνης, Ομότιμος Καθηγητής, Πρόεδρος, Τμήμα Φυσικής, Συντονιστής της Ομάδας
- Χριστόφορος Κροντηράς, Καθηγητής, Πρόεδρος Τμήματος Φυσικής
- Ευάγγελος Βιτωράτος, Καθηγητής, Τμήμα Φυσικής
- Σταύρος Κωτσόπουλος, Καθηγητής, Τμήμα Ηλεκτρολόγων Μηχανικών και Τεχνολογίας Η/Υ
- Δημήτρης Λυμπερόπουλος, Καθηγητής, Τμήμα Ηλεκτρολόγων Μηχανικών και Τεχνολογίας Η/Υ¹¹¹

Εικ. 14.5 Έκθεση «οι Τηλεπικοινωνίες στη ζωή μας» στο Μουσείο Επιστημών και Τεχνολογίας¹¹¹

Σχεδιασμός και Επιμέλεια Έκθεσης

Πένυ Θεολόγη-Γκούτη, Αρχιτέκτων Μηχανικός-Εθνολόγος, Μ.Ε.Τ.

Έρευνα και Συλλογή Υλικού

- Πένυ Θεολόγη-Γκούτη, Αρχιτέκτων Μηχανικός-Εθνολόγος, Μ.Ε.Τ.
- Αθηνά Πυλαρινού, Ηλεκτρολόγος Μηχανικός, Μ.Ε.Τ.

Σχεδιασμός και Κατασκευή Πειραμάτων

- Θεόδωρος Δεληγιάννης, Ομότιμος Καθηγητής, Τμήμα Φυσικής
- Ευάγγελος Βιτωράτος, Καθηγητής, Τμήμα Φυσικής
- Σπύρος Κουτσοβέλης, Ε.Ε.Δ.Ι.Π., Τμήμα Φυσικής

Επίδειξη Πειραμάτων

Σε συνεργασία με εθελοντές φοιτητές του τμήματος Φυσικής

Μελέτη και Συντονισμός Εγκατάστασης και Ενεργοποίησης Τηλεφωνικού Κέντρου AT-Z-65

Κώστας Μπουρδούλης, πρώην Τεχνικός Υπάλληλος ΟΤΕ και Εκπαιδευτής των Σχολών του ΟΤΕ, Υπεύθυνος

Εικ. 14.6 Έκθεση «οι Τηλεπικοινωνίες στη ζωή μας» στο Μουσείο Επιστημών και Τεχνολογίας¹¹¹

Εγκατάσταση και Ενεργοποίηση Τηλεφωνικού κέντρου ATZ-65

- Κώστας Καϊπάνος, πρώην Τεχνικός Υπάλληλος ΟΤΕ
- Ανδρέας Οικονομόπουλος, πρώην Τεχνικός Υπάλληλος ΟΤΕ
- Λευτέρης Ράπτης, πρώην Τεχνικός Υπάλληλος ΟΤΕ

Με την υποστήριξη πρώην και εν ενεργεία στελεχών ΟΤΕ

Εφαρμογή Σύγχρονων Τηλεπικοινωνιών-Σύνδεση με το Μουσείο Σολωμού και

Επιφανών Ζακυνθίων

- Νίκος Αβούρης, Καθηγητής, Τ.Η.Μ.Τ.Υ., Επιστημονικός Υπεύθυνος
- Βασίλης Κόμης, Αν. Καθηγητής, Τ.Ε.Ε.Α.Π.Η., Επιστημονικός Υπεύθυνος
- Κατερίνα Δεμέτη, Διευθύντρια Μουσείου Σολωμού και Επιφανών Ζακυνθίων

Γραμματειακή Υποστήριξη

Ελπίδα Σουρβίνου, Διοικητική Υπάλληλος, Μ.Ε.Τ.

Δωρητές Μουσειακού Υλικού

- Μέλη της Πανεπιστημιακής Κοινότητας και ιδιώτες
- Περιφερειακή Διεύθυνση ΟΤΕ Α.Ε. *Τηλεπικοινωνιακή Περιφέρεια Νοτίου και Δυτικής Ελλάδος*
- Μουσείο Τηλεπικοινωνιών ΟΤΕ
- Ευρωπαϊκός Οργανισμός Διαστήματος
- Γενικό Επιτελείο Στρατού – 3^ο ΤΥΛ
- ΟΣΕ ΑΕ – ΕΔΙΣΥ ΑΕ Διεύθυνση Παραγωγής
- Wind Ελλάς
- Διάφορα Εργαστήρια του Πανεπιστημίου Πατρών και κυρίως τα Εργαστήρια:
  - Ασύρματης Τηλεπικοινωνίας, ΤΗΜΤΥ
  - Ενσύρματης Τηλεπικοινωνίας, ΤΗΜΤΥ
  - Ηλεκτρονικών Εφαρμογών, ΤΗΜΤΥ
  - Εργαστήριο Ηλεκτρονικής, Τμήμα Φυσικής¹¹¹

Εικ.14.7 Έκθεση «οι Τηλεπικοινωνίες στη ζωή μας» στο Μουσείο Επιστημών και Τεχνολογίας¹¹¹

Δωρητές έντυπου ή οπτικοακουστικού υλικού

- Ταινιοθήκη ΕΡΤ
- Εκπαιδευτική Τηλεόραση
- Μουσείο Τηλεπικοινωνιών ΟΤΕ
- Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών
- Εθνική Επιτροπή Ατομικής Ενέργειας
- Εθνική Επιτροπή Τηλεπικοινωνιών
- SAFER INTERNET – Ελληνικός Κόμβος Ασφαλούς Δικτύου
- Vodafone – Panafone *Ανώνυμη Ελληνική Εταιρία Τηλεπικοινωνιών*

Χορηγοί

INTRAKOM – ΤΕΛΕΚΟΜ *Ανώνυμη Εταιρία Τηλεπικοινωνιακών Λύσεων*

ΟΤΕ ΑΕ *Τηλεπικοινωνιακή Περιφέρεια Νοτίου και Δυτικής Ελλάδος^{III}*

14.3 ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΑ ΜΟΥΣΕΙΑ

Τα Επιστημονικά και Τεχνολογικά Μουσεία στον κόσμο εξελίσσονται για περισσότερο από 200 χρόνια. Η πρώτη γενιά δημιουργήθηκε για να συνδέσει τις ανάγκες του Πανεπιστημίου με τη Βιομηχανία. Το 1794 ιδρύθηκε το Conservatoire National des Arts et Metiers στο Παρίσι. Η κυρίαρχη λειτουργία του ήταν η εκπαίδευση νέων τεχνητών και σχεδιαστών με χρήση των συλλογών ως εκπαιδευτικά βοηθήματα.

Στις αρχές του 20ου αιώνα οι ιδέες του σοβαρού και έγκυρου Μουσείου Τεχνολογίας, σε συνδυασμό με τις δημοφιλείς βιομηχανικές εκθέσεις που παρουσιάζονταν την εποχή εκείνη, δημιούργησαν τη δεύτερη γενιά Μουσείων Επιστήμης και Τεχνολογίας, με κύριο εκφραστή το Deutsches Museum στο Μόναχο. Κύριος στόχος τους ήταν η εκπαίδευση του ευρύτερου δυνατού κοινού, δια μέσου συλλογών αλλά και εκθεμάτων, που μετατρέπονταν έτσι ώστε να μπορεί να επιδειχθεί η λειτουργία τους.

Στα μέσα του 20^{ου} αιώνα εμφανίστηκαν οργανισμοί, όπως το Palais de la Decouverte στη Γαλλία, που απέφευγαν τον χαρακτηρισμό του Μουσείου. Οι οργανισμοί αυτοί, ήταν αφοσιωμένοι στην εκλαΐκευση της Επιστήμης και της Τεχνολογίας με τη χρήση διατάξεων κατασκευασμένων για επίδειξη, με έμφαση στην κίνηση και την αλληλεπίδραση επισκέπτη - εκθέματος.⁹

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 15^ο

ΒΟΤΑΝΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ

(ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΠΑΤΡΩΝ)

Εικ. 15.1 Βοτανικό Μουσείο Πανεπιστημίου Πατρών¹¹²

15.1 ΤΟ ΒΟΤΑΝΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΠΑΤΡΩΝ

Το Βοτανικό Μουσείο υπάγεται στο Υπουργείο Παιδείας. Είναι Ν.Π.Δ.Δ. και ανήκει στον Τομέα Βιολογίας Φυτών του Τμήματος Βιολογίας του Πανεπιστημίου Πατρών. Διατηρεί περί τις 150.000 δείγματα φυτών τόσο από την Ελλάδα όσο και από άλλες περιοχές της Μεσογείου. Είναι ένα πολύτιμο αρχείο που συνεισφέρει σε μεγάλο βαθμό στην ακριβή έρευνα της Ελληνικής Χλωρίδας.

Έχει γίνει ηλεκτρονική καταγραφή μέρους (40.000 δειγμάτων) του υλικού του Βοτανικού Μουσείου.

Το Εργαστήριο Βοτανικής με το Βοτανικό Μουσείο έχουν αναλάβει το Ευρωπαϊκό ερευνητικό πρόγραμμα για την ηλεκτρονική καταγραφή των κυτταρολογικών δεδομένων

όλων των χωρών της Ευρώπης και της Μεσογείου και έχουν ορισθεί ως ένα από τα δύο κέντρα καταγραφής της χλωρίδας της Βαλκανικής, που θα αποτελέσει μέρος της καταγραφής της Χλωρίδας της Ευρώπης και της Μεσογείου.^{113,115}

Εικ. 15.2 Βοτανικός κήπος¹¹⁴

15.1.1 ΓΝΩΣΤΙΚΑ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΑ

- § Λειτουργική ανατομία: Μελέτη της εσωτερικής δομής του φυτού καθώς και της λειτουργίας κάθε συγκεκριμένης δομής.
- § Βιοσυστηματική: Καθορισμός των ταξινομικών σχέσεων των φυτικών ειδών στα πλαίσια της εξέλιξης με τη χρησιμοποίηση κυτταρογενετικών, βιοχημικών και άλλων στοιχείων.
- § Ταξινόμια: Περιγραφή και ταξινόμηση των φυτών, με έμφαση στην Κυτταροταξινόμηση, δηλ. τη μελέτη των χρωμοσωμάτων για τη λύση προβλημάτων συγγένειας των φυτών.
- § Φυσιολογία: Μελέτη των φυσιολογικών λειτουργιών των φυτικών οργανισμών με έμφαση στη φωτοσύνθεση.
- § Φυσιολογία φυτικών καλλιεργειών: Μελέτη της φυσιολογίας καλλιεργούμενων

φυτικών ειδών στον αγρό με στόχο τη βέλτιστη αξιοποίηση της ηλιακής ενέργειας. Δίδεται έμφαση στη βιολογική καλλιέργεια ενεργειακών φυτών (π.χ. γλυκό σόργο, ελαιοκράμβη) για παραγωγή βιομάζας και βιοκαυσίμων.

- § Βιοποικιλότητα: Μελέτη της ποικιλότητας των «βιολογικών μονάδων» σε μια περιοχή, δηλ. των taxa (είδη, γένη, οικογένειες), των βιομορφών, των φυτοκοινωνιών και των οικοσυστημάτων (ποικιλότητα βιοτόπων). Διαχείριση οικοσυστημάτων Περιβαλλοντική εκπαίδευση Προστασία ειδών και βιοτόπων.¹¹⁶

Εικ.15.3 Δείγματα φυτών στο Βοτανικό Μουσείο. Υπάρχουν περίπου 150.000 δείγματα φυτών¹¹⁶

- § Οικολογία φυτών: Μελέτη των σχέσεων των φυτών τόσο μεταξύ τους όσο και με το περιβάλλον τους.
- § Οικοφυσιολογία: Μελέτη των μορφολογικών, φυσιολογικών και βιοχημικών αποκρίσεων των φυτών σε σχέση με τους παράγοντες του περιβάλλοντος. Δίδεται έμφαση στους παράγοντες του μεσογειακού περιβάλλοντος.
- § Χωρολογία (Χλωριδική Γεωβοτανική): Μελέτη της χλωρίδας (σύνολο φυτικών ειδών) διαφόρων περιοχών και της γεωγραφικής εξάπλωσης κάθε συστηματικής μονάδας.
- § Φυτοκοινωνιολογία (Επιστήμη της βλάστησης): Μελέτη της δομής, σύνθεσης και δυναμικής των φυτοκοινωνιών (βλάστησης) και της σχέσης τους με το περιβάλλον.
- § Ιστορική Γεωβοτανική: Μελέτη της εξελικτικής πορείας της χλωρίδας και της βλάστησης διαφόρων περιοχών διαμέσου των γεωλογικών αιώνων.
- § Δενδροκλιματολογία: Μελέτη των κλιματικών αλλαγών με τη βοήθεια των ετήσιων δακτυλίων των δένδρων.
- § Οικολογία των αστικών, αγροτικών, ορεινών, νησιωτικών και υγροτοπικών οικοσυστημάτων.

15.1.2 ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΑ

- § Μορφολογία Φυτών Ι Γ. Ψαράς, Α. Τηνιακού, Γ. Καμάρη
- § Μορφολογία Φυτών ΙΙ Γ. Ψαράς, Α. Τηνιακού, Γ. Καμάρη
- § Συστηματική Βοτανική Δ. Φοίτος
- § Συστηματική Βοτανική Θ. Γεωργιάδης
- § Συστηματική Σπερματοφύτων Α΄ Γρ. Ιατρού
- § Συστηματική Σπερματοφύτων Β΄ Γρ. Ιατρού
- § Φυσιολογία Φυτών Ι. Μανέτας κ.ά
- § Οικοφυσιολογία Ι. Μανέτας
- § Οικολογία Βλάστησης Θ. Γεωργιάδης
- § Γεωβοτανική Δ. Φοίτος & Γ. Καμάρη
- § Πανεπιστημιακές σημειώσεις
- § Φωτοσύνθεση Ι. Μανέτας, Γ. Πετροπούλου
- § Εργαστ/κές Ασκήσεις Συστ/κής Βοτανικής Π. Αρτελάρη, Ο. Γεωργίου
- § Εργαστ/κές Ασκήσεις Φυσ/γίας Φυτών Γ. Γραμματικόπουλος κ.ά.¹¹⁶

Εικ. 15.4 Βοτανικό Μουσείο Πατρών: βιβλιοθήκη εργαστηρίου Βοτανικής¹¹⁶

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 16^ο

ΖΩΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ

(ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΠΑΤΡΩΝ)

Εικ. 16.1 Ζωολογικό Μουσείο, εκθέματα¹¹⁸

16.1 ΤΟ ΖΩΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΠΑΤΡΩΝ

Το Ζωολογικό Μουσείο του Πανεπιστημίου Πατρών ιδρύθηκε το έτος 1968 και αποτελεί μονάδα του Τμήματος Βιολογίας, στο κτίριο του οποίου στεγάζεται, υπό την εποπτεία του Τομέα Βιολογίας Ζώων. Υπάγεται στο υπουργείο Παιδείας. Είναι Ν.Π.Δ.Δ.

Στις δεκάδες προθήκες του Μουσείου εκτίθεται κατάλληλα μεγάλος αριθμός ταριχευμένων ή συντηρούμενων σε βάζα ζώων της ελληνικής, κατά βάση, πανίδας για παρατήρησή τους και ταυτόχρονη περιληπτική ενημέρωση του επισκέπτη πάνω σ αυτά. Επιπλέον, επιδιώκεται η παρουσίαση διαφόρων ζώων στα φυσικά τους ενδιαίτηματα, μέσα από την σχετική προσομοίωση σε ορισμένους χώρους ή με άλλο εποπτικό υλικό, καθώς και η ολοένα πληρέστερη πληροφόρηση και ευαισθητοποίηση των ενδιαφερόμενων σε θέματα πανίδας και προστασίας της φύσης με σύγχρονα πολυμέσα. Τέλος, υπάρχει πάντα η δυνατότητα πρόσβασης Ελλήνων ή ξένων επιστημόνων στις ειδικού ενδιαφέροντος ερευνητικές συλλογές του Τομέα Βιολογίας Ζώων.

Τα είδη των εκτιθέμενων ζώων ανήκουν στην πλειοψηφία τους στις κλάσεις των Χονδριχθύων, Οστειχθύων, Αμφιβίων, Ερπετών, Πτηνών, και Θηλαστικών των Σπονδυλωτών, ενώ τα υπόλοιπα αποτελούν δείγματα διαφόρων Ασπονδύλων όπως Ποροφόρων, Κνιδοζώων, Μαλακίων, Σκωλήκων, Εχινοδέρμων, και Αρθροπόδων.^{117,118,119}

16.1.1 ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ/ΔΙΟΙΚΗΣΗ

Την επιστημονική και διαχειριστική επιτροπή του Ζωολογικού Μουσείου αποτελούν τα παρακάτω μέλη ΔΕΠ του Τομέα Βιολογίας Ζώων:

Φραγγεδάκη-Τσώλη Στέλλα, Αναπλ. Καθηγήτρια

Κασπίρης Τάκης, Αναπλ. Καθηγητής

Γιαγιά-Αθανασοπούλου Εύα, Αναπλ. Καθηγήτρια

Χονδρόπουλος Βασίλης, Αναπλ. Καθηγητής

Σταματόπουλος Κώστας, Λέκτορας

Ώρες λειτουργίας: Τρίτη και Πέμπτη, μετά από συνεννόηση ως προς την ώρα επίσκεψης.

Στοιχεία Επικοινωνίας: Διεύθυνση: Τομέας Βιολογίας Ζώων, Τμήμα Βιολογίας, Σχολή Θετικών Επιστημών, 26500 Πανεπιστήμιο Πατρών, Ρίον.^{117,118,119}

16.1.2 ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ

Οι στόχοι λοιπόν του Μουσείου μπορούν να τεθούν ως εξής:

- Ψυχαγωγική παρατήρηση πολλών και διαφόρων ταριχευμένων ή συντηρούμενων ζώων της ελληνικής ή ξένης πανίδας
- Συνοπτική ή πληρέστερη πληροφόρηση πάνω στην εκτιθέμενη πανίδα
- Αξιόπιστη ενημέρωση/ εκπαίδευση σε θέματα πανίδας ή και ζωής στη Γη γενικώς
- Επιδίωξη ευαισθητοποίησης και παροχή συμβουλών σε θέματα προστασίας του περιβάλλοντος
- Ερευνητική εργασία σε ειδικές συλλογές ζωολογικού υλικού του Τομέα Βιολογίας Ζώων

Εικ. 16.2 Ζωολογικό Μουσείο: διάφορα είδη πουλιών¹¹⁸

16.1.3 ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Η Γραμματεία του Τομέα Βιολογίας Ζώων ή ο Υπεύθυνος Φύλαξης του Ζωολογικού Μουσείου έρχονται κατ αρχήν σε συνεννόηση με τους ενδιαφερόμενους, ώστε να εξασφαλίζεται η ομαλή και αποτελεσματική ροή όλων των επισκεπτών για την παρατήρηση των εκθεμάτων.

Οι επισκέπτες αποτελούνται στην πλειοψηφία τους από τις χιλιάδες κατ έτος μαθητών των οργανωμένων για το σκοπό αυτό τάξεων σχολείων της δημοτικής και μέσης εκπαίδευσης του νομού Αχαΐας ή και άλλων.

Οι φοιτητές, εξ άλλου, του Τμήματος Βιολογίας παροτρύνονται από τους διδάσκοντες να επισκέπτονται το Ζωολογικό Μουσείο για μεγαλύτερη εξοικείωσή τους με οργανισμούς που αποτελούν αντικείμενο των σπουδών τους, και μπορούν να προσφέρουν εθελοντικά με κάθε τρόπο στην βελτίωση και ανάδειξή του.

Σε κάθε οργανωμένη, τουλάχιστον, επίσκεψη υπάρχει ένα μέλος του Τομέα Βιολογίας Ζώων που ενημερώνει κατάλληλα τους επισκέπτες με κάθε διαθέσιμο μέσο και τρόπο πάνω στα εκθέματα, απαντά στις όποιες σχετικές απορίες και ερωτήσεις, ενώ μπορεί να αναφέρεται γενικότερα σε θέματα του φυσικού περιβάλλοντος και εξέλιξης της ζωής.

Εικ. 16.4 Άσκηση θαλάσσιας οικολογίας¹¹⁸

Ιδιαίτερη πάντως επικοινωνία και συνεννόηση απαιτείται όταν οι επισκέπτες μπορεί να είναι αλλοδαποί, και μάλιστα όταν υπάρχει επιστημονικό ενδιαφέρον πάνω στο υλικό των ερευνητικών ζωολογικών συλλογών του Μουσείου.

Η καταγραφή των πολλών θετικών εντυπώσεων των επισκεπτών στο σχετικό βιβλίο είναι απόδειξη των αποτελεσματικών προσπαθειών των υπευθύνων, ενώ ευπρόσδεκτη είναι φυσικά η όποια καλοπροαίρετη παρατήρηση.

Η συνεργασία των υπευθύνων του Μουσείου με διάφορους αρμόδιους φορείς και

Τα μουσεία της πόλης των Πατρών. Διοίκηση, οργάνωση και σκοποί λειτουργίας των

θεσμοθετημένα όργανα της Πολιτείας ή με κάθε φυσικό πρόσωπο που θα ήθελαν και θα μπορούσαν να συμβάλλουν στην παραπέρα ανάπτυξη του θεωρείται οπωσδήποτε επιθυμητή.

Εικ. 16.3 Ζωολογικό Μουσείο¹¹⁸

Εικ. 16.5 Ζωολογικό Μουσείο, αριστερά: φιδαιετός, δεξιά: χρυσαετός¹¹⁹

Εικ. 16.6 Ζωολογικό Μουσείο: τσικνιάδες¹¹⁹

Εικ. 16.7 Ζωολογικό μουσείο: υδρόβιες πάπιες¹¹⁹

Εικ.16.8 Ζωολογικό Μουσείο: αλεπού και ζαρκάδι¹¹⁹

Εικ. 16.9 Ζωολογικό Μουσείο: διάφορα είδη ζώων¹¹⁹

Εικ.16.10 Ζωολογικό Μουσείο: κνιδοζώα¹¹⁹

ΜΕΡΟΣ 3ο

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ 3^ο ΜΕΡΟΥΣ

Συνέντευξη από κ. Αντωνόπουλο Κων/νο, Αρχαιοφύλακα στο Αρχαιολογικό Μουσείο Πατρών, ημερ. 1-12-09, Συνέντευξη από κ. Καραγιώργο Ιωάννη, υπάλληλος στο Μουσείο ΥΗΣ Γλαύκου, ημερ. 2-12-09, Συνέντευξη από τον υπεύθυνο του Μουσείο Τύπου, ημερ. 3-12-09, Συνέντευξη από την κ. Παπασωτηρακοπούλου Ντίνα, υπεύθυνη στο Μουσείο Λαϊκής Τέχνης, ημερ. 29-11-09, Συνέντευξη από την κ. Ελένη Σπηλιώτη, υπεύθυνη στο Ιστορικό και Εθνολογικό Μουσείο Πατρών, ημερ. 2-12-09, Συνέντευξη από την κ. Θεολόγη Γκούρη Πένη, υπεύθυνη στο Μουσείο Επιστημών και Τεχνολογίας του Πανεπιστημίου Πατρών, ημερ. 29-11-09, Συνέντευξη από τον Μπάκα Ανδρέα, υπεύθυνο στο Ζωολογικό Μουσείο του Πανεπιστημίου Πατρών, ημερ. 29-11-09, Συνέντευξη από τον κ. Τηνιακού, υπεύθυνη στο Βοτανικό Μουσείο του Πανεπιστημίου Πατρών, ημερ. 4-12-09, Συνέντευξη από τον κ. Αντωνέλλο Μιχαήλ, υπεύθυνο στο Μουσείο Παιδείας του Πανεπιστημίου Πατρών, ημερ. 15-12-09, http://odysseus.culture.gr/h/1/gh155.jsp?obj_id=3248, Αρχαιολογικό Μουσείο Πατρών, ημερ. πρόσβασης 7-5-09.

ΣΚΟΠΟΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Το ερευνητικό μέρος της παρούσας πτυχιακής εργασίας αποτελούν δύο ερωτηματολόγια. Το πρώτο απευθύνεται στο κοινό και το δεύτερο απευθύνεται στους υπεύθυνους των Μουσείων της πόλης των Πατρών.

Όσον αφορά στο 1ο ερωτηματολόγιο, εξετάζει ενδεικτικά τις απόψεις 80 ατόμων που αποτελούν το δείγμα, εκ των οποίων 40 άτομα ήταν ηλικίας από 18-25 ετών και 40 άτομα ηλικίας άνω των 25 ετών. Το ερωτηματολόγιο που αφορά στο κοινό αποτελείται από 14 ερωτήσεις κλειστού τύπου. Το 2^ο ερωτηματολόγιο που απευθύνεται στους υπευθύνους των Μουσείων της Πάτρας εξετάζει τις συνθήκες που λειτουργεί κάθε μουσείο, το προσωπικό που απασχολείται και η εκπαίδευση που κατέχουν, τις δραστηριότητες που συμμετέχει το μουσείο καθώς και άλλους παράγοντες όπως η ηλικία των επισκεπτών, ο βαθμός επισκεψιμότητας, οι βελτιώσεις κ.λπ. Το 2^ο ερωτηματολόγιο αποτελείται από 15 ερωτήσεις κλειστού τύπου και απευθύνεται στα 9 Μουσεία που υπάρχουν στην πόλη των Πατρών. Τα αποτελέσματα και τα διαγράμματα επεξεργάστηκαν στο πρόγραμμα Microsoft Excel.

Σκοπός της έρευνας αφ' ενός είναι να διαπιστωθεί αν οι κάτοικοι της Πάτρας γνωρίζουν για τα μουσεία που υπάρχουν στην πόλη, για τη συχνότητα που τα επισκέπτονται καθώς και τους λόγους που θα μπορούσαν να τους προσελκύσουν ώστε να επισκεφθούν ένα μουσείο. Επίσης εξετάζονται οι πληροφορίες που θα συλλεχθούν όσον αφορά στην ποιότητα της εξυπηρέτησης των ερωτώμενων από την ξενάγηση και τις πληροφορίες που αντλούν στους μουσειακούς χώρους.

Αφ' ετέρου όσον αφορά στο 2^ο ερωτηματολόγιο, σκοπός αυτού είναι να μελετηθεί ο τρόπος λειτουργίας των μουσείων της Πάτρας, ο φορέας που ανήκουν, η ποιότητα των παροχών στους επισκέπτες, η επισκεψιμότητα ανά έτος καθώς και τα μελλοντικά σχέδια για αναβάθμιση της ποιότητας των παρεχομένων υπηρεσιών και των μουσειακών εκθεμάτων και χώρων.

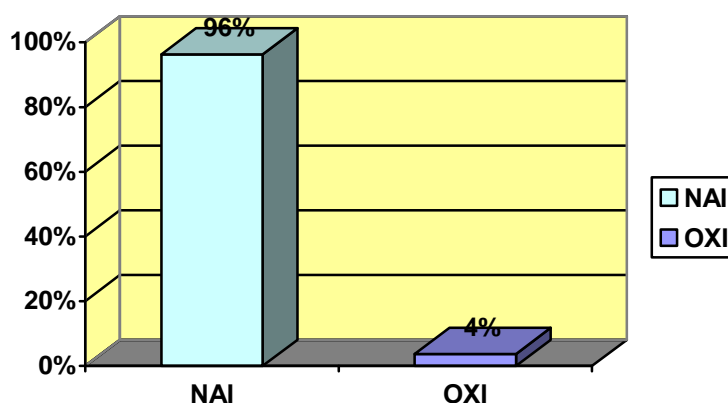
Έτσι μελετώντας τις δραστηριότητες των ερωτώμενων θα εξαχθούν συμπεράσματα και προτάσεις που στόχο έχουν να συνεισφέρουν σε γνώσεις σ' αυτούς που διοικούν τα μουσεία καθώς και στους υπεύθυνους μανάτζμεντ των μουσείων της πόλης των Πατρών.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

1°. ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΓΙΑ ΤΟ ΚΟΙΝΟ

1. Γνωρίζετε ότι η Πάτρα έχει μουσεία;

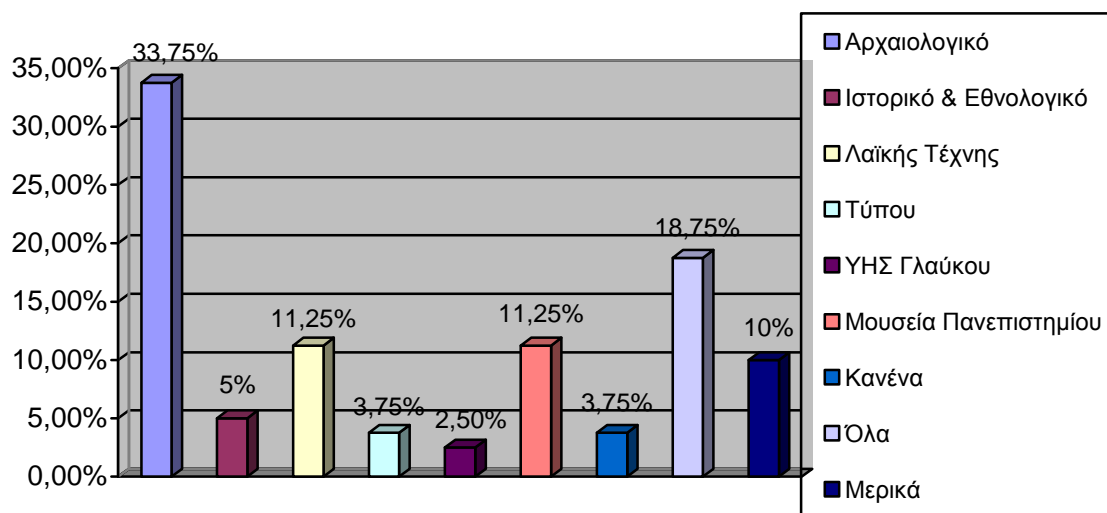
ΝΑΙ	ΟΧΙ
96%	4%

Από την ερώτηση αυτή διαπιστώνεται ότι η πλειονότητα των ερωτώμενων (96%) γνωρίζει ότι η Πάτρα έχει μουσεία, ενώ αντίθετα το ποσοστό που δεν έχει γνώση για τα μουσεία είναι πολύ χαμηλό (4%). Το γεγονός ότι το 96% των ερωτώμενων γνωρίζει για τα μουσεία της Πάτρας, δικαιολογείται καθ' ότι σχεδόν όλοι οι Πατρινοί οπωσδήποτε έχουν πάει Δημοτικό σχολείο και στη διάρκεια της Δημοτικής εκπαίδευσης πραγματοποιούνται υποχρεωτικές επισκέψεις σε όλα τα μουσεία της πόλης των Πατρών.

2. Ποιο από τα παρακάτω μουσεία της Πάτρας γνωρίζετε;

Αρχαιολογικό	Ιστορικό & Εθνολογικό	Λαϊκής Τέχνης	Τύπου	ΥΗΣ Γλαύκου	Μουσεία Πανεπιστημίου	Κανένα	Όλα	Μερικά
33,75%	5%	11,25%	3,75%	2,5%	11,25%	3,75%	18,75%	10%

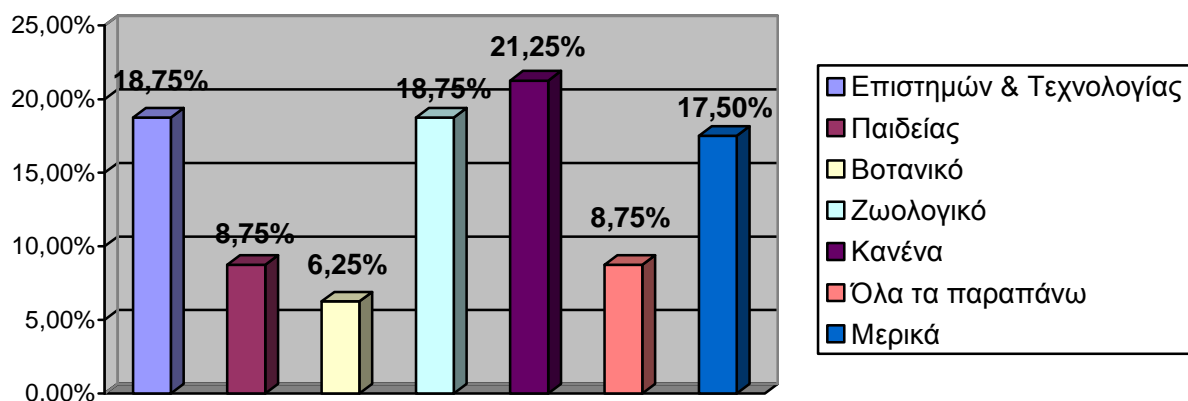

Από αυτή την ερώτηση συμπεραίνεται ότι το μεγαλύτερο ποσοστό του δείγματος (33,75%) γνωρίζει το Αρχαιολογικό Μουσείο της Πάτρας, λόγω και της διαφήμισης που έχει γίνει εν όψει της κατασκευής του Νέου Μουσείου το οποίο άργησε να παραδοθεί στο κοινό. Όλες οι εφημερίδες, τα περιοδικά και το ίντερνετ διέδωσαν πληροφορίες για τις κατασκευαστικές λεπτομέρειες του Νέου Μουσείου των Πατρών. Το επόμενο σημαντικό ποσοστό των ερωτώμενων, δηλαδή το 18,75% «γνωρίζει όλα τα μουσεία της πόλης», καθ' ότι η Πάτρα φημίζεται για το φιλόμουσο και φιλότεχνο κοινό της. Το Μουσείο Λαϊκής Τέχνης και τα Μουσεία του Πανεπιστημίου γνωρίζουν αρκετοί, δηλαδή ποσοστό 11,25%, ενώ ποσοστό 10% αυτών γνωρίζει «μερικά» μουσεία. Το Μουσείο Λαϊκής Τέχνης Πατρών είναι λιγότερο δημοφιλές αν και έχει πλούσια συλλογή. Το επισκέπτονται διάφορα σχολεία. Όσον αφορά τα Μουσεία του Πανεπιστημίου αυτά συγκεντρώνουν επισκέπτες κυρίως για εκπαιδευτικούς λόγους, φοιτητές, καθηγητές και αυτούς που ενδιαφέρονται για τα επιμέρους θέματα που εκθέτονται σ' αυτά.

Σε μικρότερο ποσοστό γνωρίζουν για το Ιστορικό και Εθνολογικό Μουσείο (5%) και για το Μουσείο ΥΗΣ Γλαύκου γνωρίζουν ποσοστό 2,5%. Είναι χαρακτηριστικό ότι πολύ λίγοι ερωτώμενοι (ποσοστό 3,75%) δεν γνωρίζουν κανένα μουσείο και αυτό αποτελεί ενθαρρυντικό στοιχείο για την πολιτιστική μας κληρονομιά.

3. Από τα Μουσεία του Πανεπιστημίου Πατρών, ποια γνωρίζετε;

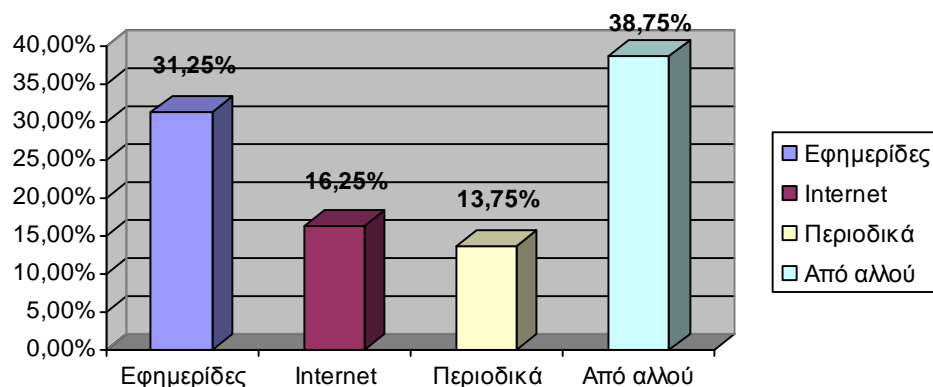
Επιστημών & Τεχνολογίας	Παιδείας	Βοτανικό	Ζωολογικό	Κανένα	Όλα τα παραπάνω	Μερικά
18,75%	8,75%	6,25%	18,75%	21,25%	8,75%	17,5%

Από τις απαντήσεις του δείγματος συμπεραίνεται ότι πολλοί δεν γνωρίζουν για τα μουσεία του Πανεπιστημίου Πατρών, δηλαδή ποσοστό 21,25%, που σημαίνει ότι δεν έχουν γνώση του Πανεπιστημιακού χώρου. Ποσοστό 18,75 απαντά ότι γνωρίζει το Μουσείο Επιστημών και Τεχνολογίας και με ίδιο ποσοστό γνωρίζουν το Ζωολογικό Μουσείο. Ακόμα ένα ποσοστό της τάξης του 17,50% γνωρίζει μερικά μουσεία του Πανεπιστημίου ενώ ισοβαθούν με ποσοστό 8,75% αυτοί που γνωρίζουν όλα τα Μουσεία του Πανεπιστημίου και αυτοί που γνωρίζουν το Μουσείο Παιδείας. Τέλος, ποσοστό 6,25% των ερωτώμενων γνωρίζει για το Βοτανικό Μουσείο. Αυτοί που γνωρίζουν για κάποια από αυτά τα μουσεία μοιράζονται σε ειδικότητες. Π.χ. οι φοιτητές της Παιδαγωγικής Σχολής και των Νηπιαγωγών γνωρίζουν για το Μουσείο Επιστημών και Εκπαίδευσης ή οι φοιτητές της Βοτανικής γνωρίζουν το Βοτανικό Μουσείο.

4. Από που έχετε ακούσει για τα μουσεία;

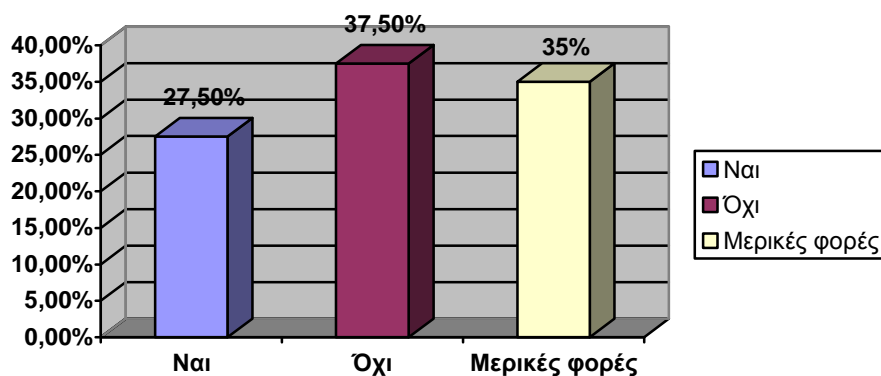
Εφημερίδες	Internet	Περιοδικά	Από αλλού
31,25%	16,25%	13,75%	38,75%

Το μεγαλύτερο ποσοστό του δείγματος έχει ενημερωθεί για τα μουσεία από «κάπου αλλού». Υποθέτουμε ότι αυτό είναι το σχολείο ή το πανεπιστήμιο, τα οποία αποτελούν την πηγή ενημέρωσης των περισσότερων ανθρώπων. Από εφημερίδες έχει ενημερωθεί ποσοστό 31,25% των ερωτώμενων, ενώ με μικρή διαφορά έχουν ενημερωθεί από το internet (ποσοστό 16,25%) και από τα περιοδικά (ποσοστό 13,75%) αυτών.

5. Επισκέπτεστε τα μουσεία της Πάτρας;

Ναι	Όχι	Μερικές φορές
27,50%	37,50%	35%

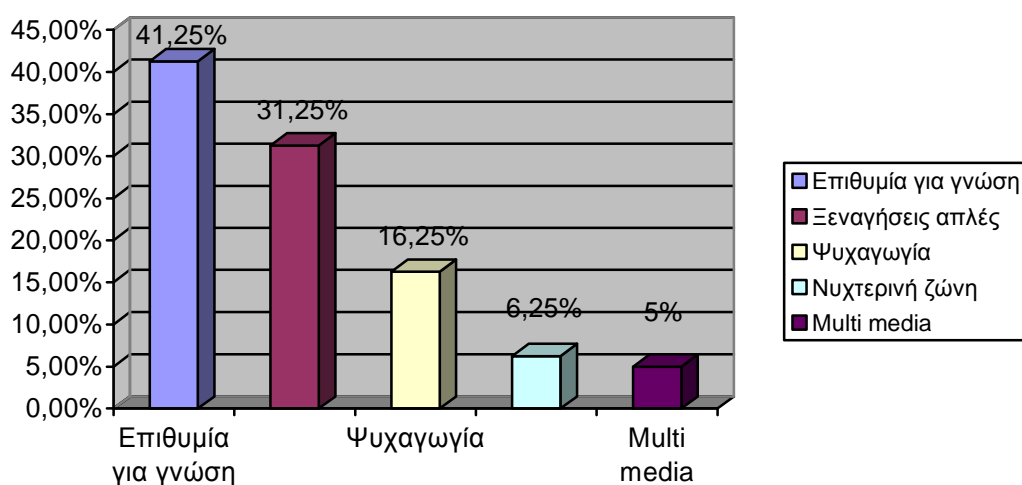

Από τις απαντήσεις διαπιστώνεται ότι αρκετοί δεν επισκέπτονται καθόλου τα μουσεία της πόλης των Πατρών (ποσοστό 37,50%). Ποσοστό 35% των ερωτώμενων τα επισκέπτεται «μερικές φορές», ενώ ποσοστό 27,50% απαντά πως τα επισκέπτεται. Αυτοί που απάντησαν θετικά είναι άτομα ηλικίας μέχρι 25 ετών και τα επισκέπτονται για εκπαιδευτικούς λόγους (φοιτητές, μαθητές). Η μικρή επισκεψιμότητα δικαιολογείται από

το γεγονός ότι οι μισοί (40) ερωτηθέντες ήταν ηλικίας άνω των 25, δηλαδή άτομα που έχουν τελειώσει την εκπαίδευση.

6. Τι θα ήταν εκείνο που θα σας έκανε να επισκεφθείτε τα μουσεία;

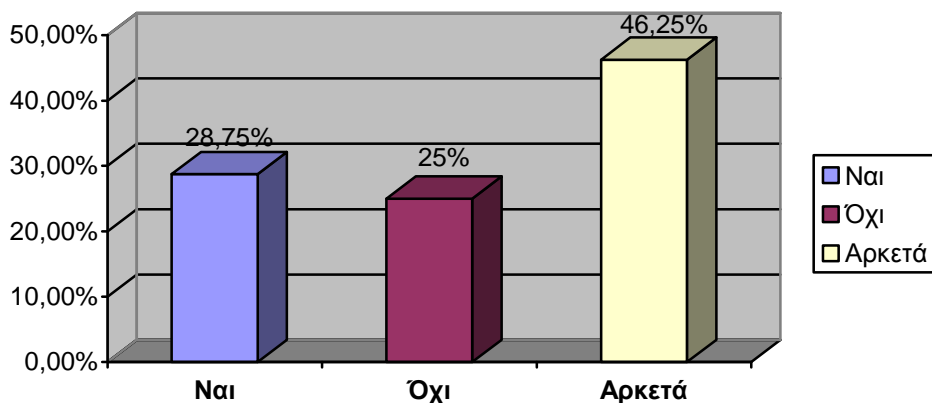
Επιθυμία για γνώση	Ξεναγήσεις απλές	Ψυχαγωγία	Νυχτερινή ζώνη	Multi media
41,25%	31,25%	16,25%	6,25%	5%

Στους λόγους που θα τους έκαναν να επισκεφθούν τα μουσεία, οι απαντήσεις στην πλειοψηφία τους αφορούν την «επιθυμία για γνώση» σε ποσοστό 41,25% των ερωτώμενων, δηλαδή οι περισσότεροι επισκέπτονται τα μουσεία για να πλουτίσουν τις γνώσεις τους (εκπαιδευτικοί, φοιτητές, μαθητές) που αποτελεί χρήσιμο εργαλείο στην επαγγελματική και προσωπική καριέρα τους. Ποσοστό 31,25% αυτών απαντούν ότι πραγματοποιούν «απλές ξεναγήσεις» και ενημερώνονται για τα εκθέματα, ενώ για «ψυχαγωγία» πηγαίνει στα μουσεία ποσοστό ερωτηθέντων 16,25%. Μικρό ποσοστό αυτών (6,25%) πηγαίνει για τη «νυχτερινή ζώνη» και ακόμα μικρότερο ποσοστό 5% για υπηρεσίες «multi media» καθ' ότι δεν είναι πολύ ανεπτυγμένες αυτές οι παροχές.

7. Αν έχετε επισκεφθεί κάποιο μουσείο θεωρείτε ότι ο τρόπος παρουσίασης εκθεμάτων είναι ελκυστικός;

Ναι	Όχι	Αρκετά
28,75%	25%	46,25%

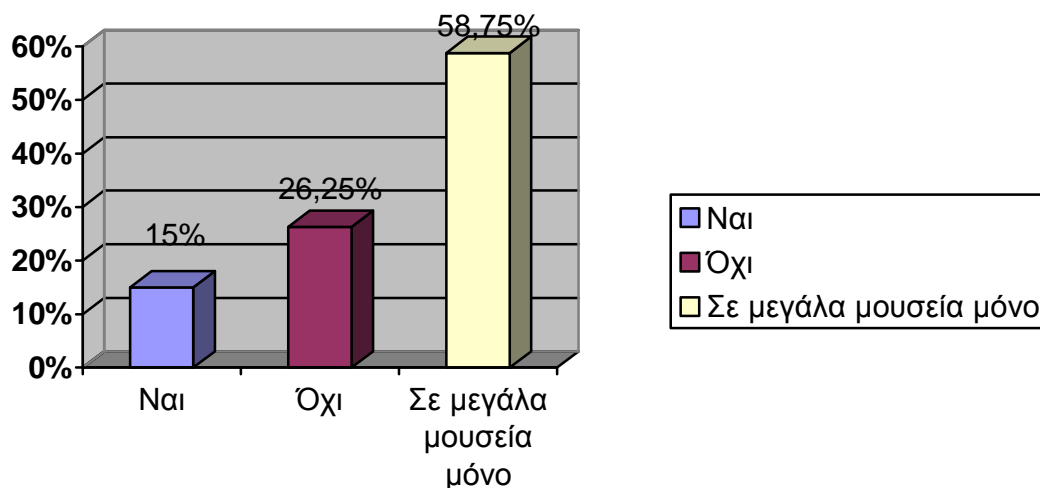

Στόχος του μουσείου δεν είναι η απλή έκθεση αντικειμένων, αλλά η παρουσίαση και η σύνθεση συλλογών, με τέτοιο τρόπο ώστε να αναδεικνύεται ο καλλιτεχνικός χαρακτήρας των εκθεμάτων όποτε αυτό απαιτείται, αλλά και το γνωστικό πολιτισμικό τους περιεχόμενο. Έτσι, απαιτείται ειδική μέριμνα για τα κείμενα που συνοδεύουν τα εκθέματα, εξ αρχής στον σχεδιασμό της λειτουργίας του μουσείου.

Στην ερώτηση «αν έχετε επισκεφθεί κάποιο μουσείο, θεωρείτε ότι ο τρόπος παρουσίασης εκθεμάτων είναι ελκυστικός;», η πλειονότητα των ερωτώμενων (ποσοστό 46,25%) απαντά ότι είναι «αρκετά» ελκυστικός, ποσοστό 28,75% απαντά ότι «ναι» είναι ελκυστικός, ενώ ποσοστό 25% των ερωτώμενων απαντά ότι ο τρόπος παρουσίασης των εκθεμάτων δεν καλύπτει στις ανάγκες που θα έπρεπε.

8. Υπάρχει στα μουσεία σηματοδότηση σειράς επίσκεψης εκθεμάτων;

Ναι	Όχι	Σε μεγάλα μουσεία μόνο
15%	26,25%	58,75%

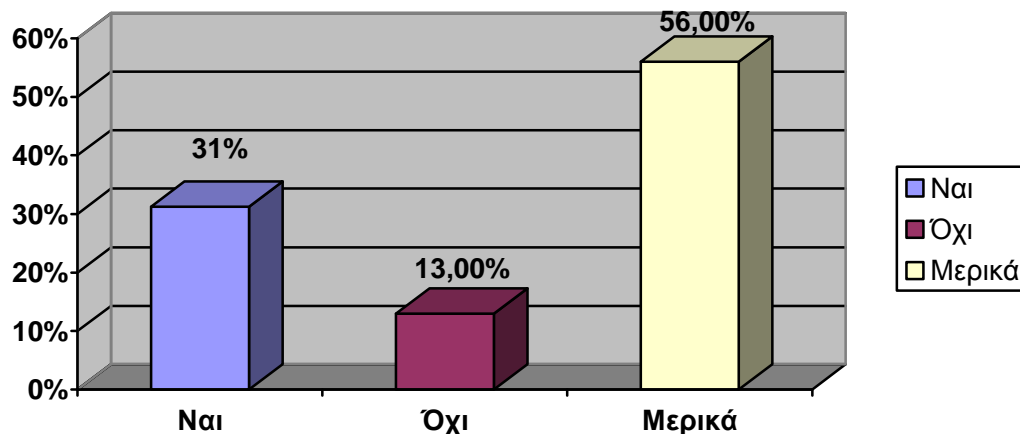

Στόχος του μουσείου δεν είναι η απλή έκθεση αντικειμένων, αλλά η παρουσίαση και η σύνθεση συλλογών, με τέτοιο τρόπο ώστε να αναδεικνύεται ο καλλιτεχνικός χαρακτήρας των εκθεμάτων όποτε αυτό απαιτείται, αλλά και το γνωστικό πολιτισμικό τους περιεχόμενο. Στην ερώτηση αυτή η πλειονότητα των ερωτώμενων (58,75%) απαντά ότι υπάρχει στα μουσεία σηματοδότηση σειράς επίσκεψης εκθεμάτων μόνο στα μεγάλα μουσεία, ενώ ποσοστό 26,25% των ερωτώμενων απαντά ότι δεν συνάντησε σηματοδότηση στα μουσεία που επισκέφθηκε. Ακόμα ένα μικρό ποσοστό (14%) του δείγματος απαντά πως «ναι» υπάρχει σηματοδότηση στα μουσεία που επισκέφθηκε.

9. Α. Διαθέτουν τα μουσεία κάποιο οδηγό που να δίνει αναλυτικές πληροφορίες για τα εκθέματα;

Ναι	Όχι	Μερικά
31%	13%	56%

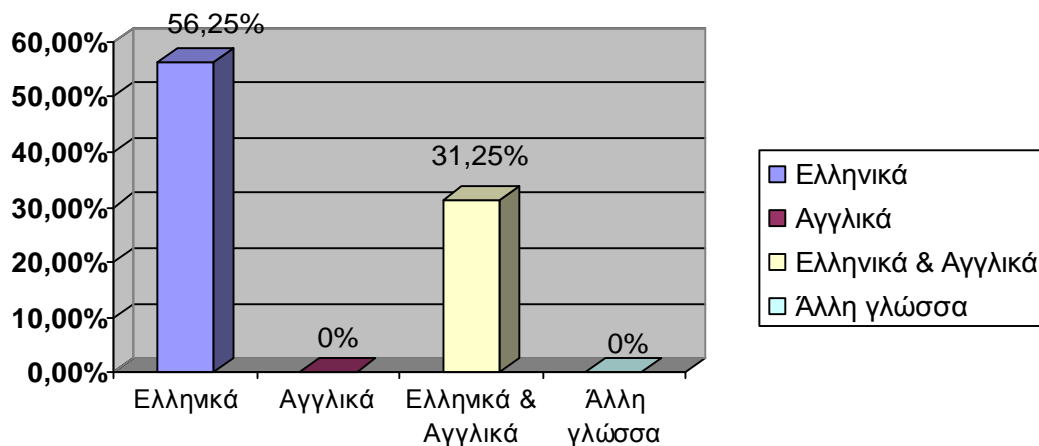

Στην ερώτηση αυτή η πλειονότητα των ερωτώμενων (56%) απαντά ότι μερικά μουσεία διαθέτουν οδηγό που να δίνει αναλυτικές πληροφορίες για τα εκθέματα ενώ μικρότερο ποσοστό (31%) απαντούν καταφατικά. Ποσοστό 13% διαπίστωσαν ότι τα μουσεία που επισκέφθηκαν δεν διαθέτουν κάποιο οδηγό που να δίνει αναλυτικές πληροφορίες για τα εκθέματα, καθ' ότι για τα μικρά μουσεία αποτελεί ένα πολύ μεγάλο κόστος στο οποίο δεν μπορούν να ανταπεξέλθουν. Συνήθως αυτά τα μουσεία τα επισκέπτονται με ραντεβού σχολεία για εκπαιδευτικούς λόγους (π.χ. Μουσείο ΥΗΣ Γλαύκου).

9B. Αν ναι στην προηγούμενη ερώτηση τότε σε ποια γλώσσα είναι γραμμένος ο οδηγός;

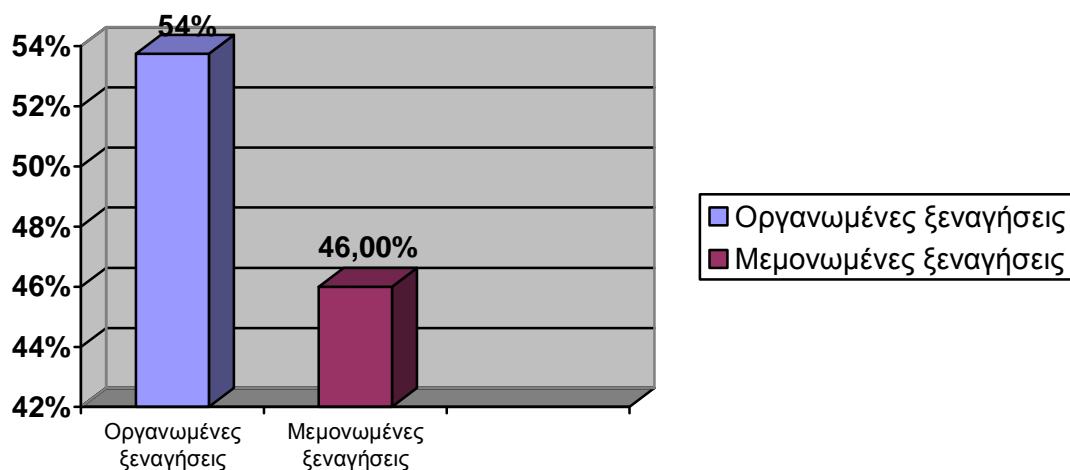
Ελληνικά	Αγγλικά	Ελληνικά και Αγγλικά	Άλλη γλώσσα
56,25%	0%	31,25%	0%

Σ' αυτή την ερώτηση απαντά ποσοστό 87,25% του δείγματος που απάντησαν θετικά στην προηγούμενη ερώτηση. Στην πλειονότητά τους οι οδηγοί με τις πληροφορίες για τα μουσεία είναι στην ελληνική γλώσσα (ποσοστό 56,25%) ενώ ποσοστό 31,25% των ερωτώμενων απαντούν ότι τα μουσεία διαθέτουν οδηγούς με αναλυτικές πληροφορίες στην ελληνική και αγγλική γλώσσα.

10. Προτιμάτε οργανωμένες ή μεμονωμένες ξεναγήσεις;

Οργανωμένες ξεναγήσεις	Μεμονωμένες ξεναγήσεις
54%	46%

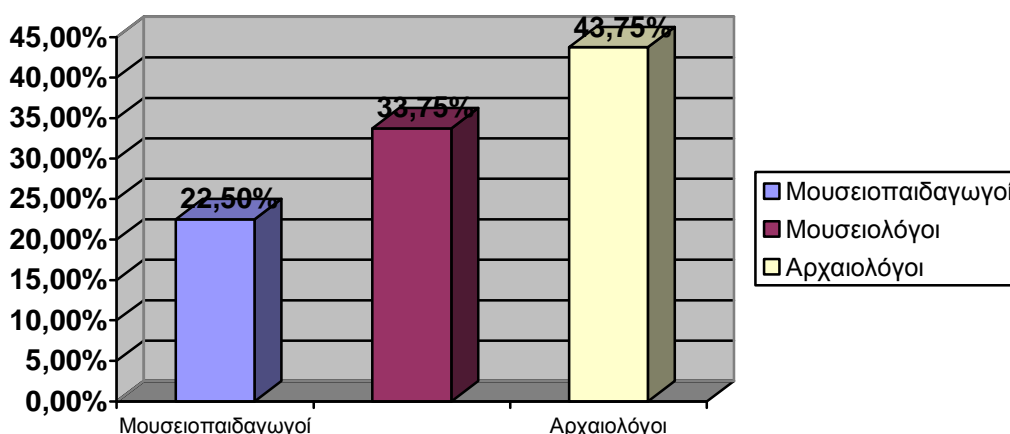

Οι επισκέπτες των μουσείων προτιμούν στην πλειονότητά τους (ποσοστό 54%) τις οργανωμένες ξεναγήσεις μέσω των οποίων μπορούν να ενημερωθούν από τον ξεναγό για τις ημερομηνίες και τον τόπο προέλευσης των εκθεμάτων, ή τότε πραγματοποιήθηκαν οι

ανασκαφές για την εξεύρεσή τους. Ποσοστό 46% του δείγματος απαντούν ότι προτιμούν τις μεμονωμένες ξεναγήσεις γιατί προτιμούν να μελετούν μόνοι τους, συμβουλευόμενοι από το βιβλίο που εκδίδουν τα μεγάλα μουσεία με πληροφορίες στα ελληνικά και αγγλικά. Έτσι διαθέτουν πολύ χρόνο στο κάθε αντικείμενο αντλώντας από τις σημάνσεις και τα εκδιδόμενα περιοδικά του μουσεία όσο περισσότερες πληροφορίες μπορούν. Άλλος λόγος μπορεί να είναι και ο αντίθετος, ότι δηλαδή δεν θέλουν να εισχωρήσουν σε περισσότερες πληροφορίες, αλλά απλώς βλέπουν και φεύγουν.

11. Στις οργανωμένες ξεναγήσεις οι ξεναγοί τι εκπαίδευση έχουν;

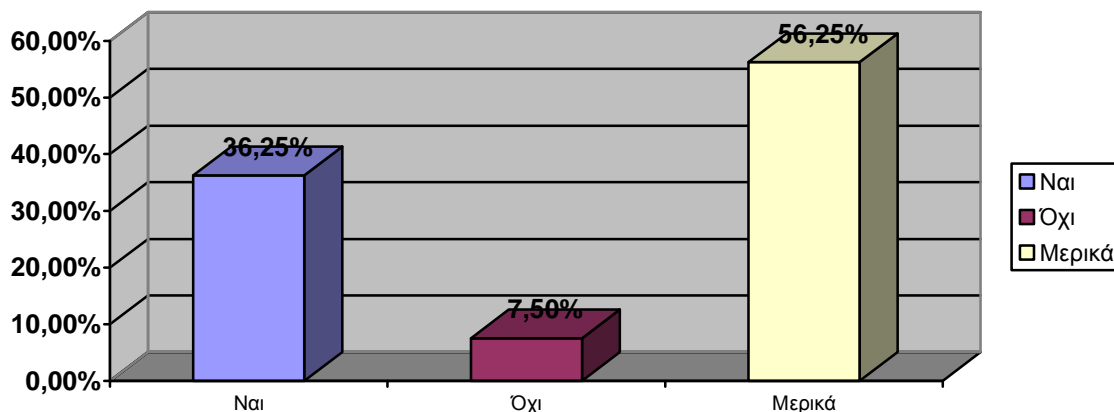
Μουσειοπαιδαγωγοί	Μουσειολόγοι	Αρχαιολόγοι
22,5%	33,75%	43,75%

Το μουσείο είναι ένας δημοκρατικός εκπαιδευτικός θεσμός στην υπηρεσία της κοινωνικής ανάπτυξης, ιδιαίτερα σε τοπικό επίπεδο. Στα σύγχρονα μουσεία, για τη δημιουργία των εκθέσεων και γενικότερα για την επικοινωνία με το κοινό συμβάλλουν πλέον πολλές επιστημονικές ειδικότητες. Ειδικοί μουσειολόγοι, σε συνεργασία με τους επιμελητές των μουσείων, τους μουσειοπαιδαγωγούς και τους σχεδιαστές, φροντίζουν για την παρουσίαση των εκθεμάτων με τέτοιο τρόπο, ώστε να γίνονται κατανοητά από όλους τους πιθανούς επισκέπτες, ανεξαρτήτως ηλικίας ή άλλων ιδιοτήτων. Η πλειονότητα των ερωτηθέντων απαντά ότι στις οργανωμένες ξεναγήσεις συμμετέχουν αρχαιολόγοι (ποσοστό 43,75%), στη συνέχεια με ποσοστό 33,75% απαντούν ότι συμμετέχουν μουσειολόγοι και τέλος, ποσοστό 22,5% απαντούν ότι τις ομάδες ξεναγήσεων στελεχώνουν μουσειοπαιδαγωγοί.

12. Διαθέτουν τα μουσεία ιστοσελίδα στο internet;

Ναι	Όχι	Μερικά
36,25%	7,5%	56,25%

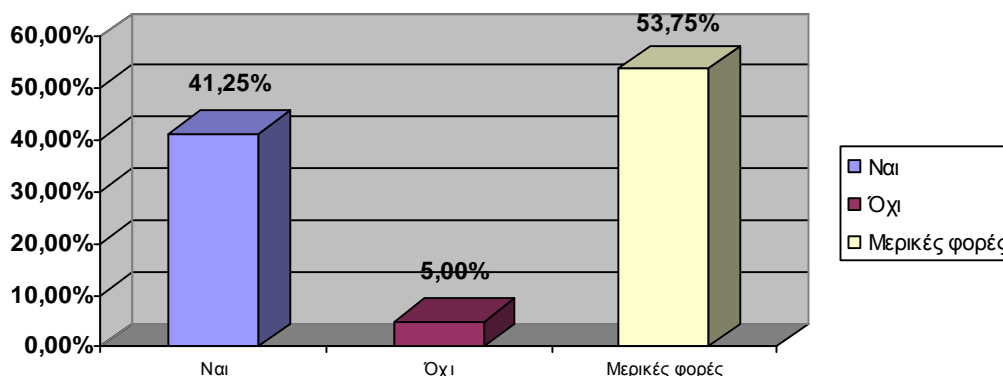

Από τις απαντήσεις των ερωτώμενων φαίνεται πως «μερικά» δηλαδή τα μεγαλύτερα μουσεία διαθέτουν ιστοσελίδα στο διαδίκτυο (ποσοστό 56,25%). Επίσης απάντησαν «ναι» έχουν ιστοσελίδα ποσοστό 36,25% των ερωτηθέντων. Τα μεγάλα μουσεία πλέον έχουν δική τους ιστοσελίδα στο διαδίκτυο για να ενημερώνονται όχι μόνο οι Έλληνες επισκέπτες αλλά και οι ξένοι που ενδιαφέρονται για τον πολιτιστικό τουρισμό και πραγματοποιούν επισκέψεις σε διάφορες πόλεις μόνο και μόνο για να επισκεφθούν τα Μουσεία τους. Πολλοί δε ξένοι επισκέπτες έχουν μελετήσει από τον χρόνο που βρίσκονται στη χώρα τους, την πολιτιστική κληρονομιά κάθε τόπου που θα επισκεφθούν, γνωρίζοντας ότι είναι το σύνολο των αξιών και των στοιχείων που παράχθηκαν και διαμορφώθηκαν κατά την ιστορική πορεία και εξέλιξη ενός λαού και ενός τόπου και βρίσκει την έκφρασή της μέσα από τα μνημεία και τις καλλιτεχνικές δημιουργίες που παρουσιάζονται στα μουσεία.

Τέλος, απήντησαν με «όχι» 7,5% των ερωτηθέντων. Απ' ότι φαίνεται τα μουσεία με μικρές θεματικές συλλογές δεν διαθέτουν ιστοσελίδα με αναλυτικό περιεχόμενο. Για μερικά από αυτά τα μικρά μουσεία βρίσκονται τυχαία πληροφορίες κατά την περιήγηση στον δικτυακό τόπο.

13. Γίνονται εκπαιδευτικές δραστηριότητες στο χώρο των μουσείων;

Ναι	Όχι	Μερικές φορές
41,25%	5%	53,75%

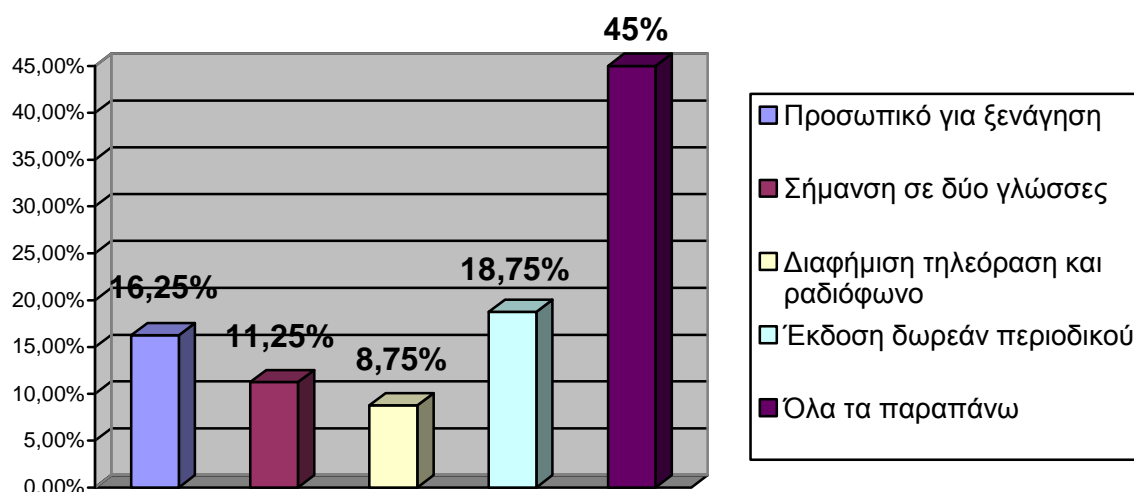

Τα Μουσεία είναι αναγκαία στη διαδικασία της εκπαίδευσης. Ο ρόλος των Μουσείων είναι σημαντικός στην ευαισθητοποίηση και καλλιέργεια των ανθρώπων που τα επισκέπτονται, ιδίως των νέων ανθρώπων. Έτσι είναι σημαντικό να γίνονται εκπαιδευτικές δραστηριότητες με σκοπό να προωθείται ο ρόλος του μουσείου στην εκπαίδευση των ανθρώπων έτσι ώστε να καταστήσει τμήμα της ψυχικής και πνευματικής ζωής κάθε λαού. Μέσα από τα εκθέματα που φιλοξενούνται στις αίθουσές του δεχόμαστε πλήθος μηνυμάτων -ερεθισμάτων με τρόπο τόσο έντονο, που κάνει να ζωντανεύουν όλες οι αισθήσεις. Ερχόμαστε σε επαφή με την τέχνη σε όλους τους τομείς της αλλά και με άλλους πολιτισμούς, γνωρίζουμε καλύτερα την ιστορία μας, τον ίδιο μας τον εαυτό. Έτσι το Μουσείο εκτός από τη διατήρηση και τη συντήρηση των αντικειμένων του, αποκαλύπτει νοήματα και σχέσεις μέσω των εκθεμάτων του.

Οι απαντήσεις σ' αυτή την ερώτηση πλειοψηφούν με ποσοστό 53,75% ότι «μερικές φορές» γίνονται εκπαιδευτικές δραστηριότητες στους χώρους των μουσείων, και ένα σημαντικό ποσοστό (41,25%) απαντά θετικά, ενώ μόνο ελάχιστοι ερωτηθέντες (ποσοστό 5%) απαντά ότι δεν γίνονται εκπαιδευτικές δραστηριότητες.

14. Τι βελτιώσεις θα προτείνετε;

Προσωπικό για ξενάγηση	Σήμανση σε δύο γλώσσες	Διαφήμιση τηλεόραση και ραδιόφωνο	Έκδοση δωρεάν περιοδικού	Όλα τα παραπάνω
16,25%	11,25%	8,75%	18,75%	45%

Ο ευρύτερος ρόλος των μουσείων στην κοινωνία και τα πλεονεκτήματα που μπορούν να παρέχουν στις κοινότητες όπου τα συναντούμε μπορεί να ενισχυθεί εάν το ευρύτερο κοινό Έλληνες και ξένοι γνωρίζουν για αυτά. Βελτιώσεις στο χώρο του μουσείου όπως προσωπικό για την ξενάγηση των επισκεπτών, σήμανση σε δύο τουλάχιστον γλώσσες, ελληνική για τους Έλληνες και αγγλικά που γνωρίζουν οι περισσότεροι ξένοι, διαφημίσεις σε τηλεόραση, σε ραδιόφωνο, στο διαδίκτυο, εκδόσεις περιοδικών, εντύπων θα μπορούσαν να συντελέσουν στην διάχυση πληροφοριών σε σχέση με τα μουσεία.

Η πλειονότητα των ερωτηθέντων (ποσοστό 45%) επιλέγει ότι όλες οι παράμετροι του ερωτήματος στο σύνολό τους θα βοηθούσαν στη βελτίωση της λειτουργίας των μουσείων. Σε ποσοστό 18,74% απαντούν ότι θα βοηθούσε η έκδοση περιοδικού για όλα τα μουσεία της χώρας με δωρεάν διανομή, ενώ ποσοστό 16,25% απαντά ότι θα ήταν πολύ εξυπηρετικό να διατίθεται προσωπικό για την ξενάγηση και ενημέρωση των επισκεπτών. Τέλος, οι απαντήσεις ότι θα έπρεπε να υπάρχει σήμανση τουλάχιστον σε δύο γλώσσες αφορούν ποσοστό 11,25% των ερωτηθέντων και ένα μικρό ποσοστό (8,75%) απαντά ότι θα έπρεπε να γίνεται διαφήμιση στην τηλεόραση και το ραδιόφωνο.

2^ο) ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΓΙΑ ΜΟΥΣΕΙΑ

Στο δεύτερο σκέλος των αποτελεσμάτων της έρευνας παρουσιάζονται οι απαντήσεις που λάβαμε από τους υπεύθυνους των μουσείων της Πάτρας όσον αφορά τη λειτουργία των μουσείων.

Αρχαιολογικό Μουσείο Πατρών

1. Το μουσείο σας ανήκει:

Το Αρχαιολογικό Μουσείο ανήκει στο Υπουργείο Πολιτισμού.

2. Το μουσείο από ποιους χρηματοδοτείται;

Από το κράτος.

3. Το προσωπικό του μουσείου σας είναι:

Το προσωπικό του Αρχαιολογικού Μουσείου Πατρών αποτελείται από μόνιμο, εποχιακό και εθελοντικό προσωπικό.

4. Το προσωπικό τι εκπαίδευση έχει;

Το προσωπικό στελεχώνουν αρχαιολόγοι.

5. Στο μουσείο σας υπάρχει επίσκεψη ελεύθερη ή με ξεναγήσεις;

Οι ελεύθερες επισκέψεις πραγματοποιούνται από το κοινό. Όμως για τα σχολεία πραγματοποιούνται προγραμματισμένες ξεναγήσεις.

6. Υπάρχει πρόβλημα συντήρησης εκθεμάτων;

Ναι, τα εκθέματα χρειάζονται συντήρηση.

7. Σε ποιους ανατίθεται η συντήρηση των εκθεμάτων;

Η συντήρηση πραγματοποιείται από ειδικούς επιστήμονες, συντηρητές αρχαίων.

8. Το μουσείο σας διαθέτει κάποιον οδηγό που να δίνει αναλυτικές πληροφορίες για τα εκθέματα;

Ναι, διαθέτει.

9. Σε ποιες γλώσσες είναι γραμμένος ο οδηγός;

Ελληνικά και Αγγλικά.

10. Συμμετέχει το μουσείο σας σε πολιτιστικά – εκπαιδευτικά προγράμματα;

Ναι συμμετέχει σε αυτού του είδους τα προγράμματα.

11. Με ποιο τρόπο πραγματοποιούνται τα εκπαιδευτικά προγράμματα;

Και γίνονται σε συνεργασία με το Υπουργείο Πολιτισμού.

12. Ποιοι επισκέπτονται περισσότερο το μουσείο σας;

Κυρίως Έλληνες.

13. Σε τι ποσοστό ανέρχεται η επισκεψιμότητα στο μουσείο σας ανά χρόνο;

Η επισκεψιμότητα κυμαίνεται σε 70.000 άτομα ανά τρίμηνο.

14. Ποιας ηλικίας άτομα επισκέπτονται περισσότερο το μουσείο σας;

Οι επισκέπτες στην πλειονότητά τους είναι ηλικίας 30 έως 50 ετών.

15. Τι σχεδιάζετε για το προσεχές μέλλον;

Στο προσεχές μέλλον σχεδιάζεται να γίνει εμπλουτισμός της συλλογής του Αρχαιολογικού Μουσείου και ενημέρωση του κοινού για τη συλλογή και τις εκπαιδευτικές εκδηλώσεις.¹²⁰

2. ΥΗΣ ΓΛΑΥΚΟΥ

1. Το μουσείο σας ανήκει:

Το ΥΗΣ Γλαύκου ανήκει στον ιδιωτικό τομέα.

2. Το μουσείο από ποιους χρηματοδοτείται;

Και επίσης χρηματοδοτείται από ιδιωτικό φορέα.

3. Το προσωπικό του μουσείου σας είναι:

Το Μουσείο δεν έχει προσωπικό.

4. Το προσωπικό τι εκπαίδευση έχει; -

5. Στο μουσείο σας υπάρχει επίσκεψη ελεύθερη ή με ξεναγήσεις;

Οι ξεναγήσεις για το κοινό πραγματοποιούνται ελεύθερα ενώ για τα σχολεία πραγματοποιούνται προγραμματισμένες ξεναγήσεις.

6. Υπάρχει πρόβλημα συντήρησης εκθεμάτων;

Όχι δεν υπάρχει πρόβλημα συντήρησης του σταθμού.

7. Σε ποιους ανατίθεται η συντήρηση των εκθεμάτων;

Η συντήρηση ανατίθεται στο εθελοντικό προσωπικό του σταθμού.

8. Το μουσείο σας διαθέτει κάποιον οδηγό που να δίνει αναλυτικές πληροφορίες για τα εκθέματα;

Όχι, δεν υπάρχει. Κάποιο φυλλάδιο εκδίδεται το οποίο μπορεί να δοθεί στους επισκέπτες.

9. Σε ποιες γλώσσες είναι γραμμένος ο οδηγός; -

10. Συμμετέχει το μουσείο σας σε πολιτιστικά – εκπαιδευτικά προγράμματα;

Συμμετέχει κάποιες φορές.

11. Με ποιο τρόπο πραγματοποιούνται τα εκπαιδευτικά προγράμματα;

Σε συνεργασία με σχολεία

12. Ποιοι επισκέπτονται περισσότερο το μουσείο σας;

Οι επισκέπτες συνήθως είναι Έλληνες.

13. Σε τι ποσοστό ανέρχεται η επισκεψιμότητα στο μουσείο σας ανά χρόνο;

Η επισκεψιμότητα κυμαίνεται από 5.000-10.000 άτομα το χρόνο.

14. Ποιας ηλικίας άτομα επισκέπτονται περισσότερο το μουσείο σας;

Συνήθως είναι μαθητές σχολείων από 6 έως 18 ετών.

15. Τι σχεδιάζετε για το προσεχές μέλλον;

Σχεδιάζεται εμπλουτισμός της συλλογής του σταθμού.¹²¹

3. Μουσείο Τύπου

1. Το μουσείο σας ανήκει:

Το Μουσείο Τύπου ανήκει στον ιδιωτικό τομέα.

2. Το μουσείο από ποιους χρηματοδοτείται;

Χρηματοδοτείται από την Ένωση Συντακτών Ημερησίων Εφημερίδων Πελοποννήσου – Ηπείρου – Νήσων (Ε.Σ.Η.Ε.Π.Η.Ν.).

3. Το προσωπικό του μουσείου σας είναι:

Το προσωπικό είναι μόνιμο.

4. Το προσωπικό τι εκπαίδευση έχει;

Και συνήθως το αποτελούν μουσειοπαιδαγωγοί.

5. Στο μουσείο σας υπάρχει επίσκεψη ελεύθερη ή με ξεναγήσεις;

Οι επισκέψεις που πραγματοποιούνται στο μουσείο μπορεί να είναι ελεύθερες αλλά και με ξεναγήση για όποιον το ζητήσει. Επίσης πραγματοποιούνται προγραμματισμένες ξεναγήσεις σε σχολεία και πανεπιστήμια.

6. Υπάρχει πρόβλημα συντήρησης εκθεμάτων;

Ναι, τα εκθέματα χρειάζονται συντήρηση κάθε τόσο.

7. Σε ποιους ανατίθεται η συντήρηση των εκθεμάτων;

Την συντήρηση αναλαμβάνουν ειδικοί συντηρητές.

8. Το μουσείο σας διαθέτει κάποιον οδηγό που να δίνει αναλυτικές πληροφορίες για τα εκθέματα;

Ναι. Υπάρχει στο διαδίκτυο ψηφιακός οδηγός που μπορεί κανείς να εκτυπώσει και να ενημερωθεί.

9. Σε ποιες γλώσσες είναι γραμμένος ο οδηγός;

Ο οδηγός είναι γραμμένος στα ελληνικά.

10. Συμμετέχει το μουσείο σας σε πολιτιστικά – εκπαιδευτικά προγράμματα;

Ναι υπάρχει συμμετοχή του Μουσείου σε πολιτιστικά και εκπαιδευτικά προγράμματα.

11. Με ποιο τρόπο πραγματοποιούνται τα εκπαιδευτικά προγράμματα;

Τα εκπαιδευτικά προγράμματα πραγματοποιούνται σε συνεργασία με μουσεία του

εσωτερικού, του εξωτερικού και το Υπουργείο Πολιτισμού.

12. Ποιοι επισκέπτονται περισσότερο το μουσείο σας;

Οι επισκέπτες του μουσείου είναι συνήθως ελληνικής υπηκοότητας.

13. Σε τι ποσοστό ανέρχεται η επισκεψιμότητα στο μουσείο σας ανά χρόνο;

Στο site www.museiotipou.gr, www.pressmuseum.gr μέχρι 5/11/2009 οι επισκέπτες από 1/1/2009 είναι 5.275.

14. Ποιας ηλικίας άτομα επισκέπτονται περισσότερο το μουσείο σας;

Συνήθως επισκέπτονται το Μουσείο Τύπου μαθητές και φοιτητές, δηλαδή ηλικίες από 6-18 ετών.

15. Τι σχεδιάζετε για το προσεχές μέλλον;

Στα σχέδια του προσεχούς μέλλοντος συμπεριλαμβάνονται οι συντηρήσεις των εκθεμάτων από επιστημονικό προσωπικό καθώς και η ενημέρωση του κοινού για τη συλλογή και τις εκπαιδευτικές εκδηλώσεις.¹²²

4. Μουσείο Λαϊκής Τέχνης

1. Το μουσείο σας ανήκει:

Το Μουσείο Λαϊκής Τέχνης είναι υπό την εποπτεία του Υπουργείου Πολιτισμού.

2. Το μουσείο από ποιους χρηματοδοτείται;

Χρηματοδοτείτο από το κράτος, αλλά εδώ και δύο χρόνια δεν χρηματοδοτείται.

3. Το προσωπικό του μουσείου σας είναι:

Το προσωπικό είναι εθελοντικό.

4. Το προσωπικό τι εκπαίδευση έχει;

Οι περισσότεροι από το προσωπικό είναι μουσειολόγοι.

5. Στο μουσείο σας υπάρχει επίσκεψη ελεύθερη ή με ξεναγήσεις;

Υπάρχει εθελόντρια η οποία ξεναγεί τους επισκέπτες δωρεάν. Για τα σχολεία γίνονται προγραμματισμένες ξεναγήσεις.

6. Υπάρχει πρόβλημα συντήρησης εκθεμάτων;

Ναι. Γίνεται συντήρηση των εκθεμάτων μία φορά ανά έτος.

7. Σε ποιους ανατίθεται η συντήρηση των εκθεμάτων;

Το διοικητικό συμβούλιο του μουσείου καθορίζει ποιοι θα είναι οι ειδικοί συντηρητές των εκθεμάτων.

8. Το μουσείο σας διαθέτει κάποιον οδηγό που να δίνει αναλυτικές πληροφορίες για τα εκθέματα;

Ναι, υπάρχει.

9. Σε ποιες γλώσσες είναι γραμμένος ο οδηγός;

Ο οδηγός είναι γραμμένος στα αγγλικά και ελληνικά.

10. Συμμετέχει το μουσείο σας σε πολιτιστικά – εκπαιδευτικά προγράμματα;

Ναι τώρα συμμετέχει.

11. Με ποιο τρόπο πραγματοποιούνται τα εκπαιδευτικά προγράμματα;

Τα εκπαιδευτικά προγράμματα πραγματοποιούνται σε συνεργασία με το Υπουργείο Πολιτισμού.

12. Ποιοι επισκέπτονται περισσότερο το μουσείο σας;

Στο μεγαλύτερο ποσοστό τους οι επισκέπτες είναι συνήθως Έλληνες.

13. Σε τι ποσοστό ανέρχεται η επισκεψιμότητα στο μουσείο σας ανά χρόνο;

Ανέρχεται από 1.000 έως 3.000 άτομα ανά χρόνο.

14. Ποιας ηλικίας άτομα επισκέπτονται περισσότερο το μουσείο σας;

Περισσότερο άτομα ηλικίας από 6 έως 18 ετών.

15. Τι σχεδιάζετε για το προσεχές μέλλον;

Στο παρελθόν έχει πραγματοποιηθεί εκπαίδευση του προσωπικού με σεμινάρια. Για το μέλλον σχεδιάζεται ο εμπλουτισμός της συλλογής του Μουσείου, ανακαίνιση του χώρου με πολλές αλλαγές καθώς και συντήρηση των εκθεμάτων από επιστημονικό προσωπικό.¹²³

5. Ιστορικό και Εθνολογικό Μουσείο

1. Το μουσείο σας ανήκει:

Το Ιστορικό και Εθνολογικό Μουσείο ανήκει στον ιδιωτικό τομέα.

2. Το μουσείο από ποιους χρηματοδοτείται;

Χρηματοδοτείται από το κράτος.

3. Το προσωπικό του μουσείου σας είναι:

Το προσωπικό απαρτίζεται από μόνιμους υπαλλήλους.

4. Το προσωπικό τι εκπαίδευση έχει;

Κυρίως Μουσειολόγοι.

5. Στο μουσείο σας υπάρχει επίσκεψη ελεύθερη ή με ξεναγήσεις;

Για τα σχολεία πραγματοποιούνται προγραμματισμένες ξεναγήσεις. Για το κοινό χωρίς ξεναγό.

6. Υπάρχει πρόβλημα συντήρησης εκθεμάτων;

Όχι, δεν αντιμετωπίζεται πρόβλημα.

7. Σε ποιους ανατίθεται η συντήρηση των εκθεμάτων;

Η συντήρηση του μουσείου γίνεται από το προσωπικό.

8. Το μουσείο σας διαθέτει κάποιον οδηγό που να δίνει αναλυτικές πληροφορίες για τα εκθέματα;

Ναι.

9. Σε ποιες γλώσσες είναι γραμμένος ο οδηγός;

Στην ελληνική γλώσσα.

10. Συμμετέχει το μουσείο σας σε πολιτιστικά – εκπαιδευτικά προγράμματα;

Ναι, γίνονται κάποιες εκθέσεις κατά καιρούς.

11. Με ποιο τρόπο πραγματοποιούνται τα εκπαιδευτικά προγράμματα; --

12. Ποιοι επισκέπτονται περισσότερο το μουσείο σας;

Συνήθως άτομα ελληνικής υπηκοότητας.

13. Σε τι ποσοστό ανέρχεται η επισκεψιμότητα στο μουσείο σας ανά χρόνο;

Από 1.000 έως 3.000 άτομα ανά έτος.

14. Ποιας ηλικίας άτομα επισκέπτονται περισσότερο το μουσείο σας;

Τα περισσότερα άτομα είναι ηλικίας από 6 έως 18 ετών, μαθητές και φοιτητές.

15. Τι σχεδιάζετε για το προσεχές μέλλον;

Σχεδιάζεται εμπλουτισμός της συλλογής του Μουσείου και ανακαίνιση του χώρου.¹²⁴

Μουσεία του Πανεπιστημίου Πατρών

6. Μουσείο Επιστημών και Τεχνολογίας

1. Το μουσείο σας ανήκει:

Το Μουσείο Επιστημών και Τεχνολογίας υπάγεται στο Υπουργείο Παιδείας, τμήμα Πανεπιστημίου.

2. Το μουσείο από ποιους χρηματοδοτείται;

Χρηματοδοτείται από το κράτος από το τακτικό προϋπολογισμό του Πανεπιστημίου.

3. Το προσωπικό του μουσείου σας είναι:

Αποτελείται από μόνιμο προσωπικό και από εθελοντικό προσωπικό που απαρτίζουν φοιτητές του Τμήματος Φυσικής.

4. Το προσωπικό τι εκπαίδευση έχει;

Η επιστημονική επιτροπή είναι εθελοντική. Η ειδικότητα είναι Καθηγητής Τμημάτων Φυσικής και Ηλεκτρολόγων Μηχανικών του Τμήματος Ηλεκτρονικών Υπολογιστών.

Υπάρχει επίσης ειδικότητα Αρχιτέκτων Μηχανικών με ειδίκευση στο σχεδιασμό μουσείων, ενεργό μέλος σε Διοικητικές επιτροπές στο Συμβούλιο Μουσείων.

5. Στο μουσείο σας υπάρχει επίσκεψη ελεύθερη ή με ξεναγήσεις;

Οι επισκέψεις στο Μουσείο μπορούν να γίνουν ελεύθερα από το κοινό αλλά και με

προγραμματισμένες ξεναγήσεις για τα σχολεία, όπου χρειάζεται περισσότερο προσωπικό.

6. Υπάρχει πρόβλημα συντήρησης εκθεμάτων;

Όχι.

7. Σε ποιους ανατίθεται η συντήρηση των εκθεμάτων;

Στο προσωπικό και σε ειδικό εξωτερικό συνεργάτη συντηρητή.

8. Το μουσείο σας διαθέτει κάποιον οδηγό που να δίνει αναλυτικές πληροφορίες για τα εκθέματα;

Ακόμη δεν υπάρχει οδηγός με πληροφορίες. Υπάρχει όμως ένα έντυπο το οποίο μπορούν να δουν μερικές πληροφορίες για το Μουσείο.

9. Σε ποιες γλώσσες είναι γραμμένος ο οδηγός;

Στην ελληνική γλώσσα.

10. Συμμετέχει το μουσείο σας σε πολιτιστικά – εκπαιδευτικά προγράμματα;

Ναι συμμετέχει.

11. Με ποιο τρόπο πραγματοποιούνται τα εκπαιδευτικά προγράμματα;

Τα εκπαιδευτικά προγράμματα πραγματοποιούνται από το προσωπικό σε συνεργασία με την επιστημονική Επιτροπή, την Ομάδα Εργασίας και τους εκπαιδευτικούς.

12. Ποιοι επισκέπτονται περισσότερο το μουσείο σας;

Κυρίως Έλληνες αλλά και ξένοι.

13. Σε τι ποσοστό ανέρχεται η επισκεψιμότητα στο μουσείο σας ανά χρόνο;

Περίπου 5.000 έως 10.000 άτομα το χρόνο.

14. Ποιας ηλικίας άτομα επισκέπτονται περισσότερο το μουσείο σας;

Από 10 έως 22 ετών περίπου.

15. Τι σχεδιάζετε για το προσεχές μέλλον;

Ανακαίνιση του χώρου και εμπλουτισμός του εκθεσιακού χώρου.¹²⁵

7. Ζωολογικό Μουσείο

1. Το μουσείο σας ανήκει:

Υπάγεται στο Υπουργείο Παιδείας.

2. Το μουσείο από ποιους χρηματοδοτείται;

Η χρηματοδότηση γίνεται από το κράτος.

3. Το προσωπικό του μουσείου σας είναι:

Δεν υπάρχει προσωπικό.

4. Το προσωπικό τι εκπαίδευση έχει; --

5. Στο μουσείο σας υπάρχει επίσκεψη ελεύθερη ή με ξεναγήσεις;

Γίνονται προγραμματισμένες ξεναγήσεις για τα σχολεία.

6. Υπάρχει πρόβλημα συντήρησης εκθεμάτων;

Όχι, δεν υπάρχει.

7. Σε ποιους ανατίθεται η συντήρηση των εκθεμάτων;

Ανατίθεται στο προσωπικό του μουσείου.

8. Το μουσείο σας διαθέτει κάποιον οδηγό που να δίνει αναλυτικές πληροφορίες για τα εκθέματα;

Υπάρχει.

9. Σε ποιες γλώσσες είναι γραμμένος ο οδηγός;

Ελληνικά – Λατινικά.

10. Συμμετέχει το μουσείο σας σε πολιτιστικά – εκπαιδευτικά προγράμματα;

Ναι υπάρχει συμμετοχή σε προγράμματα.

11. Με ποιο τρόπο πραγματοποιούνται τα εκπαιδευτικά προγράμματα; --

12. Ποιοι επισκέπτονται περισσότερο το μουσείο σας;

Κυρίως Έλληνες.

13. Σε τι ποσοστό ανέρχεται η επισκεψιμότητα στο μουσείο σας ανά χρόνο;

Από 3.000 έως 5.000 άτομα το χρόνο.

14. Ποιας ηλικίας άτομα επισκέπτονται περισσότερο το μουσείο σας;

Από 6 έως 30 ετών κυρίως.

15. Τι σχεδιάζετε για το προσεχές μέλλον;

Σχεδιάζεται εμπλουτισμός της συλλογής του Μουσείου, Ανακαίνιση του χώρου και συντήρηση των εκθεμάτων από επιστημονικό προσωπικό.¹²⁶

8. Βοτανικό Μουσείο

1. Το μουσείο σας ανήκει:

Το Βοτανικό Μουσείο υπάγεται στο Υπουργείο Παιδείας.

2. Το μουσείο από ποιους χρηματοδοτείται;

Χρηματοδοτείται από το κράτος.

3. Το προσωπικό του μουσείου σας είναι:

Το προσωπικό στελεχώνουν μόνιμοι, εποχιακοί και εθελοντές φοιτητές.

4. Το προσωπικό τι εκπαίδευση έχει;

Είναι ειδικοί επιστήμονες.

5. Στο μουσείο σας υπάρχει επίσκεψη ελεύθερη ή με ξεναγήσεις;

Γίνονται προγραμματισμένες ξεναγήσεις για τους μαθητές των σχολείων.

6. Υπάρχει πρόβλημα συντήρησης εκθεμάτων;

Όχι.

7. Σε ποιους ανατίθεται η συντήρηση των εκθεμάτων;

Η συντήρηση ανατίθεται στο προσωπικό του μουσείου.

8. Το μουσείο σας διαθέτει κάποιον οδηγό που να δίνει αναλυτικές πληροφορίες για τα εκθέματα;

Όχι.

9. Σε ποιες γλώσσες είναι γραμμένος ο οδηγός;--

10. Συμμετέχει το μουσείο σας σε πολιτιστικά – εκπαιδευτικά προγράμματα;

Το Μουσείο λαμβάνει μέρος σε ερευνητικά προγράμματα σε συνεργασία με άλλους φορείς.

11. Με ποιο τρόπο πραγματοποιούνται τα εκπαιδευτικά προγράμματα;

Τα εκπαιδευτικά προγράμματα πραγματοποιούνται σε συνεργασία με μουσεία της Ελλάδας και του εξωτερικού.

12. Ποιοι επισκέπτονται περισσότερο το μουσείο σας;

Οι επισκέπτες είναι Έλληνες και ξένοι.

13. Σε τι ποσοστό ανέρχεται η επισκεψιμότητα στο μουσείο σας ανά χρόνο;

Λιγότερα από 100 άτομα.

14. Ποιας ηλικίας άτομα επισκέπτονται περισσότερο το μουσείο σας;

Οι ηλικίες των επισκεπτών είναι από 18 έως 60 ετών.

15. Τι σχεδιάζετε για το προσεχές μέλλον;

Σχεδιάζεται για το μέλλον εμπλουτισμός της συλλογής του Μουσείου, ανακαίνιση του χώρου, συντήρηση των εκθεμάτων από επιστημονικό προσωπικό και ενημέρωση του κοινού για τη συλλογή και τις εκπαιδευτικές εκδηλώσεις.¹²⁷

9. Μουσείο Παιδείας

1. Το μουσείο σας ανήκει:

Το Μουσείο Παιδείας υπάγεται στο Υπουργείο Παιδείας.

2. Το μουσείο από ποιους χρηματοδοτείται;

Χρηματοδοτείται από το Πανεπιστήμιο Πατρών.

3. Το προσωπικό του μουσείου σας είναι:

Το προσωπικό είναι εποχιακό.

4. Το προσωπικό τι εκπαίδευση έχει;

Το προσωπικό είναι κυρίως μουσειολόγοι.

5. Στο μουσείο σας υπάρχει επίσκεψη ελεύθερη ή με ξεναγήσεις;

Οι επισκέψεις γίνονται με ξεναγήση.

6. Υπάρχει πρόβλημα συντήρησης εκθεμάτων;

Ναι.

7. Σε ποιους ανατίθεται η συντήρηση των εκθεμάτων;

Ανατίθεται στο προσωπικό.

8. Το μουσείο σας διαθέτει κάποιον οδηγό που να δίνει αναλυτικές πληροφορίες για τα εκθέματα;

Υπάρχει οδηγός.

9. Σε ποιες γλώσσες είναι γραμμένος ο οδηγός;

Ο οδηγός είναι δίγλωσσος, ελληνικά και αγγλικά.

10. Συμμετέχει το μουσείο σας σε πολιτιστικά – εκπαιδευτικά προγράμματα;

Συμμετέχει σε προγράμματα.

11. Με ποιο τρόπο πραγματοποιούνται τα εκπαιδευτικά προγράμματα;

Τα εκπαιδευτικά προγράμματα υλοποιούνται σε συνεργασία με το Υπουργείο Παιδείας.

12. Ποιοι επισκέπτονται περισσότερο το μουσείο σας;

Περισσότερο το επισκέπτονται Έλληνες.

13. Σε τι ποσοστό ανέρχεται η επισκεψιμότητα στο μουσείο σας ανά χρόνο;

Από 500 έως 1.000 άτομα το χρόνο.

14. Ποιας ηλικίας άτομα επισκέπτονται περισσότερο το μουσείο σας;

Από ηλικία 8 έως 18-20 ετών.

15. Τι σχεδιάζετε για το προσεχές μέλλον;

Για το προσεχές μέλλον σχεδιάζεται εμπλουτισμός της συλλογής, εκπαίδευση του προσωπικού με σεμινάρια, ανακαίνιση του χώρου, συντήρηση εκθεμάτων από επιστημονικό προσωπικό καθώς και ενημέρωση του κοινού για τη συλλογή και τις εκπαιδευτικές εκδηλώσεις.¹²⁸

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

Τα συμπεράσματα που αντλήθηκαν από την έρευνα στο κοινό και από την έρευνα στα μουσεία παρουσιάζονται στη συνέχεια.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΡΕΥΝΑ ΣΤΟ ΚΟΙΝΟ

Αναγνωρισιμότητα μουσείων

Βασική παράμετρο των εργασιών ενός σύγχρονου μουσείου αποτελεί και η κοινωνική διάσταση της λειτουργίας του, η επικοινωνία με το κοινό, η ερμηνεία και η μετάδοση του περιεχομένου των συλλογών του. Από την έρευνα στο κοινό συμπεραίνεται ότι η πλειονότητα των ερωτηθέντων (96%) γνωρίζει την ύπαρξη των μουσείων της Πάτρας ενώ μόνο ένα μικρό ασήμαντο ποσοστό δεν έχει καμία γνώση γι' αυτά.

Παρ' όλα αυτά οι περισσότεροι, δηλαδή ποσοστό 37,50% δεν επισκέπτονται τα μουσεία συνεχώς ενώ γνωρίζουν γι' αυτά. Πιθανοί λόγοι είναι ότι τα έχουν επισκεφθεί στο παρελθόν σε μικρότερες ηλικίες, αν λάβουμε υπόψη ότι το δείγμα μας, σε μεγάλο ποσοστό, απαρτίζεται και από άτομα που είναι άνω των 25 ετών. Αυτοί τα έχουν επισκεφθεί σε εκπαιδευτικές εκδηλώσεις στα σχολεία και Πανεπιστήμια που φοίτησαν.

Επίσης ποσοστό 27,50% επισκέπτεται τα μουσεία λόγω επαγγέλματος κυρίως, που είναι κυρίως φοιτητές, δάσκαλοι, καθηγητές, μαθητές και ποσοστό 35% τα επισκέπτεται μερικές φορές.

Το μουσείο που είναι πιο γνωστό στους περισσότερους Πατρινούς είναι το Αρχαιολογικό Μουσείο (33,75%) και το Μουσείο Λαϊκής Τέχνης (11,25%). Από τα μουσεία του Πανεπιστημίου οι περισσότεροι δεν γνωρίζουν κανένα (21,25%) και από αυτούς που τα γνωρίζουν το πιο γνωστό είναι το Μουσείο Επιστημών και Τεχνολογίας και το Μουσείο Παιδείας.

Τρόπος ενημέρωσης

Το να διαφημιστούν και να προωθηθούν τα μουσεία και οι υπηρεσίες τους στο κοινό, απαιτεί προσεχτική θεώρηση. Η έρευνα αγοράς θα έχει προσδιορίσει μια ποικιλία ακροατηρίων για το κάθε μουσείο, και θα έχουν αναπτυχθεί υπηρεσίες για να ικανοποιήσουν τις ανάγκες των διαφορετικών τμημάτων της αγοράς. Πώς θα τις προσεγγίσουμε αποδοτικά χωρίς να ξοδευτούν χρήματα; Η πληρωμένη διαφήμιση από οποιοδήποτε μέσο ενημέρωσης, υποδηλώνει ότι το μουσείο είναι υπεύθυνο για το τι θέλει να πει και πώς θέλει να το πει. Η δωρεάν κάλυψη μέσω άρθρων σε μια εφημερίδα ή η

κάλυψη ειδήσεων στο ραδιόφωνο ή στην τηλεόραση μπορεί να είναι χρήσιμη αλλά είναι επίσης επιλεκτική εφόσον άλλοι ελέγχουν την έκδοση και την παρουσίαση.

Οποιαδήποτε μορφή διαφήμισης και να χρησιμοποιηθεί, το μουσείο θα πρέπει να εξασφαλίσει ότι είναι καλής ποιότητας και καλά παρουσιασμένη, οποιοδήποτε και να είναι το τμήμα του ακροατηρίου που θα λάβει το μήνυμα. Η διαφήμιση θα πρέπει να σχεδιαστεί έτσι ώστε να δημιουργήσει μια ταυτότητα ή μια προσωπικότητα στην κοινή γνώμη για το μουσείο και πρέπει με συνέπεια να το ενισχύει. Είναι πολύ σημαντικό να χρησιμοποιείται μια ποικιλία διαφημιστικών μέσων για την προώθηση των μουσείων. Τα επιτυχημένα μουσεία επικεντρώνουν τη διαφήμιση τους στη βάση μιας καλής έρευνας αγοράς. Χρησιμοποιούν δημιουργικές ιδέες. Διατηρούν τη συνοχή της ταυτότητας. Φτιάχνουν ομάδες υποστήριξης με την παροχή των πλεονεκτημάτων στο χρήστη που του έχουν υποσχεθεί.

Οι περισσότεροι έχουν ενημερωθεί για τα μουσεία από κάπου άλλου – ποσοστό 38,75% (πιθανόν στα σχολεία – πανεπιστήμια που φοίτησαν) και από εφημερίδες (31,25%).

Επισκέψεις

Όσον αφορά τις επισκέψεις που πραγματοποιούν στα μουσεία οι απαντήσεις είναι σχεδόν μοιρασμένες. Η απόφασή τους για να επισκεφθούν ένα μουσείο κλίνει προς την «επιθυμία για γνώση» (41,25%) και για «ξεναγήσεις απλές» (16,25%).

Τρόπος παρουσίασης εκθεμάτων

Στόχος του μουσείου δεν είναι η απλή έκθεση αντικειμένων, αλλά η παρουσίαση και η σύνθεση συλλογών, με τέτοιο τρόπο ώστε να αναδεικνύεται ο καλλιτεχνικός χαρακτήρας των εκθεμάτων όποτε αυτό απαιτείται, αλλά και το γνωστικό πολιτισμικό τους περιεχόμενο. Έτσι, απαιτείται ειδική μέριμνα για τα κείμενα που συνοδεύουν τα εκθέματα, εξ αρχής στον σχεδιασμό της λειτουργίας του μουσείου.

Τα κείμενα πρέπει να περιλαμβάνουν στοιχεία για όλες τις κατηγορίες επισκεπτών και αναπτύσσονται βάσει παραμέτρων που ενισχύουν τις αρχές της εκπαιδευτικής και επικοινωνιακής πολιτικής του μουσείου. Τα κείμενα αποτελούν σημαντικό τμήμα τόσο της επικοινωνίας των επισκεπτών με την έκθεση, οι οποίοι σε πολλές περιπτώσεις βασίζονται στη γλώσσα για καλύτερη κατανόηση και ερμηνεία των εκθεμάτων που βλέπουν. Έτσι ενισχύεται ο κοινωνικός παράγοντας που σε κάθε περίπτωση υποστηρίζει την άντληση γνωστικού περιεχομένου από την επιτόπια επίσκεψη.

Έχει παρατηρηθεί πως ενίοτε οι γονείς χρησιμοποιούν τα κείμενα, για να μεταφέρουν πληροφορίες στα παιδιά τους και τα θεωρούν απαραίτητα, προκειμένου να

καλύψουν τα δικά τους γνωστικά κενά. Υπό αυτές τις προϋποθέσεις τα κείμενα που συνοδεύουν τα εκθέματα πρέπει να είναι γραμμένα σε απλή και κατανοητή γλώσσα, χωρίς ωστόσο να υποβιβάζουν την αξία της πληροφορίας.

Οι απαντήσεις στο ερώτημα για τον τρόπο παρουσίασης των εκθεμάτων είναι: αρκετά ελκυστικός (46,25%) και υπάρχει σηματοδότηση σειράς επίσκεψης εκθεμάτων μόνο σε μεγάλα μουσεία (58,75%).

Ενημερωτικός οδηγός

Οι περισσότεροι (56%) σε «μερικά» μουσεία βρήκαν οδηγό που να δίνει αναλυτικές πληροφορίες για τα εκθέματα, ποσοστό 31% βρήκαν οδηγό σε όλα τα μουσεία που πήγαν, ενώ 13% δεν βρήκαν κάποιο οδηγό για την παρουσίαση των εκθεμάτων που θα μπορούσε να τους βοηθήσει να ενημερωθούν για τις συλλογές. Αυτοί που βρήκαν οδηγό απάντησαν ότι είναι γραμμένος στην ελληνική γλώσσα σε ποσοστό 56,25%, ενώ σε δύο γλώσσες, ελληνικά και αγγλικά απάντησαν οι ερωτηθέντες σε ποσοστό 31,25%.

Ξεναγήσεις

Οι περισσότεροι (54%) ερωτηθέντες, προτιμούν τις οργανωμένες από τις μεμονωμένες ξεναγήσεις (46%).

Ειδικότητες ξεναγών

Στα σύγχρονα μουσεία, για τη δημιουργία των εκθέσεων και γενικότερα για την επικοινωνία με το κοινό συμβάλλουν πλέον πολλές επιστημονικές ειδικότητες. Ειδικοί μουσειολόγοι, σε συνεργασία με τους επιμελητές των μουσείων, τους μουσειοπαιδαγωγούς και τους σχεδιαστές, φροντίζουν για την παρουσίαση των εκθεμάτων με τέτοιο τρόπο, ώστε να γίνονται κατανοητά από όλους τους πιθανούς επισκέπτες, ανεξαρτήτως ηλικίας ή άλλων ιδιαιτεροτήτων. Στις οργανωμένες ξεναγήσεις συμμετέχουν αρχαιολόγοι (43,75%), ποσοστό 33,75% απάντησαν ότι συμμετέχουν αρχαιολόγοι και μουσειοπαιδαγωγοί (ποσοστό 22,5%).

Παρουσία στο διαδίκτυο

Μέσω του διαδικτύου ο περιηγητής μπορεί να λάβει λεπτομέρειες για πολλές εκατοντάδες αρχαιολογικούς τόπους, ιστορικά μνημεία, κτίρια, αρχαιολογικούς χώρους, κάστρα, χάρτες κ.ά. Η αναζήτηση μπορεί να γίνει είτε μέσω συγκεκριμένων πεδίων όπως η τοποθεσία του μνημείου, η ταξινόμησή του είτε ελεύθερα, χρησιμοποιώντας λέξεις – κλειδιά. «Μερικά μουσεία» διαθέτουν ιστοσελίδα στο διαδίκτυο (56,27%) ενώ αρκετά έχουν ιστοσελίδα (36,25%) και πολύ λίγα μουσεία μόλις το 7,5% δεν έχει παρουσία στο διαδίκτυο.

Εκπαιδευτικές δραστηριότητες

Για την εκπλήρωση του εκπαιδευτικού τους ρόλου, αλλά και για την επικοινωνία τους με το κοινό, τα μουσεία προχωρούν στη διοργάνωση ειδικών προγραμμάτων, όπως ξεναγήσεις, εκπαιδευτικά προγράμματα, ανταλλαγές επισκέψεων μεταξύ μουσείων για τη διάχυση γνώσεων σε μαθητές και φοιτητές διαφορετικών πόλεων και άλλες εκδηλώσεις. Γίνονται εκπαιδευτικές δραστηριότητες «Μερικές φορές» απαντούν οι ερωτηθέντες με ποσοστό 53,75% και ποσοστό 41,25% απαντά «ναι» που σημαίνει ότι όλοι γνωρίζουν τη συμβολή του Μουσείου στην εκπαίδευση και μετέχουν είτε οι ίδιοι είτε τα παιδιά τους σε εκπαιδευτικά προγράμματα σε μουσειακούς χώρους.

Βελτιώσεις μελλοντικές

Οι βελτιώσεις που έχουν να προτείνουν υπερτερούν με ποσοστό 45% και αφορούν και τις πέντε προτάσεις στο σύνολό τους, δηλ., α) ότι πρέπει να υπάρχει προσωπικό για την ξενάγηση των επισκεπτών σε μόνιμη βάση, β) να υπάρχει σήμανση σε δίγλωσσο οδηγό, γ) να γίνεται διαφήμιση στην τηλεόραση και το ραδιόφωνο για τα μουσεία που υπάρχουν και τις ώρες επισκέψεων καθώς και για τις εκπαιδευτικές δραστηριότητες προγραμματίζονται ώστε να συμμετέχει το κοινό και δ) να εκδοθεί και διανεμηθεί δωρεάν περιοδικό για τα μουσεία της Ελλάδος.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΡΕΥΝΑ ΣΤΑ ΜΟΥΣΕΙΑ ΤΗΣ ΠΑΤΡΑΣ

Φορέας εποπτείας

Τα μουσεία του Πανεπιστημίου υπάγονται στο Υπουργείο Παιδείας, ενώ το Αρχαιολογικό Μουσείο και το Ιστορικό - Εθνολογικό Μουσείο υπάγονται στο υπουργείο Πολιτισμού. Το ΥΗΣ Γλαύκου και το Μουσείο Τύπου ανήκει στον ιδιωτικό τομέα και τέλος, το Μουσείο Λαϊκής Τέχνης είναι υπό την εποπτεία του Υπουργείου Πολιτισμού.

Χρηματοδότηση

Τα Μουσεία του Πανεπιστημίου χρηματοδοτούνται από το Υπουργείο Παιδείας, ενώ αυτά που ανήκουν στον ιδιωτικό τομέα χρηματοδοτούνται από ιδιωτικούς φορείς. Το Αρχαιολογικό Μουσείο και το Ιστορικό και Εθνολογικό Μουσείο χρηματοδοτούνται από το ΥΠ.ΠΟ. Τέλος, το Μουσείο Λαϊκής Τέχνης δεν χρηματοδοτείται εδώ και δύο χρόνια από το ΥΠ.ΠΟ. αλλά συντηρείται από ιδιωτικούς φορείς, δωρεές, χορηγίες κ.λπ. Κατά συνέπεια συμπεραίνεται ότι η οικονομική στήριξη του Υπουργείου Πολιτισμού είναι πολύ σημαντική για τη λειτουργία των Μουσείων. Επίσης στα μουσεία που είναι ιδιωτικά οι επιχορηγήσεις, δωρεές των ιδιωτικών φορέων είναι αυτά που συντηρούν αυτά τα μουσεία

και χωρίς αυτές δεν θα μπορούσαν να λειτουργήσουν.

Προσωπικό

Στα μουσεία εργάζονται μόνιμο, εποχιακό και πολλές φορές εθελοντικό προσωπικό ή προσωπικό διαφόρων επιστημονικών ειδικοτήτων ερασιτεχνικά (π.χ. καθηγητές, φοιτητές). Διαπιστώνεται ότι υπάρχει έλλειψη προσωπικού στα Μουσεία του Πανεπιστημίου Πατρών γιατί έχουν δημιουργηθεί κυρίως από εθελοντές καθηγητές και αυτοί είναι που τα πλαισιώνουν τελικά. Τα μουσεία του Πανεπιστημίου Πατρών στηρίζονται σε κάποιους τομείς, όπως είναι η διάθεση του χώρου των εκθεμάτων από το Υπουργείο Παιδείας. Όμως δεν δικαιολογούν θέσεις απασχολούμενου προσωπικού.

Συντήρηση μουσείων

Η συντήρηση γίνεται είτε από μουσειολόγους στα μεγάλα μουσεία ή προσωπικό που προσλαμβάνεται γι' αυτήν την εργασία ή από εθελοντές.

Πληροφοριακό Υλικό

Τα περισσότερα μουσεία διαθέτουν οδηγό στην ελληνική αλλά και στην αγγλική γλώσσα και τα περισσότερα συμμετέχουν σε εκπαιδευτικά προγράμματα.

Μελλοντικά πλάνα

Στο μέλλον σχεδιάζουν τον εμπλουτισμό της συλλογής, ανακαίνιση του χώρου, συνεχή συντήρηση των εκθεμάτων καθώς και ενημέρωση του κοινού για τη συλλογή που διαθέτουν και για τις εκπαιδευτικές εκδηλώσεις που πραγματοποιούν.

Αρχαιολογικό Μουσείο

Σύμφωνα με το εξαγόμενο αποτέλεσμα η αναγνωρισιμότητα του Αρχαιολογικού Μουσείου από το κοινό ανέρχεται σε ποσοστό 33,75% που αποτελεί και το μεγαλύτερο ποσοστό των θετικών απαντήσεων. Αυτό δικαιολογείται από τη διαφήμιση που έγινε στα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης για την λειτουργία του νέου Μουσείου, για τα προβλήματα του προσωπικού σ' αυτό, ειδήσεις που προβάλλονταν συνέχεια και κέντρισαν το ενδιαφέρον του κοινού για να το επισκεφθεί και να γνωρίσει το νέο Μουσείο το οποίο ταυτόχρονα άργησε να δοθεί σε λειτουργία..

Όσον αφορά την επισκεψιμότητα στο Μουσείο αυτό είναι αρκετά μεγάλη δηλαδή 70.000 ανά τρίμηνο γιατί το Αρχαιολογικό Μουσείο αποτελεί το μεγαλύτερο Μουσείο της ιστορικής Πάτρας και διαθέτει τη μεγαλύτερη συλλογή αρχαιολογικών ευρημάτων και της ευρύτερης περιοχής. Το Μουσείο επισκέπτονται αρκετές φορές το χρόνο όλα τα σχολεία της πόλης μας καθώς και σχολεία άλλων περιοχών που πραγματοποιούν εκπαιδευτικές εκδρομές. Ανεξάρτητα απ' αυτό, το ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των απαντήσεων αφορά ηλικίες από 30-50 ετών δικαιολογείται από το γεγονός ότι πολλά άτομα αυτής της ηλικίας

είναι Έλληνες και ξένοι επισκέπτονται το μουσείο για τουρισμό και για τη συμπλήρωση της πολιτιστικής τους κουλτούρας.

Ιστορικό και Εθνολογικό Μουσείο

Το Ιστορικό και Εθνολογικό Μουσείο της Πάτρας όπως και το Μουσείο Λαϊκής Τέχνης Πατρών δεν είναι πολύ γνωστά στο ευρύτερο κοινό σύμφωνα με τις απαντήσεις τους. Σύμφωνα με τις απαντήσεις των υπευθύνων του Μουσείου, τα επισκέπτονται ηλικίες 6 έως 18 ετών που δικαιολογείται από το γεγονός ότι συνήθως οι μαθητές πραγματοποιούν επισκέψεις εκπαίδευσης εν όψει σχολικών προγραμμάτων.

Μουσείο Τύπου

Το Μουσείο Τύπου γνωρίζουν ποσοστό 3,75% των ερωτώμενων και επίσης σύμφωνα με τις απαντήσεις των υπευθύνων η επισκεψιμότητά του ανά χρόνο είναι μικρή. Οι μαθητές συνήθως το επισκέπτονται καθώς και άτομα που έχουν συγκεκριμένο λόγο να ανατρέξουν στα αρχεία Τύπου για συγκεκριμένες πληροφορίες, π.χ. δημοσιογράφοι, ιστορικοί κ.ά.

Μουσείο ΥΗΣ Γλαύκου

Το Μουσείο ΥΗΣ Γλαύκου γνωρίζουν ποσοστό 2,5% των ερωτώμενων. Όμως η επισκεψιμότητα το χρόνο στο Μουσείο είναι 5.000 έως 10.000 άτομα ανά χρόνο και κυρίως από ηλικίας από 6 έως 18 ετών, για το λόγο ότι σχεδόν όλα τα σχολεία πραγματοποιούν επισκέψεις σ' αυτό για εκπαίδευση στο μάθημα Τεχνολογίας καθώς και πολλές Τεχνικές Σχολές και σχολές Μαθητείας.

Μουσεία Πανεπιστημίου

Τα Μουσεία του Πανεπιστημίου εξισορροπούν στο εξαγόμενο αποτέλεσμα από το ερωτηματολόγιο του κοινού και από το ερωτηματολόγιο στα Μουσεία. Τα Μουσεία αυτά επισκέπτονται συγκεκριμένοι κλάδοι ειδικοτήτων όπως π.χ. το Μουσείο Παιδείας δέχεται επισκέψεις συνήθως από το Τμήμα Νηπιαγωγών και Δημοτικής Εκπαίδευσης. Οι ηλικίες που επισκέπτονται το Βοτανικό Μουσείο περιλαμβάνουν άτομα από 18 έως 60 ετών λόγω και της λειτουργίας της Βοτανικής Σχολής του Πανεπιστημίου Πατρών δηλαδή φοιτητές και καθηγητές οι οποίοι προσφέρουν και εθελοντικό έργο.

ΜΟΝΤΕΛΟ ΣΥΓΚΡΙΣΗΣ ΑΞΙΟΠΙΣΤΙΑΣ ΤΩΝ ΑΠΑΝΤΗΣΕΩΝ

Συγκρίνοντας τα δύο ερωτηματολόγια τα αποτελέσματα που μπορούν να εξαχθούν παρουσιάζονται στον πιο κάτω πίνακα:

ΜΟΥΣΕΙΑ	ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΙΜΟΤΗΤΑ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΑΠΟ ΤΟ ΚΟΙΝΟ	ΕΠΙΣΚΕΨΙ-ΜΟΤΗΤΑ ΜΟΥΣΕΙΟΥ	ΗΛΙΚΙΑ ΕΠΙΣΚΕ-ΠΤΩΝ
Αρχαιολογικό Μουσείο	33,75%	70.000 άτομα ανά τρίμηνο	30-50 ετών
Ιστορικό και Εθνολογικό	5%	1.000-3.000 άτομα ανά χρόνο	6-18 ετών
Μουσείο Λαϊκής Τέχνης	11,25%	1.000-3.000 άτομα ανά χρόνο	6-18 ετών
Μουσείο Τύπου	3,75%	1/1-5/11/09 5.275	6-18 ετών
ΥΗΣ Γλαύκου	2,5%	5.000-10.000 ανά χρόνο	6-18 ετών
ΜΟΥΣΕΙΑ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ			
Μουσείο Επιστημών και Τεχνολογίας	18,75%	5.000-10.000 ανά χρόνο	10-22 ετών
Μουσείο Παιδείας	8,75%	500-1.000 ανά χρόνο	18-20 ετών
Βοτανικό Μουσείο	6,25%	Λιγότερα από 100 άτομα ανά χρόνο	18-60 ετών
Ζωολογικό Μουσείο	18,75%	3.000-5.000 ανά χρόνο	6-30 ετών

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΡΕΥΝΑ ΜΑΣ ΣΤΑ ΜΟΥΣΕΙΑ

Τελικά, από τις πληροφορίες που συλλέξαμε για τα μουσεία της πόλης των Πατρών και από την έρευνα που πραγματοποιήσαμε, θα λέγαμε πως μερικά μουσεία λειτουργούν ικανοποιητικά ενώ άλλα υπολειτουργούν έχοντας σημαντικές ελλείψεις, και δεν έχουν καν προσωπικό αλλά μόνο εθελοντές.

Χρειάζονται πολλές βελτιώσεις και συμπληρώσεις ώστε η ανάδειξη των χώρων με ιστορικά, παραδοσιακά και επιστημονικά θέματα να αποτελέσει πόλο έλξης επισκεπτών στην πόλη των Πατρών από την Ελλάδα και το εξωτερικό. Θα ενισχυόταν έτσι και η απασχόληση, σε μια πόλη που δοκιμάζεται οικονομικά όπως η Πάτρα, γιατί θα μπορούσαν να δημιουργηθούν νέες θέσεις εργασίας σε πολλές ειδικότητες και τομείς από εργάτες έως ειδικούς επιστήμονες μουσείων.

Η Πολιτεία θα πρέπει να υποστηρίζει τα μουσεία, όσον αφορά τους επαρκείς πόρους για αποτελεσματικά εκπαιδευτικά προγράμματα, για σωστή συντήρηση και διαχείριση των συλλογών, για υψηλής ποιότητας εγκαταστάσεις και προσπάθεια προσέλκυσης επισκεπτών με σύγχρονα προγράμματα μάρκετινγκ. Όλα αυτά είναι απαραίτητα αν πρόκειται να αναπτυχθούν τα μουσεία προς όφελος της χώρας και των πολιτών.

ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΠΙΣΚΕΨΗ ΜΑΣ ΣΤΟ ΝΕΟ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΠΑΤΡΩΝ

Από την επίσκεψή μας στο Νέο Αρχαιολογικό Μουσείο Πατρών οι εντυπώσεις ήταν από καλές έως άριστες. Από την πρώτη επαφή της εξωτερικής άποψης μας εντυπωσίασε το κτίριο, το οποίο αποτελείται από πρισματικούς όγκους αλλά χαρακτηρίζεται για τη λιτή μορφή του. Εξαίρεση αποτελεί η ελλειψοειδής κατασκευή στην πρόσοψη που είναι ένας θόλος καλυμμένος από ιριδίζοντα φύλλα τιτανίου. Σε επιφάνεια με συνολικό εμβαδόν 8.000 τ.μ. το Μουσείο φιλοξενεί τα σημαντικότερα αρχαιολογικά ευρήματα της αρχαίας Πάτρας, που άνθησε ιδιαίτερα κατά τη Ρωμαϊκή εποχή και μεταξύ αυτών περίφημα ψηφιδωτά, τα οποία εκτίθενται για πρώτη φορά.

Επίσης από την επίσκεψή μας διαπιστώσαμε ότι το μουσείο ως κτίριο εξασφαλίζει τους κατάλληλους χώρους για την έκθεση και την προβολή των στοιχείων ενός πολιτισμού. Παράλληλα όμως αποτελεί το σημείο επαφής μεταξύ του τρέχοντος και του

παρελθόντος πολιτισμού και συμβάλλει στην εξέλιξη και στην παραγωγή του.

Διακρίναμε επίσης ότι η πρόσβαση των επισκεπτών είναι εύκολη και υπάρχει άμεση αντίληψη του χώρου. Επίσης είναι ευχάριστη η παραμονή στο χώρο του Μουσείου καθώς και η λειτουργικότητα του κτιρίου εξυπηρετεί το σκοπό τον οποίο καλείται να εκτελέσει.

Τα αντικείμενα με τον τρόπο που προβάλλονται «αιχμαλωτίζουν» και διεγείρουν την περιέργεια των επισκεπτών. Η δημιουργία θεματικών ενοτήτων βοηθά στην κατανόηση των επί μέρους στοιχείων της καθημερινής ζωής των ανθρώπων αλλά και του δημόσιου βίου. Επίσης υπάρχουν πανοραμικές διαδρομές που επιτρέπουν την επίσκεψη του μουσείου σε σύντομο χρόνο. Παράλληλα, η δυνατότητα επικοινωνίας του επισκέπτη με άλλους χώρους πολιτισμού σε όλον τον κόσμο μέσω της σύγχρονης τεχνολογίας (virtual museum) παρέχει τη δυνατότητα επιπλέον πληροφοριών αλλά και συγκρίσεων. Τέλος, οι συνεχείς προβολές στον εκθεσιακό χώρο λειτουργούν συμπληρωματικά με τα ευρήματα. Το αμφιθέατρο μπορεί να λειτουργεί συνεχώς με επαναλαμβανόμενες προβολές ενώ το μουσείο εικονικής πραγματικότητας, το οποίο βρίσκεται στο εσωτερικό του ελλειψοειδούς θόλου, καλύπτει τις απαιτήσεις του επισκέπτη από ένα σύγχρονο μουσείο.

Η έκθεση του Νέου Αρχαιολογικού Μουσείου αφηγείται τη ζωή στην αρχαία Πάτρα. Εκτός από λεπτομέρειες διδακτικού ή καθαρά αισθητικού χαρακτήρα η παρουσίαση των εκθεμάτων έχει στόχο, την κατανόηση της ουσίας του πολιτισμού, ο οποίος άνθησε στην περιοχή από την Προϊστορική ως τη Ρωμαϊκή εποχή. Έτσι εξελίσσεται μια ιστορική πορεία, η οποία διαπερνά την πόλη με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της, εξετάζει το εμπόριο, τον πόλεμο, τη θρησκεία, την ψυχαγωγία, την κοινωνική και διοικητική οργάνωση. Εισχωρεί, όμως, και στην προσωπική ζωή των κατοίκων της, αποτυπώνοντας τις καθημερινές ασχολίες τους, τις κατοικίες, τα έπιπλα, τα χρηστικά σκεύη ακόμη και τα είδη καλλωπισμού. Στο τέλος φθάνει ως τα ταφικά έθιμα και τη στάση των ανθρώπων απέναντι στον θάνατο. Αυτό ήταν ένα από τα θέματα που μας εντυπωσίασε πάρα πολύ κατά την επίσκεψή μας.

Άλλο θέμα που μας άφησε τις καλύτερες εντυπώσεις είναι δύο κατοικίες της Πάτρας της Ρωμαϊκής εποχής - μία αστική και μία αγροικία - οι οποίες φιλοξενούν ψηφιδωτά και δεσπόζουν στην πρώτη εκθεσιακή ενότητα που είναι αφιερωμένη στον ιδιωτικό βίο.

Αναλυτικότερα, στην αίθουσα του δημόσιου βίου εκτίθενται τα τελετουργικά και λατρευτικά αντικείμενα, γλυπτά θεοτήτων, μεταξύ των οποίων και ανατολικές, επιτύμβιες στήλες μονομάχων, μάσκες και θεατρικά αντικείμενα, αγγεία διακίνησης εμπορευμάτων,

νομίσματα, οπλισμός και βεβαίως τα περίφημα και τεράστια ψηφιδωτά αθλητών, ηθοποιών και μονομάχων. Σημαντικές εδώ όμως ήταν και οι αναπαραστάσεις, όπως του ρωμαϊκού υδραγωγείου, των ρωμαϊκών λουτρών και της ρωμαϊκής γέφυρας, οι μακέτες, όπως αυτή του φημισμένου ωδείου της πόλης καθώς και η παρουσίαση των άλλων τεχνικών υποδομών της αρχαίας πόλης (χώροι υγιεινής, οδοποιία, γεφυροποιία).

Η έννοια του θανάτου μεταφυσικά και πρακτικά παρουσιάζεται στην τελευταία αίθουσα με ευρήματα από την αρχαία νεκρόπολη. Τα κτερίσματα που συνόδευαν τους νεκρούς στην ταφή τους συνθέτουν το εκθεσιακό υλικό, ενώ τα ομοιώματα διαφορετικών τύπων τάφων (θολωτοί, εγχυτρισμοί, σαρκοφάγοι) παρουσιάζουν τις συνήθειες κάθε εποχής. Ειδικά μάλιστα για την παρουσίαση ενός θολωτού τάφου έχει στηθεί ένας τεράστιος χωμάτινος όγκος, ο οποίος τον φυλάσσει στο εσωτερικό του.

Ιδιαίτερη είναι η έκθεση των ψηφιδωτών τα οποία, παρά τον μεγάλο όγκο τους, παρουσιάζονται σε κατακόρυφα επίπεδα δημιουργώντας πολύχρωμα πετάσματα ανάμεσα στα οποία διέρχεται ο επισκέπτης και τα οποία επίσης ήταν από τα περισσότερο εντυπωσιακά σημεία του Μουσείου. Για τη στήριξή τους - ας σημειωθεί ότι το μεγαλύτερο έχει έκταση 70 τ.μ. - αλλά και για την προστασία τους από τους σεισμούς, όπως και των λοιπών εκθεμάτων άλλωστε, όπως πληροφορηθήκαμε, έχουν ληφθεί ειδικά μέτρα απορρόφησης των κραδασμών.

Στόχος της διαρρύθμισης είναι η ελεύθερη περιήγηση στο μουσείο καθώς η προτεινόμενη εκθεσιακή πορεία είναι σαφής αλλά δεν επιβάλλεται. Ο επισκέπτης μπορεί να δημιουργήσει και την προσωπική του διαδρομή, προσεγγίζοντας επιστημονικά αλλά και συναισθηματικά τα εκθέματα με τη δυνατότητα μιας διαλεκτικής στάσης απέναντί τους».

Επίσης σύμφωνα με τις πληροφορίες που συλλέξαμε, εκτός από τις μόνιμες εκθέσεις αυτή την εποχή λειτουργεί στο Μουσείο της Πάτρας η περιοδική, πανευρωπαϊκή έκθεση "Φυτά και πολιτισμός στην ιστορία της Ευρώπης" που έχει στόχο να αναδείξει τη σημασία των φυτών στη συγκρότηση μιας ευρωπαϊκής ταυτότητας. Στο πλαίσιο ενός Ευρωπαϊκού Πολιτιστικού Προγράμματος (2007-2013), το οποίο συντονίζεται από Ιταλούς αρχαιοβοτανολόγους, ένα δίκτυο επιστημόνων συνεργάζεται σε ένα σύνθετο κοινό πρόγραμμα, που προσεγγίζει τα φυτά με ένα νέο και μοναδικό τρόπο. Οι παρουσιάσεις καλύπτουν τη βοτανολογία, την αρχαιολογία, τη χρήση φυτών διαμέσου της ιστορίας, καθώς και τις λαϊκές παραδόσεις από έντεκα ευρωπαϊκές χώρες, προσφέροντας παράλληλα μια σύντομη ματιά στην ευρωπαϊκή βοτανική ιστορία.

Εν κατακλείδι, το Νέο Αρχαιολογικό Μουσείο των Πατρών μπορούμε να πούμε ότι

με κάποιες συμπληρώσεις και τελειοποιήσεις που θα γίνουν όπως πληροφορηθήκαμε στο άμεσο μέλλον, κρίνεται αντάξιο της ιστορίας και της κουλτούρας της πόλης μας και της ευρύτερης περιοχής της. Έχουμε δε την ευτυχία να ζούμε στα χρόνια της δημιουργίας του και μπορούμε σαν κάτοικοι αυτής της πόλης να είμαστε υπερήφανοι που έχουμε ένα Μουσείο που θα προσφέρει σε εμάς αλλά και στους επισκέπτες άλλων πόλεων της Ελλάδας και του εξωτερικού τη δυνατότητα της ιστορικής, επιστημονικής και συναισθηματικής προσέγγισης του παρελθόντος, του παρόντος και του μέλλοντος σε ένα χώρο που μπορεί να κριθεί αντάξιος της ιστορίας της πόλης μας, κάτι βέβαια που έπρεπε να είχε δημιουργηθεί εδώ και πολλά χρόνια.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

- Η πολιτεία να προωθήσει την καταγραφή και την τεκμηρίωση των πολιτιστικών αγαθών και να καταφύγει σε φορολογικά και διοικητικά μέτρα και ρυθμίσεις που ευνοούν και ενθαρρύνουν την ιδιωτική πρωτοβουλία για την συντήρηση και αποκατάσταση των μνημείων και να ευαισθητοποιήσει τον απλό πολίτη ενημερώνοντάς τον για την αξία των πολιτιστικών αγαθών και την σημασία που μπορούν να έχουν στην ανάπτυξη της κοινωνίας.
- Η πολιτιστική επομένως κληρονομιά δεν είναι ένα στοιχείο που αφορά μία μικρή επιστημονική και καλλιτεχνική κοινότητα, αλλά αποτελεί ένα ζωντανό στοιχείο της κοινωνίας και παράγοντα ανάπτυξης και βελτίωσης της καθημερινότητας.
- Σε πόλεις όπως η Πάτρα αλλά και σε οικισμούς και δήμους της περιοχής μας που δοκιμάζονται οικονομικά και δημογραφικά, η διατήρηση και η ανάδειξη, μέσω της αποκατάστασης και της επανάχρησης μουσείων με παραδοσιακά και ιστορικά θέματα, μπορεί να προσφέρει νέες θέσεις απασχόλησης σε μία πληθώρα ειδικοτήτων - από τον απλό εργάτη και τεχνίτη μέχρι τον επιστήμονα, τον καλλιτέχνη και τον μουσειολόγο, την δημιουργία εμπορικής κίνησης για την εξυπηρέτηση των εργαζομένων και των εργασιών καθώς επίσης την δημιουργία τεχνολογίας και τεχνογνωσίας χρήσιμης, όχι μόνον στον ίδιο τον τόπο και αλλά και σε άλλες περιοχές ή χώρες στις οποίες μπορεί να εξαχθεί.
- Παράλληλα θα υπάρξει και ανάλογη τουριστική ανάπτυξη καθώς θα υπάρξουν χώροι και δραστηριότητες που θα προσελκύσουν επισκέπτες με φυσιολατρικά, καλλιτεχνικά ακόμη και επιστημονικά - ερευνητικά και ιστορικά ενδιαφέροντα.
- Έτσι θα υπάρξουν ευεργετικές επιδράσεις και αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου αλλά και της κουλτούρας της ίδιας της κοινωνίας, η οποία διατηρεί τη συνοχή της και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της.
- Οι νέοι της περιοχής σαν αποτέλεσμα θα αγαπήσουν τον τόπο τους, ο οποίος διατηρεί το ιστορικό και αισθητικό του πλαίσιο, και βρίσκουν απασχόληση σε μία πληθώρα νέων δραστηριοτήτων εμπορικού, παραγωγικού, τεχνολογικού, επιστημονικού και

καλλιτεχνικού χαρακτήρα, χωρίς να αναγκάζονται να αναζητήσουν απασχόληση σε άλλες περιοχές.

- Η Πάτρα και η ευρύτερη περιοχή θα μπορούσε κάλλιστα να βασίσει ένα μεγάλο μέρος της ανάπτυξής της στην δημιουργία και στήριξη δραστηριοτήτων, οι οποίες να αφορούν την προστασία και διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς και την δημιουργική απασχόληση σε επίπεδο βιοτεχνικό, καλλιτεχνικό, παροχής υπηρεσιών ακόμη και παραγωγής πνευματικού και ερευνητικού έργου, λύνοντας βασικά προβλήματα ανεργίας και ποιότητας ζωής.
- Η διάσωση και η ανάδειξη της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς της περιοχής είναι ένας από τους σημαντικούς τομείς απασχόλησης που μπορεί να προσφέρει εργασία σε μία πληθώρα ειδικοτήτων και επαγγελματιών βελτιώνοντας ταυτόχρονα την εικόνα του τόπου, κάνοντάς τον ελκυστικό και σε τουρισμό ιδιαίτερων και ειδικών απαιτήσεων.
- Ταυτόχρονα είναι αναγκαία η ανάδειξη των αρχαίων μνημείων και χώρων και η ένταξή τους στην ζωή των περιοχών στις οποίες βρίσκονται ώστε να είναι πόλοι έλξης και συγκράτησης του διερχόμενου τουριστικού ρεύματος, καθώς εκτός από το αρχαιολογικό ενδιαφέρον μπορούν να αποκτήσουν και καλλιτεχνικό, με την διοργάνωση και τη φιλοξενία εκδηλώσεων όπως εκθέσεις, συναυλίες και παραστάσεις καθώς και σεμινάρια ιστορικού ενδιαφέροντος.
- Ένας άλλος τομέας που χρειάζεται αξιοποίηση είναι η νεότερη ιστορία της περιοχής με τις πολιτικές, ιστορικές, λαογραφικές και τεχνολογικές-βιομηχανικές εκφάνσεις της.
- Η ντόπια παραγωγή παραδοσιακών προϊόντων όπως η οινοποιεία για παράδειγμα μπορούν να αποτελέσουν έναν σημαντικό μοχλό ανάπτυξης και την αφορμή ύπαρξης δραστηριοτήτων -εκτός των υπαρχόντων- πολιτιστικού και καλλιτεχνικού χαρακτήρα με την ανάδειξη της ιστορίας των χώρων και των τόπων παραγωγής, την δημιουργία εκδηλώσεων και δραστηριοτήτων που θα προβάλλουν τα ίδια τα προϊόντα αλλά θα προσελκύσουν και επισκέπτες που ενδιαφέρονται να γνωρίσουν από κοντά τις παραδοσιακές διαδικασίες παραγωγής και τους χώρους.
- Σημαντική θα μπορούσε να είναι η επανάχρηση και η ένταξη στην καθημερινή ζωή και την αναπτυξιακή παραγωγική διαδικασία, πολλών χώρων και κτιρίων που από χρόνια

έχουν πάψει να χρησιμοποιούνται λόγω της παλαιότητάς τους και της αλλαγής των κοινωνικοοικονομικών συνθηκών. Αυτά είναι πολλά δημόσια κτίρια και παλαιοί βιομηχανικοί και επαγγελματικοί χώροι, οι οποίοι έχουν ιδιαίτερο αρχιτεκτονικό χαρακτήρα και αποτελούν σημαντικά κομμάτια της οικονομικής, πολιτικής, κοινωνικής και τεχνολογικής ιστορίας της περιοχής.

- Η δημιουργία χώρων καλλιτεχνικής και πολιτιστικής δημιουργίας και παραγωγής, η δημιουργία και φιλοξενία μουσειακών δραστηριοτήτων - όπως Λαογραφικό, Ιστορικό, Τύπου και Βιομηχανικό - και η συνύπαρξή τους με δραστηριότητες οικονομικού αλλά και ερευνητικού -επιστημονικού χαρακτήρα, που θα στηρίζουν την λειτουργία τους και θα προσφέρουν απασχόληση σε μία πληθώρα ειδικοτήτων και επαγγελματιών, θα συμβάλλουν στην γενικότερη αναζωογόνηση των περιοχών που τους περιβάλλουν καθώς θα υπάρχει προσέλευση επισκεπτών και θα αναπτυχθούν διάφορες υποστηρικτικές και συναφείς επαγγελματικές δραστηριότητες.
- Όλα αυτά συνεπάγονται την δημιουργία υποδομών δημοσίου κοινωφελούς αλλά και ιδιωτικού κερδοσκοπικού και μη χαρακτήρα, που θα λειτουργούν παράλληλα, συνεργαζόμενα και αλληλοσυμπληρούμενα.
- Η ύπαρξη βούλησης από τους δημόσιους φορείς -τοπική αυτοδιοίκηση και κεντρική διοίκηση- για την αξιοποίηση των χώρων και των αγαθών που έχουν στην δικαιοδοσία τους, είναι η απαραίτητη προϋπόθεση, καθώς θα πρέπει να εξασφαλίσουν τους πόρους και τις χρηματοδοτήσεις μαζί με το νομοθετικό και διοικητικό πλαίσιο που θα επιτρέψει και θα βοηθήσει σε αυτό το εγχείρημα.
- Ταυτόχρονα θα πρέπει να γίνει άνοιγμα προς τις τοπικές κοινωνίες με την συνεργασία και ενίσχυση της ιδιωτικής πρωτοβουλίας, είτε αυτή έχει εθελοντικό μη κερδοσκοπικό χαρακτήρα είτε έχει επαγγελματικό.
- Η χρηματοδότηση, η προσφορά στέγης, η συμπαράσταση στη διεκδίκηση χρηματοδοτήσεων, η συνεργασία στην συμπαραγωγή και συνδιοργάνωση δραστηριοτήτων, είναι μερικές από τις πρακτικές που πρέπει να υιοθετούνται από τους φορείς της τοπικής αυτοδιοίκησης όσον αφορά τους μη κερδοσκοπικούς ιδιωτικού χαρακτήρα φορείς, ενώ θα πρέπει να ενθαρρύνεται και η ιδιωτική επενδυτική πρωτοβουλία με την ευνοϊκή αντιμετώπιση δραστηριοτήτων που έχουν πολιτιστικό και

παραδοσιακό χαρακτήρα, με ευνοϊκές φορολογικές και διοικητικές ρυθμίσεις και την δημιουργία χρηματοδοτικών προγραμμάτων, από την κεντρική κυρίως εξουσία.

- Η καταγραφή και αξιολόγηση του πολιτιστικού παραγωγικού δυναμικού της περιοχής είναι απαραίτητη προϋπόθεση ώστε να είναι δυνατός και ο συντονισμός ως προς τις συνεργασίες και ο προγραμματισμός για την προσφορά βοήθειας ή ενίσχυσης.
- Πολλά νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου που δραστηριοποιούνται σε διάφορους τομείς όπως το θέατρο, η μουσική, η συλλογή και φύλαξη αρχαικών υλικών και τεκμηρίων, η λειτουργία και δημιουργία μουσείων και χώρων ανάδειξης της ιστορικής, λαογραφικής και βιομηχανικής κληρονομιάς, μπορούν σε συντονισμένη συνεργασία μεταξύ τους αλλά και με τους φορείς της τοπικής αυτοδιοίκησης να αξιοποιήσουν τις δυνατότητες και τις υπάρχουσες υποδομές τους, να βρουν στέγη με σωστές συνθήκες σε δημόσια κτίρια, τα οποία είναι αναξιποίητα, και να διεκδικήσουν χρηματοδοτήσεις και απόκτηση τεχνογνωσίας από την κεντρική διοίκηση ή την εκμετάλλευση χορηγιών και χρηματοδοτικών προγραμμάτων τοπικής αλλά και ευρωπαϊκής προέλευσης.
- Για όλα αυτά αναγκαίο στοιχείο είναι η γνώση και η εξειδίκευση σε τομείς και ειδικότητες που αφορούν στη διαχείριση του πολιτιστικού πλούτου, η βούληση και η ευαισθησία των εμπλεκομένων και η διάθεση συνεργασίας ανάμεσα σε κατηγορίες και βαθμίδες εργαζομένων, ειδικών, πολιτικών προσώπων και ιδιωτών.
- *Η τελική μας διαπίστωση, μέσα και από λαμπρά παραδείγματα που συναντάμε σε άλλες περιοχές της χώρας μας και της Ευρώπης, είναι ότι μπορεί να υπάρξει ανάπτυξη μέσα από την διαχείριση και την αξιοποίηση του πολιτιστικού και καλλιτεχνικού πλούτου ενός τόπου και μάλιστα με ευεργετικά αποτελέσματα, πολιτιστικά και οικονομικά για το κοινωνικό σύνολο αλλά και για το περιβάλλον -δομημένο, φυσικό, αισθητικό- καθώς χρησιμοποιούνται πόροι και αγαθά με διαχρονική διάρκεια και αξία και παράγεται ένας πλούτος ο οποίος εκτός από βιοποριστικό είναι και πολιτισμικό αγαθό.*

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Τα Μουσεία αποτελούν τους χώρους εκείνους που στεγάζουν τον πολιτισμό που διαφυλάττουν την κληρονομιά και την ταυτότητα ενός τόπου. Η αντίληψη ότι τα μουσεία αποτελούν τους νεκρικούς θαλάμους της ομορφιάς του παρελθόντος είναι εντελώς ξεπερασμένες. Αντιθέτως αποτελούν κέντρα πνευματικής εγρήγορσης και εκπαιδευτικής δραστηριότητας.

Άλλωστε η λέξη «ΜΟΥΣΕΙΟΝ» σημαίνει τον βωμό ή το τέμενος που είναι αφιερωμένο στις Μούσες, τις αρχαίες θεότητες της πνευματικής καλλιέργειας, των Καλών Τεχνών και της Παιδείας.

Τα Μουσεία αποτελούν αναπόσπαστο μέρος της πολιτιστικής μας κουλτούρας. Ιδιαίτερα στη χώρα μας όπου οι θησαυροί του παρελθόντος είναι τόσο πολλοί, τα Μουσεία αποτελούν χώρους ζωτικής σημασίας για τη διαφύλαξη και την προστασία, αλλά και την σωστή παρουσίαση των καταπληκτικών αυτών θησαυρών του Ελληνικού παρελθόντος.

Η Τουριστική Οικονομία της χώρας μας εξαρτάται κατά ένα πολύ μεγάλο μέρος από τα Μουσεία και τα ιστορικά μνημεία, αλλά και τα άλλα πολιτιστικά κέντρα. Πρέπει λοιπόν να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή σ' ό,τι αφορά τις σωστές και δημιουργικές προτάσεις για ανάπτυξη του πολιτιστικού κλάδου, εφόσον αυτό σημαίνει ανάπτυξη της τουριστικής μας οικονομίας. Ας μη ξεχνάμε ότι χιλιάδες τουρίστες από όλα τα μέρη του κόσμου έρχονται στην Ελλάδα όχι μόνο για να χαρούν τον ήλιο και τη θάλασσα αλλά για να ζήσουν από κοντά την συγκλονιστική εμπειρία μιας επίσκεψης στην Ακρόπολη και στο Μουσείο της, στους Δελφούς ή στη Βεργίνα. Δεν θα ήταν λοιπόν παράλογο να σκεφτούμε ότι όλοι αυτοί οι άνθρωποι που εκτιμούν τον ελληνικό πολιτισμό, δικαιούνται σωστής και επαγγελματικής αντιμετώπισης. Οι εκθέσεις στα Μουσεία της χώρας μας αποτελούν τον καθρέπτη όχι μόνο του παρελθόντος αλλά και του παρόντος. Πρέπει λοιπόν να προσέξουμε έτσι ώστε να μην χαρακτηριστούμε σαν λαός με παρελθόν αλλά χωρίς παρόν και πολιτιστικό μέλλον.

Η πολιτεία λοιπόν θα πρέπει να επιληφθεί και να κάνει τις σωστές επενδυτικές κινήσεις πάνω στον πολιτιστικό κλάδο. Επενδύσεις που άλλωστε θα αποφέρουν στο πολλαπλάσιο όχι μόνο στην εικόνα της χώρας μας αλλά και στην ανάπτυξη της οικονομίας μας.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΓΙΑ ΤΟ ΚΟΙΝΟ

Είμαστε φοιτήτριες του ΑΤΕΙ Πατρών και το ερωτηματολόγιο που σας απευθύνουμε θα χρησιμοποιηθεί αποκλειστικά για έρευνα που αφορά στην πτυχιακή μας εργασία, με θέμα «Τα μουσεία της πόλης των Πατρών. Διοίκηση, οργάνωση και σκοποί λειτουργίας των». Σας ευχαριστούμε για τη συμμετοχή σας.

3. Γνωρίζετε ότι η Πάτρα έχει μουσεία;

Ναι Όχι

4. Ποιο από τα παρακάτω μουσεία της Πάτρας γνωρίζετε;

- Αρχαιολογικό Μουσείο
- Ιστορικό και Εθνολογικό Μουσείο
- Μουσείο Λαϊκής Τέχνης
- Μουσείο Τύπου της Ένωσης Συντακτών
- Μουσείο ΥΗΣ Γλαύκου
- Μουσεία Πανεπιστημίου
- Κανένα από τα παραπάνω
- Όλα τα παραπάνω
- Μερικά από τα παραπάνω

3. Από τα Μουσεία του Πανεπιστημίου Πατρών, ποια γνωρίζετε;

- Μουσείο Επιστημών και Τεχνολογίας
- Μουσείο Παιδείας
- Βοτανικό Μουσείο
- Ζωολογικό Μουσείο
- Κανένα
- Όλα τα παραπάνω

4. Από που έχετε ακούσει για τα μουσεία;

- Εφημερίδες
- Internet
- Περιοδικά
- Από αλλού

5. Επισκέπτεστε τα μουσεία της Πάτρας;

- Ναι
- Όχι
- Μερικές φορές

6. Τι θα ήταν εκείνο που θα σας έκανε να επισκεφθείτε τα μουσεία;

- Επιθυμία για γνώση
- Ξεναγήσεις απλές
- Χώροι ψυχαγωγίας
- Νυχτερινή ζώνη
- Multi media

7. Αν έχετε επισκεφθεί κάποιο μουσείο θεωρείτε ότι ο τρόπος παρουσίασης εκθεμάτων είναι ελκυστικός;

- Ναι
- Όχι
- Αρκετά

8. Υπάρχει στα μουσεία σηματοδότηση σειράς επίσκεψης εκθεμάτων;

- Ναι
- Όχι
- Σε μεγάλα μουσεία μόνο

9. Α. Διαθέτουν τα μουσεία κάποιο οδηγό που να δίνει αναλυτικές πληροφορίες για τα εκθέματα;

- Ναι
- Όχι
- Μερικά

Β. Αν ναι τότε σε ποια γλώσσα είναι γραμμένος ο οδηγός;

- Ελληνικά
- Αγγλικά
- Ελληνικά και Αγγλικά
- Άλλη γλώσσα .....

10. Προτιμάτε:

Οργανωμένες ξεναγήσεις;

Μεμονωμένες ξεναγήσεις;

11. Στις οργανωμένες ξεναγήσεις οι ξεναγοί τι εκπαίδευση έχουν;

Μουσειοπαιδαγωγοί

Μουσειολόγοι

Αρχαιολόγοι

12. Διαθέτουν τα μουσεία ιστοσελίδα στο internet;

Ναι

Όχι

Μερικά

13. Γίνονται εκπαιδευτικές δραστηριότητες στο χώρο των μουσείων;

Ναι

Όχι

Μερικές φορές

14. Τι βελτιώσεις θα προτείνετε;

Να υπάρχει προσωπικό στα μουσεία για την ξενάγηση των επισκεπτών

Να υπάρχει σήμανση για το κάθε έκθεμα τουλάχιστον σε δύο γλώσσες

Να διαφημίζονται στην τηλεόραση και το ραδιόφωνο

Έκδοση περιοδικού για όλα τα μουσεία της χώρας με δωρεάν διανομή

Όλα τα παραπάνω

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΓΙΑ ΜΟΥΣΕΙΑ

Είμαστε φοιτήτριες του ΑΤΕΙ Πατρών και το ερωτηματολόγιο που σας απευθύνουμε θα χρησιμοποιηθεί αποκλειστικά για έρευνα που αφορά στην πτυχιακή μας εργασία, με θέμα «Τα μουσεία της πόλης των Πατρών. Διοίκηση, οργάνωση και σκοποί λειτουργίας των». Σας ευχαριστούμε για τη συμμετοχή σας.

2. Το μουσείο σας ανήκει:

- Στο Υπουργείο Πολιτισμού
- Στον ιδιωτικό τομέα

2. Το μουσείο από ποιους χρηματοδοτείται;

- Από τον ιδιωτικό τομέα
- Από το κράτος
- Από επιχειρήσεις
- Από δωρεές
- Συνδυασμός από τα παραπάνω

3. Το προσωπικό του μουσείου σας είναι:

- Μόνιμο
- Εποχιακό
- Εθελοντικό
- Όλα τα παραπάνω

4. Το προσωπικό τι εκπαίδευση έχει;

- Μουσειοπαιδαγωγοί
- Μουσειολόγοι
- Αρχαιολόγοι

5. Στο μουσείο σας υπάρχει επίσκεψη ελεύθερη ή με ξεναγήσεις;

- Ελεύθερη
- Με ξεναγήση
- Προγραμματισμένη ξεναγήση για σχολεία

6. Υπάρχει πρόβλημα συντήρησης εκθεμάτων;

- Ναι
- Όχι

7. Σε ποιους ανατίθεται η συντήρηση των εκθεμάτων;

- Ειδικοί συντηρητές
- Αρχαιολογικοί του Υπουργείου Πολιτισμού
- Προσωπικό του μουσείου

8. Το μουσείο σας διαθέτει κάποιον οδηγό που να δίνει αναλυτικές πληροφορίες για τα εκθέματα;

- Ναι Όχι

9. Σε ποιες γλώσσες είναι γραμμένος ο οδηγός;

- Ελληνικά
- Αγγλικά
- Άλλη γλώσσα .....

10. Συμμετέχει το μουσείο σας σε πολιτιστικά – εκπαιδευτικά προγράμματα;

- Ναι
- Όχι

11. Με ποιο τρόπο πραγματοποιούνται τα εκπαιδευτικά προγράμματα;

- Συνεργασία με μουσεία της Ελλάδας
- Συνεργασία με μουσεία του εξωτερικού

Συνεργασία με το Υπουργείο Πολιτισμού

Με όλα τα παραπάνω

12. Ποιοι επισκέπτονται περισσότερο το μουσείο σας;

Έλληνες

Ξένοι

13. Σε τι ποσοστό ανέρχεται η επισκεψιμότητα στο μουσείο σας ανά χρόνο;

10.000 άτομα και άνω

5.000 - 10.000 άτομα

3.000 - 5.000 άτομα

1.000 - 3.000 άτομα

500 - 1.000 άτομα

14. Ποιας ηλικίας άτομα επισκέπτονται περισσότερο το μουσείο σας;

Άνω των 60 ετών

50-60 ετών

30-50 ετών

18-30 ετών

6-18 ετών

15. Τι σχεδιάζετε για το προσεχές μέλλον;

Εμπλουτισμός της συλλογής του Μουσείου

Εκπαίδευση του προσωπικού με σεμινάρια

Ανακαίνιση του χώρου

Συντήρηση των εκθεμάτων από επιστημονικό προσωπικό

Ενημέρωση του κοινού για τη συλλογή και τις εκπαιδευτικές εκδηλώσεις

Επεξήγηση συμβόλων

	Φυλάκιο / εκδοτήριο εισιτηρίων		Ξεναγήσεις
	Χώροι υγιεινής		Ανασκαφές
	Πωλητήριο		Αναστηλώσεις
	Αναψυκτήριο		Ενδεικτική Βιβλιογραφία
	Υποδομές ΑΜΕΑ		Ελεύθερη είσοδος
	Βεστιάριο		Ημέρες αργίας
	Parking		Ώρες λειτουργίας
	Αίθουσα Ο/Α (οπτικο-ακουστικών) προβολών και διαλέξεων		Πρόσβαση
	Κέντρο εκθεσιακών προγραμμάτων		Συντηρήσεις

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

- § ICOM: (International Council of Museums), Διεθνές Συμβούλιο Μουσείων
- § NAEA: (National Art Education Association), Εθνική Ένωση Καλλιτεχνικής Παιδείας των Η.Π.Α.
- § ICOM-CIDOC: Διεθνής Επιτροπή για την τεκμηρίωση του Διεθνούς Συμβουλίου Μουσείων
- § ΥΠ.ΠΟ.: Υπουργείο Πολιτισμού
- § UNESCO: (The United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization), Εκπαιδευτικός Επιστημονικός και Πολιτιστικός Οργανισμός των Ηνωμένων Εθνών
- § ICOMOS: Διεθνές Συμβούλιο Μνημείων και Τόπων
- § ICOM-CIDOC: Διεθνής Επιτροπή για την τεκμηρίωση του Διεθνούς Συμβουλίου Μουσείων
- Μ.Λ.Τ.: Μουσείο Λαϊκής Τέχνης
- ΥΗΣ Γλαύκου: Υδροηλεκτρικός Σταθμός Γλαύκου

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Μουσείο, Βικιπαίδεια, <http://el.wikipedia.org/wiki>, ημερ. πρόσβασης 22-04-09.
2. Εργασίες: *Εκπαίδευση και μουσεία*, daskalos.edu.gr, ημερ. πρόσβασης 09-05-09.
3. Χίου Δ. (2006), *Τι είναι μουσείο; Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών ΕΜΠ, Διαλέξεις*, <http://courses.arch.ntua.gr/112551.html>. ημερ. πρόσβασης 24-04-09.
4. *ICOM Code of Professional Ethics*, 1990: 31, nr. 6.2.
5. Παπουλάκου Α. (Νοέμβριος 2007), *Αρχαιολογικά αρχεία στο Διαδίκτυο*, «Περίστυλον», Περιοδική έκδοση του Πολιτιστικού Οργανισμού Υπαλλήλων Υπουργείου Πολιτισμού, Αθήνα.
6. Γκάζη Α.–Νικηφορίδου Α. (2004), «*Κείμενα για μουσεία και εκθέσεις: προβληματισμός, μεθοδολογία, μελέτη περίπτωσης*», στο *Μουσειολογία τ. 2*.
7. Νικόνανου Ν. (2004), «*Η οργάνωση της επικοινωνιακής πολιτικής ενός μουσείου και ο ρόλος της μουσειοπαιδαγωγικής*», στο *Μουσείο, επικοινωνία και νέες τεχνολογίες – Πρακτικά Α΄ Διεθνούς Συνεδρίου Μουσειολογίας, Τμήμα Πολιτισμικής Τεχνολογίας και Επικοινωνίας/Πανεπιστήμιο Αιγαίου*, Μυτιλήνη.
8. http://odysseus.culture.gr/h/1/gh151.jsp?obj_id=3319, ημερ. πρόσβασης 15-07-09.
9. <http://www.tmt.h.edu.gr/el/schools.html>, *Μουσείο και σχολείο*, 2007 ΝΟΗΣΙΣ - Κέντρο Διάδοσης Επιστημών & Μουσείο Τεχνολογίας, ημερ. πρόσβασης 01-05-09.
10. Χίου Δ. (2007), *Το αρχαιολογικό μουσείο*, Διπλωματικές Εργασίες, «*Αρχαιολογικό μουσείο Κύθνου*», <http://courses.arch.ntua.gr/121786.html>, ημερ. πρόσβασης 19-06-09.
11. Γκαζή Α.-Νούσια Τ. (2003) *Αρχαιολογία στον ελληνικό χώρο: Μουσειολογία*, ΕΑΠ, Πάτρα.
12. Ambrose T. and Paine G. (1993), *Museum Basics*, Routledge, London.
13. Duggan A.J. (1969), «*Training professional museum curators*», *Museums Journal*, 69 (June).
14. Adoveti, Stanislas S. (1972), «*Le musée dans les systèmes éducatifs et culturels contemporains*» στο ICOM (ed.), *Le musée au service des hommes aujourd'hui et demain. Actes de la 9ième Conférence Générale de l'ICOM*, Paris.
15. Baron, Guy. *Nouvelle Muséologie et écomuséologie en milieu amérindien*, Courcelles, 1987 (αδημοσίευτο χειρόγραφο). Αναφέρεται στο Andrea Hauenschild, *Claims and Reality of New Museology: Case Studies in Canada, the United States and Mexico*.

16. Νάκου Ε. (2001), *Μουσεία: Εμείς, τα Πράγματα και ο Πολιτισμός*, Νήσος, Αθήνα.
17. Pearce S. M (2002), *Μουσεία αντικείμενα & συλλογές*, Βάνιας, Θεσσαλονίκη.
18. Γκαζή Α. (1999α), *Από τις Μούσες στο Μουσείο: η ιστορία ενός θεσμού διά μέσου των αιώνων*. Αρχαιολογία & Τέχνες 70, Μάρτιος.
19. Γκαζή Α. (1999β), *Η έκθεση των αρχαιοτήτων στην Ελλάδα (1829-1909). Ιδεολογικές αφετηρίες – Πρακτικές προσεγγίσεις*. Αρχαιολογία & Τέχνες 73, Δεκ.
20. Αντζουλάτου – Ρετσίλα Ε. (1984). *Το Μουσείο και ο ρόλος του στην κοινωνία*. Αθήνα.
21. Μπίντση Ελ. (2002) *Ο ρόλος του Μουσείου στην κοινωνία και πώς εκφράζεται μέσα από το Μουσείο της «Αιλιπούπολης»*, Επ. καθηγήτρια Σκαλτσά Μ., Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Διαπανεπιστημιακό Πρόγραμμα Μεταπτ. Σπουδών Μουσειολογίας: Ζητήματα Μουσειολογίας, <http://www.nured.uowm.gr/pg/index.php?download=Mpintsi.pdf>.
22. Χουρμουζιάδης Γ.Χ. (1995). *Σχόλια στην ελληνική μουσειολογία*. Στο Χουρμουζιάδης Γ. Αναλογίες. Θεσσαλονίκη. Βάνιας, 205-216.
23. www.international.icomos.org/charters/tourism_greek.pdf, *Η χάρτα του πολιτισμικού τουρισμού, ICOMOS*, ημερ. πρόσβασης 20-08-09.
24. Δέφνερ Αλ., Μεταξάς Θ., Συρακούλης Κλ., *Μουσεία, Μάρκετινγκ και αστική ανάπτυξη: Η περίπτωση του Μουσείου Καπνού της Καβάλας*, http://www.prd.uth.gr/GS_RSAI/CONFERENCE_OCTOBER2008_SITE/ABSTRACTS_PDF/46.pdf.
25. http://www.istomediahost.gr/icom/gr_international_date.asp, ημερ. πρόσβασης 17-09-09.
26. http://www.istomediahost.gr/icom/gr_omada_ergasias.asp#3 Διεθνές Συμβούλιο Μουσείων, Ελληνικό Τμήμα, ημερ. πρόσβασης 18-10-09.
27. Διεθνές Συμβούλιο Μουσείων, Ελληνικό Τμήμα, Διεθνής Επιτροπή της Μπλε Ασπίδας (International Committee of the Blue Shield), http://www.istomediahost.gr/icom/gr_epitropi_ble_aspidas.asp, ημερ. πρόσβασης 12-09-09.
28. *Museum and Tourism* (1985), Συνέδριο Μουσειολογίας του ICOM.
29. Ιωαννίδης Β. (2005), *Μουσεία και κοινωνικά αποκλεισμένες ομάδες. Η περίπτωση ατόμων με ειδικές ανάγκες: προβληματική, δυνατότητες, εφαρμογές*, Νέα Παιδεία, τχ. 114, http://benl.primedu.uoa.gr/database1/museums_apokleismos.pdf, ημερ. πρόσβασης 25-08-2009.

30. Αντζουλάτου-Ρετσίλα, Ε. (2004). Μουσειακά εκπαιδευτικά προγράμματα για άτομα με ειδικές ανάγκες: Διαπιστώσεις, επισημάνσεις. Στο: Βελιώτη-Γεωργοπούλου, Μ., Τουνταςάκη, Ε. (επιμέλεια), *Μουσεία και Άτομα με Ειδικές Ανάγκες. Εμπειρίες και Προοπτικές*. Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών: Κέντρο Κοινωνικής Μορφολογίας και Κοινωνικής Πολιτικής. Υπουργείο Πολιτισμού: Διεύθυνση Λαϊκού Πολιτισμού, Cutenberg, Αθήνα.
31. Ζώνιου-Σιδέρη, Α. (2000). Η εξέλιξη της ειδικής εκπαίδευσης. Από το ειδικό στο γενικό σχολείο. Στο: Ζώνιου-Σιδέρη, Α. (επιμέλεια-εισαγωγή), *Άτομα με ειδικές ανάγκες και η ένταξή τους*, Πρακτικά επιμορφωτικών σεμιναρίων, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα.
32. Ζώτου, Χ. (2004). Εκπαιδευτικά προγράμματα στα μουσεία για άτομα με ειδικές ανάγκες. Στο: Βελιώτη-Γεωργοπούλου, Μ., Τουνταςάκη, Ε. (επιμέλεια), *Μουσεία και Άτομα με Ειδικές Ανάγκες. Εμπειρίες και Προοπτικές*. Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών: Κέντρο Κοινωνικής Μορφολογίας και Κοινωνικής Πολιτικής. Υπουργείο Πολιτισμού: Διεύθυνση Λαϊκού Πολιτισμού, Gutenberg, Αθήνα.
33. Κοκκέβη-Φωτίου, Δ. (2004). Το δικαίωμα συμμετοχής των κωφών στην πνευματική και πολιτιστική κληρονομιά ως προϋπόθεση για τη μορφωτική τους άνοδο και ένταξη στην κοινωνία. Στο: Βελιώτη-Γεωργοπούλου, Μ., Τουνταςάκη, Ε. (επιμέλεια), *Μουσεία και Άτομα με Ειδικές Ανάγκες. Εμπειρίες και Προοπτικές*. Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών: Κέντρο Κοινωνικής Μορφολογίας και Κοινωνικής Πολιτικής. Υπουργείο Πολιτισμού: Διεύθυνση Λαϊκού Πολιτισμού, Gutenberg, Αθήνα.
34. Κόκκινος, Γ., Αλεξάκη, Ε. (επιμέλεια). (2002). *Διεπιστημονικές προσεγγίσεις στη μουσειακή αγωγή*, Μεταίχμιο, Αθήνα.
35. Κοντογιάννη, Α. (2000). Τέχνη και δημιουργική έκφραση στην Ειδική Αγωγή. Στο: Ζώνιου-Σιδέρη, Α. (επιμέλεια-εισαγωγή), *Άτομα με ειδικές ανάγκες και η ένταξή τους* (σελ. 45-56), Πρακτικά επιμορφωτικών σεμιναρίων, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα.
36. Κουβέλη, Α. (2001). Ο μαθητής και το μουσείο: Βιώματα και αντιλήψεις. *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών*, (Α' - Β').
37. Λεοντσίνας, Γ. Ν. (2002). Το μουσείο στο πλαίσιο της διδακτικής της γενικής και της τοπικής ιστορίας. Στο: Κόκκινος, Γ., Αλεξάκη, Ε. (επιμέλεια), *Διεπιστημονικές προσεγγίσεις στη μουσειακή αγωγή*, Μεταίχμιο, Αθήνα.

38. Μαλαμίδου, Τ. (2004). Απόπειρα πρόσβασης μαθητών Ειδικού Σχολείου σε μουσείο. Συμμετοχή στα εκπαιδευτικά προγράμματα και εφαρμογή τους. Στο: Βελιώτη-Γεωργοπούλου, Μ., Τουνταςάκη, Ε. (επιμέλεια), *Μουσεία και Άτομα με Ειδικές Ανάγκες. Εμπειρίες και Προοπτικές*. Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών: Κέντρο Κοινωνικής Μορφολογίας και Κοινωνικής Πολιτικής. Υπουργείο Πολιτισμού: Διεύθυνση Λαϊκού Πολιτισμού, Gutenberg, Αθήνα.
39. Μιχαηλίδου, Μ. (2002). Μουσείο: Πορεία και προοπτικές προς τον 21ο αιώνα. Στο: Κόκκινος, Γ., Αλεξάκη, Ε. (επιμέλεια), *Διεπιστημονικές προσεγγίσεις στη μουσειακή αγωγή*, Μεταίχμιο, Αθήνα.
40. Μπακιρτζής, Κ. Ν. (2002). *Επικοινωνία και αγωγή*, Gutenberg, Αθήνα.
41. Μπενάκη-Πολυδώρου, Ι. (2004). Πρόσβαση ατόμων με ειδικές ανάγκες στην Τέχνη. Το Μουσείο Αφής του Φάρου Τυφλών Ελλάδος. Στο: Βελιώτη-Γεωργοπούλου, Μ., Τουνταςάκη, Ε. (επιμέλεια), *Μουσεία και Άτομα με Ειδικές Ανάγκες. Εμπειρίες και Προοπτικές*. Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών: Κέντρο Κοινωνικής Μορφολογίας και Κοινωνικής Πολιτικής. Υπουργείο Πολιτισμού: Διεύθυνση Λαϊκού Πολιτισμού, Gutenberg, Αθήνα.
42. Νάκου, Ε. (2002). Το επιστημολογικό υπόβαθρο της σχέσης Μουσείου, Εκπαίδευσης και Ιστορίας. Στο: Κόκκινος, Γ., Αλεξάκη, Ε. (επιμέλεια), *Διεπιστημονικές προσεγγίσεις στη μουσειακή αγωγή*, Μεταίχμιο, Αθήνα.
43. Νικολόπουλος, Γ. Π. (2000). Εγκληματολογικοί προβληματισμοί γύρω απ' την έννοια του κοινωνικού αποκλεισμού. Στο: *Εγκληματίες και Θύματα στο Κατώφλι του 21ου Αιώνα*. Αφιέρωμα στη μνήμη Ηλία Δασκαλάκη, Αθήνα.
44. Πλατή, Μ. (2004). Επισκέψεις ατόμων με ειδικές ανάγκες στο Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης, Ίδρυμα Ν. Π. Γουλανδρή. Στο: Βελιώτη-Γεωργοπούλου, Μ., Τουνταςάκη, Ε. (επιμέλεια), *Μουσεία και Άτομα με Ειδικές Ανάγκες. Εμπειρίες και Προοπτικές*. Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών: Κέντρο Κοινωνικής Μορφολογίας και Κοινωνικής Πολιτικής. Υπουργείο Πολιτισμού: Διεύθυνση Λαϊκού Πολιτισμού, Gutenberg, Αθήνα.
45. Πολυχρονίου, Ι. (2004). Αυτόνομη διακίνηση ατόμων με ειδικές ανάγκες στα μουσεία. Στο: Βελιώτη-Γεωργοπούλου, Μ., Τουνταςάκη, Ε. (επιμέλεια), *Μουσεία και Άτομα με Ειδικές Ανάγκες. Εμπειρίες και Προοπτικές*. Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών: Κέντρο Κοινωνικής Μορφολογίας και

- Κοινωνικής Πολιτικής. Υπουργείο Πολιτισμού: Διεύθυνση Λαϊκού Πολιτισμού, Gutenberg, Αθήνα.
46. Σπαθάρη-Μπεγλίτη, Ε. (2002). Μεθοδολογικές αρχές σύνδεσης σχολείου και κοινωνίας μέσω της διαδικασίας σύστασης εκπαιδευτικής σκευής και σχολικού μουσείου -Προετοιμασία του μαθητή στην ανάπτυξη δεξιοτήτων δημιουργίας και αξιοποίησής τους στο πλαίσιο ενός ανοικτού στην κοινωνία σχολείου. Στο: Κόκκινος, Γ., Αλεξάκη, Ε. (επιμέλεια), *Διεπιστημονικές προσεγγίσεις στη μουσειακή αγωγή*, Μεταίχμιο, Αθήνα.
47. Τσαούσης, Δ. Γ. (2004). Μουσεία και κοινωνική πολιτική. Στο: Βελιώτη-Γεωργοπούλου, Μ., Τουντασάκη, Ε. (επιμέλεια), *Μουσεία και Άτομα με Ειδικές Ανάγκες. Εμπειρίες και Προοπτικές*. Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών: Κέντρο Κοινωνικής Μορφολογίας και Κοινωνικής Πολιτικής. Υπουργείο Πολιτισμού: Διεύθυνση Λαϊκού Πολιτισμού, Gutenberg, Αθήνα.
48. Τσίγκανου Ι. (1997). “Το κοινωνικό μειονέκτημα” της παραβατικότητας. Στο: Δημητρίου, Σ. (επιμέλεια), *Μορφές κοινωνικού αποκλεισμού και μηχανισμοί παραγωγής του*. Κέντρο Έρευνας και Τεκμηρίωσης, Ομάδα Ανθρωπολογίας, Ιδεοκίνηση, Αθήνα.
49. Χαλκιά, Α. (2002). Ένα βήμα πιο κοντά στο μουσείο - Σχεδιάζουμε ένα φύλλο εργασίας και οργανώνουμε ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα σε μουσείο. Στο: Κόκκινος, Γ., Αλεξάκη, Ε. (επιμέλεια), *Διεπιστημονικές προσεγγίσεις στη μουσειακή αγωγή*, Μεταίχμιο, Αθήνα.
50. Χορταρέα, Ε. (2002). Ιστορική εξέλιξη των εκπαιδευτικών προγραμμάτων μουσείων στην Ελλάδα και στο εξωτερικό. Στο: Κόκκινος, Γ., Αλεξάκη, Ε. (επιμέλεια), *Διεπιστημονικές προσεγγίσεις στη μουσειακή αγωγή*, Μεταίχμιο, Αθήνα.
51. Χρυσουλάκη, Σ. (2004). Η προσαρμογή των εκπαιδευτικών προγραμμάτων του ΚΕΠ του ΥΠΠΟ για παιδιά με ειδικές ανάγκες. Στο: Βελιώτη-Γεωργοπούλου, Μ., Τουντασάκη, Ε. (επιμέλεια), *Μουσεία και Άτομα με Ειδικές Ανάγκες. Εμπειρίες και Προοπτικές*. Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών: Κέντρο Κοινωνικής Μορφολογίας και Κοινωνικής Πολιτικής. Υπουργείο Πολιτισμού: Διεύθυνση Λαϊκού Πολιτισμού, Gutenberg, Αθήνα.
52. *Μουσεία*, Ελληνική Εταιρία Δικαίου Αρχαιοτήτων, <http://www.law-archaeology.gr/Index.asp?C=95>, 14/6/2008, ημερ. πρόσβασης 25-9-09.

53. Μπουρνατζή Σ., *Αρχαιολογικά Μουσεία*,
http://www.pass2greece.gr/afieroma0_det.asp?afieroma_id=83, ημερ. πρόσβασης 14-04-09.
54. Πετρόπουλος Μ. (2003), *Αρχαιολογικό Μουσείο Πατρών*,
http://www.arxaiologia.gr/assets/media/PDF/migrated/95_101-104.pdf, Στ' Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων, ημερ. πρόσβασης 6-5-2009.
55. Κολώνας Λ. (2002), (Αρχαιολόγος - Γενικός Διευθυντής Αρχαιοτήτων ΥΠΠΟ) *Αρχαιολογικό Μουσείο Πατρών*, ΤΑΠΑ, Αθήνα.
56. Παπαποστόλου Ι.Α. (1983), *Επανεκθεση Μουσείου Πατρών*, ΑΔ 38, Β1.7.116.
57. Πετρόπουλος Μ. (2002), *Μουσείο Πατρών, Προϊστορία και εξελίξεις*. Ειδικό Έντυπο των Φίλων του Αρχαιολογικού Μουσείου της Πάτρας, Πάτρα.
58. *Οι αθλητικοί αγώνες στην αρχαία Πάτρα (2003)*, Πάτρα.
59. http://www.culture.gr/h/1/gh152.jsp?obj_id=3248, ημερ. πρόσβασης 20-5-2009.
60. <http://www.e-city.gr/achaia/home/view/1102.php>, ημερ. πρόσβασης 22-4-09
61. http://www.patras.gr/el/c0/c0s7/analyze_entity.asp?EntityID=129&CatID=4&ScatID=31, Οδηγός της Πόλης, Πολιτισμός, *Αρχαιολογικό Μουσείο Πατρών*, ημερ. πρόσβασης 07-05-09.
62. <http://www.infocenterpatras.gr/mnimeia/mnimeia.htm>, ημερ. πρόσβασης 17.6.2009.
63. *Αρχαιολογικό Μουσείο Πατρών* (2002), Συλλογικό έργο, Υπουργείο Πολιτισμού. Ταμείο Αρχαιολογικών Πόρων και Απαλλοτριώσεων, Αθήνα.
64. http://www.gowest.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=13658&Itemid=1925, 21/05/08 00:51, *Αναγκαιότητα η λειτουργία του νέου Μουσείου της Πάτρας*, ημερ. πρόσβασης 20-8-2009.
65. Κοντράρου- Ρασσιά Ν. (3-4-2003) Ελευθεροτυπία.
66. http://kataskeui.blogspot.com/2009/08/blog-post_13.html, ημερ. πρόσβασης 18-9-2009.
67. http://archive.enet.gr/online/online_text/c=113,id=99611548, ημερ. πρόσβασης 18-11-2009.
68. Θέρμου Μ., (26.11.06), *Ένα μουσείο-κέλυφος για την αρχαία Πάτρα*, Αρχαιολογία,
<http://www.tovima.gr/default.asp?pid=2&ct=34&artid=177262>, ημερ. πρόσβασης 11-08-09.
69. *Ολοκληρώνεται το 2007 το Αρχαιολογικό Μουσείο Πάτρας - Τι θα περιλαμβάνει*, Φύλλο 06-04-09, Ελευθεροτυπία, www.enet.gr, ημερ. πρόσβασης 08-10-09.

70. Θέρμου Μ., (11.03.09), Το Βήμα, *Αρχαιολογικό μουσείο Πατρών*, Πολιτισμός, <http://culturenow.wordpress.com/2009/03/11>, ημερ. πρόσβασης 08-05-09.
71. Απογευματινή, Πέμπτη, 27 Αυγούστου, 2009.
72. flickr.com/photos/27184188@N02/2701348830/, ημερ. πρόσβασης 24-10-09.
73. Βογιατζής Κ.Γ., "Πελοπόννησος χθες και σήμερα".
74. "Τουριστικός Οδηγός Αχαΐας" (1972), Έκδοσης Νομαρχίας Αχαΐας.
75. *Μουσείο Λαϊκής Τέχνης*, φυλλάδιο, εκδόσεις Πολιτιστικού Κέντρου Πάτρας.
76. http://www.womanway.eu/tour/tour_psp1.htm. *Κοινωνική και πολιτιστική διαδρομή*, ημερ. πρόσβασης 15-09-09.
77. http://www.matia.gr/7/76/76_1_16.html, *Τα Μουσεία της Πελοποννήσου*, ημερ. πρόσβασης 18-06-09.
78. http://www.ellinikianagennisi.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=251&Itemid=114, ημερ. πρόσβασης 10-10-09.
79. http://www.i-m-patron.gr/M.L.T/ΜΟΥΣΕΙΟ_ΛΑΪΚΗΣ_ΤΕΧΝΗΣ_ΠΑΤΡΩΝ, ημερ. πρόσβασης 25-12-09.
80. <http://dipe.ach.sch.gr/ecoea/Anakoinoseis/mouseio%20laikis%20texnis.doc>
Πολιτιστικό Κέντρο Πατρών, *Μουσείο Λαϊκής Τέχνης*, Μαυροκορδάτου & Κορυτσάς-κήπος Σκαγιοπουλείου, Πάτρα 10 Νοεμβρίου 2008, ημερ. πρόσβασης 15-10-09.
81. <http://www.infocenterpatras.gr/IMAGES/trokolo.jpg>, ημερ. πρόσβασης 15-10-09.
82. Βαλλιάνος Χρ. (1992), «Τα εθνογραφικά μουσεία στην Ευρώπη», στο: *Ο ρόλος των λαογραφικών μουσείων στα πλαίσια της Ενωμένης Ευρώπης – Πρακτικά Α΄ Πανευρωπαϊκού Συνεδρίου*, Ίδρυμα Ευγενίδου, Αθήνα.
83. Neustupny, J. (1980), «Museology as an Academic Discipline», στο *MuWop*, I.
84. ICOM (1990) *Code of Professional Ethics*.
85. Holm St. A., (1991) *Facts and Artefacts. How to document a museum collection*, Cambridge.
86. Οικονόμου Α. (2004), «Ανθρωπολογική έρευνα και εθνογραφικά μουσεία: παραδείγματα από τον ελληνικό χώρο», στο: *Μουσείο, επικοινωνία και νέες τεχνολογίες – Πρακτικά Α΄ Διεθνούς Συνεδρίου Μουσειολογίας*, Τμήμα Πολιτισμικής Τεχνολογίας και Επικοινωνίας/Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Μυτιλήνη.
87. Γκαζή Α. - Νούσια Τ. (2003), *Αρχαιολογία στον Ελληνικό χώρο: Μουσειολογία, μέριμνα για τις αρχαιότητες*, ΕΑΠ, Πάτρα.

88. Μαστοράκη Ανδρονίκη (2005), *Εθνολογικό μουσείο: θεωρητικό μοντέλο καλής πρακτικής*, Ενότητα Μουσειολογία, ΕΑΠ, <http://www.archive.gr/modules.php?name=News&file=article&sid=169>, ημερ. πρόσβασης 26-09-09.
89. Mariner D. (1974), «Professionalizing the Museum Worker», *Museum News* 52, April: 14.
90. *Το Μουσείο της Ιστορικής και Εθνολογικής Εταιρίας Πελοποννήσου*, φυλλάδιο, εκδόσεις «Ιστορική και Εθνολογική Εταιρία Πελοποννήσου» (χ. χ.).
91. Καρποδίνη – Δημητριάδη Ε. (1985), «Πελοπόννησος, Ταξιδιωτικός Οδηγός Μουσείων, Μνημείων και Αρχαιολογικών Χώρων», Εκδοτική Αθηνών, Αθήνα.
92. Μουσεία στην Πάτρα, http://www.hellasportal.gr/cat_content.asp?lng=el&contentid=172&catid=262&cattypreid=103&menu2=241&menu3=252&menu4=259&htab=1&visible=1, ημερ. πρόσβασης 15-09-09.
93. Το Αρχείο – Μουσείο Τύπου Ενώσεως Συντακτών Πελοποννήσου-Ηπείρου-Νήσων, φυλλάδιο, εκδόσεις Ε.Σ.Η.Ε.Π.Η.Ν, χορηγός Ν.Ε.Π.Α. (Νομαρχιακή Επιχείρηση Πολιτιστικής Ανάπτυξης Ν.Α. Αχαΐας), χ.χ.
94. *Ο «πλούτος» του Μουσείου Τύπου της Πάτρας*, enet.gr, 10:02 Τετάρτη 23 Σεπτεμβρίου 2009.
95. *Μουσείο Τύπου*, <http://www.mouseiotiprou.gr>, ημερ. πρόσβασης 17-05-09.
96. Τόμπρος Φ.Ν., *Λεύκωμα Ένωσης Συντακτών Ημερησίων Εφημερίδων Πελοποννήσου – Ηπείρου – Νήσων, Μαρτυρίες και μνημονεύσεις στον ημερήσιο και περιοδικό Τύπο (1821-1950) αποκειμένες στο Μουσείο Τύπου της ΕΣΗΕΠΗΝ*, Πάτρα, χ.χ.
97. *Το Μουσείο Γλαύκου*, ΥΗΣ Γλαύκου, φυλλάδιο, επιμέλεια εντύπου και διεύθυνση επικοινωνίας ΔΕΗ, παραγωγή Πασχέντης.
98. <http://ellas.pblogs.gr/tags/patra-gr.html>, ημερ. πρόσβασης 22-11-09.
99. <http://www.bekiris.gr/nomos.htm>, ημερ. πρόσβασης 19-11-09.
100. *Υ.Η.Σ. Γλαύκου*, Βικιπαίδεια, <http://el.wikipedia.org>, ημερ. πρόσβασης 15-11-09.
101. Εμπρός (22-6-1925), από την ψηφιακή Εθνική Βιβλιοθήκη.
102. Συλλογικό έργο (2004), *Ιστορίες της πόλης*, Εκδόσεις Περί τεχνών, Πάτρα.
103. Morphy E. (2002) *Η Πάτρα στις αρχές του 20ου αιώνα*. Οικογενειακή συλλογή-λεύκωμα, Εκδ. Τυπόραμα, Πάτρα.
104. Μούλιας Χ. (2000) *Το λιμάνι της σταφίδας*, Εκδ. Περί Τεχνών, Πάτρα.
105. Εμπρός (18-6-1925), από την ψηφιακή Εθνική Βιβλιοθήκη.

106. Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας - Δ/ση Σχεδιασμού & Ανάπτυξης, http://www.ditikiellada.gov.gr/print_contents.asp?id=324, ημερ. πρόσβασης 18-01-09.
107. http://www.tmth.edu.gr/databound/media/original/2001-01-28/img_64b6b15bf14f.jpg, ημερ. πρόσβασης 13-11-09.
108. *Τεχνομάθεια - Έκθεση Νέων Ερευνητών*, <http://www.tmth.edu.gr/>, ημερ. πρόσβασης 13-11-09.
109. *Μουσείο Παιδείας*, <http://www.upatras.gr/index/page/id/115>, Πανεπιστήμιο Πατρών, ημερ. πρόσβασης 18-01-2010.
110. Φωτογραφικό υλικό από κ. Αντωνέλλο Μ., υπεύθυνος Μουσείου Παιδείας, ημερ. 4-12-09.
111. *Μουσείο Επιστημών και Τεχνολογίας του Πανεπιστημίου Πατρών*, φυλλάδιο, εκδόσεις Πανεπιστημίου Πατρών, χ.χ.
112. http://www.biology.upatras.gr/museum_botanic.html, Τμήμα Βιολογίας, Πανεπιστήμιο Πατρών, ημερ. πρόσβασης 10-1-2010.
113. *Βοτανικό Μουσείο* <http://www.upatras.gr/index/page/id/99>, ημερ. πρόσβασης 09-1-2010.
114. *Βοτανικός κήπος*, http://www.biology.upatras.gr/garden_botanic.html, ημερ. πρόσβασης 19-1-2010.
115. www.upatras.gr/culture/museums/botanic.php?lang=en, *Βοτανικό Μουσείο*, Πολιτισμός, ημερ. πρόσβασης 10-11-09
116. *Βοτανικό Μουσείο Πατρών*, http://www.biology.upatras.gr/bio_plant_section.html, ημερ. πρόσβασης 17-01-2010
117. *Ζωολογικό Μουσείο*, Πανεπιστήμιο Πατρών, <http://www.upatras.gr/index/page/id/100#scope>, ημερ. πρόσβασης 10-11-09.
118. www.biology.upatras.gr/images/ekdromi1.jpg, ημερ. πρόσβασης 13-10-09.
119. www.biology.upatras.gr/bio_anim_section.html, ημερ. πρόσβασης 14-10-09.
120. Συνέντευξη από κ. Αντωνόπουλο Κων/νο, Αρχαιοφύλακα στο Αρχαιολογικό Μουσείο Πατρών, ημερ. 1-12-09.
121. Συνέντευξη από κ. Καραγιώργο Ιωάννη, υπάλληλος στο Μουσείο ΥΗΣ Γλαύκου, ημερ. 2-12-09.
122. Συνέντευξη από την κ. Τσίρου Κατερίνα, υπεύθυνο του Μουσείο Τύπου, ημερ. 3-12-09.

123. Συνέντευξη από την κ. Παπασωτηρακοπούλου Ντίνα, υπεύθυνη στο Μουσείο Λαϊκής Τέχνης, ημερ. 29-11-09.
124. Συνέντευξη από την κ. Ελένη Σπηλιώτη, υπεύθυνη στο Ιστορικό και Εθνολογικό Μουσείο Πατρών, ημερ. 2-12-09.
125. Συνέντευξη από την κ. Θεολόγη Γκούρη Πένη, υπεύθυνη στο Μουσείο Επιστημών και Τεχνολογίας του Πανεπιστημίου Πατρών, ημερ. 29-11-09.
126. Συνέντευξη από τον Μπάκα Ανδρέα, υπεύθυνο στο Ζωολογικό Μουσείο του Πανεπιστημίου Πατρών, ημερ. 29-11-09.
127. Συνέντευξη από τον κ. Τηνιακού, υπεύθυνη στο Βοτανικό Μουσείο του Πανεπιστημίου Πατρών, ημερ. 4-12-09.
128. Συνέντευξη από τον κ. Αντωνέλλο Μιχαήλ, υπεύθυνο στο Μουσείο Παιδείας του Πανεπιστημίου Πατρών, ημερ. 15-12-09.
129. http://odysseus.culture.gr/h/1/gh155.jsp?obj_id=3248, *Αρχαιολογικό Μουσείο Πατρών*, ημερ. πρόσβασης 7-5-09.
130. Δημογιάννης Γ. (9-9-2009) *Ο μαρσάας των Αχαιών*, Ιδιωτική Οδός, http://panagiotisandriopoulos.blogspot.com/2009/09/blog-post_09.html, ημερ. πρόσβασης 17-3-2010.
131. *Νέο Αρχαιολογικό Μουσείο Πατρών* (5-11-2009), <http://olympia.gr/2009/11/05>, ημερ. πρόσβασης 17-3-2010.
132. Κορμπάκη Γ. (23-7-2009), ΑΠΕ-ΜΠΕ, *Νέο Μουσείο Πάτρας*, <http://news.pathfinder.gr/photoscope/culture/news/9566.html>, ημερ. πρόσβασης 17-3-2010.
133. Κορμπάκη Γ. (23-7-2009). *Νέο Μουσείο Πάτρας*, <http://news.pathfinder.gr/photoscope/culture/news/9567.html>, ημερ. πρόσβασης 16-3-2010.
134. ΑΠΕ-ΜΠΕ (20-3-2010), *Εγκαινιάστηκε το Νέο Αρχαιολογικό Μουσείο Πάτρας*, <http://www.liako.gr/news/culture-archived-articles-list/10619-museum.html>, ημερ. πρόσβασης 17-3-2010.